Ukrainian Museum-Archives of Cleveland
Displaced Persons Camp Periodicals **Collection**

Item in Public Domain or an Orphan Work:

The United States Holocaust Memorial Museum Library respects the copyright and intellectual property rights associated with the materials in its collection. According to the Library's knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work--or if you know who does--please contact the USHMM Library by phone at 202-479-9717, or by email at reference@ushmm.org.

Also available via libraria.ua.

ЦЕСУС

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ЕМІГРАЦІЙНИЙ СОЮЗ УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСТВА

СТУДЕНТСЬКИЙ
ШЛЯХ
Б

2—3

Ч.: 2 - 3. Рік: 1945/46

Січень - Лютий

Інсбрук Мюнхен

ЗМІСТ

--- - Героям Крут 3
П.Мельник - Зміст праці Українського Студентства............ 4
В.К.З. - Праця студентської організації.......................... 7
В.Рюе - Ще до питання " вишкіл чи освіта ". 13
Г.Е.Барнес - Соціологічні погляди на громадську думку. 16
М.Колодзінський - Українська Військова Доктрина ./уривок/.. 20
Б.С. - Українська Студентська Централя. 26

Всестудентський Установчий З'їзд і відновлення праці ЦЕСУС-а .
І.Д.Адамс - Два покоління./Із статті - " Книжка завтрішнього дня" / - Елементи державности -/із " Призначення України " Ю. Липи. / Преса про студентське життя./"Америка " - Філадельфія, "Вісті" - Брукселя /,Студентська Преса /"Студент","Медичний Вісник","Життя в таборі"/.

Література і мистецтво.

Р.М.Рільке - Строгі Години 29
- Осінній День
Євген Плужник - - - - 29
Т.Є.Еліет - Рапсодія Бурхливої Ночі. 30
А.Рембо - Королівство / Оригінал - і переклад / 32
- Від'їзд
- Демократія
В.Кримський - Вірю! 33
Жое Буске - Арагон - Про дефініцію поезії. 35
Мости до світової літератури - З.Ґабріела Містраль. 38
Французьке мистецтво на нових дорогах. 38
Зеров про стиль української поезії. 39
Із думок Хвильового. 39

Видає:

Центральний Еміграційний Союз Українського Студентства .

ЦЕСУС

Редагує:

Володимир Кримський

СТУДЕНТСЬКИЙ ШЛЯХ

Орган
Центрального Еміграційного Союзу
Українського Студентства.

Ч.:2-3. Січень - Лютий 1945-46

Героям Крут

Героям Крут наша присяга:

Глибину вартості жертви крови ми збагнули - і готові все їй принести.

Серед життя ми вартість труду та праці як слід пізнали і наше життя - це труд во імя цих самих ідеалів, за які ви голови свої поклали.

На чужині ми любов свою до батьківщини ще більше скріпили та віру в перемогу ще сильніше загартували.

І немає для нас нічого більшого та дорожчого, як воля народу та самостійність держави.

І в день, коли приходить двадцяти восьма річниця Вашого геройського бою, ми вбачаємо в ньому ще більшою всю глибоку доцільність Вашого зриву та на устах наших присяга:

Жертви Вашої не посоромимо!

Це що Ви не здобули - здобути повинні ми!

Для цього наш труд, наша боротьба, наш чин!

29. січня 1946 року

П. Мельник

ЗМІСТ ПРАЦІ УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСТВА

Від Редакції : Містимо загальний хід думок реферату, що його виголосив автор на Всестудентському З'їзді в Мюнхені дня 26 грудня 1945 року шляхом дискусії.

Змістом праці довоєнного українського студентства - це в першу чергу суспільно-політична робота. На чоло студентської організації виступають суспільно-громадські та політичні діячі, добрі пропагандисти та організатори.

Які прерогативи брала на себе студентська організація в той час ? Бути кузнею світоглядової думки, бути політичною школою, стати місцем формування характеру молодого покоління і навіть місцем рішень практичної політичної роботи. Студентство, як носій певної думки, називало себе авангардом цього ж руху, тож і студентським організаціям припадала більша доля, чим бути лише становою організацією.

Зараз ще завчасно займатися критикою і аналізою, що було добре і що було зле в довоєнних українських студентських організаціях. Ті, які встигли це скритикувати, зробили це завчасно. Характер тодішньої студентської організації і студентства такий повний руху, готовістю до геройства і жертв, для себе так дуже вимагаючий, такий формами яскравий - відповідає вповні добі, яка його породила і є докладною відбиткою отієї - ж доби.

Що принесла українському студентству друга світова війна ?

Рішучо треба ствердити: нам не принесла того, чого ми по ній сподівалися і від неї очікували. Коли в першій світовій війні т.зв. зовнішні обставини були корисні для створення української держави, тільки бракувало волі й ясности світоглядових переконань і політичної зрілости у тодішніх провідників, тоді в другій світовій війні політична зрілість не тільки у провідників, але й в масах була висока, як теж і воля до реалізації нашої ідеї, не було однак того, що ми називаємо зовнішніми умовинами.

Коли ще до цього ми зіткнулись віч на віч із політично-ідеологічними рухами, які для нас могли бути десяток років взірцем гідним наслідуванням, які ми подивляли, коли ця стріча наступила в краях отих рухів або ще гірше, на наших рідних землях, тоді наступив зовсім природній відворот від оцих рухів, які грозили нам безоглядним та повним знищенням.

Ідеологічно - світоглядово прийшла криза, яка опанувала нашу суспільність, про що багато вже писалось і говорилось.

Ця духова криза не могла оминути і українського студентського руху, и тимбільше, що творено нові й чужі для нас форми студентської організації. Провідники цих студентських організацій в більшості випадків зірвали із донедавніми студентськими принципами, накинувшись на них із гострою лайкою та критикою, хотяй часто самі були співтворцями того, що почали лаяти.

Нищучи одно - треба було дати щось нове, яке б гідніше те відсунуло, те заступило. Інакше наступила б пустка, яка ніяк не може мати місця у живому організмі, ще й до цього такому чуткому, яким є студентська організація.

І зачалось метушливе шукання за новою вірою, яке за чотири роки скінчилось немічним тупцюванням на місці і поза такими нічого не значучими фразами, як "етос далечі"/замість "етосу близькости/ "проблемовости", або звичайних приписів, як студент має в товаристві і при столі поводитися далі не пішло. Притиснені до муру оці ж ідеологи, або провідники, щоб відкрили завісу та показали докладніше що вони за тими назвами розуміють, ніколи не змогли цього ж зробити і викручувались нічого не значучими фразами, або таки вилаялись, що мовляв – " з дурнями не ма що говорити ".

Зараз : переживаємо це більш у кризу світоглядового характеру. Старі боги валяться, згідно з лоскотом завалились, одна система за другою – впали. Проби боротьби вони не видержали, хоча боролись надміру завзято.

Що прийшло на їх місце? – Демократія ....Отже система, до якої в нас колись занимали вже становище...Форми демократії ми бачили у нас на західньо-українських землях, ми про неї чули з Франції, Америки й інших країв. ... У нас родилась туга за яскравою ідеєю, за сильним рухом, які б величчю своїх цілей за собою поривали, заставляли творити чин, йти на жертви, наказували творити новий міт, міт величі й слави.

Що сьогодні до вірування дати? Ніколи не можна скакати з одного бігуна на другий. Ніколи не можна зривати зі вчорашним і кидатись за чимось цілковито новим або за старим відновленим. Правильно сказано в підсумках ТВІК-у, що деякі студентські організації 1939-1945рр. змогли збагатити досвід що до змісту, форми та методики праці, і це треба буде для нової студентської організації – яку сьогодні створено – використати.

Ідея залишається для нас ця сама. Ідея біля якої усі наші задуми й чини повинні обертатися – це українська держава свобода і самостійність українського народу. Це річ взагалі недискусійна, зате дискусійними можуть бути шляхи до цієї реалізації.

Яку ролю може й повинно відограти українське студентство при цьому ?

Щоби зробити висновки , треба проаналізувати поставу до цієї проблеми у студентства довоєнного, воєнного та теперішнього.

Довоєнне студентство, безперечно, переоцінювало свої можливості й свої сили. Без причин вірило тільки у своє " хочу ", не дивлячись на друге – " можу ". Ця війна показала найкраще велетенську диспропорцію між тим " хочу " і " можу " на примірі Німеччини, Італії і Японії.

Студентство воєнних років взагалі не мало ніякого " хочу ", тому й не пробувало нічого реалізувати. /Це питання не таке просте, як автор його різко поставив. Про це можна це багато писати. – Ред. /

Сьогоднішнє ? В сьогоднішній тотальній війні такий чинник, як перемога, це є сума великої кількости передумов і всі ці передумови велетенської ваги, і годі собі уявити виграну без котроїсь із них. Щоби мати всі передумови, треба [illegible] до них належно підготовитися. Студентство, як еліта – в яких би то не було умовинах – народу, як ті, що завтра переймуть провід свого народу, мусить до цих завдань приготовитися і мусить це життя заповнити якимсь змістом. Від його підготовки, від його праці залежатиме те, скільки щаблів двигнеться свій нарід вгору. Були покоління, які чудес доказали у розвою, зміцненні й розбудові своєї суспільности, були, що переспали свою каденцію, а були і такі, що кинули навіть кілька ступенів назад.

Вибираймо, яку ролю ми хочемо сповнити. В нашій теперішній добі ідеал студента громадянина – політика із 30 рр відпадає. Для нас іде в першу міру про це, щоб із Европи, а декому й із заокеанського світа якнайбільше скористати. Хто хоче черпати правдиве знання з джерел, має і матиме його до-схочу. Мірилом вартості одиниці хай з одного боку буде характер, а за цим зараз же – видайність праці. /"Лейстунг"/.

Тому – відповідне наставлення до студій. Одним із найбільших гріхів сьогоднішнього студента – це поверховний, дилетантський підхід до студій, із чисто матеріялістичним наставленням до них. Якщо ми тільки заналізуємо, яку ролю відограла наука в цій війні, тоді стане ясним, як треба підходити до студій. Ніколи не брати цього під кутом тимчасовости. Тоді не дійдемо до ніяких позитивних результатів, тоді матимемо замісць інтелегентів – півінтелегентів, замісць учених – півучених, замісць мистців – партачів – і ремісників.

Сьогоднішнє українське студентство будучи одним звеном в-ланцюгу студентських поколінь, йтиме далі до реалізації спільної ідеї, за яку стільки жертв упало до сьогодні. Збагатившись досвідом попередніх студентських і користаючи далі з їх позитивних надбань, теперішнє студентство піде шляхом праці та боротьби. Усі свої чинности вестиме по лінії інтересів нації.

Нам треба створити культ праці, праці і ще раз праці. Нам треба дати імена світової слави, ноблівців в усіх галузях науки й мистецтва. Зробити імя України славним. Не тільки гопаком і рідною піснею, але ділами гідними великого народу.

&&&&&&&&&&&&&&&&&&&

ВСЕСТУДЕНТСЬКИЙ УСТАНОВЧИЙ З'ЇЗД
І
ВІДНОВЛЕННЯ ПРАЦІ
ЦЕСУС-а.

Згідно з постановами з дня 4. вересня 1945 року – Тимчасовий Всестудентський Ініціятивний Комітет скликав на день 25 – 27 грудня 1945р. Всестудентський Установчий З'їзд, для рішення форми всестудентської організації, її централі та вибору керівних органів.

З'їзд постановив відновити працю ЦеСУС-а, змінюючи деякі точки статута та додаючи до первісної назви слово " Еміґраційний " , що відповідає вповні характерові сьогоднішньої централі та вимогам дня.

З'їзд затвердив приняття Проводом в члени Центрального Еміґраційного Союза Українського Студентства такі громади : Мюнхен, Інсбрук, Париж, Гайдельберґ, Бамберґ, Тібінґен, Ерлянґен, Реґенсбурґ.

Підсумки З'їзду, резолюції, постанови будуть опубліковані в збірнику розпорядків та постанов ЦЕСУС-а – " Студентському Віснику ".

"СТУДЕНТСЬКИЙ ШЛЯХ", що його перше число видав ТВІК, став органом ЦЕСУС-а.

&&&&&&&&&&&&&

&&&&&&&&&&&&&

ЗДОБУТИ ЗАКРІПИТИ РОЗБУДУВАТИ

&&&&&&&&&&&&&

&&&&&&&&&&&&&

В.К.Б.

ПРАЦЯ СТУДЕНТСЬКОІ ОРГАНІЗАЦІІ.

I. Студентська організація на чужині.

Розглядаючи питання праці студентськоі організаціі мусимо собі в першу міру ясно усвідомити, в яких обставинах ця праця проходить, себто, мусимо звернути увагу на місце і час, серед яких то доводиться працювати проводові й студентству.

Зразу ж мусимо поставити умову sine qua non, а іменно, що праця студентськоі організаціі на чужині бусить бути зумовлена звязком з краэм. І менш важним э, чи цей звязок буде можливий також в сфері технічній, чи лише духовій, важним э, щоб очі проводу та студентства були спрямовані туди, звідкіля іде вся сила людини, туди, де бэ джерело усіэі снаги - рідний край. Без звязку з краэм, студентська організація, як і весь емігрантський дорібок, э без основ і відірвана від своэі бази, від своіх коренів.

Звідтіля і наша перша заввага: ніяк не можна порівнювати праці сьогоднішньоі студентськоі еміграційноі організаціі зі студентською організаціэю на чужині до 1939 року. Тоді був безперервний звязок, як не з цілою нашою батьківщиною, то хоча з іі відносно великою частиною. Студентство краю було тоді баромтром, який вказував ідейну напругу - тиск молодого покоління, та індикатором, наскільки праця еміграційного студентського проводу була такою, яка відповідала духовим шляхам розвою революційного, - бо таким у своій більшості тоді було, - студентства краю. Студентська організація закордоном, як першестепення, так і централя - ЦЕСУС, були в багато щасливішому положенні, як сьогоднішні спілкоэмці чи новатори.

Деякий ненормальний стан являла собою студентська організація закордону в роках 1941 - 45. Полишена собі, видана в руки опікуниць, які першим своім завданням уважали розуміти " відполітикування " як перевиховку на свій лад та відтягнення від усіх проблем дня, студентська організація - а перш за все централя іі - стала гуртом людей, які не мали нічого спільного з ідейно - різним - або безідейним - студентським загалом, з його долею на рідних землях, з його боротьбою. Люди ці не були студентською організаціэю, лише верхівкою, яка користаючи з факту - зрозуміло з яких причин - що загал визнавав речі більш потрібні, як праця в студентській організаціі, що залишилася без ніякоі свободи, мали змогу вести працю так, як уважали самі лише за відповідне. Але в новій дійсності вони опинились без запліччя, чим доказали, що не мають за собою ніякого поперття навіть з боку тих, що з ними з конечности співпрацювали.

Студентська організація наших днів э відрізана від краю: звязок із ним у сфері технічній – э важкий. Але духова спаэмість, ось що рішаэ про злуку чи розэднання. Чи ми маэмо змогу сказати, що наша духова спаэмість з краэм э ненарушена, жива, постійна? Так і ні. Так, коли йде мова про динамізм загального розвоэвого шляху, але і ні, коли йде мова про духові процеси, які проходять, певно, серед наших ровесників на рідних землях.

Що доводить нас до такого становища?

Перше – це висновок із світового духового процесу. Друге – це свідомість, що життя не знаэ застою, що воно різноманітне, і що воно росте, прибираючи все нові форми, навіть у цього самого розвоэвого підмета.

Зясуймо перше: світ на прикінці другої світової війни зазнав великих розчарувань. Багато правд до тепер майже не нарушених захитались. І це однаково, як у побіджених так і в побідників. Абстрагуючи від питання, до якої групи зачисляэмо себе і не вступаючи на рейки дискусії, що розвинулась на цю тему на Всестудентському Установчому Зїзді, стверджуэмо, що серед нас слідна свідомість нашого теперішнього природнього становища, і помітна позитивна призадума над тим важливим питанням. Бо чейже підкреслюють, " що минула культурна доба, що її назвали західньою, закінчилась цілковито другою світовою війною. Процес розкладу, який зачався реформацією, не був зовсім скорим, коли взяти під увагу, як порівнання, часово короткий занепад грецької культури " / Akademische Rundschau – Wien, Nr.10, 1946/. Це може відчуваться в нас зовсім підсвідомо – отже не можна закрити факту, що переміна, а в слід за цим шукання чогось нового – э. Це не криза – якщо хтось боїться так цього слова – це не занепад нашого духа, але це еволюція і зле робить той, хто хоче факт цей закрити собі перед очима. Цей подібний більш до відомої птиці, яка ховаэ голову в пісок, як до людини, що маэ розвязати всі проблеми дня.

Друге: життя э різноманітне й пливке. Те що мало свої добрі сторінки років тому декілька, перестати може бути реально потрібним тепер з двох причин: або зігравши свою ролю позитивно, як антидотум, стало непотрібним, або виявилось нам духово чуже і треба признати це і не держатись твердо цього, що нам не придатне, а навіть шкідливе.

Ясний отже висновок, що й студентство краю мусить переживати сьогоднішний стан потрясень, мусить виробляти нове антидотум проти нових недуг, мусить примінюватися до нових родів збруї новими родами протидії, а звідсіля і висновок, що воно переживаэ створення специфічно нових відтінів духовости, нехай і на постійно цій самій базі, яка безперервно нам э однака.

Отже резюмуючи, студентська організація закордону живе покищо эдністю динамічного спрямування, а менше кольоритмістю духових процесів. Чи це може вийти на зло студентській організації закордону? Це залежить від тривкости такого стану речей. Але вже сам динамізм боротьби криэ в собі великий лік перед філістерством та ренегатством, перед упадком та розчаруванням, так небезпечними явищами усякої еміграції.

II. Мозковий мотор.

Праця студентської організації залежить від якости проводу. Проводом кермує думка. Позбавлений э всякої величини той провід, серед якого технічна сторінка навіть дуже добре наладнана але, не знаэ, ЩО і ЯК маэ дати студентству. Працею загалу кермуэ його еманація. І э тут дві можливості розвязки справи:

Працею студентської організації кермуэ одна політична партія, або, як це маэ місце в деяких країнах, декілька політичних партій організуэ обэднання студентів, серед якого того гурту людей вона здобула собі авторітет і тепер надаэ йому тон і напрямок праці.

Перший спосіб був практикований у нас, другий, тепер у демократичних державах, а у нас по першій світовій війні, заки ЦЕСУС не здобув собі остаточно переваги, були спроби будувати студентські організації на різних ідеологічних підложжях.

Тут э знову ж дві можливости: кермування студентськими справами самими студентами, або кураторство якогось досвідченого в тих питаннях політика й організатора. Ми не будемо призадумуватися над додатніми та відэмними сторіками такої постановки справи. Ми надаэмо тепер першенство другій розвязці питання, а саме - згідно з постановою Всестудентської Наради з дня 4 вересня 1945 - студентська організація э на ділі аполітичною організацією, що і підкреслено в статуті Центрального Еміграційного Союзу Українського Студентства, не прибудівкою якоїсь партії, незалежною у своїй дії, інакшими словами кажучи - собою.

Це очевидно не виключаэ, що ці чи інші політичні угрупування, пропорційно до свого впливу на студентські широкі маси, мають і свій вплив на провід цієї організації, а тимсамим на формування духовости молодого покоління.

Важним э, щоб провід студентської організації був і тут таки в руках таки його проводу.

Важним фактом э також свідомість, що не вишкіл, а засвоэння ідеологічно-світоглядових прінціпів э рішаюче для вартости людини. Тому й в підсумках нарад з дня 4 вересня 1945 і в дискусії на Всестудентському Установчому Зїзді звертаэться пильну увагу на правильне розуміння ваги студентської організації, її завдань, методів і шляхів, на ролю проводу й його значення.

Тепер ясим буде, чому граэ так велику ролю конечність, щоб саме студентський провід був МОЗКОВИМ МОТОРОМ цілої організації та його характеризувала внутрішня спаэмість, глибина думки та почуття відповідальности.

Саме на почуття відповідальности треба звернути особливу увагу, бо фактор цей граэ велику ролю серед сучасного виховання в світі. Ряд авторів підкреслюэ, що лише особиста відповідальність будуэ життя на кріпких основах.

Так у творі Ezeless in Gaza Huxley зясовуэ, що "життя можна лише тоді покращати, коли береться на себе особисту відповідальність". Він переходить до переконання, що "консеквентного ідеалізму можна - і то лише з великими трудощами, придержуватися в приватному житті, для націй і урядів консеквентний ідеалізм э лише тоді можливий, коли кожен візьме на себе свою частину відповідальности." /I.D. Adams - "Книжка завтрішнього дня"./

Свідомом цього повинен бути в першу міру провід студентської організації. Він мусить собі освідомити, що за його вчинки тільки і його потягати муть до відповідальности. Більш нікого.

Перед спільнотою, сумлінням, історією. Обовязком кожного э свідомість, що його крок і його слово говорить в першу міру про його самого і що лише спаэмістю власного сумління та відповідальности може повстати сильний мозковий центр, який кермуватиме всіми справами студентства, який буде образом його стремлінь, бажань і волі.

Створення такого мозкового центру - це задання студентської організації наших днів.

III. До питання проводу й його функцій.

Ефектовність праці проводу студентської організації залежить у великій мірі від його характеру, від тих причин, що зложились на те, що саме ці, а не інші люди співпрацюють разом для переведення якоїсь справи.

Тут у гру можуть входити різні фактори:

I. Припадковість. Вона граэ ролю головно там, де повстають нові студентські товариства, де люди ще взаімно зі собою не знаються, де мала якась дрібниця рішаэ про вибір цього чи іншого проводу.

II. Знайомство. Ясно, що коли мотором э знайомство на позитивній базі, тоді і праця може бути ефектовною. Але коли "лихий тихого за вуха тягне" - тоді краще й не говорити про знайомства цього роду.

III. Співпраця людей і іх зіграність - це дальший чинник, який може стати одною з найдоцільніших причин, що рішають про вибір студента до проводу.

IУ. Завершенням цього э сильна спаэмість групи людей, які мають виразну мету, засвоэні методи, чітки обличчя. Далі це вплив посторонніх сил, які часто рішають у великій мірі про характер студентського проводу. Студентський загал не маэ тоді особливо що договорення і э хоч не хоч безповільним глядачем.

Характер такого проводу залежить від якости ідеі посторонньої сили, від ідеі, що нею кермуэ та від людей, що іі переводять у діло.

Провід мусить мати вироблені методи праці. Це э одна з найважливіших питань праці всякої організації. Тому не маэ нічого більш небезпечного від явища, коли в централі – возьмім примір – студентської організації являться люди, які не брали до цього дня ніякої провідної участи у праці студентської організації. Тоді людина почуваэ себе зовсім "дико". І добре це, коли вона усвідомляэ собі це, але багато гірше, коли одурманена "успіхом" починаэ думати, що з хвилиною вибору, вона зразу ж зрозуміла всі способи, для неї відкриті всі методи, вона в тріюмфі. Але праця в проводі не э зовсім так легкою, як вона зразу ж собі це уявляла. І тоді приходить упадок ефектовності праці студентської організації, її занепад чи нидіння. Не перечимо, можуть бути випадки, що така одиниця поведе діло, як треба; але в геніїв інколи важко вірити, особливо за часто....
Завданням проводу э : вести, кермувати, стимулювати, організувати. Це говорить само за себе. Не легко э це все повязати. Ми зовсім не хочемо тим сказати, що вибранці до проводу мусять бути якимись "вундеркіндами", зовсім ні, ми підкреслюэмо лише факт, що усякий провід вимагаэ відповідних здібностей, вміння, практики. І ніхто ніколи не перескакував щаблів, щонайменше так ідеальному примірі усякого порядку, як у війську. Провід э репрезентантом, він"мусить пильнувати , щоб ця праця була продумана, послідовна, глибока, всестороння" /Обіжник ЦЕСУС,ч.І. І/І 46/. Він э відповідальним за працю студентської організації. Отже він мусить свідомом чому він робить це так, а не інакше, тому лише він, а ніхто другий не може відповідати за студентство, бо він маэ обовязок все продумати до кінця і все повязати в эдину цілість.
Провід не може бути відірваний від членства. Провід мусить мати тісний з ним звязок, він мусить бути в постійному з ним контакті, він мусить сондувати його опінію, він мусить прислухуватися до його голосів, але ніколи не брати всіх їх за добру монету. Розділити кукіль від пшениці, щирість від пози, правдивість від ехидности, розум від поверховности, добро від зла. Провід э решетом, який пересіваэ всі настрої, збираэ і сортуэ: тоді ясний перегляд на всі відтіні голосів. Провід мусить бути – монолітний.
Завданням проводу э на ділянці праці над студентством:

виробити внутрішню спаэмість,
скріпити почуття відповідальности та солідарности,
піднести інтелекти та розум на відповідний рівень
приготовити – підготовлятись до життя.

В ділянці духового авангарду провід муситы:
згуртувати цей духовий авангард,
шукати правильних духових доріг і ними іти,
будувати спільний знаменник для всіх позитивних сил,
створити "мозковий мотор" студентської організації.

І ще багато завдань, з яких найважніше: почувати силу вести. Це погляд у свою душу, це скромність перед собою......

Шляхи

Нэ в обиду інтелектам і не в противорічність своїм словам, скажу ще таке: інколи легко сказати ЩО, але багато важче – ЯК. Це ми знаэмо з досвіду на нашій всенаціональній справі. Тому – повертаэмо ще раз на прикінець до методів праці. Не нашим завданням э тут про це говорити. Ми особливо ціэю справою систематично – дидактично не цікавились, але хочемо тільки підкреслити: організаційні передумови э конечні. І не забути: організаційний розмах э лише передумовою правильної праці студентської організації. І лише пердумовою. Не самоціллю. Цього ніяк не можна забувати, і це під увагу "організаторським ідеалістам". Методичні конференції – це те одне важливо завдання. Пригадаймо лише, скільки в учительських семинарах посвячують на це часу., скільки праці вимагаэ розяснення правильного підходу до дитини. А люди дорослі – теж, як діти. До них правильно підійти – це половина успіху.

* * *

> Філософія виховання, яка в кртитичній хвилині не може нічого сказати людству про його життя та його виховання, не є філософією людини, лише прямо дилетантизмом.
>
> А.Мак Лейш

* * *

Walter Ruegg

Це до питання " Вишкіл чи освіта ."

В чому лежить недомагання студента? Чи це брак вишколу, чи префесійної передосвіти? Чи вишкіл э відповідальний за наслідки, які повстають з будови літаків, хемічного винаходу, чи економічної ідеї? Ясно, що ні: інженер, хемік, науковець, робітник питають лише за розвязкою проблеми, яка перед ними лежить, за можливо річевим виконанням повіреної йому роботи. Вишкіл э тоді всецілий, коли він дозволяэ йому це завдання розвязати. Конструктор крильної бомби э безсумніву дуже добре вишколений. Але чи досить ціэі професійної освіти цього вишколу? Так мусимо сьогодні себе питати. Чи мігби нпр. інженер відмовитися виконати якусь роботу, яка э призначена до нищівних завдань? Але коли б він навіть це зробив – то на всякий случай з інших мотивів, як професійних. Він питав би за оправданням своэі праці, отже вартісного осуду, який своім розміром не лежав би в суті самоі праці. Професійно він відповідаэ лише перд цим одним. І без ніякого згляду на інші взаэмозвязки його працею э опрацювати якраз річево те, що він осягаэ на полі вишколу із поміччю саме цього вишколу. Коли б він питав за оправданням своэі праці, його відповідальність торкалабся тоді вже не предмету його праці, отже обэкту, лише його субэктивноі величини: він не може відповідати перед своім сумлінням відносно певних ідеалів, відносто співжителів, Бога, культури, або як він це все сам називаэ. Отже він рішаэться на основі вартосрей, які лежать поза предметом його вишколу, а як ми скоро побачимо, в ділянці освіти.

Вишкіл, так можемо покищо устійнити, відзначаэться тим, що він маэ свою ціль і своі границі в самовартості тимчасовоі діяльности. А що діяльність торкаэться обэкту, э в постановці мети та обоснування спрямована на поділ. Вона абстрагуэ, ц.э. обмежуэ інтерес діяльного підмету на можливо вузько ограничений і – тим самим – на можливо гостро спрецизований предмет. Роздвоэння обэктивного світу і його все гостріше схоплення э передумовою історіі культури. Воно э вислідом інтелектуальноі праці, яка э обэктивно спрямована й тим самим лежить у площині вишколу. Тому мусимо заздалегідь виключити фатальну культурну похибку, яка йде так далеко, що твердить, що образування можна осягнути безвартісною обэктивною функціэю, як логічне думання і пізнання. Найбільш прикмет ціэі помилки маэ культурний розвій останніх двох соток років, особливо в Німеччині. Нечуваний ріст вишколу, який довів до спеціялізації, індустріялізації, атомізації – і якбо там ці всі гасла не називались – э конечним наслідком обэктивного думання, яке починаючи від ренесансу шановує в зростаючій мірі европейську культуру і переходить в Німеччині через ідеалізм на освіту. При цьому поширення і зрізничкування обэктивного світа, ріст науки, досвіду й пізнання ніяким чином не причиняэться до росту образування, а радше, як ми скоро побачимо, спричиняэ в найбільшій мірі його обтяження.

В чому отже суть ціэі освіти? Чи в цьому, що кожній своэі професії маэться і загальне знання і вміння, що кажучи іншими словами, людина маэ вишкіл на можливо багатьох ділянках? Чи освіта базуэться на як найбільш все – стороннім вишколі? Безсумніву, що це поняття, яке сьогодні э загально приняте, і лежить глибоко в основах програми сьогоднішньоі середньоі школи саме в супроводі обэктивного росту культури з останніх століть. Якщоб освіта була мозаікою обэктивних, згідних з вишколом, а тим самим ізольованих людських здібностей, могла би тоді здібність бути тотожною з цілою частиною освіти й перетворити знання в якійсь частковій ділянці на творчу спроможність. Ця ізоляція обэктивних здібностей в ділянці культури відбилась особливо катастрофально в Німеччині, при чому студент для обсервації обэкту користувався одними, а держава – напримір – зовсім іншими мірилами, які торкалибся даного наукового предмету. З цього обэктивного поняття освіти поясняються далекойдуча відсталість інтелігенції у відношенні до державноі влади.

Освіта не э сумою обэктивно спрямованих процесів вишколу, а лише функціонально протиспрямованою силою. Коли вишкіл концентруэ зацікавлення субэкту на поодинокі предмети зовнішнього світу, тоді освіта прямуэ до эдности субэктивного світу. Всестороннэ схоплення і опанування зовнішнього світу може бути лише передумовою, історичним обоснуванням, але не конечністю, про якийнебудь підмет і заразом про освіту можемо щойно тоді говорити, коли досліди обэктивного світу – хочби вони були примітивні, або дифференційні – будуть впорядковані в змістовний звязок для субэктивного пережиття і тит самим стануться субэктивним світом, коли отже мозаіка процесів вишколу стане таким чином власністю одиниці і коли вони зроблять його спроможним до творчоі діяльности, до відповідальности, а саме – це э рішаючою передумовою – не супроти обэктів, бо це лежить у ділянці вишколу, лише супроти інших субэктів, ближніх. Щойно тоді можемо говорити про освіту, коли людина маэ до діла з людиною, підмет з підметом. Щойно тоді діляэ він як субэктивний світ з вартісними і тим самим культурнотворчими думками й намірами на інші субэктивні світи, щойно тоді здійснюэ він освіту для других і себе самого. В людині добачуэмо отже не лише обэкт, не э лише природне сприймаюче або творче эство з засобами вишколу, але підмет, це э відповідальний космос у відношенні до інших предметів, свідому одиницю людськоі спільноти, а тим самим моральну.

Освіта э отже вартісне і релятивне поняття, яке торкаэться світогляду підмету і його окруження. Завдяки освіті стаються частинні аспекти обэктивного світу, що ми іх здобули вишколом, змістовною цілістю, складаються на образ світа, який творить основу особистих дій. Так " найбільш неосвічена " жінка, " найбільш неосвічений" селянин можуть мати більше освіти як студент, який знаэ про Гомера і про теорію йонів, про [illegible] політику і плян [illegible]

Бо коли цей " з високою освітою" студент не оформив усіх частинних аспектів своїх обэктивних здібностей до змістовного переконання, що він э історичним підметом, це э, не виливаэ образуючо на інших людей, тоді він в нашому розумінні э менше освічений, як рільник, або невчена матір, які всі досвіди обэктивного світу, якіб вони були не значні, так примінили до свого особистого душевного світу, що вони в своїм середовищі діють як підмети, як особовості.

Отже освіта не э максімум продуктів вишколу, лише зінтегралізованими та зактуалізованими продуктами вишколу – який стоїть до розпорядимости, і які дають моральну цілість, людину. Вишкіл э отже тим важчий, чим більш зрізничкований э вишкіл; чим більший э круг образу світу, тим важче його схопити. Тут стаэ нам ясний головний аспект нашої сьогочасної кризи культури й освіти: вишкіл підніс до неймовірних розмірів можливість охопити й опанувати обэктивний світ, освіта одначе, яка мала зэднати ці в найвищому ступні зрізничковані процеси вишколу та інсрументи сили в відповідну логічну цілість для загальної культури – не додержала кроку.

/Schweizerische Hochschulzeitung
Zurich I945/46 /

І.Д. Адамс

ДВА ПОКОЛІННЯ

Не смієм забути, що саме ці два покоління вступили у війну зовсім у різних від себе настроях та поставі. Покоління, яке пройшло крізь першу війну, було більш романтичне, а в своїй природі, бачити та робити деякі речі, переповнене багато більш безумовним ідеалізмом. В наслідок і чого його рекція на післявоєнну дійсність була в багатьох випадках більш різкою. Така генерація була немов створена до неймовірно великої депресії. –Зовсім інакше є сьогоднішне покоління. У війну пішло воно з відкритими очима; воно було критично – жадне знання, воно знало, що війна є кошмарною річчю, яку одначе треба провести до кінця. Воно виросло в атмосфері глибокого розчарування. Вони всі з цього покоління є скептики уже від колиски, але ...вони зрозуміли конечність віри в щось більшого і реальнішого, як це, в що вірили їх батьки. Вони будуть більше спроможними – думаю – задержати рівновагу та перспективу, як покоління, що було перед ними.

До цього приходить ще і це, що вони, як і ми усі, знаємо багато краще природу зла, проти якого ми боримся, багато докладніше, як також краще знаємо, що ми повинні стерегти, як речі підставові.

/Виймок із статті: " Книжка
завтрішнього дня. " – /

Г.Е.Барнес

Соціологічні погляди на громадську думку.

Формування громадської думки грає велику ролю не лише в краях демократичних, але також не менше в " демократичних". Це доказує колосально розбудовані відповідні державні апарати, як міністерства пропаганди, преси, інформації, тощо.

Громадська думка в різних краях по різному формується. Це залежить очевидно від психологічних моментів та національної вдачі народу. Певним є одне, що соціяльні умовини впливають часто в рішаючий спосіб на формування громадської думки.

Громадська думка є важним чинником не лише для державних народів, але також і для тих, що ними бажають стати. Формування громадської думки належить теж до своєрідного мистецтва керування громадськими справами. Тому соціологічний підхід до цієї справи повинен зацікавити студентський загал чи одиниці, товчком до чого є ця коротенька стаття - переклад відомого американського соціолога. Ясно, це є лише матеріял до надуми та причина до цього, щоб цією справою поцікавитися докладніше. Ми радо помістимо на цю тему статті, які вичерпуватимуть, чи розяснюватимуть це питання.

Рядки, що їх ми містимо, писав автор відносно давно. Багато за цей час змінилося, головно література, що її автор зве " найновішою", вже давно перестала нею бути. Кожен рік приносить багато нового й в цій ділянці і ми - відрізані довший час від англосаського світа не могли - річ ясна - слідкувати за його здобутками. Теперішній час відкриває перед нами цю можливість уже до більшої міри - і сподіємося, що не попадаючи в ніяку скрайність, ми користатимемо з цього, що нам є корисне.

Студентство повинно цим поцікавитися в першу міру, як традиційний передачник усяких здобутків між чужими і власним народами.

Редакція.

Найважнішою і позазаконною силою в державі э громадська думка, передусім в епосі демократіі. Соціял-психологи доказали це дуже докладно. Найперше вони довели, що повстання громадської думки маэ соціял-психологічний перебіг. Громадська думка повстаэ не- попросту зі сумування індивідуальних думок, але з взаємного впливу індивідуальних поглядів у нутрі збірноти. Цей взаэмний вплив слідуэ після перших інструктивних правил і виказуэ певні психологічні познаки, які поодиноко э досліджені соціял-психологами. Описом про повстання і суть громадської думки дала соціологія науковцям держави в цій ділянці найбільші послуги.

Giddings і Mac Dougall займаються дуже докладно повстанням, істотою і способом діяння громадської думки. Їх загальніші досліди й спеціяльні досліди соціял-психологів уможливили перший раз дослідити в науковий спосіб повстання публичної думки. Зі спеціяльних статтей про чинники [illegible] думки згадаю аналізу соціяльної і політичної [illegible] – Bagehots-a ; розгляд Tardes-a про поширення ідей через наслідування; опрацювання проблеми провідництва працями Cooley, Ross, Giddings, Le Bon, Michels-a і інших; діяння масово-психологічного наставлення і товариських вражінь, які виказали Durkheim, Trotter, Le Bon, Sighele і інші; Summers-a погляд на участь звичаю і традиції в змістах публичної думки; Trotter-a погляд, що інстинкти громади надають силі обичаїв могутнього товчка, а вкінці праці Ross-a і Wallas-a про методи, якими послуговуються соціяльні, господарські і політичні інтереси власності, щоб при помочі символів, гасел, кличів і інших засобів демагогів і "патріотів" обдурити народ.

Особливо важна дискусія розвинулася про духовий позем і зміст громадської думки і про її примінення до проводу загальних справ. Giddings і Mac Douggal заявляли, що публична думка багато більше ровсудна, критична і поступова, як індивідуальна. Giddings іде навіть так далеко, що він конструує гостру різницю між публичною думкою і популярними увагами і поглядами. Він дефініює публичну думку як критично обдуманий громадський осуд. Зате Spenser, Summer, Trotter, Le Bon, Wallas, Tonnies, Lippmann і інші нахиляються до поняття, що публична думка понайбільше тільки чуттєва і інстинктовна, є сильно обтяжена старими традиціями, повязаними з навиками і ірраціональними психічними і культурними елементами і тому ледве чи може гарантувати критично наставлену тактику і поступове діяння.

Нам виглядає , начеб протилежність між цими обома групами учених була більш поверхова, ніж суттєва; перша група бачить публичну думку такою, якою вона могла б бути в ідеальному або утопійному суспільстві, де провідники опановують публичну думку; друга група бачить її такою, якою вона є поправді в сьогоднішних відносинах.

До найкращих праць, які до тепер появилися про публичну думку, належить найновіша праця Walter-a Lippmann-a. Він виказує, як трудно навіть самим найкращим головам приходиться зрозуміти фактичні стани і тенденції в нашій скомплікованій модерній цивілізації з її цілою світовою заплутанністю і доказує вникливо і переконуючо, як жахливо недостарчаючі можливості існують, щоби маси могли набути відповідні знання. Підложжя їх духового змісту і спосіб їхнього поучення творить традиція і навик. Більшість понять і категорій відносно поняття й інтерпретації нових наук є тільки "стереотипіями" – прислонена і хоронена решітка примітивної ділянки думок і культури. Бистроумна праця Lippmann-a, яка зраджуэ вплив його колишнього учителя Gramm-a Wallas-a, аналізуэ пануючу ролю символізму в думанні мас і доказуэ, як через символи і інші чуттэво наголошені посібники зовсім легко відносно пануюча меншість і політики дістають владу над безкритичними масами. Маси не мають набуття конечних наук і наукового думання, що дало би ім можливість свідомо співдіяти при творенні розсудної і ясної публичної думки. Тому вони дуже легко підпадають під панування упривілеэної меншості – майстрам у мистецтві трактування мас.Найбільш побуджуючою частиною Lippmann-ової книжки э його позитивні проэкти. Взагальному э погляд, що безпартійна преса, проповідниця або трибуна вистачала би для витворення і провадження публичної думки, але Lippmann доказуэ, що скомпліковані проблеми модерної демократії вимагають до іх розуміння і розвязки багато більших наукових і спеціялізованих знань, ніж може дати преса або проповідниця. Тому він пропонуэ організацію річезнавчих бюр, які збирали би події і достарчали би до обучення конечних фактів, на яких опісля могла бути побудована розсудна публична думка і державно-громадянське виховання.

Особливо важними э досліди відносно суті і стану громадської думки, Veblen-a, Ross-a, Weul-a, Lippmann-a та інших про різнородні посередні та безпосередні методи пропаганди, якими то інтереси посідання при допомозі законодавства, проповідниці, школи і преси – поширюють свої власні погляди і накидають іх публиці. В той спосіб публична думка стала радше твердинею плутократії, як охороною і підпорою демократії. Та в одній точці практично згоджуються всі соціологічні поняття, а іменно, що стан публичної думки залежить в цілости від загальних соціяльних відносин. Як далеко вправді зближуэться публична опінія до розсудного і критичного суспільного поняття про важливі життэві питання, э залежне від загальних умовин, як: різнородности населення, суспільної згоди, виховання і освіти, обэктивного досліду правди, фахового проводу, свобідного вислову думки, публіцистики і свободи в соціяльному бутті.

Наймолодша і під деяким оглядом найважливіша виміна думки виявалася про плюралістичну або моністичну природу публичної думки. Зправила припускалося в соціології і політиці, передусім під впливом Hegel-a і теорії моністичної держави і абсолютної суверенности держави, що публична думка всім членам спільности э чимсь спільним і ними всіма подільним. Приймалося, що більшість дуже живо цікавиться всіми спільними справами і вцілості про ті справи э тої самої думки. Проникання плюралістичної науки в соціологію, політику і юрисдикцію потрясло сильно цим поглядом. Тепер заявляэться, що думки людини концентруються довкруги іі професійного життя, а іі думання стоіть головно під впливом спеціяльних і вузько обмежених груп, до яких він належить. Його погляди на загально важливі справи ставали би опісля більш заплутані і байдужніші, як його погляди на справи, які заторкують його безпосередний інтерес і на місце эдиності публичної думки знайшлось би в народі велике число розбіжних групових думок

Цей хід думок зводиться до теорії про державу Althusias-a "Loskes-a Esseu-a про "The Law of Fashion and Private Consure" . З психологічної точки зору цей хід думок продовжили і розвинули Willam Ĕ Durkheim з господарської і політичної і юридичної точки зору Gierke, Maintland, Diguit, Laski і Cole. Cole і соціялісти типу Gilden-a старалися ще дещо рятувати зі зрезигнованого раньшого моністичного погляду, при чому вони заявляли, що в справах, які заторкають інтереси консумпції населення, можна б ще очікувати моноліту думок.

Mas Dougall вірить, що людина при своїх багатьох інтересах може всеж таки співпрацювати над оформленням громадської думки, при чому вона розбудовуэ гіэрархію інтересів і думок, яка двигаэться від найбільш інтимних справ угрупувань аж до загально важних.

Цей перегляд соціологічних дискусій про публичну думку переконаэ більшість про те, що цей предмет пойно починаэться досліджувати згідно з науковими методами і що його можна розяснити лише соціял-психологічними дослідами.-

* * *

Це є дуже важне питання: знайти елементи власної державности й відчути органічний звязок між ними. Головним завданням міцної державности є дбання про те, щоб кожен громадянин був на своїм місці, тобто там, де може виказати якнайбільшу продуктивність. В противному разі - це анархія, замішання і упадок держави, як недоцільної.

Які ж є методи до осягнення такої доцільности в державній організації ?

Останніми часами англо-саксонці узнали це за дуже важну, чи не найважнішу суспільну квестію. " Кожна людина має бути на свойому місці!" - це гасло великої групи британських і американських учених.

Юрій Липа
"Призначення України "

* * *

М. Колодзінський

УКРАЇНСЬКА ВОЄННА ДОКТРИНА

/Уривок /

Від Редакції- В 28 річницю Проголошення Самостійности Української Держави та геройського бою під Крутами - містимо цей уривок із " Української Військової Доктрини".

Минула наша визвольна війна насуває дуже сумні рефлексіі з військовоі точки погляду. Ми одержали українську державу без великого бою, одначе ми не вміли вдержати нашоі самостійности, тому що не вміли зорганізувати відповідноі військовоі сили. Загальна українська армія оставила нам традицію героічноі боротьби і з цеі традиціі зродився наш визвольний рух. Одначе воэнна доктрина мусить спиратися на соборній традиціі, яка маэ значення для цілого народу, а не э предметом культу одноі провінціі, чи околиці. Для нас кожний боэвий вчинок маэ величезне значення, коли він э видний для цілоі націі і коли ціла нація психологічно його відчуваэ. Наша воэнна доктрина мусить заступати ідею одноі арміі, яка би уважала своім центром Київ і була здібна й готова боротися за кожну пядь українськоі землі з однаковим запалом і героізмом. Тому ставимося критично до УГА, бо вона своэю підчеркуваною при кожній нагоді окремішністю не давала змоги звести нашу минулу війну під одну політичну і військову команду. Безперечно, що УГА маэ славні і гарні моменти. Одначе це все э для нас нині невистарчальне й будуча українська армія не може творитися на такій воэнній доктрині, яку мала УГА.

УГА не могла позбутися всіх провінціоналізмів і покутного патріотизму. Воэнна доктрина УГА, а навіть іі організація були достосовані да малих цілей. Творці цеі арміі бажали перш усього здобути при помочі факту існування УГА признання Галичині права до самоозначення мировою конференціэю. Військовий провід не сугерував в УГА, що вона тільки фактичним здобуттям Львова і осягненням лініі Сяну може вирішити справу Галичини в користь соборноі Украіни. Навіть в травні підчас польськоі офензиви, коли УГА відступала в трикутник ограничений Дністром і Збручем, команда УГА не вміла стати на соборницькому ґрунті. Більшість, головно молодих старшин, висловилося за переходом на Наддніпрянщину, але начальник штабу УГА та деякі з державних секретарів були за тим, щоб УГА перейшла до Румуніі. Там, мовляв, вона віддасться під протекторат Антанти, переорганізуэться і знову буде здатна до боротьби.

Віра в доброзичливість Антанти і Найвищої Ради все ще не покидала більшости гальцьких політиків і військових, що й польську офензиву пояснили собі як якесь фатальне непорозуміння. Начальна Команда УГА надавала львівському фронтові другорядне значення, а генерал Павленко не доцінював історичного значення Галичини й будови Соборної України. Політичний і військовий провід вірили в справедливість Антанти і паризької Мирові Конференції більше, як в силу армії, яку творили. Щоб приподобатися Антанті Начальна Команда УГА оминала твердих і радикальних рішень... Мав це бути реверанс у сторону Антанти, що мовляв УГА э культурна і здисциплінована армія. Антанта була більше зацікавлена дрогобицькою нафтою, як культурою і дисципліною армії.

Політичний провід у Галичині не хотів революційно розпалити галицьку масу, а й військовий не вмів надати позитивного революційного змісту галицьким стягам.

Перші початки УГА мали революційний характер, бо мусіли його мати. Але пізніш його закинули. А тоді треба було творити тільки армію з революційними інстинктами, які думали своїми силами здобути Львів і перенести війну в Польщу. Так і видиться, що у всіх операціях під Львовом команда УГА намагалася, щоб все те виглядало поважно і прилично, як водиться в Европі. Здаэться, що ціла та облога Львова була роблена більш для мирові конференції. Нема з того часу ані одного приказу з начальної команди УГА, в якому було би сказано, що справу ставиться на вістрю меча "-або здобути, або дома не бути".

По здобутті Вовчухи, хлопський розум говорив, щоб Другий Корпус зробив штурм на Львів, бо там були тільки слабі сили. Одначе Начальна Команда УГА побоювалася, що коли Другий Корпус займе Львів, то його частини здеморалізуються у великому місті й стратять свою боэздатність, тому не наказала виконати наступ на Львів. І в цьому моменті треба було дошукуватися причини пізнішого відвороту УГА за Збруч. Начальна Ко Команда УГА пояснювала свою заборону атакувати Другому Корпусові Львів тим, що мовляв війська Директорії, які 14 грудня 1918 р. увійшли у Київ, розбіглися так, що вже 4 лютого 1919 р. українські війська мусіли покинути Київ під напором большевицьких військ. Як видно, то команда УГА не мала віри в дисципліну УГА, хоча на кожному кроці підчеркувалося її регулярність і дисциплінованість.

Одинокий наказ УГА - [illegible] з якого пробиваэ мужність почуття відповідальности, взагалі стиль і дух героїв плутарха - це наказ шефа штабу УГА ген. Курмановича перед чортківською офензивою.

Відчуваэться за цілий час існування УГА якась недовірчивість до наддніпрянської армії. Згідно з цею недовірчивістю вроджувалися нераз дивоглядні пляни в Начальній Команді УГА. Коли при кінці березня большевики дійшли до Збруча, а під Львовом поляки розбили вовчухівську групу і мали успіхи біля Яворова і Янова, то Начальна Команда УГА видумала плани подиктовані більш розпукою, як розумом, щоб пропустити більшовиків під Львів. Згідно з тим пляном мав І Корпус остати дальше на своєму місці, а частини ІІ Корпусу мали відійти зпід Львова на правий беріг Дністра. Тому спротивився одначе комендант V Бригади отаман Шухевич і не виконав приказу. Пізніше Начальна Команда УГА мала пляни відвороту зпід Львова в Карпати. Я не розглядаю цього плану зі стратегічного боку, але з політично-ідеологічного. А в такому випадку не можна з ним ніяк погодитися. Кожний нарід маэ свої засадничі стратегічні шляхи. Доки на тих шляхах будемо мати борців, доти буде самостійна Украіна. Якщо нас не буде видно на шляху Київ-Львів і Київ-Чорне Море, то нічого нам не поможуть ані політично, ані стратегічно навіть більші армії зібрані в Карпатах. І тільки тоді можна говорити про самостійну Украіну, коли всі наші плани братимуть початок з Киэва і коли Київ буде в наших руках. Українська держава була тим політичним чинником, доки над Дніпром була українська армія, чи хочби партизани. Зрештою і УГА виявляла пізніше всі прикмети соборницькоі армії, коли опинилася на шляху Київ-Львів. Для відродження українськоі збройноі сили маэ більше значення похід обидвох українських армій на Київ, як добування Львова на власну руку. Багато завинив політичний провід в Галичині, як і взагалі ціла наша політика в минулій війні. Через брак політичного проводу, УГА не відограла такоі ролі, яку відограти могла. Тут треба приписати більшу вагу таки Команді УГА , яка показалася вузько галицькою і навіть не вміла дати своім стягам по геройське вмерти. Бо коли вже нема розумного виходу з тяжкого положення, то треба вміти вмерти по геройськи , щоб така смерть була джерелом сили для молодих поколінь. Без цього взагалі нема що думати про здобуття держави. Клявзевіц уважаэ за мудрішу навіть найбільш дику розпуку, коли нема змоги стрічати небезпеку з мужеською відвагою, то значить зі спокійною , але сильною рішучістю. Тому переходу УГА до Денікіна не можна ніяк оправдати, його треба напятнувати й соромитися ним. А вже ніяк не можна робити із цього геройства. Трагедія Крут і Базару э невичерпальним джерелом для віднови українськоі армії. Безперечно, що галицькі стрільці не винні, що ім прийшлося вмирати від тифу, а не від кулі. І хоч би з огляду на память тих нещасних жертв політики проводу УГА треба зробити все можливе, щоб у будуччині знову щось такого не сталося. В історії були випадки, де цілі армії вигибали на холеру, але іх вожді нэ переходили до ворога.

Наддніпрянська армія оставила по собі більше соборницькоі традиції. Рішав тут багато цей факт, що та армія цілий час боролася на стратегічних шляхах нашоі історії. Способи організування тоі армії були гірші від способу організування УГА. Бракувало тут дисципліни як рівнож певноі воэнноі доктрини. Вина за хиби в організуванні наддніпрянськоі армії лежить майже всеціло по стороні політичного проводу. Такі лібертини українськоі революції, як Винниченко, такі недотепа як Жуковський, що не надавалися на начальника пожарної сторожі в якомусь Пирятині, знищили всі можливі організації української армії. Те що було зорганізоване, треба завдячувати більше поодиноким ієвним людям. Одначе і серед таких відносин на Наддніпрянщині були такі формації, як Січові Стрільці і Запоріжці. Наддніпрянська армія йшла на Крим щоб отворити для України морські шляхи. Наддніпрянська армія дала Крути, Мотовилівку, Базар. Тому молодь захоплюється героями Крут і Базару, бо вони без сумніву герої соборної України.

Не пишу цих рядків з тою метою, щоб не доцінювати УГА й бувших членів цеї армії, які нині знову готові виступити зі зброэю в руках проти ворогів України. Ніхто не хоче сплюгавити УГА і її вождів. Але такий погляд на УГА диктуэ жаль і розпука за втраченим золотим руном, за втраченою світлою будуччиною, яка в минулій визвольній війні стелилася перед Україною. Нехай всі зрозузуміють, що будуть чутися діткнені цими словами, що український [illegible] не маэ на цілі обвинувачувати творців української армії в минулій війні. Але для українського покоління э за мало облягати Львів і здобувати Київ, щоб по кількагодинному побуті в ньому втекти без боротьби і обвинувачувати ворогів в хитрості й підступі. Для нас э замало, що Хмельницький облягав Львів і Замость. Для нас замалі ті аполітичні ідеали, за які билася УГА і навіть Надднипрянська армія. Нинішні часи вимагають від нас більших планів, більших жертв, більших боїв, більше ризика, розгону і слави.

[illegible]

Для нас э замало робити чортківську офензиву. Ми хочемо виграти війну, велику й жорстоку війну, яка зробить нас володарями Східньої Европи. Ми хочемо вигравати ту війну стратегічно, а не тільки тактично.

Критику бувшої української армії переводиться для дезинфекції мильних поглядів, а не щоб нападати на поодиноких людей. Треба рішуче знищити погляд, що ми війну програли тому, що Антанта не дала нам помочі, але полякам і Денікінові і що на військовому полі було зроблене з нас все і що використано всі можливості, які тоді стояли отвором для здібних військових людей. Війну ми програли не через брак помочі Антанти. На Україні було зброї для щонайменше мільйонової армії. Україна була базою для полуднево-західного фронту московсько-царської армії. Кілька мільйонова армія модерно узброэна знаходилася на Україні 1917 р. Майже два мільйони українських вояків зголосилося на службу Центральної Ради. І що тут говорити про брак помочі? Україна програла війну не через брак зброї, але тому що не найшовся ніхто в літі 1917 хто б станув на чолі революційних сил українського народу, покинув війну з центральними державами й звернув її проти Москви. На всіх трьох військових зіздах в Києві 1917 р. не знайшовся ні один військовий, що захотів би був розігнати на чотири вітри всю збиранину

Центральноі Ради, так як Кромвель парлямент, а Бонапарте Палату Депутатів, і узурпувати собі революційним способом владу на Україні та стати творцем новоі епохи. Хмельницький взагалі не мав зброі , як поривався на знищення Польщі. Бракувало на Україні 1917 р. Суллі, Цезаря, Кромвеля, Хмельницького, Бонапарте, Гарібальца. Останню війну програли ми на трьох військових зіздах в Києві, які хотіли задержати добрий тон відносно Тимчасового Правительства, як пізніше УГА відносно Мировоі Конференціі. Дальше програли ми війну під Крутами, де 300 юнаків мусіли битися з дикими матросами, не маючи навіть команданта. І де ж були ці члени трьох військових зіздів, що пустили 300 дітей на першу битву України з Москвою по Полтаві? Де ті члени Центральноі Ради? На згадку про Крути мимоволі порівнуэтся загибель тебанськоі "святоі дружини в битві під Херонеэю. Одначе тебанська свята дружина згинула остання, тоді, коли вся інша військова сила Теб була розбита. В цій битві були перші батьки, що полягли, а діти тільки закінчили гекатомбу. Наші батьки з Центральноі Ради були далекі від битви й остались живі, щоб проституувати дальше справу украінськоі самостійности. Пише Плютарх, що в битві під Каннами згинуло кількадесять римських сенаторів. А скільки сенаторів Центральноі Ради згинуло в украінській війні? Отже в літі 1917 р. ми програли війну за самостійність, а не в два роки пізніше. Те, що було пізніше це вже був епілог. Украіна мала силу здобути самостійність тільки в літі 1917 р. Центральній Раді здобули Украіну німецькі війська. І хоч цей факт палить нас соромом, то не можемо замикати очей як струсь, вдавати що ми цього не знаэмо. Те, що зорганізувалося з війська в роках 1917-1920, те не треба завдячувати доброму геніэві украінськоі націі, який не хотів, щоб украінський нарід так легковажно все стратив. Хто знаэ серед яких відносин організувалися Січові Стрільці, а або Запорожці, той буде бачити, що це просто чудо, що всеж таки украінська нація спромоглася зорганізувати маленьку армію, яка принесла й себе в гекатомбу за гріхи й лайдацтво всіх зіздів, конгресів і Центральних Рад, на які було таке багате літо 1917 р. Не зіздами й нарадами відбудуэмо Украіну. Украіна повстане як вислід нашоі боротьби, нашоі хоробрости і самопосвяти.

Так само не дивізіі ген. Галлера побили УГА, але те, що на другий день по перевороті у Львові 1 листопада не збіглося до Львова кілька тисяч украінських селян з околиці, а за тиждень кількадесять тисяч з цілоі Галичини. Щастя усміхаэться до людини, а так само до народів дуже рідко й то тільки на коротенький час. Хто уміэ його схопити обидвома руками, той э побідник, а хто проґавить відповідний момент, пізніше буде оправдувати свою непорадність нарікванням на брак зброі, лихі обставини, брак союзників і буде оправдувати свою нездібність тим, що мовляв все було зроблене, все було на найкращій дорозі, але кажуть – мабуть не судилося.

ширення таких поглядів, що все інше було причиною нашої програної, а не ми самі, що все було в нас добре, тільки демобілізує нас. Треба все здавати собі справу, що ми програли минулу війну і що тільки герої, які покрили кістками українську землю, э вільні від підозрінь, негодуваних жалів і критичного наставлення так до осіб, як і до події. Кожньому повинно бути ясно, що украніське повстання не задоволиться такими політичними ідеалами, що були за минулої війни. Так само не задовольниться такою армiэю, якою була УГА і наддніпрянська армія, як рівнож не найде місця такий військовий провід і його стратегія, на які здобулася українська армія в минулій війні. Треба забути про давні часи і вчуватися в нові. Всі оцінюють як слід тяжкі обставини, серед яких прийшлося організувати УГА і командувати нею в бою. Одначе ці обставини, які стоять в нас все перед очима, не можуть вистарчити, щоби УГА і бувший її провід послужили фундаментом при організації української армії. Від часу, коли на Україні згинув останній воїн бувшої української армії, потекло багато води Дністром, Тисою, Днипром, Доном і Волгою. Нові часи, нові світогляди, нові пристрасті жадають від нас величезної праці. Не треба страхатися того вулькану, що тепер кипить на Україні. Треба станути в кратері самого вулькану, щоб вибух підніс нас до гори й ми могли обняти своїм зором, своїми планами, своэю воэнною доктриною цілу стихію. Наша воэнна доктрина мусить бути застосована до тої вульканічної стихії. Ми не можемо стояти на боці, творити якусь там галицьку, чи кубанську армію, снувати плани, які більше надаються для доброго партизанського ватажка, як для армії і дозволити вульканічна стихія повстання розбилася на атоми, а не щоб спрямувалася в одне спільне русло, як це було за часів французької революції, або як це вміли перевести московські більшовики.

Не можна поминути нічого, що може збагатити наш практичний досвід при організації армії. Тут не можна кермуватися якимись зглядами відносно людей чи певних випадків. Треба зачинати все наново, бо все що було завело. Треба все достосувати до світогляду, бо це вихідна точка всеї роботи при організації армії. Такого універсального ставлення фундаменту при розбудові нашої воэнної доктрини вимагаэ не тільки дух нашої епохи, але в першій мірі всі герої останньої війни. Кості цих героїв не будуть перевертатися у гробі, як вони почують, що ми творимо таку воэнну доктрину, яка дасть змогу організації соборної української армії по цілому світі. Ніхто з цих героїв не буде уважати фантазіэю наш замір сдобути Схід Европи і т.д.

.Ніхто з них не буде уважати нашу жадобу будувати Украіньку Імперію за необосновані мрії. Нагпаки – кости героївз під Крут, Базару, галицької армії, що згинули від тифу, наддніпрянської по таборах, тих, що замордовані в льохах ГПУ і по польських шибеницях. зможуть спокійно лежати в гробах, як ми в основу організації армії поставимо таку, а не інакшу воэнну доктрину, бо тоді побачать вони, що їх самопожертва не пішла на марне, але що на їх крові виросло революційне покоління, яке хоче такої України, якої візію мали ці герої, які вмирали.

В.С

УКРАЇНСЬКА СТУДЕНТСЬКА ЦЕНТРАЛЯ.

/ Довідка /

В 1922 році повстала вперше українська студентська Централя під назвою Центральний Союз Українського Студентства-ЦеСУС, з осідком у Празі, статут якої затвердила чеська влада 24 липня 1924 р.

На переведення своэї праці ЦеСУС мав такі відділи: економічний, міжнародних звязків, культурно - суспільного виховання та преси. У своїй внутрішній діяльности ЦеСУС обєднував українське студентство, допомагав йому правно координував праці кремих студентських товариств, інформував українців про умови студій закордоном.

У своїй зовнішній діяльності своїми виступами серед чужинців здобув ЦеСУС симпатію для українського студентства, боровся проти заілости поодиноких словянських студентських організацій, заступав інтереси українців перед закордонними університетами та високими школами, уможливлював виїзд на студії в чужі краї та видавав тим студентам міжнародну студентську виказку. ЦеСУС співпрацював з усіма прихильно наставленими до українців студентськими організаціями чужих народів, а то головно з чехами, білорусинами, словаками, данцями, італійцями, німцями, мадярами, шведами, шотлянцями, македонцями, вірменами, бельгійцями, естонцями, голяндцями й інш. Українські студенти, делегати ЦеСУС-а на міжнародних студентських зїздах визначалися активністю, виступали з рефератами, брали участь у комісіях, в дискусіях, ширили літературу про Україну, університети та високі школи на Україні, давали інтервю і взагалі провадили інформативно - пропагандивну акцію.

ЦеСУС дуже зблизився з білоруськими студентами, яким навіть допомагав, маючи від них мандат представляти та обороняти інтереси білорусинів на міжнародніх студентських зїздах та конференціях. ЦеСУС старався за приняття Союзу білоруських студентів до Міжнародної Студентської Конфедерації, що досягнено підчас конференції 1926 р.

Членами ЦеСУС-а, були українські студентські організації Европи, Азії, Америки; в 1923 р. в ЦеСУС - і були обэднані 15 студентських організацій, а 1924 р. число членів ЦеСУС - а зросло до 29.

ЦеСУС відбував щороку свої звичайні річні зізди, у яких брали участь делегати студентських організацій - членів ЦеСУС - а.
В січні 1923 р. в Празі президентом ЦеСУС-а обрано студента П.Гана. Підчас зізду 11 - 12 липня 1923 в Данцігу президентом став студ. Ігор Федів. На II-му звичайному зізді ЦеСУС-а в Подэбрадах на початку липня 1924 р. вибрано президентом студ. М.Масюкевича, а підчас III-го зізгу, що відбувся в Пішбрамі президентом став буковинець студ. В.Орелецький. Четвертий з черги звичайний зізд ЦеСУС-а покликав на президента Ст. Нижанківського, якого рішенням У-го зізду в 1927 р. змінив знову В.Орелецький, який залишився на своєму місці до 1933 р.
Переборовши деякі перешкоди, спричинені ворожим наставленням деяких чужинецьких студентських організацій до українців, а скріплений прихильно наставленими чеськими, данськими і іншими студентами, 1921-го року ЦеСУС вступав у вільні члени Міжнародної Студентської Конфедерації / Confederation Internationale des Etudiants - C.I.E./
Виборовши собі місце в C.I.E. ЦеСУС звертав увагу на належну інформацію чужинців про східньо - европейські справи взагалі й українську проблему зокрема. Беручи участь в численних міжнародних студентських конференціях, зіздах в різних краях та містах Европи, українські делегати - відпоручники ЦеСУС-а дбали в першу чергу про національні українські справи, як теж про професійно - студентські інтереси.
Крім в C.I.E., ЦеСУС брав участь також і в різних інших студентських організаціях, у таких як Міжнародна Студентська Ліга, Студентська Поміч і т.п.

Різного роду періодики - журнали, бюлетини, видавані поодинокими студентськими товариствами, виходили в залежности від фінансових спроможностей, потреб та обставин, на шапірографі, гектографі, літографічним, а навіть і друкованим способом. Найбільше видавано в Чехії /Прага й Подэбради/, дещо у Варшаві, в Данцігу та в інших містах. В Празі повстало видавниче товариство "Український Студент" ; воно видавало студентський журнал тої самої назви, до були фахові й ідеологічні статті, хроніка й белетристика. Незабаром по випуску журналу "Український Студент", появився орган ЦеСУС-а "Студентський Вістник", що виявився найсолиднішим журналом українського студента на чужині. Він інформував своїх членів у всіх станових справах, освітлював справу українського високого шкільництва, містив белетристичні твори, наукові статті, рецензії, бібліографію, огляди і т.п.

Від 1934 р. місцем осідку ЦеСУС-а став Відень, де й відбувся останній передвоєнний зізд у 1939 р. В часі другої світової війни ЦеСУС припинив у наслідок обєктивних обставин свою працю, яку відновлено щойно постановою Всестудентського Установчого Зізду, який відбувся в Мюнхені в днях 25 - 27 грудня 1945 р.

ПРЕСА ПРО СТУДЕНТСЬКЕ ЖИТТЯ.

Часопис " Америка " / Філадельфія / з дня 22.грудня 1945 року пише в статті про українців - емігрантів ув Европі під підзаголовком " Працюють" - про життя в Інсбруку та про Українське Студентське Обєднання в Австрії - У.С.О.А.- та заразом про І. Конгрес Українського Студентства в Австрії, який відбувся 22-23 вересня 1945 року в Інсбруку.
В ширшій замітці говориться також про Всестудентську Нараду в Мюнхені дня 4.вересня м.р., про створення Т.В.І.К -у, та про його завдання.

Часопис " Вісті " /Брукселя/ з дня 15 січня 1946 року у статті п.н. " За національну Честь та Престіж" говорить широко про потребу допомогової акції для Українського студентства.Заразом часопис подає дані про скількість українських студентів у Бельгії та їх фаховий розподіл по студіях. Всі студенти згуртовані в Національному Союзі Українських Студентів у Бельгії - НаСУС, який існує від 1928 року. ЦЕСУС нав'язує саме з ним постійні звязки. Треба сподіватися, що і НаСУС стане вкоротці членом ЦЕСУС-а.

СТУДЕНТСЬКА ПРЕСА.

"Студент" - журнал Української Студентської Громади в Мюнхені. Ч.І. грудень 1945року. Стр.19.Циклостилеве видання.

"Медичний Вісник" - видав"Тимчасовий Центральний Провід Українських Студентів Медиків" в Мюнхені.Ч.І. грудень 1945 року. Стр. 38.Циклостилеве видання.

"Життя в таборі" - журнал українських студентів табору Беллярія - Італія. Досі появилося шість чисел циклостилевого видання.

ЛІТЕРАТУРА І МИСТЕЦТВО

Райнер Марія Рільке

Пер. Леонід Мосендз

СТРОГІ ГОДИНИ

Хто тепер плаче десь в далині,
без причини у далині, -
плаче над мною.

Хто десь сміється тепер уночі,
без причини сміється вночі, -
сміється з мене.

Хто десь відходить тепер у світ,
без причини іде у світ, -
іде до мене.

Хто там вмирає десь в далині,
без причини вмирає в далині, -
глядить на мене.

ОСІННІЙ ДЕНЬ

Велике було літо. Боже : час.
Покладь на соняшний годинник тіні,
по нивах розпусти вітряний глас.

Плодам осіннім накажи дозріть,
подай ти їм ще зо два дні південні,
щоби достигнути й у вина темні
останню солодість перемінить.

Хто хати ще не мав - не буде й мать,
хто є один - таким йому й зістати,
лише чикать, читать, листи писати
та по алеях журно мандрувать,
коли в них листя гониться зівяте.

Євген Плужник

-1898-1936-

2. лютого 1936 року вмирає на засланні поет " щирости та рівноваги". -

---

...Він молодий - молодий.
Неголений пух на обличчі.
Ще вчора до школи ходив...
Ще, мабуть, кохати не вивчив...

Так очі [illegible] тихі...
Крізь зуби один - розстріляти !
...А там десь солома дахів...
...А там десь Шевченко і мати...

Долоню на чоло поклав :
Крізь пальці майбутньому в вічі...
Хвилина текла, не текла...
Наган дав осічку аж двічі...

Т.С.Еліот

Пер.[illegible].Яворівський

Рапсодія Бурхливої Ночі.

Дванадцята.
Вздовж цілої вулиці,
Обнятої місячньою синтезою,
Шепітливі місячні чари
Розв'язують верстви пам'яти,
Всі її ясні відношення,
Поділи та означення,
Кожна вулична лямпа, що її минаю,
Б'є фаталістичним ударом,
Та серед темних просторів
Північ потрясає пам'яттю
Як божевільний зів'ялою оршиною.

Пів другої.
Вулична лямпа кидала іскри,
Вулична лямпа бурмотіла,
Вулична лямпа говорила: "Глянь на цю жінку,
Що вагається йти до тебе серед світла з дверей,
Які відчиняються на неї наче сміх.
Бачиш, край її одягу замараний піском,
Та бачиш, що край її ока
Стискається, як закривлена шпилька.
Пам'ять викидає
Масу покручених речей;
Покручену галузку на березі моря
Вигладжену та вирівняну,
Начебто світ зрадкував
Тайну свого кістяка
Заціпенілого та білого.
Зломану пружину на фабричному подвір'ї
З іржою на формі, що є без сили,
Твердий та покручений та готовий тріснути.

Пів третьої.
Вулична лямпа говорила:
"Глянь на кота, що розтягається в ринві,
Висуває язик
Та пожирає кусень товстого масла."
Так рука дитини автоматично
Витягнулася і сховала в кишеню забавку, що котилася вздовж морського
підмурованого берега.

Я не міг нічого побачити за очима тієї дитини.
Я бачив очі на вулиці,
Що хотіли проглянути освітлені віконниці
Та рак раз у басейні пополудні,

Старий рак з мушлею на спині,
Вхопився кінця дручка, що його ж я йому наставив.

Пів четвертої.
Лямпа кидала іскри,
Лямпа бурмотіла серед темряви.
Лямпа бреніла:
" Глянь на богиню – місяць,
La lune ne garde aucune rancune
Моргає слабим оком,
Всміхається аж у закутки.
Гладить волосся трави.
Богиня-місяць затратила пам'ять.
Замазана віспа опоганює її лице,
Її рука стискає паперову рожу,
Що пахне курявою та колонською водою,
Вона самітна
З усіма колишніми нічними пахощами,
Що перелітають їй по мозку."
Приходить згадка
Безсонішних сухих пеларгоній
Та пороху в прогалинах,
Пахощів каштанів в кімнатах, зачинених віконницями,
Та папіросок у коридорах
Та запаху коктейлю в барах.

Лямпа говорила:
" Четверта година,
Тут якесь число на дверях.
Пам'яте !
Маєш ключ,
Мала лямпа кидає кружок на сходи,
Іди вгору.
Ліжко розстелене; щітка до зубів висить на стіні,
Постав черевики біля дверей, спи, готовися до життя."

Останній скрут ножа.

Т.С.Еліот –T.S.Eliot – є одним з найбільш популярних експресіоністів -ліриків в англосаському світі. Його звуть ліричним Джеймс Джойс-ом, психоаналітиком, якого твори називають " весь демонічний характер слова". Кожен образ викликає в нього сейчас ряд асоціяцій, які усамостійнюються, виростають до окремих образів і знову зникають, щоб на їх місце прийшли нові образи та нові асоціяції. – Драма Еліот-а Murder in the Cathedral була 1937 року найбільш успішним сценічним твором у Лондоні. Кажуть, що кожен школяр рецитує уривки з його ж "The waste land" і "The hollow men ".

"Рапсодія бурхливої ночі " є чистокровною лірикою. Вона відкриває вічний пролом асоціяцій при помочі миттєвих образів, що його проводить змучений своєрідним довкіллям людський інтелект.

Arthur Rimbaud

ROYATE

Un beau matin, chez un peuple fort doux, un homme et une femme superbes criaient sur la place publique: " Mes amis, je veux qu' elle sôit reine!" "Je veux etre reine!2 Elle riait et tremblait. Il parlant aux amis de révélation, d'épreuve terminée. Ils se pamaient l un contre l'autre.

En effet, ils furent rois toute une matinée, où les tentures carminées se relevérent sur les maisons, et tout l'aprèsmidi, où ils s'avancèrent du coté des jardins de palmes.

КОРОЛІВСТВО

Одного гарного ранку, серед надто ніжного народу, гордий мужчина та жінка сповіщали на публичній площі:
" Друзі мої, я хочу, щоб вона була королевою!"
" Я хочу бути королевою!"
Вона сміялась і дрожала.
Він розповідав друзям про велике відкриття та про скінчений час проби. Вони мліли один до одного.

І дійсно, вони були королями цілий ранок, коли відкрились по хатах кармінові заслони, і ціле пообіддя, коли вони віддалились у напрямі пальмових городів.

ВІДЇЗД

Досить я бачив. Мрія віднайшла себе в усіх видах.

Досить я мав. Шум міст, вночі і під сонцем, і все.

Досить я пізнав. Зупинки життя. - О, Шуми та Мрії!

Відїзд в новій любові й нових звуках.

ДЕМОКРАТІЯ

" Прапор відповідає брудному пейсажові, а наше наріччя заглушує барабан.

В осередках будемо підсичувати найбільш цинічну проституцію. Ми знищемо логічні револьти.

У краях наперчених і намоклих! На службі найжахливіших промислових і військових експлоатацій.

До побачення тут або денебудь інде. Рекрути доброї волі - наша філософія буде жорстока; без зрозуміння для знання, тонка у вигодах; це загиада для світу, яка граде. Це правдивий похід. Вперед по шляху !"

Артур Рембо - приятель Верлєна. Творить лише чотири роки - від 16 до 19 року життя. Відтак стає вояком, дезертиром, обїздить увесь світ. Був відмінним від своєї доби і тому вона його осудила. Зрозуміння знаходить щойно тепер: він стає богом новоі Франції.- Переклад з видання 1945 року.-

В. Кримський

ВІРЮ!

/ В десяту річницю смерти Евгена Плужника /

Дня 2.лютого 1936 р. помер на засланні поет, оцінений справедливо по смерті, зрозумілий найкраще мабуть щойно по роках, Евген Плужник. З Воронізької Землі приніс поет у Київ тугу за літературою до якої кинувся й не покінчивши своїх студій. 1923 р. належить до київського угрупування " Аспис ", а рік пізніше, коли відокремлюється " Ланка ", переходить туди разом із Фальківським, Підмогильним, Антоненком-Давидовичем, Косинкою й іншими. У своїй творчості першенство віддавав символістичній техніці й неокласичному спокоєві - рівновазі. Так і зветься третя книжка поезій - " Рівновага ", яка друкувалась щойно по смерті поета і з нею міг читач познайомитися щойно недавно.

Вже першою збіркою поезій "Дні" / Київ, 1926 / став Плужник перед літературним загалом як мистець майже з оформленим своїм поетичним " я ". Домінантним тоном збірки є сум, що "людське серце до краю обідрано". Ці слова Тичини так і поставив поет як мотто до цілої збірки поезій. Колиж поетове розчарування з сучасних йому днів не одиноке в нашій поезії 20-тих років, згадати б хоча " неоромантиків", то, коли ці востанні гляділи в минуле, як у прекрасний час революції, коли не було одноманітности, ні порожнечі, Плужник - задивлений у майбутнє. Його зір повен сили віри, бо промине час, " "жорстокий і весь у крові", прийдуть дні, коли

Будуть одні ключі
одмикати усі серця,

а кров, що її пролито во ім'я будучого, не піде на марне, бо зійде, вона - " пшеницями".

І пізнають, яка на смак
Любов.
Вірю.

Віра - це провідний дороговказ поета на шляху " в днів прийдешніх обрії безхмарні", коли нащадки зрозуміють, що й " біль натомлених, майбутня міць".

В першій збірці " Дні " є довші дві речі: " Галілей" і "Канів". В " Каневі " присвячує поет свої рядки важливому питанню, яке стало дилемою в неодній душі - місто чи село ? В добі індустріялізації, поступу, село ставало синонімом вчорашнього, минулого, тихого, а зразом українського. Місто прибирало характер, що йому накинули нові можновладці, село залишилось фортецею, де зберігалась питоменність первнів українського духа. Плужник признається, що він виріс на межі " півмертвих сел і міста молодого", що в ньому жива " сел незнищенних мрія вікова ", але перед містом всеж таки майбутність і перед людиною села мусить стати невідклична конечність : зробити місто нашим.

Крізь другу збірку " Рання осінь " і третю " Рівновага " в'ється поетовий сум, щирість, біль, але й віра, що прийдешні дні будуть все ж таки в заграві сонця. Поет доходить до висновку, що

Може поети лиш ці,
Що за юнацтва вже сиві.

Плужник бо за коротке розмірно своє життя / Ур.1898 р./ належав безперечно до гурту цих поетів, що їм один історик літератури дав трагічно - правдиве ймення - "   ". Нотки цієї передчасної зрілости слідні в цілій творчості поета, а символічна назва другої збірки поезій, що її авторові було тоді саме тридцять років, - " Рання осінь ", кидає жмут цікавого світла на цю проблему.

Поет зрозумів життя за розмірно короткий біг років, бо знав прекрасно, що

мало життя прожити
треба життя зрозуміти.

Поет його розумів - і любив! Коли замінено йому присуд смерти, що, як відомо, стрінув багатьох письменників по вбивстві Кірова, на десять років заслання, поет пише прекрасного листа до дружини, в якому віддзеркалюється вся його радість, що йому дано жити:

> " Галча моє!...Пишу тобі, а за вікном сонце - і мені, їй Богу, так важко стримати себе, щоб не крикнути - яке хороше життя."

Писав цього листа поет 28 березня 1935 року, а до року мусів відійти за межі " щастя і болю", залишаючи згадані три збірки поезій, роман " Недуга " і декілька драматичних творів. Залишилась поетова віра, що навіть він, слаба і непотрібна може людина, у днях жорстокої доби, стане колись " родючим гноєм" під майбутні посіви. Залишив поет свою щирість, що надихала вірою в правду своїх слів такі пророчі рядки:

Суди мене судом своїм суворим,
Сучаснику. Нащадки безсторонні
Простять мені і помилки й вагання,
І пізній сум, і радість передчасну.-
Їм промавлятиме моя спокійна щирість.

Жое Буске
Арагон

Про дефініцію поезії

Містимо вийомки з двох полемічно-програмових листів сучасних французьких поетів в справі дефініції поезії, а в справі рими зоврема. Жое Буске обстоює думку, що рима є кайданами для свободи поета та ніччю для думки. Він за вільним віршем. Цеї самої думки був деякий час і Верлен, коли писав:" Якщо ти сильний, зірви віршеві кайдани рими, нехай на свободу, як вітер полетить". Ясно, що сам Верлен таки не пішов зовсім шляхами нової техніки, вільний вірш для нього таки чужий. Арагон обстоює позиції класичного вірша, шукає доказів на французький характер рими, бере аргументи з філософії. – В українській поезії вільний вірш намагались завести дехто з символістів і футуристів. В обороні рими виступали неокласики, Зеров зокрема. Ясно, що тут йде про риму, " гідну цієї назви", риму поета, а не віршороба. Тоді щойно рима приносить світло – а не тінь. Тоді щойно рима пориває нашу уяву, а не вяже її кайданами примусу та добору неприродних слів.

– Редакція.

Лист Жое Буске :

" Я відповів щойно дуже обширно Анде [illegible]'ові; я говорю йому, якими точками моє поетичне мистецтво відклонюється від мистецтва де Банвіл. Я думаю, що кожен поет повинен наставати передусім на чисто вербальний характер свого вислову: слово, яке в прозі є спектром думки, стає в вірші самою субстанцією вислову, де через привацію появляється думка. Поет робить ніч у словах, немов шкляр, що затемнює вікна/ де чорне приймає всі краски дуги/. ... Тут і секрет поезії : як природа сіє елементи, де життя вибере свою відповідну комбінацію, робить себе наразі правдивою і реальною, так і мова на основі кидання les des і не досліджуючи нічого іншого, як саме сполуки почувань, дає правді великі можливості бути зрозумілим. Хочу, щоб ця властивість, що її мають слова – а саме, давати ідеї, які не були зрозумілі в їх значенні – провадила поета. ...

Я йду дещо далі : поетична інкантація прямує зразу заспати поета, погрузити його думку в деякий рід гіпнози, наче б він числив, щоб її заступити своїм власним змістом, коли вона з'єднається з мовою. Я не вагаюся заявити, що поетична мова не є братом нашої думки, але братом нашого " бути ": думка в поетичній мові відбивається, замість, щоби передатись. Так поспішно, як Вам про це пишу, я повідомив би Вас про мої глибокі переконання.

Ми дійдемо до цього іншою дорогою. Мова є знаряддям моїх реляцій, моїх взаємин зі світом, де доконується в ньому моя фузія. В першому випадку думка – є вислів додатковими розмірами часу та простору. В другому – якщо мова є продукт моєї єдности зі світом, вислів і концепція є одно й означають нас, замість того, щоб він означив нас./Ритм є батьком часу, а не сином./ Але коли допустимо цю єдність людини зі світом, тоді треба додати, що душа не є образ предметів і їх відношення, яке ще [illegible] є їх найвищий вислів. Людина була б правдою світа, голос правдою мови.

Людина могла б отже сказати про поезію, що вона вокалізує в собі її есенцію. Але я обстоюю факт, що в кожній поемі слово є перше перед ідеєю і що воно є в того, який говорить або пише, що воно буде в умі цього, що його буде читати або розуміти. І так, поезія, більше, як яке небудь інше мистецтво звертається раще до людства, як до людини."....

Далі Жое Буске обстоює думку, що рима, це " нічний розмовник". Він наводить щераз примір з вікном і каже, що рима " Рима не дозволяє перевести умові своїх плянів".

Лист - відповідь Арагона :

"Дорогий Жое Буске, в цій хвилині комунікує мені Петро Сегер / лист, яким Ви відповідаєте Банвілеві й я одержую цей, в якому Ви мені про це говорите. Ясно,що я забираю голос у цій дискусії без покликання, але чи не находите Ви для піддержання Вашої точки погляду аргументу в моїй саме останній поемі ?І що більше, мені здається, Ви бороните сьогодні те, що я тому 15 або 17 років міг думати або писати.Мені б ніколи не прийшла думка відповідати Банвілеві, але Вам, дорогий товаришу, це інша справа.

Так, коротко кажучи, в поезії слово є перед ідеєю, і мова поезії є " брат нашого бути", а не нашої думки, і вона реалізує це бути, а не думку. Суть поетичної операції є передусім в киненню ночі на думку, в перешкоджуванню " умові перевести свої пляни", а кульмінаційний примір бачите Ви в римі. Так добре, що рима є Ваш найбільший аргумент;...це мене приневолює ввійти в конверзацію, бо нічо з того, що торкається рими, не лишає мене обоятним.

Рівнож не буду намагатися пояснити філософічної системи, яка приводить Вас говорити про неї. Це є, правду кажучи, ідеалізм, хоча в моїм знанні і в інших ділянках Ви уважаєте себе за матеріяліста, що його не можна атакувати не заторкнувши питання ідеалізму. / І певним є, що перед 16 чи 17 роками, коли я говорив так, як Ви - я був ідеалістом; але я ним більше не є, от що./

Іначе справа мається з думкою ; ви перебираєте однак концепцію рими, що її обвинувачує Верлен і яка є цим, що противорічить розумові. Для мене / без сумніву - і для других / рима приносить у кожньому вірші для думки дещо дня а не ночі: вона визначує дороги поміж словами, вона вяже і єднає слова...наказує доглянути між ними конечність, яка далека ві того, щоб ввести дезорієнтацію розуму, дає умові приємність - і есенціонально розумну сатисфакцію. Договорімось ; я говорю про риму гідну цієї назви ...

Але це є тут лише запевнення, яке противорічить нам у справах рими, не заторкнувшись системи, яка на Вашу думку бере свій доказ загального признання з існування самої рими, подібно,як для Шатобріяна - існування Бога. Якщо я добре слідкував за Вашими думками, тоді рима більше, як [illegible] слово, є першим від думки: вона передає бути, а не думку, це значить - есенцію, а не случай людини, чи навіть [illegible] ...

Якщо б було так, як Ви говорите, тоді вся поезія занедбувала б риму. А фактом є - що справи маються не так. Щонайменше, якщо б занедбувала риму, вона б це признавала. Однак не все - і не всюди римовано. Подібно, як паровий огрівач чи поштова марка, рима з'являється у певний момент людства, в певнім краю і в певнім кліматі, посеред даних соціяльних умовин. Вона приходить до нас з низів Риму, вона зродилась між невільниками, що їх погорджували латинські поети, подібно, як сьогодні надреалісти. Вона прийшла до Gaule в багажу вояка. Ніґде, як саме в нас вона набрала гідности... Вона розвинулась у цьому самому часі, як і французька мова і йшла тією самою дорогою щастя. Це французька поезія її освятила і з французькою поезією, завдяки популярности французьких поетів, вона здобула Німеччину, Англію, а навіть Італію, де Данте і Петрарка завдячують стільки ж провансальцям - коли не більше - як і латинцям. Французькі рими здобули Німеччину, несучи до неї історію Трістана і Парсеваля, які повинні стати поетичною основою самої Німеччини; вони дали Англії короля Артура, більш правдивого, як усі історичні королі. Так - рима іде з Франції і здобуває світ. Вона є, вона стає винаходом нашого краю, що запліднював далекі поезії, з якими вона сьогодні повертається до нас.

Так отже, треба бачити, що якщо рима переводить "бути", треба тоді щонайменше прикметника для цього "бути", яке не є пливкою есенцією людства, але вже національним еством. Це - національний характер рими - і хочеться, щоб історик до цього нав'язував...

Я іду в заклад, що студії рими є далеке від кинення ночі на історичну думку, а навпаки, принесли б [illegible] відносно забутих таємниць суспільств, які вже завмерлих і яких - рівнож - ми є прикусовими гістьми.

Я хочу держатися тут цього розвитку, але тому що рима є Вашим більшим аргументом, дозвольте, що я Вас прошу продовжувати римувати і покинути ідеалізм. Переходячи до Банвіла, здається мені, що в його дефініції хочеться бачити те, що ніяк не находиться. Це йде звідсіля, що ті самі слова, проголошені різними людьми в різних обставинах, переповідають різні речі. ...

Я не торкаюсь тут питання свободи поетів перед обличчям дефініцій : треба матись на сторожі, коли говориться про свободу."

* * *

Цей діялог листів поміщено вперше
в журналі " Поезія 41 " за 5-6 м.
Наш переклад зроблений із книжки
"Очі Ельзи " -Les yeux d'Elsa
збірки поезій Арагона.

Деякі твори цього ж автора:

Les Aventures de Télémaque - Le Mouvement Perpétuel
Traité du style - Le Crève Coeur - Cantique a Elsa
Aurélien - La Diane Francaise - Feu de joie -

МОСТИ ДО СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ .-

3.

Ґабрієла Містраль.

Літературні кола світа мали свою сензацію : нагороду Нобля в ділянці літератури за 1945 рік одержала мало відома чілійська письменниця - поетеса Ґабрієла Містраль. Загально думалось, що нагороду цю одержить або англієць Ж.Б.Прістлей, або француз Андре Жід, або німецький емігрант Гайнрих Манн. Говорилося також про італійця Ігнатія Сілоне та норвежця Олафа Дуун. Комітет Нобля брав видно під увагу інші речі, як славу та популярність поетів та письменників. Ґабрієла Містраль є настільки невідома серед літературних кругів світа, що найбільші журнали не змогли принести нічого про неї, аж доки чілійські консулати не подали цих даних, до речі - скупих.

Ґабрієла Містраль - це псевдонім чілійської дипломатки, бувшого консула в Мадриті та Лісабоні. Її прізвище - Люсіла Ґодой де Алґая. Свій псевдонім вибрала з вдячности до творчости французького письменника - поета Фридириха Містраль, твори якого стали для неї взором до власної творчости. Її поезії базуються на европейській духовости та християнському розумінні життя.

Ґабрієла Містраль - вродилась 1889 року. Нагорода Нобля зробила відомим ім'я поетеси - але її твори покищо для широкого загалу невідомі. І треба буде ще багато часу, щоб український читач міг познайомитися хоча б з її сонетами та балладами, переклади яких попали вже тут і там на сторінки европейських літературно-мистецьких журналів.

ФРАНЦУЗЬКЕ МИСТЕЦТВО НА НОВИХ ДОРОГАХ.

По роках перерви безпосереднього контакту з західньо-европейським мистецтвом, перед нами відкриваються невідомі нам сторінки, читаємо незнані нам чи призабуті імена мистецьких сил нової Франції.

І так у ділянці театру великий успіх здобув твір Жіроду - Giraudoux " Содома і Гомора", Поль Кльодель дав у новій формі "Soulier de satin", Анрі де Монтерлян - "La reine morte". Не залишилися позаду і молоді. Виступають Ануіль з твором " Антигона " і Сартре з твором "Les mouches". В особі Sartre та Camus виявляється у повноті своєї сили французький " екзістенціялізм", теорія своєрідного песимізму, який бере свої корені в творчості Жаспер'а, Гейдеґґер'а, Достоєвського.

В малярстві прикрасилась абстрактна ценденція новими, свіжими красками. Працями Пікасса, Матісс'а, Віллон'а та других шириться новопосталий " неофовізм". Довкруги Боннард'а та Вуіллард'а збираються прихильники " поетичного" реалізму. Зовсім відмінною у своїй творчості є Серафін Люї , недавно "відкрита" Вільгельмом Уде.

В ліриці " рух спротиву" має величезний вплив на творчість Араґона й Елюард'а. Повстав своєрідний гурт - який має всі ознаки " неокласики", як наприклад П'єр Еммануель, Вмерли - Жіроду,

[illegible]

Валері, Полло . Здалека від батьківщини крайювали весь час війни - Жід, Мальро, Марітен, Ст. Екзюпері. Вони тепер включаються в працю з тими, які весь час залишалися на рідних землях і твориться нова мистецька Франція.

ЗЕРОВ ПРО СТИЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЕЗІЇ -

/ Із думок на часі /

В статті " Про дефініцію поезії " ми подали два голоси французьких поетів в справі стилю поезії. Тут містимо уривок із приміток Зерова до його ж " Камени ", що торкається цієї ж справи, але з української точки зору, так, як Арагон говорив про риму, твір французького духа . Мистецтво є єдине - але й подільне : кожен нарід має свої розвоєві завдання і свої потреби, які знаходять свій вислів не лише в ідейному змісті твору, але також у його формі та стилю.

> " Ні для кого це не секрет, що наші поети, за кількома нечисленними винятками, дуже мало вчаться і дуже мало працюють над технікою слова. Накинувшись на вільний вірш, дуже небезпечний для стилю ще не викристилізуваного, як дикуни накидаються на скляне намисто, імпровізуючи свої поеми і відразу, без оброблення, подаючи їх до друку, - вони на корені відтинають можливість дальшого розвитку поетичного стилю. В результаті - довга низка поем, позбавлених музичности, кольориту, словесної економії, доброї синтакси, хорошого словника. Надто - словника, бо навіть приперчений неологізмами й хемічними термінами, телеграфними скороченнями, лексикон багатьох молодих авторів не в силі приховати своєї погрозливої бідности. І тут, на мій погляд, праця над латинськими класиками та французькими парнасцями може нам у великій сатити пригоді, звернувши нашу увагу в бік артистично-обробленої, багатої на вирази, логічно спаяної, здібної передати всі відтінки думок, мови. В цьому перше оправдання такої праці перед лицем сучасности."

ІЗ ДУМОК ХВИЛЬОВОГО.

" Щоб творити справжнє бойове мистецтво, треба відчути свою епоху, треба знати, на що вона хворіє. "

" Не треба забувати, що мистецтво - архи-специфічна галузь людської творчої діяльности, і тому розглядайте його , як " архи " і не плутайте його з загальною культурою".

" Але ми не змішали Европи з " Европою". Ми почуваємо себе настільки сильним , що всякі розмови про чужі ідеологічні впливи на нас, викликують з нашого боку тільки усмішку."

/" Камо Грядеши " /

-1925-

УЛІФРОМ

Український Літературний Фронт Молодих - "Звено".

В місяці березні появиться перше число літературно - мистецького журналу -

ЗВЕНО

Поезія - Проза - Драма - Театр - Образотворче мистецтво - Критика
Оригінальна та перекладна література.

Ц Е С У С

Центральний Еміграційний Союз Українського Студентства

Студентський Шлях

Ч. 7-8 Червень - липень 1 9 4 6

Інсбрук Мюнхен

Зміст

Від Редакції
Проф.Ф.П. - Проблеми української педагогіки
ВКБ - Наше становище і завдання
Проф. Мірчук - Ювілей Проф. Вадима Щербаківського
Конкурс на драматичний твір
Мгр.Олександер Є [illegible] - Французька Конституція.
Голос читача : Авангард
Р.Ш. - Міжнародний Студентський Конгрес У Празі
Б.С. - Українське Студентство в Бельгії
А.А. - Українська Студентська Організація в Швайцарії
Р.Прокіп - Студії у Швайцарії
М.Донаті - Італійський Повоєнний Університет
Студії на високих школах Англії
В.Кримський - Студентська Преса Мюнхену
"Студентська Думка" - Реґенсбурґ
М.К. - Праця студентських громад
О.Г. - Підсумки однорічного ювілею УСОІ/ Інсбрук/

* * *

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ЕМІГРАЦІЙНИЙ СОЮЗ УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСТВА
/ЦЕСУС/

Редагує
Редакційна Колегія

* * *

СТУДЕНТСЬКИЙ ШЛЯХ

Орган
Центрального Еміграційного Союзу
Українського Студентства

Ч. 7-8 Червень - липень 1946

Від Редакції

Закінчуємо перший період нашої праці: за нами час, в якому треба було перш за все покласти організаційні основи, на яких можна було щойно пізніше розгортати справжню працю, що її вимагає добро студентської збірноти.

Разом із тим треба розглядати й працю Редакщії СТУДЕНТСЬКОГО ШЛЯХУ, як важкі спроби покласти теж і тут основи під справжній всестудентський журнал. Ми свідомі цього, що завдання це не зроблено так, як треба було, але ми впевнені, що наш досвід та наша праця стане в пригоді новій редакційній колегії, яка зможе поширити та покращати видавання всестудентського журналу.

Ми прощаємося з Друзями- Читачами в надії, що вони й надалі старатимуться навязати тісний контакт з новою Редакцією, якій бажаємо як найкращих успіхів.

Редакційна Колегія

ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ.

Попереджую, що статтю опрацьовано в тяжких таборових умовах без жадної літератури. Всі думки і цитати подаються з памяти. Звичайно більшість проблем, висунутих в статті, не має остаточної розв'язки і подається в дискусійному порядкові. Моя мета зосередити думку на болючих, засадничих питаннях виховання нашої молоді. Стимулом до виникнення цих думок була моя розмова з покійним Юрієм Липою. Майже три роки тому говорили ми про виховання. Юрій Липа поставив питання, чи є в нас своя українська система виховання. Самозрозуміло, що я міг відповісти лише негативно, бо свою повноцілу виховання мають лише ті народи, в яких є своя держава. Все ж працювати над засадами нашого виховання вважаю своєчасним і конечним.

В минулому у нас майже нічого не зроблено для побудови своєї педагогічної системи. Бо, такі твори Грінченка, як "Якої нам треба школи" і "На безпросветном пути", роз'вязували лише питання рідної мови в школі. Не розв'язує основних питань нашої педагогіки й підручник С.Русової, що є еклектичним за своїм змістом.

Я виходжу зі слів Т.Шевченка: "Якби ви вчились так, як треба, то й мудрість би буласвоя." А вчити й виховувати так, як треба, ми будемо лиш тоді, коли будемо глибоко знати душу нашого народу. І коли б нам пощастило глибоко пізнати себе, як націю, пізнати наші притаманні ознаки, а коли не пізнати - то хоч глибоко відчути їх, ми легше змогли б дати світові щось своє оригінальне і цим завоювати своє місце серед великих народів світу.

Отже спробуємо тут подати головніші ознаки нашої духовости. Почнемо з найвищої психічної категорії, зі світогляду. Щодо світогляду, то народ наш є народ-ідеаліст. Це визнано з народної творчости, народних звичаїв, а також і з творів наших письменників. В усіх усних і письмових поетичних творів панує дух над матерією, а також виявлено прагнення народу до світу ідеального, відбитком якого є світ матеріяльний. Між світом ідеальним і світом реальним є повна гармонія без жадних протиріч. Все матеріяльне, зокрема праця і її здобутки, овіяно глибоким пієтизмом і любов'ю. Нема того стовідсоткового підходу до речі, що його ми спостерігаємо тепер. На базі цього ідеалізму у народу виробилися своєрідні релігійні погляди.

Особливо характерним для психіки нашого народу є також великі відчуття природи та поєднання народом своїх переживань ідей із явищами природи чито у формі порівнань чи паралель. Це ми зустрічаємо всюди в народних піснях і колядках, в думах а також в літературних творах, починаючи зі стародавних літописів.

Дальшою характерною рисою нашого народу є глибокий демократизм пов'язаний із пізнанням соціяльної справедливости. Цей демократизм проходить через всю нашу історію, починаючи з стародавнього віча, через козацькі часи, Запоріжжя, Гайдамаччину. Демократизм був провідною зіркою в нашій визвольній боротьбі у 1917-21 роках. - Пригадаємо ще про гуманність нашого народу в найкращому розумінні цього слова. Рідко де принцип "блажен человік і скоти милуєт" знайшов таке місце, як в нас. Рідко також найдете ви де таке співчуття до беззбройних ворогів, як у пісні про Максима Залізняка. - З глибоким гуманізмом, любов'ю до людини - пов'язана також традиційна гостинність нашого народу.

Звичайно, тут лише частинно наведені позитивні риси нашої вдачі. Тепер декілька слів про негативні. Перша - це низька соціяльна культура, що ніяк не відповідає високим ідеалам соціяльної справедливости, що ми її плекали протягом віків. Нам важко інколи підкоряти свої особисті інтереси інтересам національної спільноти. Наш індивідуалізм, наша надмірна, часто дрібничкова амбіція часто нам шкодила. Багато нам шкодить наквапність, нерішучість та інертність, неприступними рисами є також слаба воля та швидке охолодження після короткого та сильного запалу. Отже наведені позитивні риси при вихованні треба плекати, а негативні гальмувати або сублімувати.

Переходимо нарешті до самої виховної системи, яка мусить бути побудована на нашій національній психології. Навчальний матеріял мусить бути такий, що б він розкривав душу нашого народу, його прагнення та ідеали. Дехто говорить, що матеріял цей треба складати лише з історичних фактів. Це хибна думка. Історичний матеріял допомагає вивчати свій народ. Він сприяє формуванні психіки, але цього не досить. Крім неї велику ролю грає рідна мова, література, географія. Із змістом навчання тісно в'яжеться питання середньої, загальноосвітної школи на еміграції. Зважуючи на потребу часу, нам треба - на мою думку - дати перевагу реальній освіті проти класичної. Ми мусимо виховувати в першу чергу математиків, фізиків та хеміків, а менше філософів, правників. /На цю тему побажана була б ширша дискусія. Ред./ Окремо стоїть питання про об'єднуюче або синтетичне навчання. В свій час питання про концентрацію та кореляцію матеріяльну ставилось на чільне місце такими педагогами, як Лай та другі. Деінде примінювано комплексну систему. Ми не можемо поминути цього питання. Нам здається, що в нашій системі виховання доцільно концентрувати учбовий матеріял біля нашого Дніпра, який займає центральне місце в нашій географії як головна артерія нашого державного тіла, він є джерелом енергії для нашого промислу. Дніпро є купіллю, через яку наш народ приєднався до культурних народів світу.

На останку про методи навчання. Методи роботи мусять бути спрямовані на виховання здорової, дійсно творчої, вольової людини. Треба подати основи знання і стимол до засвоєння, поглиблення і практичного їх примінення. Людина мусить мати широке поле для виявлення ініціятиви та творчої роботи. Треба вщіплювати високо-соціяльну мораль, усуваючи всі хиби та недоліки нашої вдачі, які так шкодили нам в минулому. Особливу вагу треба придiлити вихованню сильної волі, як також фізичному вихованню.

Закінчуючи, зазначу, що я торкнувсь далеко неповністю проблем нашої педагогіки. І тому я кажу "заторкнув", а не розв'язав. Мені хотілобся зосередити на тих проблемах увагу та викликати дискусію, на основі якої я міг би дійти до певних висновків, що я їх сам не знайшов, або знайшов невірно.

Проф.Ф.П.

ВКБ

НАШЕ СТАНОВИЩЕ і ЗАВДАННЯ

Прим.Ред.: Стаття є частиною ширшої доповіді, що її виголошено з нагоди однорічної праці Українського Студентського Об'єднання – Інсбрук, п.н. "Шляхи академічного самовиховання".

Не можна не спостерегти, що війна та її кінець, мали величезне значення для процесу розвою людської думки, для провірки своїх дотеперішних становищ та шляхів, що ними довелося йти як одиницям так і меншим чи більшим збірнотам. Заломання деяких доктрин, чи режимів, які були їх носіями, заставило людину призадуматись над питанням, розв'язка якого має стати відповіддю не другорядного значення. Від цього залежить чейже вся сила одиниці, її віра в майбутнє та своє діло. Без переконання в доцільність та шляхотність свого діла, людина, щонайменше шляхотна не всилі зробити нічого, що носило б на собі познаки великого та було хосенне народній збірноті чи людству.

Війна і її кінець, з усіма заломаннями, які прийшли, примусили навіть байдужі одиниці запитати самих себе, чи дотеперішній їх шлях був праведний, та чи заломання, яке часто торкалось і її /бо без заломань не вийшов мабуть з цієї війни ніхто, ані побіджені ані побідники/, чи отже це заломання було її виною чи ні. В крутежі подій, що їх в цю апокаліпсу - на матеріяльному та духовому відтинку - можна буде зрозуміти щойно по якомусь часі, коли буде конечна тут перспектива та певна реальна хвиля наслідків, людина могла затратити першзавсе - віру в себе. Це є - зрозуміти, що вона, озброєна дотеперішніми засобами не могла спростати всім тим завданням, які стояли перед нею. Серед усієї свідомости свого маленького положення серед усіх цих гігантних технічних винаходів та стрибків політики, яка все ж таки була в очах загалу носієм якоїсь ідеології, людина затрачувала певність в себе та здобуті способи думання. Треба було якось зареагувати що б захоронити себе перед трагічним кінцем.

Одним із засобів була призадума над своїм становищем. До чого така призадума може довести ? Є тут дві можливості. Перше - це оправданя може реакція на зовнішні події, на ці перевали, які так безмилосерно роздавлювали людину, супроти яких вона була часто безпомічна - це є визнання своєї безволі, це свідомість, що людське буття залежить від сил, які є поза ним, це є заперечення у людини всіх можливостей свободи, це чисто матеріялістичне визнання не лише буття, але також думки. Таке переконання широко розповсюдилось тепер в деяких краях Европи, що віддзеркалюється нпр. і на політичному відтинку життя. Таке визнання доводить все ж таки до границь, над якими кінчиться вся велич людини, єства свобідного, єства, яке свідомо вибирає шляхи, що ними має прямувати, єства, яке доцільно складати може жертви во імя вищих цілей. Людина стає тут безвольним знаряддям, що є в наших часах дуже небезпечним явищем. Друга розв'язка справи - це свідомість, що саме духова мідина світу, що саме супернатуралізація предків людини, єства найбільш досконалого є причиною всіх нещасть. Тут з поміччю приходить давна сила, яка лежить поза нами і яку навіть маловіри приводять собі на пам'ять в годинах небезпек: це визнання вищої сили, це поняття божества, це і в християнському розумінні - Вог.

Одна і друга розв'язка справи виходить з одного джерела, що ним є призадума над буттям людини, над її екзистенцією, що саме й дехто, беручи цей вислів, називає загальні русла цієї думки йменням екзистенціялізму - філософією буття. Одна і друга розв'язка - можна так приняти - є двома крилами цієї ж філософії. Всю безвольність людини підкреслюють одні, всю її духопу висоту - другі. Яке наше відношення до цієї кризи та питань ? Безперечно, всі майже одиниці, які торкаються цих проблем, мають велике щастя, належати до народів державних, себто мають за собою обосновану і визнану загальну базубуття - державу, а це має величезне значіння в деяких процесах думки. Ми мусимо мати перед очима одначе два факти, перше, що кріза яка перйшла людство, не поминула й нас, і друге, що кожна думка, яка розв'язує справу буття одиниці, є вкладом до розв'язки буття збірноти. Від свободи одиниці можна дійти до свободи збірноти як і навпаки.

Отже ми мали змогу почути раз на студентських зборах, що українство і його передова ідеологія, як таку треба все визнати ідеологію боротьби, не перйшли ніяких змін, та що ми стоїмо на цих позиціях, що і колись, коли нам стало ясне, що свобода збірноти є нашим першим завданням. Тут можна дискутувати і мабуть залишитись побідженим, коли брати за аргументи загальники чи фрази про боротьбу та мету. Але, коли ми простежимо всі ці шляхи, якими нам довелось йти по сьогоднішний день в часі між двомавійнами та підчас цієї останньої, побачимо, що справа нашої духовости не була і не є така проста, як це видається. Може бути правдою, до деякої міри, що нам, які перш за все мають здобути основний етап, є важко займатися спекулятивною думкою, як дехто назвав би так справу конечности призадуми чи розвязки нашого становища. Не можна ніколи відкласти на другий плян духовости одиниці, розцінюючи її категоріями минулого, не призадумавшись як слід, що може, як усе на світі, так і людина зміняє своє духове обличчя, свої навики та - що найважніше - спосіб реакції на довколишні явища.

Ми підкреслюємо це раз, що кожна думка, яка розв'язує справу буття одиниці, є заразом ключем до розв'язки справи збірноти. Від одиниці - до збірноти. Нам треба призадуматись над тим, яка повинна бути одиниця, що б вона могла нести на собі всю відповідальність бути членом нації, яка прямує до загальної мети, та заразом у відповідний час та у відповідному місці бути провідником якоїсь ланки. Це є питання людини та її буття. Це є питання виховання. І виховання тимбільше, що деякі прошарки зогляду на їх вік до цього виховання вже нездібні. Кожен має в своїм житті лише певний час, в якому він спроможний формуватись чи бути формованим. І що більше, як каже один із письменників, треба десять років часу на те, що б оформити свою органічну ідею. І кожен їх має небагато. Ними живе і в щоденному житті їх шліфує. Молодий вік найбільш пригожий, що б у ньому шліфувати людину, її характер і духовість.

Тому і справа виховання є основним ділом.

Проф. Мірчук

ЮВІЛЕЙ ПРОФЕСОРА ВАДИМА ЩЕРБАКІВСЬКОГО.

Передруковуємо з деякими скороченнями
за журналом "Студент" ч.4, 1946.
Прим.Ред.

Цього року покінчив 70 років свого життя ректор Українського Вільного Університету, професор Вадим Щербаківський, визначна індивідуальність на науковому горизонті України. Хоча живемо в дуже анормальних відносинах, то цей факт не сміє бути перешкодою, щоби українське громадянство взагалі, а українська студентська молодь зокрема відзначила цей ювілей в належний, хоча скромний спосіб. Не є завданням цієї короткої замітки дати оцінку наукових праць заслуженого ювіляра, бо це діло фахівців, які цілком певно використають цю нагоду, щоби розгорнути перед нашими очима останній період розвитку української археології та етнографії, зв'язаний з ім'ям Щербаківського. Але його діяльність така багата та многогранна, що навіть і нефахівець є всилі дати хоча неповну, але все ж таки цікаву картину чисто людських рисів нашого вченого.

Вже з ранньої молодости працює Щербаківський на східних землях України, присв'ятивши свою увагу та любов праісторії України; одначе він не обмежується до своїх вузько-фахових студій, але, йдучи за притаманним усім українцям нахилом до всебічности, віддає свої сили на службу культурній роботі на всіх ділянках тоді, що правда, скромного національного життя над Дніпром. Цей многообіцюючий початок переривають арешт, заслання та виїзд за кордон, де він робить ближче, безпосереднє знайомство з Европою та з рідними братами по тому боці Збруча. На Західних Землях Щербаківський зголошується сейчас до праці і бере активну участь у культурному житті галицької області, при чому вже тоді представляється він нам як українець соборник у найкращому розумінні цього слова, для якого не існують ніякі перепони, ніякі різниці релігійно-церковні або класові - риса, яка характеризує нашого вченого увесь час аж по нинішній день. У Льоврані на побережжі Адрійського моря знайомиться він з великим українцем, метрополитом Шептицьким, за його посередництвом стає співробітником Національного Музею, що дає йому можливість: об'їждати галицькі села, пізнати тодішню нашу провідну верству з її добрими та злими прикметами, одним словом - духово й фізично зблизитися до меншого брата на Західних Землях. Саме тоді йшла підготовка до великого національного св'ята, до першої української хліборобської виставки в Стрию /1909 р./, яка під кожним оглядом мала великі успіхи.

І тут знов Щербаківський кидається у вир, нібито чужої йому праці, помагає усіми силами, де тільки потреба, і радіє радістю та щастям своїх земляків.

Перша світова війна застає вченого на його вущій батьківщині. Після революції 1917 р. кидається він з новим запалом до культурно-наукової праці, помагає при організації полтавського університету, в цілі закупна книжок для бібліотек, виїжджає за кордон і тут друкує у Відні велику, по европейському видану працю про українське народне мистецтво у французькій та українській мовах. Повернувшись на батьківщину, стає директором музею в Полтаві; нове завдання відповідало цілковито його внутрішнім інтересам. Тимчасом на наших землях прийшло до радикальних політичних змін, які принесли знову новий державний лад на Україну. Щербаківський виїжджає до Праги, де стає професором археології на Українськім Вільнім Університеті /1922/. Тут читає він лекції не тільки по свому фаху, але також з обсягу етнографії, дає доповіді в Історично-Філологічному Товаристві, які викликують зацікавлення в широких колах громадянства, бере активну участь в житті молоді, працює в Товаристві Української Культури, одним словом розвиває ту всесторонність, яка характеризує цілу його діяльність. Як педагог випускає в світ таких визначних учнів як Пастернак, директор музею у Львові, др.Кандиба, молодий учений з великим майбутнім, що на жаль згинув трагічно в німецькому концентраційному таборі, Проф. Борковський, пізніший ректор Українського Університету.

Не моє діло давати фахову оцінку наукових праць Щербаківського, що, одначе, я можу ствердити з точки погляду моєї дисципліни, це факт, що він не обмежується збиранням хочаби як цікавого матеріялу, але, що все він прямує до синтези, що у своїй роботі шукає за широкими філософічними проблемами та старається дати оригінальну їх розв'язку. Він не задовольняється вузькою фаховістю, але намагається сперти висліди своїх досвідів на філософічних основах, що робить з нього науковця в модерному европейському розумінні цього слова. На підставі археологічного та етнографічного матеріялу проводить Щербаківський науковий доказ, що український нарід своїм походженням та своєю внутрішною структурою наскрізь хліборобський нарід, обличчям своїм звернений на захід, належить до Европи та відмежовується різко від своїх північних та східних сусідів. Виходячи з цього заложення працює він над великим завданням, щоби зблизити нас до Европи. Для цієї цілі він використовує у першу чергу арену міжнародних наукових з'їздів, щоби при помочі рефератів та особистих знайомств поінформувати світ про здобутки та напрямні української культури. Я мав нагоду бути з ним на двох конгресах у Лунді /Швеція/ та у Брюкселі і бачити, як Щербаківський умів знайти спільну мову з представниками майже усіх націй. Я міг переконатися, що чужинці ставились до нашого ученого з великою пошаною та особистою симпатією.

Наш ювіляр оголосив цілий ряд праць в українській, ческій, німецькій, французькій та інших мовах; для прикладу наведу одну дуже важну синтетичну роботи п.н.: Формація українськоЇ націЇ. Якщо хочемо короткими словами охопити індивідуальність Щербаківського, можемо сказати, що українське громадянство має в ньому справжнього українця-соборника у найкращому розумінні цього слова, а також і великого европейця.

РЕДАКЦІЯ ЖУРНАЛУ

ЗВЕНО

проголошує

КОНКУРС

на всі роди драматичного мистецтва

з двома нагородами :

1. I 000 Шл / РМ/
2. 500 " "

Склад жюрі подається пізніше.

Матеріялин надсилати на адресу РедакціЇ, чи найближчеЇ студентськоЇ організаціЇ з дописокою " Конкурс " ЗВЕНА"".

Мгр.Олександер Соколишин

ФРАНЦУЗЬКА КОНСТИТУЦІЯ З 19.КВІТНЯ 1946.

Однією з перших держав, яка після хаотичного стану другої світової війни піднялася впорядкувати державно-політичні внутрішні відносини, як теж і державно-правний устрій, являється Франція. Законом з 2.листопада 1945 року постановлено доручити Національному Зборові Франції випрацювання основного державного закону - Конституції.

Дня 19.квітня 1946 р. Французька Конституанта затвердила 288 голосами проти 260 ново опрацьовану Конституцію, яку після закону через референдум предложено народові до одобрення.

Судьба цього державного акту відома всім: дня 5.травня опрокинуто його народнім голосуванням.

Докладчик Конституанти Пієр Кот звітуючи про цей державно-устроєвий документ сучасної Франції доходить до висновку, що це трансакційний акт всіх політичних угрупувань краю.

По сім-місячній праці над відбудовою державно-правного порядку Франції, зруйнованої морально й матеріяльно воєнними діями, у сучасний момент соціяльно-політичний стан французької держави такий, що ні одна політична партія не має абсолютної більшости. Ця конвенція не нарушує в основі демократичних засад, бо вона побудована на принципі народнього суверенітету всіх французьких громадян без різниці раси і віроісповідання.

Перед другою світовою війною Франція мала 40 мільйонів громадян і 60 мільйонів підданих. Тепер по визволенні Франції при участі кольорових народів у активній боротьбі з окупантом, признано їм всім право громадянства і таким чином теперішня французька держава нараховує 100 мільйонів громадян.

Всі громадяни мають рівні права й обов'язки, жінки зрівнані в правах з чоловіками. У кожного громадянина шанується гідність людської особи. Виборчий вік знижено до 20 років, а право бути вибраним до 23 років.

Завданням нової конституції було завершити діло Великої Французької Революції та зірвати з дотеперішнім провізоричним станом республіки. Французька Конституанта прямувала до побудування соціялістичного типу держави.

Технічно, конституція має 127 статтей, розділених на дві частини. Перша частина вступу містить "Деклярацію Прав Людини" у 39 статтях, які являються копією Деклярацій Французької Революції з 1789 року, що повтарялися раніше у Французьких Конституціях з рр. 1793,1795 та 1848.

Перша стаття передбачує, що люди родяться і живуть рівними перед законами. Стаття шоста містить у собі досить важну для нас засаду, а саме, що всі переслідувані особи мають право азилю на території французької республики. Слідують гарантії прав свободи слова, письма та віроісповідання. Затверджує економічні й соціяльні права людини, як право на працю, право помочі старцям і непрацездатним, право охорони здоровля й родини, право обмеженої власности та прочі. Ці засади не були вміщені у французьких конституціях з років I852, I87o та I875.

Текст властивої конституції розпочинається обговоренням прав і обов'язків Голови Держави. Конституція з I946 р. зменшує ролю Голови Держави до звичайної фіґури без ніякої реальної сили. На підставі твердження лівих партій Голова Держави символізує національну єдність французької спільноти. Він стоїть разом з народом на сторожі конституції. Він відповідає лише за злочин державної зради. До його компетенцій належить: очолювання Ради Міністрів без права участи в рішеннях, очолювання Вищої Ради Державної Оборони з дорадчим голосом у дебатах, очолювання всіх національно-державних імпрез. Голова Держави оголошує закони в Державному Офіційному Деннику та акредитує дипльоматичних представників в краю й закордоном. Лише Державний Уряд може підняти питання довіря до нього. Якщо западе негативне рішення, то автоматично наступає розв'язання Національних Зборів і тоді розписується нові вибори.

Законодавчим органом являється Національний Збір /Ансамбле/. По своїй структурі - це однопалатна система /Ансамбле унік/, зложена з 65o членів-депутатів, вибраних на 5 літ. Цей орган має законодавчу ініціятиву, ратифікує міжнародні договори, дає амнестії, вибирає голову держави та премера міністрів. Національний Збір може рішити рівнож своє розв'язання. Конституція передбачає йому 2 допоміжні органи, а саме: Економічну Раду з 125 членами, вибрану на 3 роки для перегляду законів та випрацювання державно-економічного пляну без права затвердження бюджету. Цей орган має консультативну ролю; Збір Французької Єдности з 14o членами, вибраний на 4 роки льокальними і позаморськими колективами. Він перглядає проекти законів та різні проекти Національного Збору. Його роля є теж консультативну.

У засаді жадного обмеження для парляментарної більшости не предбачено. Закони Парляменту не підлягають ніякій контролі - сенату немає. Не існує ніякий орган на сторожі контролі конституційности закону. Все підлягає диктатурі Парляменту. Ліві політичні угрупування були все ворожі структурі двопалатної системи.

Професор права Шарль Руссо твердить, що нова конституція хоче залегалізувати тоталітарну тенденцію, доводячи до створення однопартійної системи. Ця конституція являється твором одної політичної партії, у чому її основна хиба. На підставі його думки конституція має завдання з'єднувати, а не розпорошувати народні сили.

Голос Читача.

АВАНГАРД.

Думок рубрики "Голос Читача" не треба утотожнювати все з думками Редакції - прим.Ред.

Авангард - слово, яке в недавній нашій минувшині визначувала та характеризувала українську студентську молодь. І це відповідало дійсності. Українське студентство тих років стояло на висоті своїх завдань, було енергійне, ініціятивне та творче, словом надія та мрія народу. Тодішня молодь була власником багатьох морально-етичних прикмет, що висунули її на чоло українського сумпільства та давали інколи навіть в його руки керму суспільно-культурного життя.

Молодь своєю працею і поведінкою держала себе на цьому становищі і оправдувала довір'я народу. З її середовища виростали творчі одиниці та багато життєвих, будуючих ідей, молодь втішалась довір'ям гароду - нарід був гордий за таку молодь.

На передодні війни ніхто й не сумнівався, що перед українською молоддю станутъ конкретніші завдання, що студентство відогравватиме першорядну ролю, що з теорії перйде в практику. Доцього воно й готувалось.

Але виказалось, що ніхто тоді не міг збагнути якслід психологію майбутньої модерної війни, ніхто не уявляв собі всіх її "благ", ніхто не усвідомляв собі, що українське студентство скотиться стрімголов вниз і буде плентатись у хвості подій. Війна прийшла в повному свому вигляді, обдаровуючи щедро деморалізацією, яка дібралась теж і до нашого студентства.

Не стало регулятора, що кермував би засадами в людських характерах, що задержав би людські нахили до всего, що легке й вигідне, що розвинув би це, що зветься дорогим і творчим. Більшість української студіючої молоді пішла за цим, що принесло життя; прийняла спосіб життя, яким задовільнює всі особисті потреби та забаганки, пішло туди, куди постелився широкий, вигідний шлях, диктований інстинктом або особистим добром. Студентство дискваліфікувалось під оглядом науки, знання, етики та професійности. Поволі дійшло до цього, що сьогодні говориться: "Чи студентство є авангардом, це питання дискусійне". /І не диво, що в дискусіїкритик матиме абсолютну рацію/.

Чим це все пояснити ?

Це пояснится тим, що війна не лише фізично знищила людство, але теж духово - морально, що й склалось на причину, що українське студентство не встоялось на позиціях і їх залишило. Тому в проводі суспільно-культурного життя стоїть сьогодні не студентська молодь, а тільки деякі її нечисленні одиниці. Студнтство прийняло нестудентський рівень життя. Якщо раніше на кожну подію студент був приготований і ждав на неї, так сьогодні життя біжить попри нього, він обоятно йому приглядається або й ні і воно його заскакує своїми подіями. Суспільна праця чи життя йому чужі /поминувши такі, які приносять насолоду кожній примітивній людині - забави, танці і т.п./. Витворилась звичка при кожній нагоді покликатись чи висувати домагання до цих, що в жорстоких умовинах на рідній землі борються за свої ідеали. Не знати одначе, чи кожний студент має право "бути духом з ним" і чи"дух" не мав би ще дечого до побажання.

Студентство живе ще доброю славою, придбаною його попередниками, а саме не творить нічого та навіть не дає пізнати, що воно хоче задержати це, що старе й добре. В атмосфері, повній всяких нелогічностей та парадоксальних явищ, скрайної нужди та емігрантської розперезаности, "революції" в етиці та серед тенденцій до деморалізації - студентство часто не видержує. Перспектив сьогоднішньої студентської молоді годі збагнути.

Чи перебуваємо сьогодні на чужині виключно для біологічного збереження себе ? Якщо ні, то будьмо приготовані зі звітом про нашу працю та здобутки на еміграції. З чим тоді станемо та про що звітуватимемо. Напевно про це, що досі багато з нас зробило.

Необхідно тому негайно надати нашому життю більш більш ідеалістичний характер, не дивлячись навіть на деякі прояви західної Европи;викорінити все, що нівелює характер та провірити свою етику. Не поступитись з призначеного нам місця в суспільстві, але кріпко держатися його, нав'язуючи до студентських трдицій. Боротись з тим, що шкодить і не допускає до належного розвитку студентського життя та до створення умов, що б поповнити наші браки. А взятися до цього - ніколи не є пізно. -

Тому запобігаймо, що б наших спроможностей та нашої ролі не смів ніхто ставити під дискусію.

Н.К. /Мюнхен/

Р.Ш.

МІЖНАРОДНИЙ СТУДЕНТСЬКИЙ КОНГРЕС У ПРАЗІ.

В п'яту річницю геройської смерти чеських студентів, що їх розстріляли німці, та закриття усіх чеських високих шкіл, відбувся у Празі перший по війні Міжнародний Студентський Конгрес, що в ньому взяли участь представники 63-ьох держав світу.

17.листопада 1945 року – Прага. Все місто живе під враженням Конгресу, прапори, емблеми, окраси на будівлях говорять про це, що день цей має характер державного св'ята.

Конгрес мав за мету обговорити питання нового Всестудентського Союзу, а тим самим, створити основи для духової співпраці академічної молоді світу. Завдяки подиву гідній організації та координації зусиль усіх чеських установ, включно з урядом, набрала ця подія світового характеру.

На Всесвітньому З'їзді Молоді в Лондоні 5.листопада 1945 р.вибрано Тимчасовий Комітет, завданням якого було перевести організацію Міжнародного Студентського Союзу. Завданням Конгресу в Празі була взаїмна виміна думок, що б випрацювати напрямні нової всестудентської організації. На пленарних засіданнях дискутувалось про теорії та пропозиції, що їх висували поодинокі представники. Важніші постуляти зібрано у формі спільної резолюції та передано Тимчасовому Комітетові. Велика кількість проблем вимагала поділу праці по відділам і секціям. Тому саме важко було обговорити послідовно деякі важніші питання і звести їх до спільного знаменника. Дальшою перешкодою у безперервній праці Конгресу було це, що не всі студентські організації базувались на правдивих демократичних основах і тому не віддзеркалювали справжнього національного духа свого народу. Політичні та релігійні впливи теж розбивали хід думок та доводили до непорозуміння.

Представники невтральних держав опинилися у невигідному становищі. Вони могли зрозуміти, що рішальний голос на Конгресі мають ці держави, які в часі війни не змогли оминути кровавих жертв та невтральних держав як нпр.Швайцарія, залишився лиш їх досвід на студентському полі та особистий зв'язок з поодинокими студентськими організаціями.

Одною з питомих прикмет Конгресу була завзята виміна думок і палкі та щирі дискусії, але в приватних розмовах, між поодинокими нарадами, і тут саме зроджувалися нові думки й ідеї. Урядовими мовами була англійська, французька, чеська і російська, хоч багатьом делегатам було б зручніше послуговуватись німецькою.

Участи в Конгресі на жаль українські студенти взяти не змогли, хоча вони зложили у війні та в боротьбі з ворогом не менші жертви, як другі.
Як бачимо, для українського студентства для еміграції по другій світовій війні створились ще важчі умови праці, як це мали наші попередники двадцятих років.

Б.С.

УКРАЇНСЬКЕ СТУДЕНТСТВО В БЕЛЬГІЇ .

По закінченнівійни Лювен згідно з традиціями передвоєнних років залишивсь і надалі визначнішим центром української студентської молоді в латинському Заході. Українські студенти довоєнних років з'єднали собі своєю поведінкою та успіхами на науковому полі однаково як своїх господарів, так і чужонаціональні студентські групи, і тим створили добрі основи для розвою українського студентського життя в цих краях. Після закінчення війни до Бельгії прибули нові українські студенти, які відновили працю Національного Союзу Українського Студентства. Свою громадську працю започаткувало студентство Листопадовим Св'ятом в Брюкселі. 22.січня 1946 р. влаштувано концерт для фламандських студентів, а 23.січня великий концерт в авлі Лювенського університету з доповіддю ін.. Кішки у фламандській мові про історію української церкви та про боротьбу українського народу за його ідеали. Зорганізовано хор та балетний ансамбль. Про успіхи їх виступів перед чужинцями в днях 17. і 26.березня цр. говорять прихильні відгуки у бельгійській пресі. Заходом студентства влаштовано теж Шевченківську Академію в Лієжі та Брюкселі.

До замітніших рефератів, що їх виголошено на студентських сходинах треба м.і. зачислити: "Повстанчий рух в Україні", що його виголошено 12.3.1946 р. у французькій мові на сходинах міжнародного студентського гуртка, та "Виховання еліт та їх роля" - дискусійний реферат, "Проблема існування Бога в модерній філософії" та доповідь інж.Андрієвського на тему "Сучасний стан українських визвольних змагань".

Зпочатком квітня відвідав громаду голова Комітету Українців Канади о.др.Кушнір.

Підсумовуючи працю українських студентів на терені Бельгії, мусимо сказати, що студентство бореться із запалом та завзяттям за нове краще життя, знаходячи нерозривну зв'язь з широкими масами українських емігрантів в Бельгії.

А.А.

УКРАЇНСЬКА СТУДЕНТСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ ШВАЙЦАРІЇ.

/Довідка/

Дня 29.вересня 1945 р. засновано на швайцарському терені українське студентське товариство "Сокіл" з осідком у Берні. Громаду заложено згідно з арт.60 Швайцарського Цивільного Кодексу. Провід товариства склало трьох членів, а то: голова, секретар, скрбник. /Дивне, що в статуті немає ніякої згадки про контрольну комісію і така продовж діяльности студентського об'єднання не існувала!/ Управа товариства /як виходить хочби зі статуту, поставила собі багато цілей та завдань. Тут доцільним було б замітити, що на український студентський загал у Швайцарії складаються одиниці, які прибули на студії ще перед війною та біженці цієї війни, яким пощастилось попасти у Швайцарію, але деякі з них до сьогодні сидять ще по таборах, не маючи змоги продовжувати своїх студій. Перші /їх справді дуже мало/ різняться у своїх поглядах, вони своєю ментальністю сильно зв'язані з подіями, які перейшли в українському суспільно-громадянському житті вже до історії; вони не можуть зрозуміти, що сьогоднішна еміграція /в цім числі студенти-біженці/ має вже цілковито інший характер, її причини інші, що сьогоднішні члени цієї еміграції думають вже іншими категоріями, різняться від них своєю ментальністю; одним словом емігранти зперед останньої війни - продовж неї стояли на місці, цим самим залишились позаду. Їхня ціла діяльність була спрямована виключно на забезпечення власної екзистенції. При цьому слід згадати, що на швайцарському терен ледве чи можна дочислитися двох десятків українськи студентів, вчислюючи і цих, що сидять ще по таборах. Крім цього студенти, що вже студіюють, розкинені по кількох академічних осередках так, що їхня співпраця стрічається з великими труднощами.

Одним з найбільш пекучих питань у студентському житті Швайцарії стало матеріяльне забезпечення, від якого залежить спроможність дальших студій. Це одначе не сміє бути ціллю поодиноких членів чи цілої студентської організації, бо тоді затрачується дійсний зміст та характер праці студентської громади. І так на терені студентського життя Швайцарії була не праця на суспільно-громадянському відтинку, а конфлікти, інтриги та непорозуміння відносно розподілу стипендій /2.000 дол./ Українського Допомогового Комітету Америки. Тут мішались теж українські громадянські чинники - Об'єднання Українців Швайцарї. Ціла діяльність товариства звелась до питання, хто має право розділювати гроші, кому та в якій висоті приділити. Пішли письма за океан з різними доносами та скаргами, які врешті спричинили заблькування грошей та здержання стипендій. Повстало навіть друге товариство /розуміється за стипендійні гроші/ товаристо ім. Шевченка, яке дуже коротко існувало та претендувало лише на видобуття заморожених грошей. Провадились безперервно сварки, гроші лежали в чужих руках, студенти дальше сиділи по таборах, тратили дорогий час і семестри, забували багато навченого, фізичною працею підривали дальше і так вже досить "КЦ"-таборами чи тюрмами надірване здоровля. Цього стану реїі не змінили навіть Надзвичайні Загальні Збори студентського товариства "Сокіл", які відбулися в Берні 2.березня 1946 р. В квітні 1946 студентська громада "Сокіл" згідно заборони поліційних швайцарських властей перестала існувати, бо статут цього товариства не був ще досі затверджений.

Центральний Еміграційний Союз Українського Студентства має тепер постійний контакт зі своїм представником на Швайцарію, який веде далі праці на відтинку студентського життя Швайцарії в ділянці допомоги і опіки студентству.

* * *

СТУДІЇ У ШВАЙЦАРІЇ .

Студентське життя, високошкільні студії - не зазнали в Швайцарії цих потрясень-катаклізмів, що їх пережила вся майже Европа. Не бачимо погорілих чи бомбами знищених університетів, не можемо тут нарікати на брак научного матеріялу, публичні й університетські біліотеки стоять до повної розпорядимости. Життя підчас воєнних років, за виїмком деяких малих обмежень, розвивалось, нормально і студенти не зазнали у студіях перепон. Військова служба, що її відбували швайцарські студенти, тривала кількадесять днів на рік. Ця обставина отже, що Швайцарія була країною, яка захоронилась від воєнних катаклізмів, манила й манить до себе багато студентів-чужинців. Серед швайцарських високошкільних мурів можемо сьогодні почути мови всіх західно-европейських народів, як також багато слав'ян.

У Швайцарії є сім університетів, з того три з німецькою мовою навчання, а йменно в Базель, Берн і Цюріху, три з французькою мовою навчання у Фрібургу, Женеві й Льозанні та один з німецько-французькою мовою навчання в Нойшатель. В Цюріху є одна з кращих в Европі технічна висока школа з відділами: архітектури, машинобудівельним, електротехнічним, хемічним, фармацевтичним, лісовим, агрономним, гірничим, математично-фізичним. У Вінтертур є висока торговельна школа.

Приняття чужинців на високі школи, кромі технічної високої школи, де число для чужинців значно обмежене, не натрапляє на особливі труднощі. До акту імматрикуляції треба явитися особисто. Висота оплат не залежить від числа вписаних годин і роду вправ. Від оплат можна бути звільненим, кромі студентів першого семестру. Число семестральних годин, т.зв. мінімум, виносить три години.

Переважно чужинцям зараховують їх студії на других високих школах. Кінцеві іспити можна складати, вислухавши щойно два семестри на даному університеті.

Що б одержати візу до Швайцарії, треба предложити, себто виказатись банковим контом в одній з держав, з якою є нормальні торговельні відносини, або запевнення якоїсь швайцарської установи, яка зобов'язується виплачувати петентові відповідну суму грошей. Мінімум є 185.- франків. Чужинцям в Швайцарії не вільно без особливого дозволу поліції де небудь працювати.

Під що пору є актуальна у Швайцарії широко закроєна вимінна акція. Деяке число студентів виїздить до якоїсь країни в заміну за таку саму кількість студентів, які переїжджають до Швайцарії. На жаль ця можливість для нас, емігрантів, є виключена.

Р.Прокіп /Берн/

Маріо Донаті

ІТАЛІЙСЬКИЙ ПОВОЄННИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кожен, хто держить руку на живчику студентського життя по італійських університетських таборах у Швайцарії - той мусить спостерегти незвичайне зацікавлення політичними та суспільними проблемами. Багато студентів цікавиться питаннями відбудови. Можна переконатись, що в дискусіях та пресі вони ж покажують несподівану зрілість духа, здібність синтези, яка зєднується з зацікавленням проблемами, які торкаються майбутнього їх батьківщини.

Цей передвчасний розум треба завдячувати еміграції та війні, чужій займанщині, незавидній трагічній долі друзів та близьких, які залишились в Італії, матеріяльним злидням, відкриттю суттєвої правди, що моральне відродження є необхідне на те саме, щоб відновити духа. Молоді італійці свідомі, що, безперечно, відбудова краю, залежатиме від них; відбудова важка, звязана з можливістю роздобути матеріяльні засоби, як і з конечністю ітелектуальної та культурної підготовки молоді.

- - -

Проблема університетської освіти та підготування молоді до суспільного життя була пекучою або стала такою саме в наслідок війни, і не лише в тоталітарних державах, але також і в інших. Повстали основі різниці між університетами різних держав. В той спосіб повстала теж різниця між методами виховання на поодиноких факультетах. Відродження університету, яке мусить прийти, зродиться лише з вільної виміни думок, з їх свободи та взаємного зрозуміння між професорами та студентами. Так само як в залях медичного факультету та клінік, де студентів постійно держиться в курсі найновіших наукових осягів, так теж в залях, де викладають літературу чи філософію, право чи економію - є необхідним ввести студента в ділянку наймодерніших течій сучасної думки. І це не тому, що кожна нова течія означає поступ, але й тому, що, якщоб так не було, повстала б тоді між університетом а життям велика прірва.

-- -- --

Іншою проблемою університетської відбудови - є конечність створити загально-освітні курси для всіх студентів усіх факультетів. Це проблема першого значення, яку можна розвязати в спосіб, що до якого я не буду особливо настоювати. Це одинокий, мабуть, спосіб надати університетові дійсний, гуманістичний характер. Вишкіл асистентів, гідних довіря, є теж важним питанням. Пропоную далі створити одне університетське обєднання, яке обіймало б професорів, доцентів та студентів. Це тому, що ті групи це нерозривна цілість, яку не можна розподіляти, створивши барієру між катедрою та лавками. Обєднання повинно бути не лише одиноке, але також - добровільне. Деякі бажали б, щоб воно було обовязкове та автоматичне. Немає нічого гіршого. Якщо це обєднання буде відповідно наставлене та доцільним, тоді воно зуміє скоро побороти перешкоди, дати собі раду з важними проблемами та знайти їх розвязку. Тоді й притягне найбільш активних та обдарованих сильною волею студентів. Якщо обєднання це не відокремить себе в університетській "вежі зі слоневої кости", і залишиться тонким для сприймання політичної та національної дійсности - воно стане одним із вирішних чинників в духовому та політичному рості народу. Кромі того - обєднання мусить налаґнати звязки з університетськими обєднаннями других націй та держав, щоб промости дорогу для міжнародної університетської праці, без якої годі собі уявити поступ та стреміння до великого. В цьому й завдання повоєнного італійського університету.

ПРО СТУДІЇ НА ВИСОКИХ ШКОЛАХ АНГЛІЇ

Першим, що спостерігається, коли дивимися на англійську проблему студій, це велика різниця між університетами материку та краями британської імперії. Ці останні зближені своїм характером більше до американських. В Англії набирає студент у високих школах перш за все фахового знання, коли в СПШ кладеться натиск на загальне образування.

Найстаршим університетом в Англії є Оксфордський /1229/ та Кембріджський / XIII стр./ Інші є багато "молодші". /Лондон - 1836/ Медицина в Англії славиться зокрема на університеті в Единбургу. Поодинокі університетські осередки є різно зорганізовані. Всіх університетів 18.

Щоб вписатися на університет, треба скласти вступний іспит. Після першого року студій обовязує коротка перевірка набутого знання. По трьох роках студій треба скласти знову ж одно-тижневий усний та письменний іспит.

Рік ділиться на три триместри. Вже на початку студій треба рішитися студентові, чи він хоче покінчити студії на "почесно", чи лише так, щоб покінчити. Щоб осягнути степень "почесно" треба солідної та поважної підготовки та вартісної наукової праці. Відповідно до рішення оцінюється теж іспити. Щоб осягнути ступень М.А. вистарчить після покінчення студій платити через три роки університетські оплати, при чому слухання викладів чи обовязок іспитів - не існують. Хто хоче осягнути звання доктора, мусить написати працю розміром відносно великої книжки.

В Оксфорді та Кембріджі живуть студенти в колеґіях, які мають свою управу, професорів та наукових співробітників. При кожному колежі є свій клюб. Кромі цього є Оксфордська Унія, побудована на взір англійського парламенту, де студенти обговорюють актуальні політичні питання.

СТУДЕНТСЬКА ПРЕСА МЮНХЕНУ

Місячник УСГ в Мюнхені - СТУДЕНТ стає на сильні основи. Про це говорить найкраще два останні числа / 4 та 5 /,які ми недавньо одержали. Березневе число присвячене Шевченкові. Вже самі автори статтей, знані нам усім, дають запоруку добрих матеріялів. Окремо треба підмітити статтю про ювілей проф. Вадима Щербаківського, яку передруковуємо з деякими скороченнями на іншму місці нашого журналу. Зміст пятого числа видержаний в тоні, може дещо задовга стаття-репортаж про прогулянку."Великодні звичаї в Україні" написані з окремою рутиною та їх знанням. В іншій наскрізь добрій статті - " Перед новим етапом" - знаходимо багато думок, які є влучною відповіддю на критику не одного студента про " глибину думки". "Ми залюбки критикуємо всяку думку,про " глибину думки"- пишеться там - тому, що не розуміємо її, ми критикуємо думки про " шляхетність форми" тому, що нас сильно тягне всяка розхрістаність, під яку часто підтягаємо розуміння національного стилю". /Так, як з козаком Мамаєм у Голоти / Слабшою сторінкою журналу є поезії. СТУДЕНТОВІ бажаємо щиро дальшого успіху.

В нашій першій замітці про СТУДЕНТСЬ ВІСТІ в пятому-шостому числі "С.Ш." ми говорили, що друга "частина стає на позиції, на якій такому журналові треба стояти." І тепер, колиперед нами 6-7 число цього тижневика, ми бачимо, що ріст і тут в тому напрямі є. Саме в шостому числі заслуговує на увагу заява нового голови УСГ від якої віє вірою в успіх та конечність праці.

Цікава рецензія на вечір солістів. В сьомому числі Семируб відповідає на нашу рецензійну замітку про його " гуляй поле ". Тут треба найперше підмітити такий факт:

Ми написали свої думки зовсім -думаємо - в приличній формі, а почули такі звороти, як:"мазує, як корова язиком", або в Голоти,/колись і Семируб писав виступаючи під цим псевдом/ - "баранячий пуп",/це ми ніби мали так назвати Семируба,але де ?! / або"там,де олію наливають", тощо. Чи такий стиль допускаємий в студентській пресі? На це дає відповідь найкраще ф факт, що ми його запримітили прочитуючи це число: а саме,що стаття Семируба стоїть майже в крайній протилежності до всього що написане в тому журналі,декілька сторінок передтим,чи опісля. Бо коли ми говорили про гуляй поле Семируба / а він чомусь хоче переконати читачів, що ми про Мюнхе.../, то ї в передовиці до 7.ч. "С.В". говориться : " Розбіжність у мисленні та інтерпретації робить вражіння цілковитої анархії."А дві чи три сторінки далі: " Автори повинні призвичаювати не тільки читачів, але також і себе самих до коректности думки. В противному випадку вони скотяться до ямової фразеології"./"Що треба усунути зі "С.Вістей"./Відповідати на лайку Семируба не вважаємо за відповідне, ми спростовуємо лише таке:

1. Побажання Семируба про нашу карієру серед трудящих та посту навіть міністра, це всеж таки музика майбутности. Не знаємо, чи це в наслідок власних ремінісценцій музичних виступів з одами власної композиції в честь одного батька - з тисячу девятсот сорокового року.
2. Коли вже Семируб хоче так дуже "силогизмувати", то краще нехай добре найперше прочитає наші рядки, а ми там писали:

"Преса це криве дзеркало, в якому кожен побачивши себе , може зрозуміти, свої хиби, але це не криве дзеркало, що зміняє до непізнання студентські ідеї". Отже, ми зовсім не про "прості дзеркала" і ми підкреслили, до " непізнання". Саме про це й іде. Бо такої лайки та запасу слів козака Мамає, що " гуляв по коршмах"/але не лише степів, а також і городів/ важко не зарахувати до викривлювання студентської думки.

3. Бачите, ми мусимо все цитувати бо Ви вже, як кажете, накрили журналом молоко, чи "завинули масло." Буває і так, але Ваші товариші роблять таки інакше, почитайте СТУДЕНТА, таки з Мюнхену, а там в пятому числі на 17. стр. пишеться:"Коли хтось прочитавуважно статті, поміщені в"СТУДЕНТСЬКОМУ ШЛЯХУ"ч.4. С.де Дітріх ....і другу - С.де Бовуар...тоді міг найти там багато думок..." І далі:" Коли хтось підходить до питань духовости, як до хліба з маслом /!!/,який можна зїсти,тоді ясно, що правильного підходу не найде, а будуть це для нього речі тільки незрозумілі та чужі."

4.Ви накидуєтеся з іронією на "один поважний журнал"/про цитат не говорю, це належить до етичної сторінки такої полеміки та до автора,що ці рядки писав/, але скажіть,чому тоді Редакція СТУДЕНТСЬКИХ ВІСТЕЙ поміщуючи повідомлення про авторський студентський вечір переписала з того журналу цілі уступи ?.Не вірите ? Переконайтесь - той самий журнал, про який Ви говорите, стр.48, ч.4. рік 1943. Видно - Редакція С.ВІСТЕЙ - іншої думки...Крім цього на увагу заслуговує "Лист до Редакції","Що треба усунути зі С.Вістей" Е. Перейми.

Якщо Редакція буде також цієї думки, що автор, тоді ріст тижневика буде йти в парі з ростом СТУДЕНТА. А два добрі студентські журнали будуть сповняти свою відповідальну ролю серед студентів Мюнхенської Громади.

Вол. Кримський

"СТУДЕНТСЬКА ДУМКА" - Реґенсбурґ

Українська студентська громада в Реґенсбурґу розпочала видавати свій власний, скромний ще зразу, студентський журнал. Перед нами два числа. Вступне слово до першого накреслює напрямні праці та кончні шляхи, якими повинна йти праця в студентській збірноті. Друге число, присвячене 24-річному Ювілеєві У.Г.А. та У.Т.Г.І подає деякі дані про працю цих научних заведень , та спогад - нарис про працю в Подєбрадах. Коли розглядати два числа цього студентського журналу, важко ще сказати щонебудь про його обличчя. Воно набере щойно чіткіших рис з бігом часу. Коли ж візьмемо під увагу факт, що журнал, як це видно особливо з другого числа, матиме й надалі відповідну піддержку з боку професорського та доцентського складу, так тоді він матиме перед собою ще більші можливості розвою. Саме питання співпраці студентів з професорським складом є важливою проблемою й для студентської преси. Передача досвіду та знання повинна йти не лише шляхом викладів, але також дорогою популяризації знання чи поглиблювання думки при помочі - саме - студентської преси.

Новому журналові бажаємо успіхів, а У.Г.А. та У.Т.Г.І. з їх ювілеєм дальшої корисної праці.

ПРАЦЯ СТУДЕНТСЬКИХ ГРОМАД .

Українські Студентські Громади на терені НІМЕЧЧИНИ провадять досить живу діяльність . До більш активних треба зарахувати перш за все УСГ МЮНХЕН Громада ця є найчисленніша та найкраще зорганізована, відта так згадати треба Ерлянґен, Реґенсбурґ та Авсбурґ. Про діяльність тих громад можемо говорити на основі звітів, щоїї їх надіслали вони до ЦЕСУС-а за останній період діяльности та на підставі обсервації чи зустрічі з представниками поодиноких громад.

Ось перед нами звіт з діяльности УСГ МЮНХЕН, який промовляє до нас не тільки словами, але також цифрами. УСГ Мюнхен мала в час своїх перших зборів /29.8.45./ 88 членів, в час других Загальних Зборів -/15. II.46/ - 234, а при останніх - які відбулися 28.4.46. зареєстровано 760 членів. Вправді з тих чисельних - є лише 342 провірених, але це теж поважне число, як на один студійний еміграційний осередок. З того на поодиноких школах студіює:

Унів. УНРРА	167
Нім. універ.	146
УТГІ	52
Тех.Вис.Школа	37
У В У	32
Ук.В.Екон.Ш.	28

Діяльність УСГ розподіляється на зовнішню та внутрішню. Перше - це тісна співпраця з Обєднанням Чужинецьких Студентеських Організацій, друге - це робота в нутрі, головно по фаховим секціям, а кромі цього по " аматорських ", які працюють при Культурно-Освітному Рефераті. Тут треба згадати Драматичний Гурток, хор, літературно-мистецький, дискусійний та другі гуртки.

Референтура Преси видає два журнали: місячник - СТУДЕНТ та тижневик - СТУДЕНТСЬКІ ВІСТІ. Самостійним товариством є У С С К , завданням якого є пропагувати спорт між широкими масами студентства. Коли розглядати дотепершню працю УСГ, то вона була організаційного характеру. Сама внутрішня праця не стояла ще покищо на належному рівні. В тому напрямі йде праця нового проводу.

УСГ АВСБУРГ начисляє 49 членів, які студіюють на Українському Вільному Університеті, історично-літературному та природничому відділі. Зорганізовано секцію літературознавців, яка має вивчати та збирати українські памятки на чужині. Намічено видавати журнал - СТУДЕНТСЬКА ДУМКА.

УСГ РЕҐЕНСБУРҐ начислює 86 членів. Громада існує при УТГІ, що й зазначено в статуті. За час від 23.2 по 31.3. 4! заходом реферату студійних справ відбито на циклостилі 4 праці з ділянки історії та природознавства. Зорганізовано Студентський Спортовий Гурток, Студентську Харчівню та видано студентський журнал - СТУДЕНТСЬКА ДУМКА.

Від наших представників в БЕЛЬГІЇ та ФРАНЦІЇ ми одержали слідуючі інформації, які торкаються студентського життя.

В ПАРИЖІ працює "Українське Студентське Товариство", членами якого є не лише студенти Сорбони, але відвідувачі різних курсів та шкіл. Товариство має перед собою два важливі завдання: зберегти українську студіюючу молодь перед винародовленням. Краще працює студентська організація в Бельгії. Про працю її говоримо обширніше в окремій довідці на іншому місці нашого журналу.

М.К.

О. Г.

ПІДСУМКИ ОДНОРІЧНОГО ЮВІЛЕЮ УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСЬКОГО ОБЄДНАННЯ -ІНСБРУК

В днях 11-13 травня ц.р. українське студентство Інсбрука гідно відсвяткувало однорічний ювілей праці УСОІ. Виставка однорічної праці студентської громади представила загалові студентства та громадянства дотеперішню працю провду, даючи їм змогу висказати свої думки.

В ювілейному святкуванні взяли теж участь представники чужинецьких студентських організацій, які зазнайомились з історією, традицією минулого та болячками теперішнього нашого студентського загалу. Неодному з присутніх реферати друзів: В.Білинського -"Шляхи академічного самовиховання", М.Щигидина "Однорічна праця УСОІ" та Ю.Вонторського - " Праця фахових секцій" кинули світло на деякі неясності та висвітлили причини повздержливості та застою студентства в його професійній студентській організації.

Друг інж. С. Тимняк своїм рефератом у німецькій мові на тему: "Українське студентське обєднання та студентські організації на чужині" зясував своїм рефератом минулу та теперішню діяльність українського студентства та її значіння на міжнародньому студентському форум.

Повагу відсвяткування однорічної праці УСОІ збільшив своєю присутністю Ректор Інсбруцького Університету Проф. К. Бруннер, та вже хочби вже тим самим, та у своїй батьківській промові виявив свою щиру поставу до українського студентства. Ректор університету висловив своє признання за їхню пильність на науковому полі та товариськість у відношенні до інших товришів по студіям.

Далі повідомив Ректор університету про конгрес„Пакс Романа„ який відбувся у Женеві, де на порядку нарад була теж українська справа. Тут теж звернув він увагу др.голові УСОІ на потреби звязків з ПАКС РОМАНА та конечність взяти участь у конгресі, який відбудеться цього року у м.Фрайбург.

Двоцневі наради ще більше скріпили взаємини між проводом та студентським загалом та виказали глибоку доцільність праці на студентському відтинку.

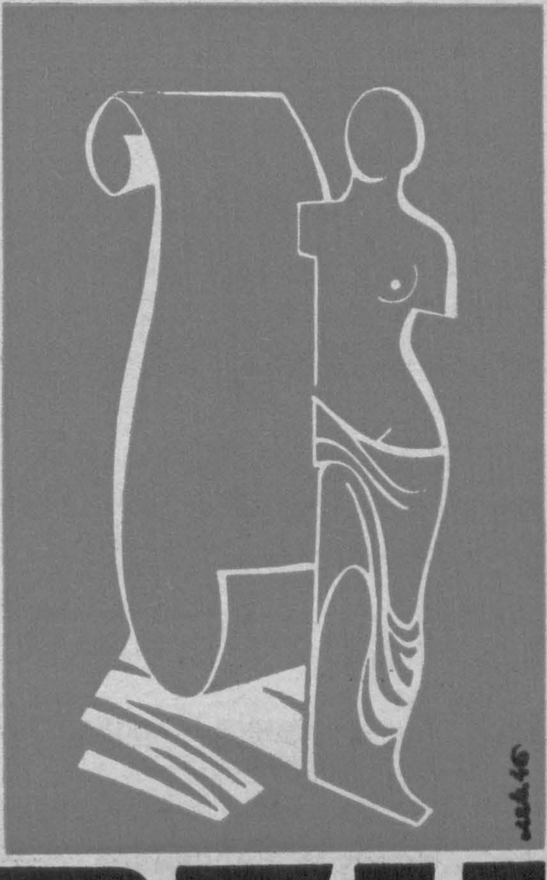

ЗВЕНО

ЛІТЕРАТУРА МИСТЕЦТВО КРИТИКА

1

ЗВЕНО

ЛІТЕРАТУРА МИСТЕЦТВО КРИТИКА

Центральний Еміґраційний Союз Українського Студентства
Український Мистецький Фронт Молодих

Ч. I. Інсбрук, травень 1946 Рік I.

Зміст

Вол.Кримський - Супровідне слово
Юрій Клен - З поеми "Попіл Імперій"
Леонід Мосендз - Легенди /Заспів/
Р. Ендик - Символи
Р.М. Рільке - З "Книги чернечого життя
Юрій Буряківець - Матері - Молитва
Іван Манило - Байки
Марта Калитовська - Пращання-Пассав-Самота-Меви
Володимир Кримський - Втеча
Ільона Брюлер - Єлисавета
Артур Рембо - Дитинство
Альберт Олівія - Спокуса Кассандри /вимок із драми/
Леонід Мосендз - Народження Дон-Кихота
М.Л.Кашніц - Про "я"
В. Святицька - Розмови про мистецтво
Рене Рапен - Англійська думка в період між двома війнами
Актор - Репрезентація чи компромітація
Р. Ш. - Драматургія і філософія
Жан Делябі - Становище сюрреалізму
Жерар Мішель - За сучасне музичне мистецтво
- - - - - МУР - Мистецький Український Рух
Др.А.Плянкенштайн - Про доцільність терпіння
Г. М. - З філософічної думки

- : -

Рецензії: Л.Мосендз - Канітферштан /Ю.Клен/ - Літературний Вечір в Інсбруку - Шевченківська Академія в Інсбруку /ВКБ/

Редагує Володимир Кримський
Видає Микола Денисюк

Двобарвна окладинка роботи Мирона Левицького
8о сторін великого формату /А 4 21о x 297/

Ціна 9.- шіл.разом з опакуванням і порученою поштовою пересилкою.

Замовлення і гроші слати на адресу:

Buchhandlung "ROXOLANA" Innsbruck,
Anichstr. 4.

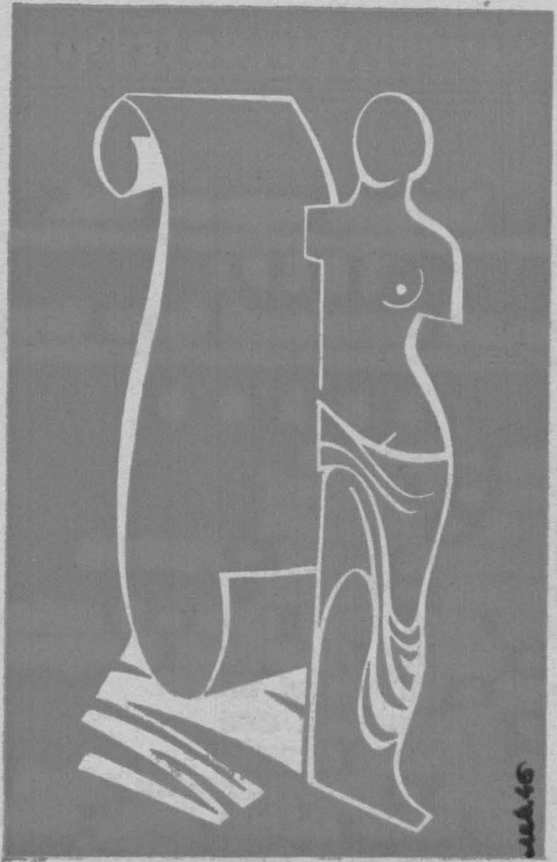

ЗВЕНО

ЛІТЕРАТУРА МИСТЕЦТВО КРИТИКА

2

ЗВЕНО

ЛІТЕРАТУРА МИСТЕЦТВО КРИТИКА

Ч. 2. Інсбрук, червень 1946. Рік I.

ЦЕСУС
Український Мистецький Фронт Молодих

Зміст

Леонід Мосендз - Легенди
Леонід Полтава - У трамваї
Юрій Буряківець - Проліски
Л. Ромен - Північні вітри - Молитва
Остап Тарнавський - Відхід
І. К-ів - Твій дім, твій храм - З любов'ю стежим
Джемс Джойс - Самота /Оригінал і переклад Л. Мосендза/
Вол. Кримський - Світанок влади
Кость Галан - Черешневий сон
Люба Савчак - Турботи буднів
Габрієля Містраль - Прославлення річей
Е.Канетті - Для нашої дитини немає нічого несправедливого
Юрій Клен - Спогади про неокласиків
Конкурс на драматичний твір
П.А. Стефано - Екзистенціялізм і його джерела
П. Еммануель - С. Каєс
Юрій Дивнич - Шевченко й Драгоманів
Вол. Ласовський - Помічання з нагоди вистави образів
Вол. Гаврилюк - Французький пейзаж
М. Лев. - Юрій Нарбут
В. - " Блакитна Авантюра "
Б. Р-к - Драматична Школа
І К - В началі бі слово
Мовний кутик
Рецензії: " Керма " - /Г. М./
Л.Полтава - "За мурами Берліну"/Л.Мосендз/
Комунікати секції образотворчих мистців
З питань дня: До питань про дитячу літературу - /І.Б./
З хроніки
З нових видань

Редагує
Володимир Кримський

Видає
Микола Денисюк

Двобарвна окладинка роботи Мирона Левицького
80 сторін великого формату /А 4 210 х 297/
Ілюстрований додаток на кредовому папері: Богдан Ігор Антонич - портрет роботи В. Ласовського

Ціна 9.- шіл. разом з опакуванням і порученою поштовою пересилкою.

Замовлення і гроші слати на адресу :

Buchhandlung "ROXOLANA", Innsbruck,Anichstr.4

ЦЕСУС

СТУДЕНТСЬКИЙ ШЛЯХ

9–10

лев.46

1 9 4 6

УКРАЇНСЬКИЙ
Ь 1606
МУЗЕЙ-АРХІВ

СТУДЕНТСЬКИЙ ШЛЯХ

З М І С Т

ст.

I. Комунікат 3

2. З. Штокалко: Ідеологічна диференціяція студентства . . 4

3. x x x В розмові з др. Яновим II

4. М. Калитовська: Творчий реалізм I5

5. Проф.П.Лерш - перекл.О.Кравченюк: Про суть і значіння духових наук I7

6. Николай Бердяєв - пер.О.Т.: Послідовність і думання. . 2I

7. Джемс Джінс: Фізика і філософія 24

8. З. Штокалко: Вісті з антипістрякового фронту /Бібліографічний огляд/ 28

9. Вол. Кримський: На Конґресі "Пакс Романа" у Фрібурґу /Репортаж/ 32

I0. Рейнгарт Гервест: Винозбір між рейками 34

II. Вол. Дубняк: Ренесанс і епоха нового відродження . . . 4I

I2. Е. Бобикевич. "Питання змісту" 43

I3. x x x З академічного середовища 44

РЕДАҐУЄ РЕДКОЛЕҐІЯ

НА ПРАВАХ РУКОПИСУ

КОМУНІКАТ

Проводів Центрального Еміґраційного Союзу Українського Студентства /ЦЕСУС/ та Центрального Союзу Українського Студентства /ЦЕСУС/ про заключення порозуміння.

Уповноважені Проводів ЦеСУС-а й ЦЕСУС-а на свойому спільному засіданні в дні 3 жовтня 1946 р., виходячи зі сього становища, що існування двох станових студентських об'єднань з ідентичними або майже ідентичними назвами, засягом діяльности і статутом не відповідає інтересам українського студентства та, що їх може забезпечити тільки одна станова студентська Централя, постановляють:

I. В якнайкоротшому часі скликати Всестудентський З'їзд із метою остаточного вирішення організаційних форм українського студентства та створення одної станової студентської Централі.

2. Покликати зі сьогоднішнім днем до життя Всестудентську Координаційну Комісію, зложену із голов ЦЕСУС-а і ЦеСУС-а та по двох відпоручників від них для:
- а/ підготовки та скликання Всестудентського З'їзду,
- б/ координації усіх акцій загального студентського характеру включно з офіційною репрезентацією усього українського студентства.

3. Продовжувати діяльність ЦЕСУС-а й ЦеСУС-а до часу скликання Всестудентського З'їзду.

Учасники засідання з радістю подають до відома загалу студентства а також до відома цілого громадянства факт порозуміння у цьому переконанні, що тільки спільними силами зможемо виконати ті завдання, які стоять перед українським студентством на еміґрації.

Дня 3 жовтня 1946 р.

Підписали:

Клявдій Білиноський /в.р./
голова ЦеСУС-а

Др. Мельник Петро /в.р./
голова ЦЕСУС-а

НАША ПРОБЛЕМАТИКА

З. Штокалко.

Редакція "Студ. Шляху" поміщує цю статтю,як дискусійну,не погоджуючися з багатьома думками,висловленими автором. З огляду на велике значіння заторкнених проблем,дискусія незвичайно побажана.

ІДЕОЛОГІЧНА ДИФЕРЕНЦІЯЦІЯ СТУДЕНТСТВА.

І.

Підсумки нарад представників студентських осередків на чужині в Мюнхені з дня 4 вересня 1945 р. - це важливий для історії нашого студентства документ,що відзеркалює в основному зворот у розвитку нашого організованого життя останніх років. Цей зворот,який розглядати треба з перспективи цих глобальних перемін,які зазнав світ останніми часами,виявляється у нас зворотом у сторону відродження від основ усіх тих сил,які воєнними обставинами були придушені,зусиллями,зверненими на доповнення кадр української інтеліґенції. Зворот до свободи,до глибини думки,всебічности,об'єктивности. Врешті зворот у сторону людини з пошануванням всіх її основних прав. Студентська організація у повоєнній еміґраційній дійсності стає вповні демократичною.

Студентство,звільнившись від задушливої атмосфери тоталістичного режиму,стало,однак,перед низкою проблем,яких розв'язання було передумовою здорового розвитку студентської організації. Перший після другої світової війни Український Всестудентський Установчий З'їзд був початком внесення в ту ділянку пляновости. Спробу об'єктивної аналізи дійсного стану нашого студентства дав реферат П. Мельника,виголошений на цьому З'їзді /гл. Студ. Шлях ч. 2-3/. На цьому базовані певні висновки та напрямні,які повоєнна студентська організація бере в основу своєї праці. У противагу ідеологічно-світоглядовій кризі,що є вислідом цих глобальних катаклізмів,висувається у нас культ праці, культ основних студій, змагання за заповнення суспільного життя цінним змістом та конструктивною працею нав'язаних до досвіду попередніх студентських організацій. Резолюції цього З'їзду старалися дати рямці для праці повоєнної організації. З'їзд зафіксував дуже важливу зміну характеру нової студентської організації,перехід від моноідеологічної основи студентської організації типу 30-их років до демократичности студентського товариства з підкресленням становости та аполітичности.

Це найшло свій вислів у поправці статуту ЦЕСУС-а в розділі III /Характер: ЦЕСУС є аполітичним становим товариством"/. Слід відмітити,що тенденція в напрямі відполітикування студентської організації знаходила свій вияв вже і до того часу. Студентські товариства воєнних часів "volens nolens" впроваджували це в свою програму. /ОПУС, НОУС/. Очевидно, що це потягнуло за собою різні, часто негативні консеквенції, які на змісті студентських організацій тих часів відбитись мусіли негативно. Головною їх причиною був брак органічного зв'язку зі середовищами, в яких ці течії впроваджувалися та брак адекватности студентської "еліти", що надавала тон студентському життю, до цілого студентства.

В тому часі появилася критика студентського "ґетта" 30-их років /як напр., Р. Лісовий "Тридцяті роки студентського Львова"/, але все ж таки не видвигнено в тих часах антитези, яка була б прогресивною у відношенні до довоєнних течій, і яка сьогодні могла б служити для синтези ідеологічних, як також організаційних основ нашого повоєнного студентства. Суспільно-політичний фактор, що за уявленням 30-их років "мав силу, все перерішувати в житті народів" – скваліфіковано тоді, як хворобову гіпертрофію. Його видалено, на його місце впроваджено "проблемовість", яка в результаті створила "ґетто" вже в середині студентства, в якому сиділа "еліта" студентського проводу, ці які мали "trade made" для фабрикації цієї проблематики. Однак завданням цієї статті не є критика колишніх студентських організацій, тільки пороблення деяких висновків про сьогоднішній стан у нашому організованому житті.

На перший погляд повоєнне студентство, прийнявши форми демократичної організації, тотально неґує ті тенденції, які видвигає організація воєнних років, яка в свою чергу старалася неґувати деякі довоєнні тенденції. Могло б створитися на перший погляд враження, що повертаємося до тридцятих років. Очевидно, що так думати, – було б помилкою. Із сьогоднішнім студентством є зв'язано ще багато суперечностей, які ждуть на своє розв'язання; це робить нашу сьогоднішню студентську проблематику тільки більше заплутаною, як колись. Сьогодні дається зауважити поруч заперечення течей тридцятих років намагання: нав'язати до їх традицій одночасно з неґацією студентської організації воєнних часів.

Сьогоднішня студентська організація ceteris paribus продовжує її традиції, і то в її позитивах і неґативах. Для декого це може здаватися курйозом, але ми маємо на думці головно всі консеквенції, які потягає за собою прийняття засади аполітичности, змагання за наповнення змістом студентської організації, її виховних завдань, видвигнення проблематики та зусилля за двигнення нашого студентства на шлях росту. Не завагаємося поставити теж і таке єретичне твердження, що сьогоднішня студентська організація не намітила ще шляху розв'язки всіх цих питань та стоїть перед труднощами і без порівняння більш відповідальним завданням, як товариства воєнних часів. Це з перспективи одного року праці студентських товариств можна ствердити.

Студентська преса, яка повинна бути, якраз, дзеркалом стану цих питань, та намагань їх розв'язання, не приділювала їм дотепер відповідної кількости уваги.

Програмовими у тій ділянці статтями треба вважати статті: "Характер студентської організації" /автор К-ий/ в I-ому числі "Студентського Шляху" за грудень 1945 р. та "Праця студентської організації" /автор ЕНБ/ в 2-3 ч. Студентського Шляху". Обидві статті містять у собі багато цінного дискусійного матеріялу, часто доволі продуманого, але назагал грішать великим перелітературненням. Не будемо на цьому місці полемізувати з поодинокими їх думками, можна тільки сьогодні сказати, що не все, потрактовано там як "самозрозуміле", виказалося таким у житті студентського середовища. Очевидно було б спрощенням складних проблем, прийняти "apriori" певні санаційні рецепти на різні процеси, які відбуваються в психіці збірнот передчасно, не вживаючи досвіду, що дає нам саме життя. Обидві статті є надто абстрактні, часто фантастичні. І так, концепції внутрішньоспаяного "мозгового мотора",який,можливо,мав би стати рівноважником,згл. підмінкою аполітичности, - це в основному пригадує нам "проблематику" гурта людей,які репрезентували студентську організацію воєнних часів,що,зрештою,сам автор /БКБ/ гостро нап'ятнував.

Те,що "студентська організація" має допомогти при своїй аполітичності: стати студентові політично грамотним,як теж і концепції проводу як "монолітного решета" /БКБ/,як також і думки про пропорційне посереднє "формування духовости молодого покоління" різними політичними угрупованнями через "студентські широкі маси" та "провід" видаються нам дуже туманними та ще основно не продуманими.

Сам автор на закінчення подає дуже влучну думку,яка залишиться цінною без огляду на деякі попередні його міркування: "організаційні передумови є конечні,не забути: організаційний розмах є лише передумовою. Не самоціллю".

За час свого існування повоєнна нова студентська організація збагатилася теж своїм власним досвідом. Внутрішні труднощі в поставленні праці студентського товариства,велика інертність загалу до неї,різні непорозуміння,що з'явилися тут і там у зв'язку з утвердженням нового характеру студентської організації,як теж питання нерозробленої методики праці в студентському товаристві,гіпертрофія культ.-освітянщини примушують частіше повертатися до питання організаційних принципів студентського товариства. Все це,зрештою, відзеркалюється на сторінках преси в поодиноких студентських осередках. Ситуація,яка витворилася в студентському середовищі у зв'язку зі заколотом,внесеним літерою "е",труднощі у наладнанні деяких відрухів,як напр.,т. зв. "організованої опозиції" зі санкціонуванням студентського товариства ідеологічної фобії,допроваджують у практиці до фатальних непорозумінь,що в результаті дає причину думати: ще не всі,часто пекучі,питання нової студентської організації розв'язано,ще не створено в її нутрі всіх передумов правильної праці на шляху розвитку.

II.

Сучасна студентська організація,як певного роду "профспілка" у своїй організаційній структурі допускає територіяльний та фаховий поділ. Вона в організованих формах гуртує членів,як індивідів,зв'язаних із певним "виробництвом",зі своїми студіями,з працею над здобуттям певних знань,як знаряддя своєї майбутньої виробничої праці в суспільстві.Очевидно,що студентська організація не може брати на себе тієї ролі,що її має висока школа,але на неї - особливо на чужині - спадає завдання: доповнити те,що не може дати студентові університет. Значна частина з цього припадає теж на виховні завдання. Поруч із цим студентська організація старається: допомогти студентові у забезпеченні йому потрібних умовин для його життя,як праці над собою; своїми влаштуваннями старається: пособляти фаховому "професійному" зрізничкуванню,щоб допомогти дати суспільству нові кадри добрих фахівців з широко диференційованими кваліфікаціями. Ми пам'ятаємо золоті слова Ю.Липи,що "Головним завданням міцної державности є: дбати про те,щоб кожний громадянин був на свойому місці,тобто - там,де може виказати якнайбільшу продуктивність". Однак сама продуктивність, сама фахова кваліфікація та диференціяція - це ще не державність, ані шлях до неї. Державність будується у першу чергу на інтеґрації поодиноких суспільних диференціялів та групових стремлінь.Кваліфікаційна, фахова диференціяція,зв'язана з продукцією в процесі виробництва,інтеґрується сама по собі в упорядкованій міцній державі. Багато важливіша - це інтеґрація духовости поодиноких індивідів,як громадян,інтеґрація певних клясів,зв'язаних із власністю на певну продукцію,інтеґрація волких груп,політичних партій в одне ціле - у суспільство,якого власністю є держава і якого розвитковим рівнем,самосвідомістю,здоров'ям і силою є зумовлена міць державности неменше,як продуктивністю фахових одиниць. Тож годі припустити,щоб виховні завдання студентського товариства виповнило тільки реґулювання противоріч "продукції" студій,годі повірити,що накинений згори культ обов'язку, осолоджений культосвітянщиною,виповнить його зміст,або виправдає змисл творення товариства молодих, ще й на чужині. Розбудження, вирощування, плекання та інтеґрування того другого,соціяльного,суспільного,що кваліфікує нас до права: забирати голос у загальній справі,виховання цього державницького думання - це одне з найважніших завдань у праці товариства молодих. Цього не вільно нам ні на мить забувати. І тут головний корінь нашої проблеми.

III.

Студентський загал під сучасну пору бажає собі єдиної всеохоплюючої станової студентської організації,в основу якої не входять ні партійно-політичні,ні ідеологічні,ні релігійні концепції. /Резолюції ТВІК-у з дня 4.IX.1945.,Резолюції УВУЗ,Резолюції останнього З'їзду ЦЕСУС-а,а також Резолюції поодиноких Громад,відчитані на останньому З'їзді ЦЕСУС-а/. Участь в організаціях і установах нестудентських громадянських залишається праву кожного студента,однак остерігається перед вношенням політиканства у студентську організацію /Резолюції ТВІК-у розділ III. 2./. В головному при тому характер студентської організації є під сучасну пору виховний. У виховних завданнях студентської організації є теж приготування студента до творчої конструктивної політично-суспільної громадської діяльности. /Резолюція УВУЗ розділ III./. Однак ми ніяк не можемо заперечити,що рушійним фактором громадянського життя поруч економічних моментів є світоглядово-ідеологічні моменти. Особливо ці останні в психології суспільної діяльности,коли вони базовані на здоровому супільному почутті,вірі в своє "я" і в людину,є передумовиною всякої конструктивности в громадській діяльності.

Студентська організація ,відкинувши ідеологічний тоталізм,разом із ним відкинула взагалі ідеологічно-світоглядовий фактор,який був дотепе підставою її,як суспільного твору. Можна побоюватися,що тут разом із купіллю викинено й дитину. Студентська організація,замкнувшись герметично у своїй аполітичності,відкинувши користування рушійним елементом суспільного життя,ідеологіями та світоглядами для своїх виховних цілей,легко може перейти в другу скрайність,де буде відкинена взагалі всяка ідеологія та будь-який зміст в організації,і запроваджений тоталістичний режим порожнечі. Найважнішим завданням сьогоднішньої студентської організації при переході її від загально-організаційного оформлення до праці над підвищенням рівня нашого студентства - це виминути цю небезпеку ідеологічно-світоглядового "vacuum" в свойому нутрі,особливо в сьогоднішніх таких переломових часах. Безсумніву,що тут ніяк не можна здатися на засади "laissez faire,laissez passer" на саму вільну гру сил. Є підстави думати,що згадані рушійні сили з різним по своїй суті характером стихійно відограють уже свою ролю і в студентському середовищі,але,не маючи видного організаційного оформлення,вносять нераз у студентську організацію неясність,каламуть,замішання,безвідповідальність,деструктивність,взаємне поборювання,що в результаті провадить розвиток студентської організації не по лінії інтересів студентського загалу. Що сі спонтанні стихійні,ідеологічно світоглядові відрухи,пущені свобідно,можуть теж і в студентському середовищі привести да зайвого розпорошення і затрачення багато молодих сил та втрати цінного часу без видних користей,що вони теж можуть нанести чимало пакостей студентському середовищу,знаємо з історії нашого студентства,особливо в часах по першій світовій війні /головно празький осередок/[x]. Це робить нас заздалегідь обережними та наказує: подумати над внесенням у наше організоване життя плянових організаційних протизаходів,які забезпечили б наше студентство від повторення старих помилок. Від організаційного розв'язання всіх тих питань,від внесення і в цю ділянку виховного моменту залежать - як майбутнє студентської організації, так і якості громадянського виховання і зрілости майбутньої нашої інтеліґенції.

IV.

Нова студентська організація вже за короткий час свого існування,в особливо важливий для студентства період відкривання брам університетів,положила вже підвалини для певного роду почуття "станової" спільноти. Сьогодні можемо вважати щасливим те, що маємо вже до певної міри організаційно зінтеґровану збірноту.

І тут поставимо на перший погляд курйозну тезу: щоб ступити на шлях духового розвитку нашого студентства,щоб подолати його світоглядову,а радше психологічну кризу,щоб створити з нього суспільно-повноцінну і творчу та одночасно краще зінтеґровану спільноту, - треба,щоб воно пройшло наперід період духової дифернціяції,де кожний індивід визначить своє місце на духовому форумі збірности. При тому мусимо сказати ясно: якої диференціяції йому потрібно. Коли брати під уваґу суспільно-творчі аспекти,в рахубу входити можуть двоякого року диференціяції:

а/ політична,
б/ світоглядово-ідеологічна.

Першу apriori зі студентської організації відкидаємо,прийнявши, що там не може бути політиканства,ані політичного партійництва,якого атрибутами у незрілому та невиробленому середовищі є деструктивне взаємна поборювання. Натомість друга,світоглядово-ідеологічна диференціяція - це,на нашу думку,для сучасного студентства необхідна потреба. Коли між ідеями та світоглядами буде змагання,коли за зброю візьметься логічний аргумент,коли це змагання буде мати шляхотні форми суперництва та буде академічним,тоді для загалу воно буде корисне,конструктивне. Тоді загал виробить собі критерії духових цінностей. Студентське середовище буде місцем,де народжується нова прогресивна думка,де кристалізуються нові ідеї,де оформлюються духові обличчя та сильні індивідуальності, - і тоді ми всі у своєму розвитку будемо поступати вперед. Річ - ясна,щоб забезпечити студентське середовище від переходу,від духового зрізничкування до хаосу, треба для того відповідних,твердих організаційних форм. Практично треба допустити свобідне творення ідеологічно-світоглядових організованих груп серед студентів. При тому є три можливості:

1. Або такі ідеологічні об'єднання студентів творяться взагалі поза вже існуючою студентською становою організацією /УСГ і ЦеСУС/.

2. Або вони творяться,як самостійні студентські ідеологічні товариства побіч Студентських Громад,але включається в членство центральної надрядної організації.

3. Або вони творяться в середині і в рямцях Громад.

---

[x] "20 літ Академічної Громади",Прага,1941,ЦеСУС.

Рішуче мусимо відкинути перший варіянт. Поперше тому,що він не створює бази для інтеґрації групових диференціялів при практичному бракові контролі конструктивности та шляхетности боротьби і громадської моралі. Далі,існує небезпека,що різні політичні партії й угрупування,як теж поодинокі церковні віроісповідання будуть творити свої самостійні,тільки від них залежні,студентські організації. Це сприяти буде груповому ізоляціонізмові та загумінковости серед студентства. Щоб наступила суспільно-творча інтеґрація у студентстькому секторі,треба буде ждати на консолідацію всіх наших політичних партій,які славні зі своєї великої "державнотворчої" мегаломанії,а дуже слабого знання суспільного інтеґрального рахунку.

Другий варіянт небагато відбіг від першого. Окрім цього ніяк не можна його погодити з,існуючою тепер,загально прийнятою структурою студентської організації. Дійсними членами ЦЕСУС-а,як усеохоплюючої студентської надрядної організації,можуть бути тільки "автономні,аполітичні,станові,українські,студентські організації" в університетських осередках,що,очевидно,стоять на плятформі резолюції З'їздів та постанов ЦЕСУС-а.

Як відомо,дійсні члени ЦЕСУС-а мають право: висилати своїх делеґатів на З'їзд ЦЕСУС-а /еквівалентно до числа своїх членів/. Річ - ясна,що ідеологічні самостійні студентські товариства неможуть,заборонити своїм членам: бути одночасно членами,вже існуючих,станових студентських організацій у поодиноких університетських центрах,якими є УСГ. Ergo: ідеологічні самостійні студентські товариства не можуть бути членом ЦЕСУС-а з причин:

а/ принципових: /плятформи резолюцій З'їздів та статут ЦЕСУС-а/,
б/ формальних: чинні члени ЦЕСУС-а будуть двократно репрезентовані на З'їздах через делеґатів поодиноких товариств та УСГ.

Творення ідеологічних самостійних товариств згідно з варіянтом І і 2 - це загроза для життя станової студентської організації професійного типу. Рушійні фактори суспільного життя перейдуть від великої професійної організації до ідеологічних малих товариств. Велика організація,яка заздалегідь відмовилася від усякої ідеологічної тенденції,спорожніє від цих сил,запанує в ній пустка; професійна організація,самовихолостившися від усяких сил,не зможе виконати ні частини цих завдань,які поставлені в її програму.

Концепції творення ідеологічних самостійних студентських товариств ідуть у розріз зі загально-студентським організаційними тенденціями й інтересами,тому не можуть бути під сучасну пору студентським загалом схвалені.

Єдиною можливою розв'язкою вважаємо третій варіянт. На цьому місці можемо навести думку про цю справу людини,якій ніхто не заперечить глибокого знання українського студентського середовища. Др. В. Янів в інтервю,даному для "Студ. Вістей" /гл. ч. 16-17. з 18.8.1946/ сказав між іншими заувагами таке: "Всеж завершенням державно-творчого виховання являються завжди ідеології. Тому теж і слід подбати і про ідеологічне виховання. Найкраще,на мою думку,не змішувати його з практичною політичною роботою. Таке ставлення справи дасть змогу: пізнати sine ira et studio більшу кількість ідеологій /і ворожих теж/ і відповідно свою поглибити. В рівнобіжних ідеологічних секціях на спільному форумі одного загального студентського товариства найкраще можна дійти до ідеологічного поглиблення власних житєвих концепцій /підклеслення автора/. Таке поставлення справи виключить теж нетолерантність і партійну гризню, які нам у минулому тільки шкоди принесли. Треба пам'ятати,що понад усе міродатним повинно для нас бути: чи наш контраґент є добрим українцем і чи справді добра він для України бажає,а не те - до якої групи,чи ідеології він належить. Побажано тому,щоб поодинокі ідеологічні секції не відмежовувались, але відбували свої виклади чи семінарі для студентського загалу,чи,навіть,улаштовували спільно з другими подібними секціями".

Практично уявляємо собі реалізацію третього варіянту так:

1. Існує єдина всеохоплююча студентська прганізація, якою є ЦЕСУС. Чинні члени ЦЕСУС-а організаційно об'єднані в поодиноких студентських клітинах,якими є УСГ. ЦЕСУС поза УСГ не існує. УСГ поза ЦЕСУС-ом не сміє існувати. ЦЕСУС 7 це справа в першу чергу загальної репрезентації,координації та контролі життя поодиноких клітин.

2. Компетентними - репрезентувати та рішати певні студентські справи в поодиноких університетських центрах є УСГ,при чому ЦЕСУС є вищою інстанцією відклику й інтервенції.

3. Справа організаційної диференціяції - це справа поодиноких громад. Теж справа ідеологічної диференціяції,сполучена з організаційними питаннями,- це справа внітрішня поодиноких громад і може бути розв язана в масштабі культурно-суспільних проблем.

4. Ідеологічна диференціяція /творення студентських об'єднань, чи корпораційx/ не входить у рахубу,як основа організаційної структури студентської станової організації,яка остається без змін. Поодинокі об'єднання членів однієї УСГ леґалізуються зі своєю програмою при УСГ /в пляні праці референтури культурно-суспільних справ/,а за посередництвом УСГ - у ЦЕСУС-і.

5. За свою організовану діяльність серед зорганізованих студентів поодинокі ідеологічні об'єднання є відповідальні перед студентською становою організацією,якою є УСГ,а через неї - перед ЦЕСУС-ом,та зв'язані певними організаційними санкціями.

6. Студентська станова організація створює "modus vivendi" для поодиноких протилежних ідеологічних концепцій та виховує їх у дусі шляхетного конструктивного суперництва і тим самим дбає про розвиток суспільного вироблення українського студентства.

7. Студентська станова організація,маючи в розпорядимості організаційні санкції,слідкує за додержанням громадської етики і моралі та академічних принципів в ідеологічній боротьбі поодиноких груп,не допускаючи,одночасно,на терен студентської організації безвідповідального партійного політиканства.

8. Компетенції ЦЕСУС-а відносно студентських ідеологічних об'єднань такі:

а/ леґалізація їх програм і статутів для поодиноких громад а також їх завішування;
б/ координація їх діяльности між поодинокими УСГ;
в/ координація їх репрезентативних компетенцій на міжнародньому форумі;
г/ визначування напрямних спільної праці всіх ідеологічних студентських об'єднань.

Наша молода студентська організація,ступаючи на дальший шлях свого розвитку,повинна стати наявним доказом того,що ми,молоді українські студенти,вміємо теж і в нашому буденному житті думати державно-творчими категоріями та щоми,працюючи над собою, будуючи свою студентську організацію,практично вивчаємо елементи державного будівництва.

---

x/ Слід відмітити,що Упаава ЦЕСУС-а свого часу схвалила була проєкт творення студентських корпорацій.

В РОЗМОВІ З Др. ЯНОВИМ.

Передаємо за "Студентськими Вістями" ч. 16-17. вцілості інтерв'ю з Др.Яновим,що висловив багато цінних думок для характеристики сьогоднішнього і передвоєнного студентства.

Редакція.

I. Яка Ваша думка про сучасне студентство на основі останнього З'їзду ЦЕСУС-а?

На основі самого тільки З'їзду важко було б сконкретизувати якісь дальше йдучі висновки щодо сучасного студентства.Все ж у вічі кидалося незвичайно позитивно одне в подавляючій кількості учасників: відсутність загумінковости, стисліше - добра воля ставити вище добро цілого студентства над груповий інтерес. Гасло учасників за апартійність студентства,як цілости звучало щиро,а намагання: зліквідувати непорозуміння "двох ЦЕСУС-ів" і злитись в одній організації,- було приємною несподіванкою для багатьох скептиків. Постава загалу студентства є великим капіталом для новообраного Проводу в майбутніх переговорах,але одночасно і великим зобов'язанням: перед черговий збір не вільно прийти Проводові без конкретного успіху. А в тім того самого від нових органів ЦЕСУС-а жде не тільки студентство,але й ціле громадянство: пора скінчити в нашій суспільності з паралельними організаціями,які в своїх цілях не різняться,а різняться лиш партійною приналежністю членів.

В порівнянні з тим засадничим досягненням З'їзду бліднуть його недоліки. Проте вважаю доцільним,підкреслити,що вироблення студентів не в усьому стоїть ще на рівні. Зокрема техніка зборів оставляє доволі багато до побажання. Особливо промовці надуживали терпеливости об'єктивного глядача,домагаючися раз-по-раз голосу "у формальній справі" /в мент,коли по суті ніяких формальних справ не було,але коли диспутанти таким способом хотіли добитись слова поза чергою,чи по замкненій дискусії/. На карб президії треба сказати,що це не є демократією,як дозволяється говорити кожному,як він цього тільки захоче. З виховного моменту краще було б відобрати голос "у справі формальній",повчити,що це таке - формальна справа,а вкінці дати слово у звичайній формі /а не "формальній"/,щоб дати доказ,що ніхто нікому не хоче накладати каганця. Теж і у звітах слідно було брак систематики: іноді замісць звіту референта ЦЕСУС-а чолуся звіт голови одної з Громад /що був одночасно референтом ЦЕСУС-а/. Іншими словами над технікою З'їзду треба студентству ще багато попрацювати.

Натомість виявилося на З'їзді,що студентство має кількох лідерів з доволі високою клясою. Треба тільки дбати,щоб між ними і загалом не було прірви.

Неправильним вважаю,що велику частину Проводу уявляють абсольвенти високих шкіл,чи пак старші студенти. Майбутній З'їзд мусить видобути на денне світло молодший доріст.

2. Які бачите аналогії і які різниці в поставі студентства 30-их років і студентства сучасних днів?

Властиво на це питання відповідає вже останнє, вгорі зроблене ствердження. У нинішнього студентства брак віри у свої сили, брак післанництва, брак динамічности. Звідтіль і брак охоти рішатись, станути на провіднім місці. Тому то і мало проявляється назовні талантів. Зовсім інакше було у студентства 30-их років. Для епохи притаманною була велика розмашність, вибуховість. Не наша річ - дошукуватись причин різниці. А в тім вони - надто наявні. Великі розчарування /Карпатська Україна, німецько-советський договір у справі ЗУЗ в I939 р., німецька політика в I94I - 45 р./, великі криваві жертви, часто не скапіталізований як слід патріотизм молоді - мусіли привести до застанови, критицизму, а то навіть до позитивізму. Впрочім та постава має навіть багато позитивів. Сучасне студентство /бодай у своїх накреслених представниках/ має нахил до розсудливости і до розумної толерантности /так і толерантности до думки противника, як її виявив З'їзд ЦЕСУС-а, даром шукали б Ви в I930-их роках/, а дальше для основних студій, культури середовища, тощо. Всеж хотілось би бачити й теперішнє студентство "молодим", запальним, ентузіястичним. Хотілось би бачити радше синтезу обох епох. Родиться мимоволі запит: невже усякий критицизм в основі виключає динамізм? А може треба б сучасній молоді іти до здинамізування нашої епохи через гасло: "Великого бажайте!"

А які аналогії? Маю враження, що сучасні студенти рівно добрі патріоти, як і колишні, і навіть, мимо позитивізму в основі, готові на жертви, хоч може сьогодні рискували б вони життям більше з почуття чести і обов'язку, а колись рискувалось більше з бажання прислужитись чином справі. А з негативних аналогій: студентство все ще забагато сидить у культ.-освітянщині, а замало змагає до великої культури. /Побутовщина в студентськім драм. гуртку, замісць справжньої драм. дії з класичним репертуаром/. Також занадто замикається студентство у своїм середовищі, замісць іти між чужинців і серед них ширити пропаґанду нашої справи, а одночасно вчитись у вічній конфронтації нашої і чужої психіки та ментальности.

3. Яка була роля студентства колись, а яка є тепер?

Роля сучасного студентства виплиmedian є з його психічної постави і з обставин. Колись студентство, будучи в ріднім краю, і серед рідного окруження, мусіло платити податок на річ того окруження: культурно-освітньою працею підносити рівень села, будити його національну свідомість, активізувати до політичної боротьби, тощо. Сьогодні на чужині ці завдання відпадають. Ролю студентів перебрали на себе професійні платні працівники. Колишній динамізм студентства визначував його завдання в сучасному йому часі. Завдання нинішнього студентства лежать радше в майбутньому: воно має не діяти, а приготовлятись до дії, на мужів великої міри, політичних провідників, державно-творчих політиків, учених, мистців великого стилю і т. д. Брак живого темпераменту сприяє такому завданню. Сприяє теж і культурне середовище: за кордоном стрінулись вибрані з-поміж різних народів. Це скріплює охоту - вибитись на чільне місце. Крім цього студентство стрінулось тут віч-на-віч на своїх високих школах зі світочами української науки і духовости. Згадана підготова до майбутньої дії мусить іти під двома аспектами: засадничо повинні ми готовитись до повороту до краю і то так,щоб на ніякому пості не забракло нам відповідного чоловіка і то чоловіка непересічної міри. Проте з другого боку не слід нам забувати,що,покищо,ми є за кордоном і,нажаль,не знаємо,як довго прийдеться нам тут залишитись. Треба,отже,наставлятися теж і на ту можливість,що перед нами - роки чужини. Цього часу не сміємо змарнувати. Треба підготовитися до всесторонньої пропаґанди,при чому найкращою пропаґандою є пропаґанда посередня: великі учені,мистці,письменники та інші. Не сміємо забувати,що до пропаґанди будемо здібні тільки тоді,як зуміємо витримати конкуренцію з найкращими чужинцями. Отже, знову приходиться нам "бажати великого"!

4. Просимо схарактеризувати студентські організації колись і тепер.

Колись студентство в краю не знало дальше ідучої політичної диференціяції. Ті,що працювали під чужим диктатом,чи за чужі гроші,не мали вступу до студентських осередків. Всі ж інші творили здисциплінований єдиний фронт. Тоді студентство не мало змоги - ширше проявитись у харитативно-допомоговій діяльності. Заінтересування науковими проблемами було слабше, ніж сьогодні. Ті три причини складалися на факт,що студентські товариства мали характер професійно-ідеологічний при сильнім акцентуванні ідеології і при підпорядкуванні всього життя наказам єдиноволодіючої ідеології.

Сьогодні студентство є ідеологічно поділене на декілька груп. Ні одній з тих груп /за виїмком знов же тих нечисленних,що стоять на чужих послугах/ не можна відмовити патріотизму чи моральної вартости. Тому для всіх них мусить найтися місце в одній спільній організації. При різних ідеологічних напрямках членства не можна в спільній організації підкреслювати одної якоїсь ідеології. Тому характер нинішньої організації мусить бути професійний з акцентуванням акції допомогової /для тієї акції куди більші сьогодні можливості,ніж давніше: зовнішня допомога,головно - з боку УНРРА,і внутрішня; саме наше громадянство сьогодні релятивно багатше/ і зі скріпленням праці наукових секцій. /Тому сприяє і саме зацікавлення студентства і присутність на місці українських наукових установ і українських учених/. Такій розв'язці справи сприяє і те,що студентство сьогодні є більш толерантне супроти ідеологічних противників,ніж це було давніше.

5. Яка Ваша думка про діягноз Лісового,що його він поставив у статті "30-ті роки студентського Львова"?

Я тією справою не хочу сьогодні займатись. По перше: не люблю полеміки і проблеми волію розв'язувати не шляхом негації чужих думок,а радше шляхом ставлення позитивних тез. Це й, між іншим,одна з основних помилок статті Лісового,що побудована вона на негації. По друге: не знаю,чи сьогодні Лісовий піддержав би свої тези. Ставив він їх у злощаснім 1941 році, коли на критичний аналіз впливали почування,що корінилися в отім нашім внутрішнім роздорі,якого наслідки ще й досьогодні покутують. Тоді рішали про вартість подій чи людини не обєктивні дані чи "історична перспектива",а просто - хто був автором чи творцем події,і до якої групи людина належала. Не хочу тих минулих спорів відновляти,тим більше,що старався я своїм життям дати доказ,що не належу до груп чи партій,а до нації,і хотів би впливати завжди на злагіднення суперечностей,а не на їх загострення.

Вкінці /по третє/: розцінка "30-их років вимагає ширшого насвітлення,аніж це є можливе в інтерв'ю. Обіцяю собі,що колись повернуся до цієї теми,а тоді й найдуть читачі відповідь на,поставлений мені сьогодні,запит,хоч і не в формі оспорювання чужої думки,а в формі власного насвітлення,як я ці часи бачу.

Головна помилка Лісового в тому,що атакує він студентство 30-их років у 40-их роках,а не в самих же 30-их роках,як співучасник і співтворець 30-их років. Підходить він отже до речей із цілком інших заложень і інших об'єктивних обставин. А це затемнює образ,і про це треба би об'єктивній критиці пам'ятати.

6. Які Ваші прогнози щодо майбутнього українського студентства?

Про прогнози дуже важко говорити,бо не знаємо,як довго доведеться перебувати нам на місці. Думаю,що велика скількість українського студентства повинна зв'язатися з українським університетом і створити тим способом своєрідний осередок,не залежний від тимчасового місця осідку /приймаю,що українські наукові кола і українські міродайні центральні представництва.пороблять усі старання,щоб українські високі школи перенести,як цілість в один закордонний осередок/. На українському університеті повинні у першу чергу найтися всі ті,що студіюють українознавчі предмети. При тому спільною амбіцією професури і студентства повинна бути не скількість добутих,чи виданих дипломів УВУ,але рівень студій. Тому УВУ очікує не тих,що легким коштом хочуть добути титул,але в першу чергу серйозних адептів науки,майбутніх співтворців нашого наукового життя. Я вірю,що нам удасться спільно витворити наукове середовище, яке дасть нашій суспільності добрих фахівців і великої міри учених. Це середовище промінюватиме назовні. Ті студенти,які студіюватимуть фахи,не заступлені на наших високих школах,будуть мати теж амбіцію вибитись на чільні місця серед товаришів чужинців. В тій творчій атмосфері,в горінні великих бажань витворятиметься також поруч наукового середовища - середовище для творчої праці мистців слова і пластики. Перші успіхи в ділянці культури зродять динаміку,живий видавничий рух,бажання поступу,і студент у майбутньому буде уважати своїм обов'язком: причинитись до того,щоб українська еміграція себе виправдала і золотими буквами вписала себе на сторінках української культури,а тим самим і історії,а поодинокі члени великої еміграції принесли,справді,велику користь для нашої справи. Ця візія великих чинів буде сприяти тому,що студентство охоче прямуватиме теж до великих цілей,охоче до них підготовлятись.

7. Які бачите методи виховання студентів у державно-творчому дусі?

Зайве підкреслювати,що фаховість,а навіть справжня ученість чи висока культура не розв'язують ще самої проблематики державного будівництва. Найкращі фахівці,зокрема поза межами своєї держави,пропадають для нації,якщо не викажуться вкладом своєї праці в розбудову рідного життя. Найкращі наукові теореми остаються без рушійної сили, якщо бракує їм великої ідеології. Тому слід подбати, щоб студентство завжди було пов язане з рідним грунтом і щоб до такого пов язання воно виказало /формлаьно: приналежність до товариства, змістовно: дипляном праці в товариствах і участю в сходинах, рефератах, дискусіях, тощо, - ідейно: вкладом своєї лепти - гроша і праці - в загальну будівлю/. Засада: ні один свідомий українець не може існувати поза організаціями нашої спільноти.

В дальшому треба пам'ятати, що найкраще державно-творче виховання добуваємо не з теорії, а з практики, а тому слід подбати, щоб кожний студент брав активну участь на одному з провідних становищ /Виділ УСГ, провід наукових секцій, управи хору, драм. гуртка, УССК, тощо/.

Дальше, студентство повинне бути виховане в традиції жертвенности. Воно мусить бути свідоме, що має бути готове на найвищу жертву, а коли сьогодні перед ним не стоїть у такій гостроті постулят жертви життя чи волі, як це було в 30-их роках, то воно мусить уміти, бодай, труд чи час жертвувати загалові.

Всеж завершенням, державно-творчого виховання являються завжди ідеології. Тому теж слід подбати і про ідеологічне виховання, найкраще, на мою думку, не змішуючи його з практичною політичною роботою. Таке поставлення справи дасть змогу: пізнати "sine ira et studio" більшу скільність ідеологій /і ворожих теж/ і відповідно свою поглибити. В рівнобіжних ідеологічних секціях на спільному форумі одного загального студентського товариства найкраще можна дійти до ідеологічного поглиблення власних життєвих концепцій. Таке поставлення справи виключить теж ту нетолерантність і партійну гризню, які нам у минулому тільки шкоди принесли. Треба пам'ятати, що над усеміродатним повинно для нас бути: чи наш контрагент є добрим українцем і чи справді добра він для України бажає, а не те, - до якої групи чи ідеології він належить. Побажано тому, щоб поодинокі ідеологічні секції не відмежовувалить, але відбували свої виклади чи семинарі для студентського загалу, чи навіть улаштовували спільно з другими подібними секціями.

Всі заторкнені питання вимагають радше статтей, а не коротких відповідей. Читачі вибачать тому, якщо не всі питання відповів я вичерпно, чи пак, як не всі відповіді уаргументував я якслід Я хотів піти назустріч редакції і по змозі триматись у межах інтерву, хоч може не все мені вдалось.

М. Калитовська

ТВОРЧИЙ РЕАЛІЗМ.

Визначний сучасний письменник Юрій Косач у малому гурті студентської молоді сказав приблизно таке: сучасна академічна молодь переживає добу реалізму. Вона у відмінності до своїх попередників з 30-их років, повних динамічности та часто необчисленого героїзму, наставлена на реалізм, цебто - на холодне сприймання явищ та на більш розумове розважання. Автім, - це нічого дивного. Може не тільки ціла Европа, але й цілий світ наставлений на реалізм

Нажаль,шановний письменник не розвинув своїх думок,а подав їх у сконденсованій формі,однак,саме,це,дає нам можливість перейти до дальшого розважання над ними,може,саме,тому,що важливість їх у нашому середовищі не менша,як у середовищах чужих.

Це - факт. Цілий світ після жахливого знищення переживає подвійну кризу - матеріяльну і духову. Перша випливає з винищення індустрії та господарства,друга - з заломання ідей,які нагло перестали мати свою вартість та поставили людину перед якоюсь порожнечою,згл. перед шуканням. Всежтаки,тому,що матеріяльна криза більш дошкульна,бо торкається безпосередньо самого існування,вона схиляє людину до реального сприймання життя та до відкинення часто майже зовсім його духової сторінки.

В чому проявляється цей реалізм?

В першу чергу зацікавлення людини спрямовані на речі матеріяльні та конкретні. Людина цікавиться всім тим,що приносить їй безпосередньо матеріяльну користь. Що більше: людина спрямовує свої духові зацікавлення в сторону чогось конкретного і вловимого,а далі - перестає цікавитися духовістю,не робить собі ніяких викідів з тієї причини, просто,тому,що перестає розуміти духові явища. З другої сторони вона відчуває порожнечу,саме,через брак цієї духовости,і це - ще одна причина,яка кидає людину в сторону матеріяльного.

Реалізм приносить зі собою розумовий підхід до всіх явищ,до застанови над ним та до ставлення безлічі питань: чому,пощо, і т. п.

Маємо нагоду - обсервувати цей реалізм серед студентства. Тут проявляється він у першу чергу при виборі студій,а опісля - у наставленні до сприймання духового життя в його різних видах та формі. Далі,пробивається він у критичному ставленні до нових ідей,проблем,завдань. Кожну нову ініціятиву сприймається без запалу та розцінюється тверезо,не підлягаючи надто словам,що прибирають усе нове в гарну форму. Що більше: цей реалізм посувається часто до песимізму, який ставиться не тільки дуже критично до всього,що замінює давнє, але,можливо,навіть не вірить,що після жахливого винищення - як у ділянці матеріяльної,так і духової культури,після зруйнування не тільки багатьох матеріяльних пам'ятників,але після захитання основ світоглядів,можна створити щось нове,тривале,головно,в духовості.

Часто запальна промова,чи надто ентузіястичний виступ прелеґента чи диспутанта зустрічається з холодно-критичним,а,може навіть,деколи - злобним присмиренням. Хтось дошукується у тому браку зрозуміння деяких справ,згл. нахтування ними,а,однак,воно не так. Критичний підхід,обоснований арґументами,не мусить бути доказом байдужности до даних питань.

Може,саме,ми стаємо просто реалістами в позитивному розумінні. Ми переживали з цілою Европою на власній шкірі чи не найдошкульніше бурливих шість літ війни. У безпосередній зустрічі зі світовими катаклізмами,в яких валилися держави та світогляди,в безпосередній зустрічі зі сходом і заходом переживали ми не тільки безліч помилок, але також потрясень - болючих та глибоких,які казали нам,осуджувати запал,часто будований на нетривкому захопленні. Можливо,що деколи такий критицизм вбиває в декого творчий запал,але знову часто глибше розцінення даної справи дає надію на кращі осяги.

На думку нашого письменника,переходимо через реалізм,а може навіть песимізм,до глибоких осягів. Можна не вірити в те,але воно не тільки правдоподібне,але певне. У процесах переродження світоглядів зміняється,може,і наша ментальність з романтично-розмріяної,наснаженої звуком слів,у реально-тверду,в якій кожна думка мусить бути викута і витончена до деталів,і кожне діло - досконале і завершене.

Можливо,що цей зворот не буде зворотом до звичайного реалізму,але до творчого,в якому абстрактні ідеї стануть життєвим втіленням,а критичне сприймання запевнить рівень та глибину всіх наших починань.

СУСПІЛЬНІСТЬ-ПРОҐРЕС-НАУКА

Проф. П. Лерш перекл. О. Кравченюк

ПРО СУТЬ І ЗНАЧІННЯ ДУХОВИХ НАУК.

Коли перенестися в нутро положення, що в ньому знаходиться сьогоднішнє студенство, поставлене перед питання вибору звання, коли зважити теперішні ненормальні умовини, витворені недавно минулою війною, виринає потреба розглянення цілі й змислу академічних студій і взагалі - плекання наук. Хто ставить собі це питання, мусить виходити із подвійного значіння, що його осягають науки в нутрі зв язків життя, одного - як його хочемо назвати - буттєво-технічного й другого духового - культурного значіння. Буттєво-технічне значіння наук лежить усюди там, де вони уможливлюють нам диспонування зовнішнім світом в цілях удержання й оформлення життя. Коли фізик, технік, біолег, інженер і лікар пізнають зв'язки пророди, створюють можливість, опанувати природніми процесами і використати природні сили для людських цілей. На буттєво-технічній видатності наук спочиває все те, що ми розуміємо під цівілізацією. Вона є цілістю, винайдених людським інтелектом, уряджень, що без труднощів мають оформити перебіг зовнішнього життя й співжиття. Досягнення цівілізації є: технічне уряд ження модерної комунікації і лучби, індустріяльне витворювання предметів першої потреби і їх розподіл між споживачами, модерні форми й середники будівля домів і урядження наших мешкань, забезпечення світлом і силою, середник гігієни й організації господарки через працю й винагороду.

Менш змисловим є значіння т. зв. "духових і культурних наук", що спочивають на духово-культурній видатності наукових намагань. В цьому, що ми думаємо, коли говоримо про культуру, йдеться не про вартості оптимального порядку зовнішнього життя, але про вартості внутрішнього життя, розуму й духа. Коли вартостева категорія цілі й доцільности двигає буттєво-технічне значіння природознавчих наук, тоді значіння духових наук спочиває на вартостях змислу; це - вартості, що в них людина - викликана понад тематику звичайного життєвого забезпечення перед обличчя певної ідеї, що виступає, як вартість, що її важність не виводиться з її служень для людського життєвого забезпечення, але з її становища в державі буття, що переступає хвилю людсько-земської дочасовости, неспокій людського буттєвого забезпечення і формує образ понадчасової світової повноти порядку. Кожна ідея має характер клича, що зустрічає людину у внутрішності її душевної основи й заповідає, що щось повинно бути, і що це - добре, коли воно є. Цей клич є заразом закликом до людини, щоб співпрацювати при здійсненні ідеї, щоб вона могла існувати й бути важною. Культура є цілістю людських творів. Образи права, твори письменства і мистецтва, форм релігійного й філософічного світоглядів реперезентують її вартості. Але духові науки мають також буттєво-технічне значіння, як із другого боку природознавець є кермований при дос го знання. Рішаючий, однак, крок до філософії є зроблений там, де світовий образ змислово впливає на екзистенцію людини, займає її не тільки теоретично, але також говорить до неї, як відчуваюче й бажаюче єство, закликає, зобов'язує, означує її життєве наставлення й формування буття, - словом: там, де світовий образ згущується до світогляду, що є орієнтацією людського життя в численності явищ і зміні подій. Звідси - філософія є певним родом: бачити світ і виступати йому напроти. Сьогодні потребуємо філософії тому, що вона, як критика пізнання, приводить нас на границі можливости цього ж і показує горизонт, де думкове знання переступає в релігійну свідомість. Всі великі філософи були сповнені релігійністю; так Паскаль називав Платона "приготуванням до християнства", далі, Ляйбніц - творець "теодіце" і Кант, що говорить: "Я мушу піднести знанння, щоб дістати місце для віри".

Філософічна критика пізнання вчить про те, що дорога до релігії веде нас поза раціональне думання до правдивої людяности в релігійній свідомості; бо сама людина є, в основі свого буття, релігійним єством. Тут висувається значіння теології в космосі духового життя. Також вона служить для виховання; бо без релігійности людина не може бути людиною в повному змислі.

Після подібного розгляненння поодиноких духових наук виходить, що ми: не тільки є уповноважені до їх плекання, але ми є до цього закликувані, зобов'язані, мимо обставин, що могли б нас від цього повздержати. Сюди належать насамперед важкі умовини зовнішнього життя, що ведуть нас до гіркого досвіду "primum vivere deinde philosophari". Однак, усі ті, що почуваються зобов'язаними духові, мусять прийняти відповідні умовини і зректися вигідного життя. І, якраз, ця боротьба зі зовнішніми труднощами є вогневою пробою для правдивости і видержливости зобов'язання студентів до духа, є виявом праформ европейської душі, що їй в основу лягає ідея обличчя, що її вона має здійснити. Коли ціль є осягнена, а ідея удосконалює цілу масу внутрішніх можливостей і удосконалює їх назовні, тоді відмирає культура, її сили заломлюються - вона стає цівілізацією. Коли будемо слідкувати за причинами цього приблідненння формуючих сил европейської культури, показується, що воно є обосноване в певному сплощенні і внутрішньому відзеркаленні людини, що зі свого боку є наслідками поступової раціоналізації життя. І звідси - нашим завданням під сучасну пору є: вийти з цієї інертности духа і серця та шукати дороги до вічних вартостей людства, але поважніше, рішучіше, як це ми робили в плиткому, обтяженому цівілізацією, житті.

фффффффффффффффффффффффффф

Особовість - "найвище щастя земських дітей" не є просто дарунком Природи.
Особовість Ґетого - належить до феноменів століть. І саме вона, - або тільки вона є лискучим приміром постійнотриваючого приказування собі.
Особовість - це невтомна праця над собою в суворій самокритиці...
В національнім, політичнім, соціяльнім і релігійнім бутті збірноти розвивається особовість.

Бернард Зенґфельдер
"Думки до внутрішнього відродження"

ЗДОБУТИ-ЗАКРІПИТИ-РОЗБУДУВАТИ!

пер. О. Т.

ПОСЛІДОВНІСТЬ І ДУМАННЯ.

- Николай Бердяєв -

Николай Бердяєв разом із Ortega y Gasset та Johannes Hujzinga належать до тієї групи вчених, що робили найбільш успішну пробу, шоб відновити гуманізм, якраз, у соціяльній і духовій кризі нашої доби. В своїй філософії Бердяєв із незрушимою консеквентністю відкриває в людях корінь християнізму. Для інформації візьмемо наступні уривки нового "Essay" Бердяєва, що вийшов у другому числі "Neue Rundschau /Bermann Fischer Verlag Stockholm - New York/.

В моїх студентських роках знаходився я під впливом Карла Маркса. Моє відношення супроти соціяльних проблем набрало вже певних норм. Я не вважав себе партійним якогонебудь православного руху та ніколи не воював я проти православія. Також не був я ніколи строго віруючим марксистом. Я не був ніколи матеріялістом, навпаки: підчас мойого марксистівського періоду, філософічно дивлячись, я був завжди ідеалістом. Цей ідеалізм старався я погодити - головно в соціяльних питаннях - із марксизмом. Я збулував "свій" соціялізм на ідеалістичній основі, хоч погоджувався я в матеріялістичних поглядах із деякими твердженнями /доказами/. Пригадую собі ще дискусії, які я провадив із товаришами моєї молодости, як напр., з А. Луначарським, пізнішим комісаром освіти. В усіх цих дискусіях захищав я - і я був завзятим полеміком - існування правди та добра, як ідеальних вартостей, що не мають нічого спільного з клясовою боротьбою, зі соціяльними обставинами і т. п., не піддаючись філософії й етиці революційної клясової боротьби. Луначарський доказував, що така оборона незаінтересованої правди, незалежности інтелекта та особистого осудження суперечить марксизмові, який підпорядковує інтерпретацію правди та справедливости клясовій боротьбі.

Супроти цієї самої проблеми стоять наші сучасні інтелектуалісти, що признають комунізм, як соціяльну правду. Андрієві Gide-ові було відібрано право: сказати правду про Советський Союз, як він його бачив, тому, що правди не можна сказати поодиноким людям та тому, що він не є уповноваженим настоювати на своїй правді. Правда, що спирається на найбільш правдивій дійсності, вважається брехнею, якщо вона загрожує справі пролетарської революції, - підчас того, як брехня може бути одним із найбільш бракуючих елементів пролетарської боротьби.

Я вірив увесь час та вірю ще й нині, що правда не служить нікому та ніякій справі! В обороні правди треба мати свою думку, треба також висказати те, що вважається правильним також тоді, коли воно є обтяжуючим і шкідливим для боротьби. Сьогодні це дійшло задалеко у зміні нставлення відносно правди. Комуністи та фашисти доказували однаково, що правду пізнало тільки суспільство та що вона проявляється лише в колективній боротьбі. Індивідуальність не може пізнати правди та не може взяти якогось становища відносно суспільства. Осередок буття є пересунений: він перенісся саме на колектив. Це наставлення поглядів пізнав я точно в часі марксистівської доби моєї молодости.

У духовій боротьбі, яку я тоді переживав, відограло познакомлення з Ібсеном та Ніцше велику ролю. Тут були інші мотиви на ділі, як ті, що були зв'язані з Марксом і Кантом. Спочатку мав для мене Ібсен більше значіння, як Ніцше. Ще сьогодні не можу читати твори Ібсена без того,щоб не залишили на мені слідів глибокого зворушення. Багато моїх моральних вартостей були спільними з Ібсеновими,як напр. опозиція його строгого індивідуа супроти суспільства. Ще перед тим знайшов я в творах Достоєвського,що читав я в дитячім віку,глибину особистих проблем - проблем особистої долі. У марксизмі та в поставі лівої російської інтеліґенції не міг я пізнати будучности цієї проблеми. Ніцше був близьким одному полюсові мого існування,як Толстой - другому. Був такий час,коли в мойому нутрі Ніцше поборов Толстого та Маркса,але це не сталося ніколи цілком остаточно.Переоцінка Ніцше всіх вартостей,його відхилення від раціоналізму та моралізму закрадалися глибоко в моїм духовім конфлікті і були підземною тягучою силою. Але відносно проблеми правди був я свідомий свого спротиву проти Ніцше,як і проти Маркса. Мій "персоналізм" ріс все ж таки цілий час,набираючи на силі та призначенні,з яким я зв'язав моє відношення до християнства.

Людина може тяжко виявитися в один і той самий час,як цілість. Так і в мені повстала завжди якась суперечка поміж любов'ю і свободою,суперечка між незалежністю і творчим завданням індивідуальности та соціяльним процесом,який пригнітав індивідуальність,вважаючи її середником до мети. В моїм випадку повстала перша сильна реакція проти соціяльних відносин тоді,коли я зі самого початку мого життя бунтувався проти "вищого" суспільства та перейшов у табір революційної інтеліґенції,але я на свою біду побачив,що також у цьому таборі нема ніякого "страху" перед особистим буттям.

1907 року написав я статтю,в якій передбачував неминучу побіду большевиків у революційному русі. В тому часі має "Легенда про інквізитора" - Достоєвського великий вплив на духове заглиблення. В моїм християнстві я був ворогом усього,що можна лиш зарахувати духові Великого інквізитора. Але я бачив,що цей дух вживали праві партії,як також і ліві,як авторитетний революційний соціялізм.Основою моєї філософії стали проблеми людини,свободи і творчости.Не було ніякого напрямку,якому б я не підчинився. Причиною цього була моя самітність. Завдяки моїй активности та суперечності пристав я при багатьох переходах до партії,що було для мене великою мукою тому,що я був завжди розчарований.

Так само прожив я бурхливу внутрішню реакцію проти другої,великої російської революції. Я вважав революцію,як потрібну та справедливу,але її духова сторінка була мені зі самого початку зовсім чужа. Цілий час я бачив знову,як триумфував Великий інквізитор. Рівночасно не вірив я в реставрацію та не бажав я її собі. З Росії був я одиноким,якого прокляли відносно моєї оборони духової свободи.

В західній Европі переживав я потім знову психологічну реакцію, а саме подвіного характеру: проти російських еміґрантів та проти міщанського - капіталістичного суспільства Европи. Між російськими еміґрантами спостерігав я таке саме відхилення від свободи,як і в большевицькій Росії. Це було ясним,але менше оправданим,ніж у комуністичній революції. Ніяка революція не любила ніколи правди. Завдання революції є подекуди цілком іншим. В революції прийдуть до влади соціяльні маси - маси,яким була передтим заборонена всяка діяльність, - маси,що були пригноблені та,що не можуть у боротьбі за нове місце у суспільстві виявити любов до свободи, та не можуть бути в своїм наставленні проти духових вартостей.

Менше зрозумілим і оправданим був брак любови до свободи та до духової творчости серед таких людей,що самі себе вважали культивованою масою суспільства та оборонця духової культури. В західній Европі пізнав я дійсно: в якім розмірі буде опанований протикомуністичний фронт міщансько-капіталістичними інтересами.

Круг моїх думок відносно соціяльної філософії був остаточно закритим. Я вернувся назад до правд соціялізму,з якими я запізнався у моїй молодості,але тепер уже на підставі ідей,які я придбав бігоммого життя. Я це називаю "особистим соціялізмом",який відрзняється основно від пануючого метафізичного соціялізму,що опирається на пануванні колективу над одиницею.

Вартість людини,людської особи є більною,як історичні вартості держави і нації,вартості цвітучої культури і т. д. Як Герцен і Леонтієв на Сході,як Ніцше і Леон Блой на Заході,так і я відчуваю часто наступаючу силу двоклясовости і звичаєвости. Але цим можна обороняти соціяльну несправедливість,що соціяльна справедливість буде переведена пересічною людиною. Не можна відкинути рішення про проблеми щоденного хліба тільки з твердженням,що культура,як довго були пригноблені маси,стояла на високому рівні. Це є неможливим,головно,для хриситян. Так само підупадаючим є для мене ідеалізування "органічности" в історії. Ідеалізування культивованої еліти вижається мені так само,майже,фальшивим. Самопіднесення цієї еліти є егоїзмом,та горде ізолювання "я" є бракуючою істотою для покликання до служби.

Я вірю в дійсну аристократію особи,існування генія,у великих людей,що є готові у кожний мент служити обов'язку та розуміють конечність,що не можна лише підноситися,але треба також і підупадати. Але я не вірю в аристократію групи,що є основана на суспільній клясифікації. Ніщо не є так вартісне,як пошана маси зі сторони тих людей,що вважають себе елітою. Мусить бути ясним,що ідеї Царства Божого та християнська есхатологічна істота не є в залежності з обожуванням історичних святостей,як консервативної традиції авторитету, монархії,націонал-соціялізму,але також не стоять у залежності з революційними соціялістичними святощами.

Що є толерантність? Це - божеський дарунок людству. Ми всі є повні слабосилля і блудів; прощати собі взаємно наші провини - це є першим законом природи.

Вольтер

ФІЗИКА І ФІЛОСОФІЯ.

/Написав Джемс Джінс/.

Професор Сір Джемс Джінс /родився II.IX.I877. у Кембріджі/ навчає на університеті в Кембріджі і має славу одного з найкращих природознавців наших часів. Його праці в ділянці примінювальної математики,фізики,астрофізики і космогонії дали цінний матеріял до сучасних природничо- філософічних знань. Ми поміщуємо уступи з його найновішої книжки "Фізика і Філософія,що появилася в I944 р. накладом Видавництва Рашера в Цюріху.

Сір Джемс згідний із іншими великими науковцями,що людські спроможності пізнання,не дивлячися на всі успіхи,є обмежені певними границями,і остаточні зв'язки залишаються непізнаними.

Фізичні пізнання.

Наше духове життя розвивається немов у тюрмі,з якої немає виходу. Це є наше тіло; воно зв'язане зі зовнішнім світом тільки за допомогою змислових органів: очей,ушей і т. д. Це є вікна,що крізь них ми дивимося на зовнішній світ і можемо його пізнавати. Людина, яка не мала б ні одного з п'яти змислів не могла б нічого дізнатися про зовнішній світ,бо не мала б засобу - нав'язати з ним зв'язку; цілий зміст її духа був би тільки поширенням того,що дух уже вміщував при народинах.

Змислові органи нормальної людини одержують подразнення - промені світла,звукові хвилі і т. ін. - від зовнішнього світу,ті викликують електричні зміни,що за допомогою нервів допроваджуються до мозку. Тут вони спричинюють дальші зміни,що їх наслідком - після цілого ряду неясних нам процесів - буде сприймання зовнішнього світу. Воно веде пізніше до виникання вражінь і уявлень. Словом "вражіння" означуємо відчуття або чуттєве подразнення в моменті, коли починаємо щось сприймати; "уявлення" - це те,що остеється з вражіння,коли пройде перша його хвиля; сюди належить,напр.,спомин із вражіння,або його повторення у сні.

Так,отже,зміст людського духа складається тільки з трьох частин: першу дістає дух уже в хвилині народин,другу він набуває органами змислу,третя розвинулася із двох перших шляхом думання і висновків. Деякі вчені взагалі заперечували існування першої частини і вважали,за Гоббесом /I588-I679/,що "немає в людському духові уявлення,яке не виникнуло б у змислових органах" - nihil est in intellektu,quod non fuit in sensu. Інші погоджувалися з Ляйбніцом /I646-I7I6/,що сказане треба доповнити словами "nisi intellektus ipse" - нічого немає в розумі,що не ввішло б туди шляхом змислів,за виїмком самого розуму.

Людина постійно збільшує душевний зміст,здобуває нове знання, і це діється завжди тоді,коли повстає нове відношення між світами по обох боках змислових органів - світом думок у індивідуальному духові і світом об'єктів,що нам всім є спільний.

Наукові зусилля засобляють нас у нові знання. Фізика дає нам екзактне знання,бо вона основана на екзактних помірах. Фізик може нам,наприклад,сказати,що питомий тягар золота дорівнює I9,32. Це значить,що відношення ваги довільного куска золота до такої самої кількости води буде рівним I9,32.

Кожне відношення є висловом взаємозв’язків між двома речами,з яких ми жодну не розуміємо для себе,як,напр.,золото,чи воду. Ніколи не вийде наш дух із тюрми,щоб дослідити справжню природу речей,чи це буде золото,вода,атомарний водень,центиметер,чи довжина хвилі,- які існують у цьому таємничому світі поза нашими змислами. Про всі ті речі- ми дістаємо вісті,що проходять крізь вікна наших змислів,ці зновуж не інформують нас про природу і суть свойого походження.

Але наш дух знає і розуміє відношення - що є тільки числами - також відношення кількостей,що для нього,як такі - невловимі. Отже ми можемо здобути справжнє знання фізикального світу,але воно висловлюється у відношення і числах. Сирівець кожної нуки - це накопичення фактів; числові вартості відношеньпро які ми саме говорили,є тим сирівцем фізики.

Але,як завважує Пуанкаре,накопичення фактів так само не є накою,як гора каміння не є домом. Коли ми починаємо будувати дім,тобто - обосновувати якусь науку,мусимо передусім упорядкувати накопичений матеріял.

Звичайно виявляється,що велику кількість поодиноких фактів можна схопити у малій кількості законів,і то є найбільш основне загальне відкриття досвідних наук; каміння пристає один до одного, і внаслідок своїх властивостей упорядковується у дім. Скажу коротко: природа є раціональна.

У фізиці камінням є числа - число відношень, - лінії дому - це зв’язки між великими групами чисел.

Ясно,що ті зв’язки можна найлегше представити,схоплюючи їх у математичні формули. Так і тільки так ми повинні представляти шаблони подій.

Механічні пояснення природи.

Пояснення,що до них веде змисл дотику - сила,тиск,напруга - мусять бути по своїй природі динамічні,або механічні.

Нам зовсім не дивно,що так пояснювали вже старинні греки,бо ж,укінці наші волохаті предки мали більше нагоди: призадуматися над силою м’язів,ніж над завершеним колом,або геодетичними лініями.

Згідно з Платоном,Анаксагор казав,що він може пояснити спосіб праці природи,як працю машини. В новіших часах панівним був у Нютона,Гуйґенса й інших погляд,що механічне пояснення природи є одиноко можливе. Так отже Гуйґенс писав у 1690 році: "У справжній філософії схоплюємо явища природи в механічних поняттях. На мою думку,ми мусимо це робити,бо інакше втратимо надію - зрозуміти щось із фізики.

Серед спроб механічного пояснення природи стоїть на першому місці механічна система Нютона. Її доповнювали в ході розвитку всілякі механічні представлення електоро-магнітних теорій Максвеля й Фарадея. Всі вони розглядали світ,як збірноту маленьких частинок,що рухаються внаслідок удару,або тяготіння (Zug) інших частинок,і той же удар і тяготіння принципово дорівнювали по свойому виду іншому,який ми виконуємо з допомогою м’язів,коли доторкаємо предметів.

Такі й інші спроби механічного пояснення повністю не вдалися. А саме - наука відкрила причини,чому не вдалися і мусіли не вдатись. Про два простіші із тих обоснувань можемо тут згадати.

Перше завдячуємо теорії відносности. Основне положення механічного пояснення говорить,що кожна частинка механізму одержує справжній і визначувальний удар або тяготіння. Його можна об’єктивно визначити кількісно і якісно так,що його розміри будуть усе ті самі, без огляду на спосіб помірів - так,як справжній предмет матиме завждитаку саму вагу,коли важити його на перцевій,або на бальковій разі. Одначе теорія відносности доказує: якщо ми приписуємо рухи діянню сил,то ці сили будемо по різному оцінювати - так кількісно, як і якісно,якщо дослідники будуть рухатися з різною скорістю; і далі,всі різні оцінки мають повні основи - вважати себе правильними.

Друге обоснування знаходимо в теорії квантів. Механічне пояснення пророди вважає передумовою,що не тільки найменші частинки універсуму рухаються в часі і просторі,але що їхніми рухами володіють сили,які діють у часі і просторі. Одначе теорія квантів доказує,що основних принципів дій природи не можна представити,як щось,що існує в часі і просторі,отже вони не є механічні у звичайному значінні слова.

В кожному разі: механічне пояснення ніколи не може бути задовільне і рішальне. Воно може,в кращому разі,відсунути прагнення до пояснення. Приймім просту,хоча не зовсім правдоподібну,можливість,будьтоби знайдений шаблон подій можна було повністю пояснити тим,що матерія складається з твердих,подібних до куль,атомів, з яких кожний веде себе так,як білярдна куля: на перший погляд одержуємо враження ненаганного механічного пояснення,але відразу можна завважити,що ми опинилися в "Cirkulus vitiosus". Спочатку пояснюємо білярдні кулі з допомогою поняття атома,а опісля переходимо до пояснення атома з допомогою поняття білярдної кулі.Значить,ми не зробили й одного кроку - ані в напрямі справжнього розуміння природи білярдної кулі,ані в напрямі розуміння природи атома.

Всі механічні пояснення підпорядковуються подібній критиці,бо всі вонимають формулу: "А дорівнює Б,і Б дорівнює А". Ми доти нічого не осягнемо,кажучи,що робітня природи працює так,як наші м'язи, поки не зуміємо пояснити,як,саме,працюють наші м'язи. Значить,доходимо до висновку: тільки механічне пояснення може нас вдоволити; але якщо б ми його могли здобути, - не мало б воно вартости. Схоплюючи цілість,скажемо: фізика намагається,відкрити шаблони,згідно з якими проходять явища,що за ними слідкуємо. Одначе ніколи не можемо знати,що ці шаблони означають,ані звідки вони походять; і якщо б якась вища інтеліґенція заявила нам готовість,пояснити їх нам,тоді ми того пояснення не розуміємо. Наші зусилля не наближать нас ніколи до прямого зіткнення з дійсністю; її правдиве значіння і властивості остануться для нас раз на завжди закриті.

Що таке філософія?

Це була фізика; але ще легше буде сказати,що таке філософія. Більшість філософів має на цю справу свій приватний погляд,і тільки деякі намагаються,дати дефініцію.

Гоббс /1588-1679/ визначував її,як "пізнання дій із їхніх причин і причин - із їхніх дій". Іншими словами: філософ відрізняється від фізика тільки тим,що шаблон подій,що його він бажає відкрити,повинен мати всесвітне значіння,тобто - відноситися тільки до неживої пророди. Геґель /1770-1831/визначував філософію з іншої точки погляду: як "вдумчиве споглядання на предмети",отже - як досліди речей із допомогою думання і споглядання,і таким чином знову дав інше,ніж досі відношення до науки; воно зводиться до досліджування речей із допомогою експерименту і прямого досліду.Якщо робітнею науковця є лабораторія,відкрите поле чи зірчасте небо,то робітнею філософа є його власний ум. Як ми не визначували б науку і філософію, - їх обсяги межують зі собою; всюди,де мовкне наука і де її границі важко визначити,починається філософія.

І так, як маємо різні ділянки науки, так теж існують різні ділянки філософії. З ділянкою фізики по науковому боці, існує по філософському боці ділянка метафізики - обсяг філософії, що є "по той бік фізики". Границі тут легко визначальні, якщо покласти в основи фізики вище розвинутий позитивістичний погляд. Тому, що тоді ми мусимо згодитися з Комте, що фізика займається відкриванням і формулуванням законів природи, філософія - пояснювання і дискусія. Одначе, фізик може завчасу сказати філософові, що не слід ждати на зрозуміле пояснення способу праці природи.

Платон має слушність, коли говорить: "Від праці над буттям спільноти приходить праця над самим собою". Але можливо можна поширити цю думку: праця над буттям збірноти - це праця над собою.

Маса - це те, чого багато, а особовість - це те, чого мало. Так каже Аристотель, і тим буття обох понять є означене.

Маса - це накопичення, - це не організм і не складна цілість. Тому накопиченню бракує оформлення, але - не інстинкту. Чим більше вдирається в масу світло формування, тим численніші і багатші будуть особовості.

Це є як педагогічне ствердження: немає виховання без самовиховання і немає самовиховання без поняття свобідної особовости.

Чим більша є свідомість зростаючої людської гідности, чим більше вона прямує до людяности, тим більше будиться правдива радість з існування.

Все подумане - ще раз продумати, - називається - пережити -- каже Ґете.

Бернард Зенґфельдер
"Думки до внутрішнього обновлення".

З. Штокалко

ВІСТІ З АНТИПІСТРЯКОВОГО ФРОНТУ.

/Бібліографічний огляд/x/.

У 8-му числі "Die Amerikanische Rundschau" появилася цікава науково-популярна стаття "Moderne Krebsforschung", автором якої є E.V.Cowdry, професор університету у Вашінґтоні. Написана вона таким легким пером і так доступно, що з корістю прочитати її можуть, навіть, неадепти Ескуляпа. Ця стаття викликала живий відгук серед читачів "A. R." Доказують це листи до "Amerikanische Rundschau", поміщені в дев'ясому числі /за серпень/.

Стаття написана в притаманному американцям оптимізмі. Вказує вона на багатогранність антипістрякового фронту та врешті відслонює нам рубець заслони, який відділював европейські й американські дослідні інститути. Американські протиракові форпости, як "National Cancer Institut", "American Cancer Society", "National Institut of Hoalth", як видно, тепер в офензиві.

Інтересно і ориґінально робить автор спробу перевести паралелю між виникненням новотвору і скороченням м'яза, розглядаючи окремо поединокі фази обох процесів. Цікаві теж деякі висновки відносно профілактики та боротьби з раком.

Коли мова про канцерогенні речовини, скорочення м'яза за посередництвом ацетильохоліну, про віруси та оборонні протипістрякові сили живого організму, коли мова про потреби глибшого прослідження фізіології росту клітини відчувається тут натяки на певні, не прослідженні ще, регу[illegible] механізми живого організму; ми тут встромимо своє "ceterum censeo" - біохемічні регулятори росту.

В "Die Wochenpost", Штуттґарт, з 4. серпня 1946 р. поміщена цікаво написана популярна стаття "Zur Frage der Krebsforschung", автором якої є Paul I.Schott. Найбільш уваги приділюється там значінню космічного, земного та біологічнго промінювання для проблеми рака. Автор старається нав'язати цю справу ще до Парацельза. Інтересні думки про значіння в тому відношенні металів. Довідуємося, що проф. G. Bertrand з Pasteur-Institut у Парижі встановив, що певні металі, які знаходяться в дуже малих кількостях в живих організмах, сповнюють ролю каталізаторів обміну речовин. Автор висловлює думку, що ці металі можуть бути зв'язані якимсь способом із біологічним промінюванням /напр., мітогенетичним промінюванням Гурвіча. Прим. автора/. Порушення рівноваги цих металів та поряд із тим заколочення у біологічному промінюванні могли б бути причиною виникнення неоплязми. Автор статті, припускає, що такі металі, як залізо і мідь сповнюють ролю підготовлювачів для виникнення рака, натомісць свинець та цинк зумовлюють, саме, його утворення. Хача цій статті із-за браку подання джерельних матеріялів не можна признати науковости, то все ж таки не можна їй відмовити цікавости деяких думок. Справа промінювання - тепер у центрі уваги онкологів та терапевтів. Це стоїть у зв'язку з дослідами над атомом та над штучною радіоактивністю. Перегляд цієї проблематики схоплений у 6-му числі за березень 1946. "Die Amerikanische Rundschau" в статті, R. D. Evans-a "Die Anwendung der Atomenergie in der Medizin" та в "Neue Auslese" число 8. в статті W. L. Laurence "Das Atom und die Zukunft".

---

x/ Огляд охоплює лише періодики, якими постачаються читальня і бібліотека УСГ Мюнхен /прим. автора/.

Радіоактивні штучні ізотопи можуть заміщувати первні, які беруть участь у біохемічних процесах. Черезте, що ці ізотопи через свою радіоактвність, неначе, позначені, при їх помочі можна докладніше прослідити обмін речовин та біохемічні процеси, які відбуваються - як у здоровій, так теж і у хворій тканині. Це дасть можливість: встрявати з успіхом у ті процеси, що для поборення пістряка має першорядне значіння. Теж радіоактивні ізотопи можуть замінити радо- чи рентґенотерапію, бо вони введені до самої хворої тканини своїм промінюванням, можуть сповнити краще лікувальну дію від насвітлювань промінюванням.

Детально цими всіми питаннями займається стаття Dr. Geohard-a Schuberta, доцента ґетінґенського університету п. н. "Meditin und Kernphysik, поміщена в I-4 числі з I0. травня 1946 р. в "Deutsche Medizinische Wochenschrift" /там же подана нова література предмету - прим. автора/. Особливо інтересні власні спостереження автора про терапевтичні застосування штучної радіоактивности. Різні первні мають тенденцію: громадитись у поодиноких органах, згл. тканинах. I йод і манган мандрують у значній мірі до щитовидної залози, кісткова тканина побіч фосфору приймає стронцій, підшлункова залоза громадить кобальт та нікель, статтеві залози - арсен і цинк, суглоби - сірку. Теж новотворова тканина елективно громадить деякі перені. Досліди автора над тваринами показують, що злоякісні новотвори легень, як рівнож туберкулічні захворювання мають підвищену здібність - громадити мідь; /це підтверджують іще не опубліковані спостереження Leizler-a та Maurer-a. У злоякісних кісткових новотворах можна знайти підвищену кількість фосфору і стронцію. Американці вже з успіхом застосовували радіофосфор для лікування левкемії, поліцитемії, а також меланом, милеобластом, остеосарком, як рівнож лімфогрануломатоз /Lawrence, Scott, Fif, Tuttle/. Стаття займається поруч того багатьома питаннями теоретичної та експериментальної радіобіології. Для терапії пістряка велике значіння може мати застосування невтронного та крайньотвердого промінювання. Ці всі питання є тепер предметом кропітких дослідів - у першу чергу американських дослідників.

Між іншим "Die Neue Zeitung" ч. 74. з I6. вересня 1946. за "New York Times" подав вістку про те, що в міському нью-йорському шпиталі St. Louis розпочато досліди над пістряком при допомозі ізотопу вуглецю т. зв. "карбон I4".

Але Європа теж не дармує. Подекуди реваляційним є повідомлення др-а J. Horvath-a з клініки жіночих хворіб ерлянґенського університету про його безперечні успіхи, які вдалося йому добути, застосовуючи ультракороткі /позазвукові/ хвилі для лікування людського рака. Про його спроби в тому напрямі, які якраз тепер ним проводяться, покищо розказують дві його статті: "Über die Wirkung der Ultraschallwellen auf das menschliche Karzinom" (Klinik und Praxis, ч. I. лютень 1946/ та "Weitere Erfarungen über die Wirkung der Ultraschallwellen auf das menschliche Karzinom" (Medizinische Klinik, ч. 7. травень 1946/. Виявляється понад усякі сподівання, що ці хвилі мають: здібність: з великою селективністю /більшою від рентґенових променів/ знищувати новотворові клітини і то навіть шкірного рака, не пошкоджуючи при тому здорової тканини. Механізм дії цих хвиль на новотворові тканини покищо ще невідомий; автор добачає якісь унутрішньоклітинні переміни, викликані мікротравматичним ураженням, при тому відкидає думку про дію підвищеної температури, що повстає з абсорбції хвиль. Автор працює головно над розробленням методики цієї новаторської в цій ділянці терапії. Можливо, що незабаром почуємо щось більше про неї.

В "Deutsche Medizinische Wochenschrift" ч. 5/8. з 14. червня 1946. появилася стаття проф. R. Danneel /Göttingen/ "Theorien der Krebsentstehung und ihre Unterlagen". Стаття написана дуже розважно, порушує багато актуальних проблем онкології, яких ми на цьому місці, нажаль, не можемо зреферувати. Автор присвячує головну увагу факторам та питанню мутації. Для нашого "ceterum censeo" знаходимо цінну замітку, а саме: Casperson розглядав під мікроскопом абсорбційні спектри поодиноких клітинних творів, особливо звертаючи увагу на протеїни і нуклеїнові кислоти. При тому встановив, що ріст клітини починається з гетерохроматичних часток хромозонів, де з амінокислот повстають білковинні сполучення, які в свою чергу громадяться в нуклеолюс. Звідси проникають вони через ядерну оболонку в плязму, де продукують шляхом саморозмноження, потрібні для росту, білковини. Очевидно, всі ці процеси керуються спадковими факторами. Автор висловлює надію, що подібні досліди можуть роз'яснити теж проблему мутації, згл. модифікації при пістрякоутворенні. Гени сьогодні розуміють по хемічному, тому наше "ceterum censeo" прибирає на впертості.

У "Das Deutsche Gesundheitswesen", Heft I-2, Berlin, Januar 1946, читаємо доклад професора Otto Warburg з Keiser Wilhelm Institut für Zellphysiologie про "Kristallisierte Görungsfermente". Методом дослідження абсорбції в ультрафіолеті можна теж вимірювати поодинокі бородільні процеси. При тому досліджується поодинокі ферменти, які відограють ролю в поодиноких етапах бородільних процесів. Цікаві хемічні дослідження очищених бородільних ферментів. Як виявляється, протеїновий компонент ферменту має строго специфічний характер; та не дається замінити ніякою іншою білковиною. Хемічні причини цієї специфічности - хоча дуже інтересні, та проте до сьогодні невідомі. Дуже цікавими для хеміка є небілковинні компоненти цих ферментів. Про них знаємо вже дещо більше. Напр., фермент, що транспортує водень у процесі бородіння, у своїй активній, себто - непротеїновій групі /кофермент/ має амід нікотинової кислоти. Він у сполуці з фосфоровмістним нуклеотидом оксидує тріозу до пірогронової кислоти, сам при тому відновлюючись до дигидроаміду нікотинової кислоти. У свою чергу цей останній відновлює цим забраним воднем пірогронову кислоту до молочної кислоти, повертаючи знову до своєї нормальної вихідної форми - аміду нікотинової кислоти.

Це і є вітамін групи B_2. Поруч жовтого ферменту та лактофлавіну. виявилося, що вітамін необхідний для життя тому, що є активною групою ферменту.

Неменше цікаве відношення проблем бородіння до новотворової проблематики. Знаною річчю є, що в новотворах є дуже багато бородільних ферментів. Як читаємо в статті Warburg-а: др. Paul Ott і Kubotz, порівнюючи бородільні ферменти з єнзенівської саркоми щура та з м'язів під мікроскопом зі схрещеними призмами Ніколя, сконстатували їх ідентичність; висловлюючись точно: просліджувано і сконстатовано ідентичність ртутних солей ферментного протеїну. Це доказувало, що між проблемою пістряка та питанням бородіння є спільні моменти. Можливо, що тут бородільні ферменти сповнюють ролю антигенів. Виявилося, що при введенні, навіть, більших доз бородільних ферментів /напр., зимогексази/ у кровообігу, немає ніяких шкід ані небезпеки для здоров'я тварини. Також людську зимогексазу можна ізолювати і кристалізувати. /Зимогексаза - це бородільний фермент, що розщеплює гексозодіфосфат на два тріозофосфати/. Може ближче розслідження цих процесів послужить теж роз'ясненню таємниць пістрякоутворення та дасть лікареві-практикові в руки лік для поборювання цієї страшної хвороби. "Klinik und Praxis" Nr. 7. Mai 1946, поміщує статтю др-а Paul Eichler-а "Zur Behandlung des Karzinoms mit Sexualhormonen". Хоча Butenandt іще в 1939 році своїми працями виказав, що естрогенні статеві гормони не є безпосередньо канцерогенами, як це дехто передтим думав /напр., Lacassagne/. Однак не підлягає сумнівові, що існує якийсь зв'язок між унутрішньою секрецією та раком. На це вказували би праці Rodewald-а, та відкриття ним т. зв. антигормонів. Автор статті прилучується до думки тих авторів,які вважають,що частинно дегидровані стероїди,як,напр.,естрон і інші жіночі гормони при певних умовинах також in vivo можуть перетворитися в споріднені сильно канцерогенні речовини,як,напр.,метильхолянтрен,що у висліді може привести,якщо не до канцерогенезу,то принайменше до підвищення пістрякової предиспозиції /Krebsbereitschaft/. У противенстві до жіночих статевих гормонів чоловічі саттеві гормони мали б впливати гальмуючо на канцерогенез. Під тим оглядом вони - неначе антагоністи до жіночих статевих гормонів. Одночасно злоякісні новотвори мали б бути теж антагоністами для біохемічної активности чоловічих статевих гормонів /спостереження Sauerbruch-а і Knake/. Автор статті подає,що він із надзвичайним успіхом застосовував впорскнення "Тестовірон"-у /препарат Schring-а чоловічого статевого гормону/ комбіновано з кальцієм і рентґено- та радотерапією для лікування,часом безвиглядних випадків рака. Там же подає теж і клінічні випадки.

Детально цим питанням займається оригінальна стаття др-а E.Sert-a /Freiburg/: "Zur Frage der Hormonbehandlung des Krebses (Medizinische Klinik,Nr.17,Sept.1946), якої зреферування вийшло би поза рямці цього скромного перегляду. /Там же подана новіша література/.

Згадували ми вже про бородільні процеси та їх зв язок із проблемою рака. Пригадується при тому гліко́ґеноліз,оксиредукційні процеси,фосфорилізація. З другої строни згадували ми теж про стероїди, особливо статеві гормони та їх відношення до канцерогенезу. Все це примушує нас,звернути пильнішу увагу на кору надниркових залоз,гормони якої до цих усіх процесів мають певне відношення. Як відомо, гормон кори надниркових залоз - це теж стероїд. За гіпотезою Reichsteina ("Helvetica Chimica Acta" 1939) організм синтезує його з тріоз. В "Медичному Віснику" ТЩУСМ,грудень 1945,у статті про деривати фенантрену і проблему рака[x] старався я звернути увагу на становище питань біохемії фенантрену до проблеми етіології новотворів. Звернено там увагу на переоцінку ракотворних дериватів бензантроцену,на деривати фенантрену та про особливу ролю позиції Но. II. стеранового укладу та її канцерогенність. Гормон кори надниркових залоз /кортікостерон/,андреностерон,дігоксигенін і сарментогенін,які мають заміщену цю позицію,не виказували канцерогенних властивостей, тому наші теоретичні міркування про особливе значіння цієї позиції та її канцерогенности не мали експериментального обгрунтування. Але останнім часом наші міркування знаходять своє підтвердження у деяких дослідах та відкриттях.

В "Zeitschrift für Naturforschung" B. I. Heft 3. März 1946, A. Butenandt, H. Dannenberg і D. von Dreisler, Keiser Wilhelm Institut für Biochemie, Tübingen, комунікують у своїй статті про "Metylhomologe des 1.2-Cyclopentenophenantherens" про синтезу 3-метиле-, 4-метиль- і 3.4-діметиль- I.2-циклопентено-фенантрену. Ними синтезовані 3.4-діметиль- I.2-сиклопентано-фенантрен /діметиль-дериват у позиції Но.II і I2 стеранового укладу!? та 4-метиль- I.2 циклопентано-фенантрен /метиль-дериват у позиції II стеранового укладу!/ мають канцерогенні властивості! Також там довідуємося,що I:2:3:4 тетраметиль-фенантрен теж має ракотворний характер. Все це дає нам відвагу: повертати частіше до нашого "ceterum censeo"

Біохемія гуморальної реґуляції організму,зокрема реґуляційних систем росту клітини - це ключеві ділянки проблеми рака. Глибше вивчення метаболізму стероїдів,особливо інкретів кори надниркових залоз,на нашу думку,може бути шляхом для поборення цієї страшної хвороби. Сьогодні проблема рака стає у центрі уваги медичного світу та сьогодні маємо вже підставу: припускати,що ми стоїмо напередодні роз яснення таємниці пістрякоутворення.

---

[x] Там же подана література предмету.

РЕПОРТАЖІ

Вол. Кримський

НА КОНҐРЕСІ "ПАКС РОМАНА" У ФРІБУРҐУ.

/Репортаж/

I.

У дощеву ніч стоїмо на передвокзальній площі. Перед нами - будівлі старого швайцарського міста,прикрашені папськими та кантональними прапорами. Світляні реклями пригадують давні,передвоєнні роки: колись у таку ніч,також вересневу,як тепер,приїхалося в університетське місто,з думками про студії... Як давно,видається мені тепер,ці роки,і як близькі всеж таки спогади. Ми питаємо першу стрічну людину про Сан Мішель: нам показують дорогу,і ми,запитавши ще двічі чи тричі,йдемо по вузьких високих сходах. Вкінці перед нами - мури колежу. Тринадцятого сторіччя сягають своїм початком, ще тоді,коли в нас теж будівлі ставилися великі,але яким і війни приготовили недовгий вік. Тут зовсім друга справа: віки залишали вікам спадщину,люди - людям спогад і свідоцтво своєї сили.

Нас веде сивавий священик і знайомить із перебігом Конґресу: ми запізнилися не з нашої вини. Минаємо двері за дверима: тут напис - Католицький Студентський Союз Франції,сто делеґатів; Католицький Союз Бельгійських Студентів - шістдесят делеґатів... Нас приїхало - двох... Перед нами - ще двох із Бельгії. Разом - чотири...

Прощаємося зі сердечним провідником - залишаємося в порожній залі з думками про завтра.

2.

Ранком - перша несподіванка: щоденно правиться Служба Божа для всіх учасників, /їх біля 600,заступлено 43.нації/,а сьогодні греко-католицька Служба Божа - служить о. Г. із Бельгії. Найперше було пояснення у французькій мові; всі учасники слухають із увагою. Проповід - в англійській мові. Другої днини Службу Божу відправив еспанський епископ. Ми залишаємося недовго: йдемо до канцелярії "Пакс Романа",полагодити формальності. На списку учасників читаємо: "Україна". Стає легше на душі.

3.

Величавий новочасний будинок фрібурзького університету. З усіх вулиць сходяться на передуніверситетську площу учасники Конґресу. Всіх пізнати по стилевих відзнаках. Місто живе Конґресом,в усіх льокалях стрічаємо учасників,чуємо всі мови: панівною - французька.

У вестібулю жде нас ще одна мила несподіванка: секцію для справ східньої церкви очолює представник України - референт зовнішніх зв’язків ЦЕСУС-а інж. Кішка. Ждемо з нетерпеливістю п’ятої години, коли починаються праці секцій. Зустрітися нам доводиться, одначе, пізніше. Ми йдемо ще на засідання секції для справ преси. Читають список заступлених націй: ми спокійні - українські проблеми будемо старатися насвітлити та з’ясувати. Але ми ніяк не задоволені: як мало можна тут зробити в так малій кількості і за такий короткий час. Може другим разом українська делеґація буде, таки, численніша...

4.

Вечеря.

Біля нас сидить еспанська делеґація. Симпатичний словінець питає про Україну. Наш товариш пізнає знайому - це литовська студентка. З роз’ясненим обличчям присідається до нас. Знайомимося. Робимо увагу, що ми спостерегли, як вона з усіма делеґатами говорить та знайомиться, видно рухлива? "Що ж робити", чуємо відповідь, "наша країна така мала, нас так мало, я мушу до всіх ходити і говорити про Литву... Бачите, англійці, наприклад, - це інша річ: всі знають, хто - вони, досить побачити відзнаку в національних красках. Нам далеко до цього... Так треба ходити і говорити". Ми призадумуємося над правдивістю слів: і нас тут мало, знову стає сотий раз очевидна істина.

5.

Другої днини ранком переглядаємо часописи, що їх виставляють делеґації поодиноких країв для учасників Конґресу. Знову - мила несподіванка: журнал "Католіка уніо" з грудня минулого року містить велику статтю: "Становище грекокатолицької церкви в Західній Україні". Автор прекрасно обзнакомлений із темою. Об’єктивно - для нас, очевидно, тим самим і прихильно - написана стаття звертає на себе увагу делеґатів. Словом - Україна не є вже невідомим нікому краєм, забутим чи непізнаним, Україна виходить чим раз то більше на форум зацікавлення Заходу: ми сьогодні репрезентуємо, таки, вже націю, і то не лише перед нами, але про це переконані вже й чужинці.

6.

Під кінець Конґресу роздають пам’яткові грамоти. Викликують поодиноких представників делеґацій. Одних вітають оплески, других - тиша, третіх - іґноранція... Викликують: "Україна". У нас повстає охота плескати, але ждемо, - може хто зачне... І дійсно - починають: Ірляндці. Як близький мені тепер цей сивавий священик, пізнаю його погляд із праці секції для справ преси: може не одно нас єднає...

7.

Залишаємо старе місто Фрібурґ і відїждждаємо на полудне. Там десь
Женевське озеро, кажуть не забути поглянути на палату Ліґи Націй...
Це зустрічаємося зі знайомими та друзями, ще пливуть розмови і мина-
ють дні. Берно: студентські сходини. Бурхливо, і як заразом таки
близько нам: відчувається українське серце, ще не знищене еміґрант-
ською недолею, серце - може назверх дрібничкове, але на ділі, яке щи-
ре: вам, друзі, які хочуть розбудови наших сил, мої побажання: наша
спільнота студентська хай буде здорова та сильна ідеалом нашої на-
пруги: змагаємо до великого.

ЛІТЕРАТУРА І СУЧАСНІСТЬ

Рейгарт Гервест

ВИНОЗБІР МІЖ РЕЙКАМИ.

Ми французи, - сказав Метр Бреярд,витягаючи під столом ноги та потягаючи кваскувате біле вино,едине,що можна було одержати в кафе, - ми завжди готові підпорядкуватись традиції. Я говорю це вам,як правник і,можливо,дещо переборщую. Однак,на мою думку,найбільше зло, що його завдала нам окупація,це те,що вона знищила відчуття тяглости з нашим минулим.

Це вино є жахливе,та всеж сповнятиме свою ролю,поки ми дочекаємось кращого. Бо,таки,буде - сказав Бреярд із живим удоволенням, начебто сам уже тепер відчував смак на піднебінні якогось нащадка,- таки,буде знову добре вино для наших дітей.

Привикли - продовжував він - пророкувати,що революція,яку,мовляв,нам безперечно прийдеться перетерпіти,буде більш жорстока,ніж наша революція сто п'ятдесят літ тому. Я в це не вірю. Ми бажаємо впорядкувати наше життя законно. Закон ми негайно сприймаємо. Деякі труднощі виростають тільки тоді,коли ми не знаємо,що є законом.

Стрівай! Я розкажу вам одну історію. Вона може дещо несмачна, але ми - вже по обіді, - якщо взагалі можна назвати обідом цю мізерну порцію античної коняки зі салатою.

Чим вам відома дільниця Сен-Валері-сюр Марн? Ні? Я не дивуюсь.

Сен-Валері лежить яких десять кілометрів від укріплень та відзначається,хіба,своєю поганню та великим залізничним двірцем.Якщо їхатимете довкола Парижа від Гар дю Нор до Ке д'Орсей,то ваш поїзд мабуть обов'язково буде переїжджати через Сен-Валері. Але навіщо ж ви мали б там спинятись? Ви,безперечно,перевели б декілька годин у Парижі,щоб опісля зловити свій потяг на Ке д'Орсей.

В Сен-Валері є брудний канал та декілька малих фабрик - нетривких будівель із цементу та хвилястої бляхи. Не знайдете там нічого архітектонічного. Там тільки паркани та будинки,що придавлюють своєю безнадійністю. Наглядно видно,що треба бути примушеним жити в Сен-Валері; ніхто не вибрав би його добровільно. Посеред цієї,позбавленої всякого смаку,пустелі перебігають залізничні рейки,і всередині поміж ними стоїть невеличка будка з брудної цегли. Стара це будочка. Я не знаю,скількі - їй літ,і навіщо її побудовано; могла це бути підстава круглого голубника. Але тепер нутро будинка дещо перемінено - ви розумієте - для вигоди залізничників.

Вона,ця вежочка стояла в трикутнику почорнілого шутру,поміж берегом каналу та головним залізничним шляхом,що,мов петля,пробігав довкруги Парижа. На перекір цьому малообіцюючому положенню цегляні мури вежі були оброслі розкішним виноградом. Довкруги в обсягу яких триста метрів не було ніякої іншої зелені; навіть львина паща не могла рости у цій пустелі,де тільки сталь та жужель. Та виноград був старший від залізниці,а його коріння закріпились глибоко в родючій французькій землі. Підкормлювало його достатньо залізо,що у розчині просякало крізь шутер,а крім того він мав також і деякі інші,безсумнівно знамениті,джерела урожайности.

У серпні цього 1945 року виноград був прекрасний. Він наче б то радувався визволенням. Стіни вежочки були,мов,самоцвітами,прикрашені гронами,довгими,як моє рам'я. Ягоди мали цей невловимий відтінок, що є пурпуром,а всеж не зовсім пурпуром.

Вся залога станції Сен-Валері погоджувалася,що треба ще лише двадцять чотири серпневих годин,щоб усі п'ятдесят грон дійшли до своєї досконалости.

Пані Деляж,дружина керівника станції,жадна присмаків,як це годиться кожній добрій господині дому,для якої брак пристойного стола є справжньою тортурою,перша втратила панування над собою. Ніхто,покищо, не вирішив,яке буде остаточне призначення винограду; можливо,всі з розмислом вимивали цю делікатну тему. Тим не менше одна китиця припала особливо до серця пані Деляж,безсумнівно вже зовсім зріла,що звисала над самим вікном на полудневій стіні будиночка.

Я п-ні Деляж добре знаю. Мала вона чорняві вуса,а її повні лінії, хоч і масні,більш були кантисті,ніж округлі. Вона не мала жодних підстав: сподіватися тих доказів уваги,якими традиційно тішаться жінки керівників станцій. Взуття у неї було з високими зап'ятками,як це пристоїть дружині відповідального урядовця,та яке,таки,виглядало,мов не її. На мою думку,вона була подібна в нім на гіпопотама на ховзах. Тим не менше пан Деляж був взірцевим чоловіком. Його дружина мала гарні карі очі, - це кожний мусів признати,а позатим він її,таки,дуже боявся.

О шостій годині ранку пані Деляж з кошеликом та ножицями чекала під дверима вежочки. Кажу,вона чекала,бо будинок був зайнятий,а вона могла досягти вибране гроно лише через віконце із середини. По деякій хвилині вона дозволила собі погримати в двері.

Коли ці нетерпеливі стуки виявилися безуспішними,вона наблизилася до Люлю,що стояла на рейках,піднялася на ступці та потягнула за гудок. Це машиніст Шарль Корталь охрестив свою льокомотиву - Люлю. Він, мабуть,не любив більш нічого,крім Люлю та всього людства,бо він був комуністом. Але ж людство є дещо завелике,щоб його можна палко любити,тому то його дійсною пристрастю була тільки Люлю.

Шарль Корталь сердито вискочив із будинку.

"Пані",закричав він. "Залізнодорожні приписи забороняють входити на льокомотиву!"

"Але також заборонено",відповіла мадам, "оставляти льокомотиву без дозору".

Мене,вправді,при цьому не було,але я можу собі уявити,як відпалив Корталь,бо мав уже з ним деякі справи. Він вияснив гарною колекцією лайок,що часом,таки,бувають моменти,коли треба кинути льокомотиву,коли,як на досаду,цей кретин - паляч пошвендявся,щоби вляти чашку кави у свою брудну горлянку,та якщо б він знав,що мадам так нагло буде потребувати приміщення,то він урядився б інакше.

На це мадам відповіла з пронизливим холодом,як це вона звикла звертатись до роздражненого пролетаріяту,що вона,як йому добре відомо,бажала лиш зірвати одну китицю винограду.

"То зривайте до чорта",гримнув Шарль Корталь", але мені не перешкоджайте!"

"Виноград можна дістати тільки зі середини", відповіла мадам.

Вона,звичайно,не мала рації. А перед Корталем відкрила нагло і яскраво всю обурюючу нелюдскість і захланність буржуазії. Він зажадав вияснення: на якій основі мадам присвоює собі виноград,що є власністю машиністів та кочегарів відколи існує Третя Республіка. На це мадам почала вияснати йому,що вона думає про ці всі права, які він так блискуче видумав. Корталь зі свого боку заявив,що одна стара корова робить більше шуму,як ціле ветеренарійне подвір'я.

І слово по слові! Поки хтонебудь дізнався про сварку,вже пані Деляж внесла позов проти Корталя за образу та пониження,а Корталь подав жалобу до секретаря місцевої профспілки.

Зміжчасі Люлю осталась,немов на знак протесту,там,де стояла. Пан Деляж і сиґналіст могли говорити,що завгодно, - ніодин машиніст не хотів її усунути. Головний шлях лишався заблькованим,а по телефону з Парижа можна було почути кумедні речі.

Пан Деляж з'їв сніданок прихапцем та,надівши на голову,золотом прибрану,службову шапку,подався до Кафе де ля Гар,де Шарль Корталь при склянці препоганої оковитої з'ясовував своє становище. Тут,перед усіма приявними закинув Корталеві саботування транспортної системи Франції. Ні на мить не вагаючись, Корталь назвав його коляборантом,петейністом та німецьким прихвоснем. На це вже нічого більше не можна було сказати.

Пан Деляж був людиною обов'язку. Його ділом було: глядіти,щоб поїзди їздили,і він завжди глядів,щоб вони їздили. За це,як казав, платило йому залізничне товариство. Підпілля він не розумів. Завжди він був такий самий,хоч умів дивитись інакше та тримати язика за зубами,коли від нього цього вимагали. Я б ніколи не назвав його коляборантом,хоча він був близький цього.

Біля полудня приїхав із Парижа головний секретар профспілки, розумна людина. Хоча з вигляду голодний і жадний крови революціонер,він був своєрідно культивований. Він вів себе так тактовно,наче директор похоронного заведення. Його симпатії були природньо по стороні Корталя,та все ж таки він був рішений,привернути дисципліну в Сен-Валері.

Коли розмови з машиністами та кочегарами ні до чого не довели, рішив він обернути в жарт це дрібне непорозуміння,як це і водиться між світовими людьми. Та Деляжові не було до сміху: тут торкнено,як заявив він,принципове питання. Він витягнув залізничні приписи та дав секретареві читати про повновласті керівника станції: як він є відповідальний за все - рухоме та нерухоме майно товариства,як у нутрі,так і назовні двірця та станції,та як у випадку якогонебудь замаху на це майно він обов'язаний звернутися по поміч до цивільної влади,і так далі,і так далі. Деляж готовий був признати,що,можливо,не має він права,з'їсти виноград. Законний суд,казав він,може це питання вирішити. Але не може бути жодних сумнівів,щодо його прав,чи його дружини,яка діє,як його повновласник,зірвати названі грона,коли вони доспілі.

Секретар був схильний із цим погодитися; щоби дещо виправдати Корталя,підмітив,що перепрацьований,але чесний машиніст міг дозволити собі,коли його потурбували в невідповідному моменті,на деякі вислови,що...

"Пане",камінним голосом сказав Деляж, "моя дружина відчекала відповідний час".

"Алеж зважте всю невластивість обставин!"

"Чи ви,пане,обвинувачуєте мою дружину в невластивій поведінці?"

"Алеж нічого подібного,запевняю вас! Я бажав лише сказати,що мадам із її тонкою вражливістю ніколи не бажала б рвати виноград, якщо б вона знала..."

"Моя пані є понад такі дрібні розважання. А позатим я повторюю, вона відчекала відповідний час".

"Чи ви були б ласкаві - ближче означити цей відповідний час", спитав секретар, що почав забувати свій такт.

"Ось, так, напримір, п'ять хвилин!"

"Чи це, може, є в приписах?"

"В приписах сказано, що машиніст не сміє, лишати машини без надзору".

"Коли Франція оплакує стільки полягних синів", сказав різко секретар, "тоді не можна кермувати роботою на такий бюрократичний лад, особливо о 5-ій ранку".

"Це була шоста година, пане!"

"В кожному разі це була підозріло рання година, що її мадам вибрала, щоби нишпорити за виноградом".

"Пане, я застерігаюсь проти якоїнебудь критики моєї дружини!"

На це секретар під згубним впливом вина, чи розлючений, як людина, свідома своєї меншевартости, відповів дотепом найгіршого сорту. А опісля пан Деляж ударив його по лиці.

Розділили їх два урядовці - Ґран Віт та Пті Віт. Обидва були дуже цінними людьми і, як видко, зрівноваженими. Обидва голосували за католицький центр та мали всі необхідні вигоди безпосередньо на станції. Черезте вони і не мали жодних прав, ні претенсій до винограду.

Зовсім відмінно поставились до справи стрілочники. Вони ніяк не погоджувалися з жаданнями Шарля Корталя, що він висунув у користь машиністів та кочегарів. Арґументи, що їх стрілочники висували у свою користь, були дуже сильні; між іншим, двох із них, навіть, колись підрізувало виноград.

Здавалося, що солідарність робочого класу пропала повністю, особливо, коли стрілочник Гіпполіт Шірве піднявся був, усунути Люлю, що все ще стояла під парою. Зі східців паротягу він виголосив промову, в якій вияснив, що у вчинку, який заміряє, саме, виконати, не слід дошукуватись наслідків, що тяжитимуть на майбутнім Франції. Його вчинок не має нічого спільного зі спором поміж керівником станції та машиністами. В цім спорі рацію мають машиністи, а Деляж, так званий керівник станції, є фашист, що вже назадовго одержить свою заплату. Ні, товариші, він усуває машину тільки тому, що в теперішньому положенні вона затінює виноград стрілочників від пообіднього сонця.

Після цього він завіз Люлю до ремізи. Здається, що він ще досі в шпиталі. Шарль Корталь не дозволяв нікому крім себе, навіть, оливити Люлю.

Слухаючи про всі ці сварки, ви, мабуть, впевнені, що кожний із цих людей докладно пригадував собі, що ділось перед війною. Навіть жадання Корталя, що він його придумав тільки тому, що був розлючений, трактувалось серйозно. Але на ділі ніхто не пригадував жодної традиції. Протягом п'яти літ транспортна команда німаків, що завідувала станцією, та ввесь германський штаб з'їдали ввесь виноград, не дозволяючи нікому, навіть, зблизитися до нього. Це одно було певне.

Дарма, але я ніколи не спроможусь на те, щоб відтворити суцільний образ того, що ділось у Сен-Валері смерком того дня. Пан Деляж був цілковито обезсилений, частинно черезте, що мусів відповідати на телефонні заклики з Парижа, частинно тому, що боявся бути підстріленим за пронімецьку роботу. Пані Деляж утрете була в адвоката. Машиністи та кочегари страйкували. Шарль Корталь дістав судовий виклик за намагане вбивство Гіпполіта Шірве. Стрілочники держали варту довкруги винограду. Ґран Віт був зайнятий укладанням перепрошуючого листа для секретаря профспілки, що не мав найменшої в світі охоти до поєдинку; Піті Віт робив те саме для Деляжа. А ціла станція Сен-Валері була така бездільна, як тоді, коли всі працівники розбігалися, вдаючи, що почули повітряний алярм

На слідуючий день було гаряче. Але як гаряче! Сама згадка про це породжує в мене спрагу,навіть,до цього вина. Ми висіли,гурма урядовців,на Сен-Валері. Я був між ними,як уповноважений профсоюзу. Був там підсекретар міністерства; було двох чільних людей із підпілля; були всі урядовці союзу та залізничного товариства. Було,навіть,декілька військових. В сьогоднішніх днях не може бути жодного збіговища цивільних без кількох військових,що також мусять бути приявними.

Перш за все ми мали лиш інформаційну конференцію на станції. Ми з'ясували факти. А потім ми запротестували,що вся ця афера є смішна. Представник підпілля розсміявся. Нас це заразило. Вистарчало,тільки, щоб хтось зі сторін згадав будку,щоб ми всі,наче школярі,душились від нестримного сміху. У гарячий день легко сміятись. Вже самі співтовариші,що раз-по-раз втирають спітнілі обличчя,є комічні. Але бідолашні залізничники зі Сен-Валері були більш розлючені,ніж коли.

Більше поваги вніс нам Шарль Корталь. Він виліз на візок та звернувся до представників союзу.

"Ми",загримів він, "ми,машиністи і кочегари були ядром підпілля у Сен-Валері. Місяць після визволення до нас зверталися з подякою. А гляньте тепер,рік після визволення,як дозволяють очорнювати нас усякими свинськими колябсрантами! Товариші! У нас крадуть наші кровні права!"

Опісля він обдарив Деляжа назвами різних тварин,відмічуючи опісля, не оглядаючись на зоологію,також інше правдоподібне його походження.

Це змело усмішку з облич урядовців залізничного товариства; товариство це мали незабаром знаціоналізувати,а задля майбутніх платень не було би добре мати славу капіталістичних тиранів.

Пані Деляж була вбрана на вродливу селянку,але з несподівано добрим смаком. Вона вибрала підхожий момент,щоб звернутися до генерального директора. Всі слухали.

Вона йшла,як розказувала щиро,у свіжості світанку,щоб зірвати китицю винограду.

Наша лицарскість підплила під серце. Мадам мала милий голос і насувала образ французької жіночости,чистої та працьовитої,що зі сходом сонця приступає до своїх щоденних обов'язків.

Її ображено,вона зітхнула,але це нічого. Подостатком є джентельменів,готових боронити французьку жінку в потребі. Ні,не для себе вона просить справедливости,але для свого чоловіка.

Деляж був у своїй найкращій шапці та в уніформі,статочний та блідий,сильно схожий на давнього вояка. Очевидно,що вона торкнула і цієї струни. Його участь і попередній війні. Ранений за Францію.Двічі згадано. А тепер бути названим колябораhтом!

Вона підняла руку Деляжа і палко поцілувала.

"Ось,що я думаю про нього!",викликнула. "А я,чи відважиться хтонебудь сказати,що я Зузанна,Гелена Деляж, - я колябрантка?"

Усмішка зникла також у представників профсоюзу. Брак дисципліни, нездібність розцінити положення села,підбурювання до ребелії проти уряду, - такі то закиди і обвинувачення,здавалось їм,падатимуть незадовго на них самих.

Пора була - потрактувати справу з усією гідністю громадських діячів. Дехто перешіптувався. Дехто признавав потребу підкомісій.Вкінці уконстатувались ми самі,як комісія,та вирішили,засідати в горішній залі Кафе де ля Гар. Ми візвали всіх свідків та представників сторін,піти за нами.

Шарль Корталь підняв крик.

"І лишити тих віслюків самих,щоб покрали нам виноград,коли нас не буде?",спитався. "Ці злодійчукуваті сини акули!"

Двох стрілочників усе ще сторожило непомітно будку. Третій був усередині. Покликано на варту Ґран Віта та Пті Віта.

"А коли хтось бажатиме вийти?",спитав лагідно Ґран Віт.

"Не дозволити",зарядив генеральний директор. "Кожний може найти все потрібне на станції".

"Же я рішуче забброняю!",прогремів Деляж.

"Хай і так,тоді виясніть,щоби кожний поступає,як йому завгодно", погодився директор найбільш замирюючим тоном.

Годі сказати,щоб праця комісії була успішною. Заля вже довгий час не вітрилась. Ми не могли висказатись як слід в атмосфері,що тхнула мишами та давнім димом із паровозів. А позатим - ми не могли створити традиції там,де її не було.

Ми запропонували,передати виноград у шпиталь. Жодний із залізничників не погоджувався на це. Вони готові були на слідуючий рік та на всі роки,які нам завгодно,слати у шпиталі навіть стільки винограду,щоб можна було воскрешати мертвих, але цього року це не до подумання.

Цим разом слід вирішити принципову проблему; сам Пан-Біг знає, що це за прокляті принципи були.

З черги предложили третину машиністам і кочегарам,третину - стрілочникам і третину керівникові станції. Нема охочих. Кожний жадає половину для себе,а другу половину дає до розподілу.

То може все буде власністю залізничного товариства? Деляж, шануючи леґальність і правопорядок,погодився на це,та машиністам і стрілочникам воно ніяк не було по нутру!

Із зайвою докладністю вияснювали вони свої права до винограду і домагались,щоб ніяк не приписувати залізничному товариству,яке за безсмертною фразою,чейже,не має ані душі для спасення,ані,навіть,тілесної частини для копнення ніяких заслуг за плодючість винограду.

Здається,що це один із достойників підпілля запропонував врешті: проаналізувати справу більш строго та порахувати грона,які мають бути розділені. Він звик,бути постійно під голим небом та шукав нагоди,знову вийти на повітря. Вся ця комісія його сильно нудила.

Пропозиція була смішна,але нікому в голову не приходило нічого більш доцільного. Доручено,отже,Ґран Вітові і Пті Вітові,почислити грона; за цей час ми всі інші проходжувались туди й назад по станції,групками - залежно від віку та політичних переконань.Спека ж була препогана!

Я співчував із нашою Євою,бо кожного,хто,тільки,дивився на виноград,огортала покуса! Він був дійсно величавий,а останчі двадцять чотири години довели його до префекції!

Коли йдеться про нас,гостей,то досі ми сперечались чемно та з академічної точки зору; однак неважко було помітити,що впали б важкі слова,якби ми дозволили собі,взяти справу більш серйозно.

Ніхто не запримітив чоловіка з тачкою,що надійшов непомітно.Він так уповні був частиною Франції,що нікому на гадку не приходило: квестіонувати його право - бути на залізничній станції. Був це невисокого росту,старий селянин,зігнений від праці на полі,з довгими сивими вусами,мов у античного Голійця. Перед собою пхав тачку з драбиною.

Він затримався при будці та доброзичливо глянув на Ґран Віта, що з даху рахував грона,та на Пті Віта,що через вікно доказував акробатичних умілостей. Мабуть,відразу пізнав,що вони мали чесні наміри - вони ж себе взаємно розуміють,ці діти давньої Франції.

"Вони,саме,спілі,мої грона!",сказав старий,затираючи руки. "О, вони ні крихітки не змінилися за час війни".

Тут він попестив стовбура виноградної лози,наче б то вітаючи його з так точним щодо пори урожаєм.

Приявність товпи його зовсім не заторкнула. Я сумніваюсь,чи він нас узагалі помітив. А може думав,що ми прийшли дивитись на виноград. Він мав обличчя людини,що стоїть під повною охороною як власного сумління,так і закону. Я поспішив до старого,поки хтонебудь встиг що промовити.

"Чи це ваш виноград?",питаю.

Селянин присів на тачці та витягнув із своєї бездонної кишені портфеля. Документи були імпозантні. Датувались із часів Наполеона III. Таких документів сьогодні вже не виставляють. І він читав їх уголос,далі і далі, - що названий шляхтич Анрі Дюваль продав залізничному товариству маєтність,описану в поданім зіставленні,з усіма будівлями і полями,з усім урожаєм за виїмком названого винограду,і що названий Анрі Дюваль матиме повсякчасно право вступу для вирощування винограду,та що овочі названого винограду належатимуть до нього,до його спадкоємців чи уповноважених і що назване залізничне товариство зі свого боку...

"Я є,будь ласка", заявив, "син Анрі Дюваля,і ось тут моя метрика та відпис останньої волі Анрі Дюваля".

"Так,виноград є дійсно його!",пробурмотів Шарль Корталь,що,як пригадуєте,був комуністом,та не вірив у приватну власність. "Зовсім зайве морочити голову тими клятими документами. Їх із успіхом можна залишити в цьому будиночку для нашого вжитку".

Він здвигнув раменами та пошвендявся,щоб приготовити Люлю до їзди. Ми вернулися до Парижа.

Нове покоління без традиції батьків і дідів є дуже слабе. Воно мусить починати наново те,що вже було зроблене,шукати того,що вже було дане...
Тому,будуючи наш світогляд на нашій національній традиції - мусимо поставити собі за ціль нашого життя не тільки пізнати й набути нашу традицію,не тільки жити нею,але й за всяку ціну передати її в досконалішій і більш органічній формі наступному поколінню.

Б. К. "До проблем світогляду нового українця".

Вол. Дубняк

РЕНЕСАНС І ЕПОХА НОВОГО ВІДРОДЖЕННЯ.

Недавно в "українській Трибуні" появилася статтл Б. Нижанківського під назвою "За новий ренесанс".

Між іншим питання, яке не сходить з обговорення інтелектуальних кругів теперішньої доби.

Автор висловлює думку, що світ стоїть перед добою з двояким виходом: світового катаклізму і нового ренесансу.

Нового відродження в світі духовому, відродження науки і мистецтва, що в XIV - XVI ст. ст. перейшло хвилею від Італії і по всій Европі.

Так, то було відродження, що основними рисами мало індивідуалізм, вияснення і піднесення людської гідности і людських прав. То був час, коли духова Европа обернула своє обличчя до античного духового світу. Поети - Петрарка, Бокаччіо, маляр і різбар Леонардо-да-Вінчі, Рафаель, Мікель Анджельо, Чимабус, архітектор Джотто - це імена, що лишаються назавжди пам'ятні в історії цивілізованого світу.

У філософії імена епохи ренесансу ідуть за Платоном і Арістотелем, Авверроесом, а особливо в поезії і до сьогодні вони дивують нові покоління. Епоха ренесансу справедливо вважається одним із найважніших етапів в історії визволення людської духовости і гідности від рабського наслідування традиціям. І подивімось у світ після другої світової війни або перед нею. Мабуть, щоби намагались і далі заглядати в історію, то не знайдете ні колишнього, доби ренесансу, Брунелескі з його палацем у Фльоренції і палацом Питти, ні Миколеццо - Микелоцці з палацом Риккарди, ні венеціянських палаців Бернардо ди-Лоренцо в Римі, Вендрамін - Калерджі, Корнер - Спінем чи в Венеції палацу Дожжів, що створені під знаком наслідування класичної давнини.

Це був перший період ренесансу. Але щось подібного не знає Европа наших днів.

Друга половина ренесансу (Hochrenaissance) - це роки I500 - I580, коли центр відродження переходить з Венеції до Риму, з часом вступу на папський трон Юлія II, коли Рим стає, ніби другі Атени з часів Перикла.

Знову вибиваються імена, як Донатто - Брамонте з такими творами, як знаменитий палац Делля Канчеллерія, палац Жіро, Сан-Дамазо у Ватикані - "Темп'етто" при Сан - Петро ін-Монторіо, а також проект і керівництво будівництвом Петровського собору, Вальсассаре Перуцці, великий Рафаель Санті, Антоніо де-Санґелльо.

Одночасно паралельно розвивається венеціянська школа, що також творить чудеса у відродженні. Стиль, вироблений італійцями, проникає скрізь в інші країни, користується популярністю, пошаною, однак він змінюється від обставин, які існували в інших народів. І як порівнюючий приклад такої різниці твори - Луврський палац у Парижі /П.Леско/, королівський замок у Фонтенбльо, в Еспанії - Ескоріяльський палац /Х.де Толледо і Х.де Ерреда/, в Німеччині Отто-Генріхівський, частини Гайдельберзького замку, Альтенбурзька ратуша, коридор Кельнської ратуші, Фюрстенгоф у Вільмаєрі.

І під кінець третій період ренесансу породжує стилі - спочатку барокко, а пізніше в XVIII ст. - рококко. Знаменитий італійський Л. Берніні також спричинюється до будови Петрівського собору, а також і окремі його твори - палаци Барберіні і Браччяно..

Це було колись. Це було в часі, що його історики мистецтва обмежили початком XV і кінцем XVI ст., однак ці межі дехто звужує, дехто поширює. Але це менше нас турбує. Ми більше застановляємося, чи прийде ж доба нового ренесансу, про яку стільки пишемо,говоримо/дискутуємо,фкої всі ждемо,а дехто навіть вже її межі означів. Нас цікавить,якщо прийде новий ренесанс - то як/в яких формах,де і коли. Ось наше завдання в цих дискусіях.

Б. Нижанківський твердить,що "атомова бомба знищила не тільки Ґірошіму і Нагасакі: вона,як кульмінаційний пункт світового катаклізму знищила віру людини в людину". /Українська Трибуна ч.6. 15.9.46./ Але Б. Нижанківський не сам. Ще підчас Зелених Свят на науковій конференції в Базелі /Швайцарія/,де взяли участь професори і студенти всіх европейських країн,також застановлялися над цим питанням. Там,напр.,стверджено,що сучасні кризи і потрясення,що переживає людство,є вислідом відвороту людини від Живучого Бога. Бо коли зневажується і сфальшовується образ Бога,тоді нарушується гідність людини. Але сучасна доба є ориґінальна,бо показує,демаскує з ясною виразністю консеквенції центрофуґальної людської тенденції. Отже тепер. Отже тепе - або навернення людини і суспільства до Бога,або новий ренесанс,або цілковитий занепад через атомову бомбу. І дехто ніяк з того не може вийти. Що ж тепер? Чи справді ми стоїмо на порозі катаклізму - тієї всепохлонюючої прірви у формі другого всесвітнього потопу,від якого ніхто не спасеться,бо мовляв, "записано згори",чи в якій іншій,чи може на порозі нового відродження. Аджее ж ще колись в XIII ст. єгипетські жреці,халдейські чорнокничні маги,руські волхви і французькі астрологи проповідували такий катаклізм,як тепер,напр.,у нас - Б. Нижанківський.

Адже ж і колись,хочби татарське лихоліття або ґотське панування, коли "люди,наче дикі звірі жили,росли і плодилися", "...бачили на небі дивні знаки,світляні метли ворожили нещастя. Якісь неземські воїни поборювалися взаємно у хмарах і розпливалися в невіч".

Чи це не аналогія нашої доби,яка,поки прийшла до нас,то може сотки разів повторялась. Так колись люди бачили падання метеору,або затемнення сонця,кричали,плакали,молилися,бо "надходив світовий кктаклізм". А хіба не будували кораблів чи ковчегів Ноя,щоб на час того катаклізму спастися?

Таж іще так недавно 1609 року голяндець П. Янсен був приготований зі,спеціяльно збудованим,ковшем у вигляді корабля для себе і близьких,в якому мав би спастися.

Але як ми дивимося тепер на те все? І ми тепер твердимо,що атомова бомба - це новий катаклізм. А може нове відродження? Нажаль, це - ще метафізика. Але може не буде це такимтемним для другої чи третьої ґенерації після нас,може вони будуть так на нас дивитися, як ми тепер на голяндця П. Янсена,чи йому подібних. Є в Б. Нижанківського місце,де він каже,що,напр.: "...скінчив самогубством С. Цвайґ,а Т. Манн відрікається своєї батьківщини. Один і другий,і всі вони - на одній площині зложили свої прапори..." До цього є відповідь. Цвайґ - не перший і не останній покінчив самогубством,і не один Т. Манн кидає свою батьківщину. Нас тисячі покинули таку ж батьківщину,а жертвами лягли другі тисячі,але чи це - вже зложення прапорів? Ні! Там,де є боротьба,там є жертви. А вихід на чужину - це другий етап цієї боротьби і підстава повороту на Рідні Землі. А що на чужині можуть зродитись генії,носії духової культури,своєї рідньої духової культури,над цим не забираю місця,бо про це недавно писав Др. О.Грицай у таборовому журналі "Орлик" у своїй праці "Азиль духа". І хочби як ми йшли,то лиш аби вперед,аби не стояти,і цей похід приведе нас знову на наші місця,на Батьківщину. А після аналізи Европи,після аналізи світу прийде нова синтеза - наша українська синтеза. Ми не маємо атомових бомб,але ми будемо мати атомові мотори,будемо мати радар. Бо ми здобудемо свою державність,а людство і світ - таємниці атому та іншої модерної техніки. Чи це - сон,чи уява? Ні! Це якесь стихійне переконання і фанатична віра. Ми стоїмо на порозі нового ренесансу. Отож,ступаймо вперед.

РЕДАКЦІЙНА СТОРІНКА

Е. Бобикевич

"ПИТАННЯ ЗМІСТУ"

На питання,чого бракує теперішній студентській пресі,відповів Юрій Косач: "Вперше чергу ідеологічно-світоглядових питань і їх розроблення... Потрібна синтаза з тим усім,що робиться на заході, всіх нових світоглядових течій,і нав язання до того,що робиться в нас".

Заввага слушна: подібних опрацювань досі майже не було. Одначе не легко буде нам заповнити цю прогалину. Не маємо під сучасну пору доступу до творів Ю. Липи,чи Липинського,де можна б знайти цінний зав'язок для розроблення поодиноких питань українського світогляду. Не знати теж,чи знайдеться ум,спроможний дати нам якусь "велику синтезу",що стояла б у центрі всіх зусиль і стремлінь у напрямі формування ідеології. Не так то легко піднятися студентській пресі на височини,що їх не осягнув,покищо,мабуть ні один журнал на еміґрації.

Багато простіше буде зарадити іншому недолікові,що йому на ім'я "перелітературнення". Надмір літератури в колишньому "Студенті" створював прірву між студентством,як таким і його журналом. Літературу залишім спеціяльним виданням, - самі ж звернімся до студентської проблематики. Досвід останніх чисел нашої преси доказує велику доцільність такого підходу. Це очевидно не повинно означати 100% "відлітературнення"; коли ж,укінці,зустрінемо якусь добру новелю з академічного життя? Це мало б бути тільки перенесенням точки тяжіння туди,де вона вже давно повинна знаходитися.

Та й ще одна загроза виринає перед студентською пресою: намагання - поставити журнал на високому поземі,може довести до надміру статтей наукового змісту і таким чином зробити той зміст важким і неприступним. На те є одна рада: поміщувати тільки статті особливої вартости,і передусім такі,що могли б цікавити не лише спеціялістів,але й загал молодих інтеліґентів. Це були б не так наукові,як радше популярно-наукові опрацювання.

По якій лінії піде "Студентський Шлях"?

Який характер прийме він у дальшому процесі розвитку?

Годі дати певну відповідь. Все буде залежати від того,яких співробітників і дописувачів він зуміє собі приєднати.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

З АКАДЕМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА.

XX. КОНҐРЕС "ПАКС РОМАНА". 20-тий ювілейний Конґрес "Пакс Романа" відбувся при кінці серпня у Фрібурґу /Швайцарія/, в місці осідку Генерального Секретаріяту Міжнародніх Католицьких Студентських Федерацій "Пакс Романа". У Конґресі взяли участь представники українського студентства. /Попередній 19-ий Конґрес відбувся в Еспанії, в місті Саляманка в місяцях червні-липні 1946 р.

Часопис Українського Допомогового Комітету в Бельгії, з дня 15 вересня ц.р. подає обширну статтю учасника XX. Конґресу о.Др.М.Германюка під наг.: "Українська делеґація на Міжнародньому Конґресі Пакс Романа" у Фрібурґу". Передруковуємо цю статтю майже вцілості.

"Майже паралельно з Міжнароднім Конґресом студентів у Празі, відбувся і Фрібурґу /Швайцарія/ XX. Міжнародній Конґрес Католицьких Студентів, об'єднаних при "Пакс Романа". Два Конґреси міжнародного характеру, але яка різниця в їхньому дусі! Тоді, як у Празі всі зусилля провідників ішли до осудження фашизму і створення студентських синдикатів, у Фрібурґу представники 40 націй працювали два тижні над духовим формуванням університетської молоді і поширенням любови ближнього, над взаємозрозумінням і пошаною людської гідности, над поміччю братам у недолі й над миром у світі. З одної сторони голос тоталітарної й матеріялістичної політики, а з другої голос Христа, втираючого рани самарянина...

Конґрес у Фрібурґу відбувся в днях від 27 серпня до 5 вересня. Він складався з двох частин. У першій, у котрій брали участь лише представники федерацій, і яка відбулася в маленькому містечку Еставаер /27-31 серпня/, недалеко Фрібурґа, Конґрес працював передусім над реформою своїх статутів. Комісія, зложена з 12 членів, виробила на підставі зауваг різних делеґатів новий проект, який був опісля предложений інтерфедеральним зборам, найперше в Еставаср, а опісля у Фрібурґу. У статутах пороблено замітні зміни. Між іншим, рішено, що міжнародні Конґреси "Пакс Романа" відбуватимуться відтепер тільки що три роки. Зате кожного року будуть льокальні З'їзди студій. Установлено рівнож кілька нових підсекретаріятів: в Індіях і Південній Америці. Комісію Місій повірено о. Гюблю, директорові місійного кружка студентів у Лювені. Для соціяльної акції створено два бюра: одне - в Люксембурґу, а друге - в Канаді.

Головною темою Конґресу у Фрібурґу було заанґажування католицького студента свойому ідеалові. Тут Монсіньор Гуано /італієць/, п. Руді Салят, адміністративний секретар "Пакс Романа", Паскаль, представник Чілі, розвинули перед 600 учасниками Конґресу всемогучий динамізм християнського ідеалу в руках правдивого вченого. Вони показали, якою добродійною силою може бути в нинішньому світі введена в життя християнська наука: любов Бога понад усе; любов ближнього, як себе самого, пошана й звеличання людини, яка є образом Божим і будучим горожанином вічности. Вони вказали присутнім студентам на обов'язки католицьких студентських товариств і на їхнє завдання в нинішньому світі, на їхні надсмагання і на їхній добродійний вплив, на зіпсуте часто середовище невтральних наукових заведень.

Французький критик Жак Мадоль вказав університетській молоді на спосіб, яким християнізм повинен асимілювати собі всі позитивні вияви сьогоднішньої культури й технічного поступу, та надати всім виявам модерного життя свою питоменну форму...

Крім згаданих тем різні комісії працювали активно над іншими ще темами. Делеґати різних країв, різних рас і мов по-братньому дискутували ще проблеми: Місій, злуки церков, католицької преси й соціяльних питань.

У всіх тих працях - в Еставер і Фрібурґу брала активну участь і наша делеґація. На загальних засіданнях, як при працях Комісій чути було голоси українських представників. На предложення п. Інж. Кішки створено при "Пакс Романа" особлившу Комісію, яка займеться допомогою студентам-збігцям. За старанням нашої делеґації відновлено діяльність Комісії "Pro Oriente". Комісія, яка виробила резолюцію відносно її відонови, відбулася під президією п. Кішки. В резолюціях наша делеґація домагається утворення при всіх студентських федераціях секцій, які малиб за завдання студіювати проблему зближення сходу зі заходом; взаємопізнання між ними та піддержання преси інституцій, які вже працюють у цьому напрямі.

Дня 4 вересня відбулася в церкві св. Михаїла наша Служба Божа для всіх членів Конґресу. Церква була виповнена університетською молоддю всіх країн і різних мов. На вступі о. Келлер, домініканин з Фрібурґа, дав присутнім відповідні пояснення, які мали зацікавити чужинців красою і величчю нашої літургії. Численні конґресисти приступили до св. Причастя. Фрібурзький журнал "La liberté" з великою симпатією писав про це торжество.

Можливості праці для нашої делеґації були великі. Ми всюди стрічали симпатію і зрозуміння. Нав'язання зв'язків було легке і сердечне. Лиш, нажаль, тут, як і всюди в подібних випадках нас було замало.

Всі по змозі працювали в своїх кружках, але всетаки ми бачили, що нас було замало. Більше число компетентних людей могло зробити дуже багато. Особливо молодше покоління наших студентів могло тут найти найкращі приміри корисної праці на міжнародньому полі.

СВІТАОВИЙ СТУДЕНТСЬКИЙ КонҐРЕС... В днях від 18 - 31 серпня ц. р. відбувся в Празі міжнародній студентський Конґрес, у якому взяло участь 300 делеґатів від 40 країн. Завданням Конґресу було вотановити "конституцію" майбутнього міжнароднього студентського союзу, скласти його статути, означити методи та цілі. "Конституцію" прийнято, хоч деякі делеґації мали свої застереження, як прим., англійці, швайцарці, скандинавці, голяндці...

Офіційною мовою Конґресу була мова англійська.

АКАДЕМІЧНЕ ДОПОМОГОВЕ ТОВАРИСТВО В ПАРИЖІ. В Парижі існує Українське Допомогове Товариство, якемає за завдання: дбати про українське студентство, допомагати українським науковцям, вступати в зв'язки з подібними установами як українськими так чужинецькими і взагалі підпирати українську науку й вищу освіту молоді. Головою Товариства є Др. К. Русов.

ПОЛЬСЬКА АКАДЕМІЧНА МОЛОДЬ СВЯТКУЄ. В десятилітню річницю зложення обітів польської академічної молоді на Ясній Горі в Ченстохові перед чудотворним образом Матері Божої, польська академічна молодь американської зони влаштувала в Мюнхені відновлення обітів.

Святочна частина відбулася в Йоганіскірхе, де після урочистого Богослуження академічна молодь повторила своє приречення. Після обіду відбулася торжественна академія в салі "Штатсоперетте", заповненій вщерть студентами делеґатами та представниками різних громадських установ з цілої американської зони. Заступлені були також студ. орг. інших національностей.

На першу частину академії складалися виступи орхестри б. політ. в'язнів, яка відіграла міжн. студ. гимн та твори Шопена. Після декларації до Божої Матері, студентський хор відспівав стару пісню "Боґа Родзіца". Першу частину закінчив ядерними та палкими словами представник поль. еміґр. на амер. зону.

Друга частина хоч розпочалася промовою єпископа на Німеччину, перейшла відтак з поважної програми може в дещо за легку. /Коли взяти під увагу деякі куплети "пятки" з Маттгавзену.../. Щастя, що на сцені не було вже чудотворного образу... Особливим успіхом тішилися куплети з "нашого" Львова...

МІЖНАРОДНІ ВИСОКОШКІЛЬНІ КУРСИ... В місяці серпні відбулися з Зальцбурґу високошкільні міжнародні курси для академічної молоді. Доклади на курсах читали найкращі професори. Участь в курсах брала академічна молодь різних національностей. Учасниками були також українські студенти.

БІЛОРУСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ МІЖСТУДЕНТСЬКИЙ КОМІТЕТ СПІВПРАЦІ. В Мюнхені засновано Білорусько-Український Міжстудентський комітет Співпраці - БУМКС. Відкриття Комітету відсвятковано святочною академією зложеною з частини офіційної та літературно-музичної. На першу частину складалися: відкриття,постанови про заснування,привіти,деклярація БУМКС та національні гімни. Другу виповнювали хорові виступи,сольоспіви,деклямації на мовах білоруській та українській.

Треба зазначити,що характер свята був справді святочно-поважний, головно в своїй першій частині. Виступи членів управи БУМКС-у,представників студентства та громадянства обох національностей - були річеві та поважні,що вказувало на зрозуміння ваги завдань. Відчувалося, що клич "За дружбу",яким прикрашено сцену - це не тільки звичайна фраза, але речення за яким криється багато змісту...

Вечір закінчено товариською забавою.

МІЖНАРОДНІЙ З'ЇЗД. 29 - 30.9.46.відбувся в Оберкассель /к.Бону/ міжнародній З'їзд студентів-чужинців англійської зони з метою створити Міжнародній Союз. В З'їзді брали участь представники українського студентства.

Редколегія "Студентського Шляху" просить читачів вибачити за велике опізнення числа. Слідуючі числа журналу будуть появлятися під кінець кожного мясяця.

Рівночасно Редколегія звертається із закликом до студентства та громадянства ділитися з нами критикою та заввагами як рівнож матеріялами, які просимо надсилати на адресу: Мюнхен,Фюріхштр. 53.

Редколегія
"Студентського Шляху"

ЦЕСУС
лев.46

СТУДЕНТСЬКИЙ ШЛЯХ

11

1946

УКРАЇНСЬКИЙ
1606
МУЗЕЙ-АРХІВ

СТУДЕНТСЬКИЙ ШЛЯХ

ЗМІСТ

ст.

I. х х х Листопад I

2. М. К-а: Пам'яті Незабутнього Митрополита 4

3. П. М.: До единої студентської центральної організації. . 6

4. М. М.: Місце індивідуальности в студентській збірноті. . 15

5. Проф. Єфремов: Атомова бомба в науці 17

6. Проф. Филип Лерш - з нім. переклав Роман Трач: Людина в сучасності - I. Чи справді загибіль Заходу 25
2. Причина душевної кризи: Раціоналізація . 26
3. Наслідки раціоналізації. 29
4. Втрата душевної цілости. 34
5. Перетворення в масу 36

ЛІТЕРАТУРА І СУЧАСНІСТЬ:

7. Гайнц Ковбір - з нім. пер. О. Теслюк: А опісля? 39

РЕПОРТАЖІ:

8. В. Б.: З поїздки в Оберкассель 41

9. х х х З академічного середовища. 45

РЕДАҐУЄ РЕДКОЛЕҐІЯ

НА ПРАВАХ РУКОПИСУ

ЛИСТОПАД

Надмістом зродилася легенда мов сон. – Зродилася на то, щоби розбудженій вже нації показати символ її прямувань, щоб маловіруючих переродити в неофітів, а віруючих – в героїв ?

Легенда зродилася під сірими шинелями, під якими билося ритмом гаряче серце.

В кімнаті українського Командування стукотіли ритмічно кроки полковника.

Очі дивилися бистро і рішучо. Плечі простувалися – бо здавалося тягар відвічальності був наддто важкий.

– Треба було вирішити. –

Треба було відкинути всі вагання. Треба було вирішити долю не одного міста, але долю цілої нації раз – назавжди.

Треба було засвідчити право на життя очайдушно – геройським ділом, не маючи певности про виграну.

... вирвати із сердець тисячей, може мілiонів вагання і сумніви, та загоріти їхні душі новою вірою ...

Щось сколихнуло містом до глибин ...

Хтось цілував відзнаку на рукаві зустрічного українського вояка, хтось плакав сльозами радості мабуть вперше в житті ...

Хтось розкривав свою душу на цілу ширінь, щоб заховати в ній цей величній момент – як святість.

... падали стріли часто зрадливі і підступні. Лилася кров і завмірало наддто молоде серце.

Хтось кликав "мамо" – і в цей виклик лягав глибокий зміст: вичікування довгих років, безмежна, незаспокоєна туга і вкінці радість, що розцвила мов квіт льотосу ...

Над містом маяв національний прапор як символ побіди.

Дивне. Є хвилини в житті нації, які приходять на те, щоб вирвати її з отупіння, щоб пережитий момент державності зробити сумлінням цілої нації, і кожного зокрема.

- -

А дні, що прийшли після сонлшного, хоч осіннього ранку, були днями важкої проби.

Ще ніколи це місто не було таким безмежно - близьким і рідним як саме в ті дні, коли кожна година була годиною неповності, коли кожна хвилина приносила відомості про нові втрати, коли не ставало людей ні зброї, коли виснажені тіла молодих, незагартованих ще боями вояків падали на своїх постаж, коли підмога не приходила ні звідки.

Яким безмежно близьким було це рідне місто в вото освячне кровю.

- -

І мов на глум.

На тому самому цвинтарищі виріс величній памятник "орлэнтам польскім", і мов на глум поруч з турецькими могилами виросли надто скромні хрести ...

Місто втрачено.

- -

Але втрата кожної пяді землі закріпленої в пережитому акті державності - пекла до болю вогнем.

В легенді листопада зродилася душа Української Галицької Армії, І це було незаперечне: що величавим був той похід УГА, що виростала на очах і міцніла, що проходила всі фази воєнного життя, кінчаючи його трагічним фіналом.

Бо коли 1915, 1916, і 1917 - це ще початкова стадія юнацтва, тоді 1918, 1919, 1920 - це твердий крок Армії, що боса, голодна і [illegible] тифом була до кінця вірна зродженій, хоч на так коротко - державності. -

Легенда, що зродилася над містом, пройшла цілу Україну аж до Золотоверхого, сколихнула Софією і об"єднала націю в одне.

Шляхами України пройшла УГА як символ державності - тверда, несхитна і свідома обов"язку.

Над містом зродилася легенда мов сон, Зродилася на те, щоб розбудженій вже нації показати символ її прямувань - власну державність.

Зродилася на те, щоб переродити мало-віруючих в неофітів , а нерішучих в героїв.

М.К-а

ПАМ"ЯТІ НЕЗАБУТНЬОГО МИТРОПОЛИТА

Вже два роки минуло від смерти св.п. Митрополита Андрея Шептицького, а однак, постать Його не тільки, що не затерлася в пам"яті тих, що Його знали, але навпаки, набрала ще більш величніх контурів, які так сильно відбивають на тлі вчорашніх і сьогоднішніх днів.

В цілому українському світі немає людини, що з святістю не вимовляла б Ім"я Покійного Митрополита, зв"язучи з цим Ім"ям ті всі високоякісні прикмети, які були притаманні Його Світлій Постаті.

Кожний з нас свідомий того, що разом із смертю Митрополита втратила не тільки наша церква Свого Князя, але ціла українська суспільність втратила Великого Громадянина й Державного Мужа, Батька і Вчителя, Опікуна і Заступника, - а надусе Людину великого авторитету, розуму та серця.

Заслуги Покійного Митрополита такі великі в кожній ділянці нашого суспільного життя, що їх напевно не легко вичерпати в кілька томовім збірнику.

Українській Академічній молоді, особливо тій, що не мала нагоди зустрічатися близче з Митрополитом, хотіли б ми дати не тільки уявлення про Його цінні заслуги в ділянці творення та піддержки української науки, але також про особисте відношення Покійного Митрополита Андрея до нашого студентства.

Про журбу Ексцеленції за українську науку та науковий доріст скаже не тільки Його знаменитий виступ в обороні прав українського університету дня 20.6.1910 р. в австрійській Палаті Панів, але також Його опіка над Науковим Товариством ім.Шевченка, заснування Богословської Академії, Національного Музею та загалом опіка майже над усіми науковими установами у Львові та в краю.

Коли всежтаки можна б приблизно вичислити заслуги Покійного Митрополита у відношенні до різних українських наукових установ, тоді майже неможливо вичислити Його допомогу матеріяльну і моральну в незчисленій кількості українських студентів, що при Його щедрій допомозі кінчили студії в краю, чи закордоном. Скільки одиниць, що займали відтак визначне місце чи то у фаховій, чи громадській праці серед українськоі суспільности завдячували Йому свій ріст.

Його авторитет серед нашої цілої суспільности, а особливо серед молоді, був такий великий, може саме тому, що Покійний ніколи нікому його не накидав, ніко нікого не картав, ні не докоряв нікому.

Скільки ж то наших православних, а то й невіруючих товаришів із східних земель України, зараз після приїзду до Львова, спішили на Св.Юрську Гору, щоби побачити Митрополита та почути Його добросердечне слово.

Я пригадую одну зі зустрічей студентів з Покійним Митрополитом. Це було в день св. Андрея, тоді, коли цілий Львів, все громадянство заходило меншими чи більшими гуртами до Митрополичої Палати складати улюбленому Владиці справді щирі та гарячі бажання.

Пригадую як сьогодні ...
Зали принять, святочний настрій - й ми - в ожиданні. Вкінці поява Митрополита, і з нею, почуття в нас якогось безмежного подиву та пошани в обличчі Його Величі. -
Незвичайно гармонійні черти обличча, ясні очі, усмішка, -
і може саме тому ця Велич, що народжувалася з простоти...

- -

Нам, українській академічній молоді у важких хвилинах еміграційного життя треба часто згадувати Покійного Митрополита. Треба черпати з Його Величньої і Ясної Постаті віру в наші починання ; треба видержувати в нашій праці, щоби хоч в цей спосіб сповнити частину надій, які вложив на нас - молодий доріст української інтелігенції - наш Незабутній Владика .

- - - - - - -

П.М.

ДО ЄДИНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

1. Криза організацій

Кожна здорова організація натрапляє у своєму рості часто у початковій стадії на дивовижний момент, що витручає її з рівноваги і спричинює роздвоєння, або й розщеплення на кілька відламків. Це явище є цілком здорове і корисне, коли це розщеплення проходить в той спосіб, що частини не затрачують зв"язку із своїм материком, є його дальшим продовженням тільки не в одному а в багатьох напрямках /найбільш характеристичним є символ дерева із корінням в землі, спільним надземним пнем і галузками в горі/ творячи деференціяцію і специялізацію даного тіла. Організація тоді набирає прикмет не односторонності, але всесторонності, обнимає щораз то нові ділянки життя чи праці, організує їх, формує і вглитає в себе. Тоді говоримо, що відносна інституція живе, росте і міцніє і до неї нележить майбутнє.

Інакше представляється справа, коли момент витручення з рівноваги розчленовує організацію в той спосіб, що з одної повстають дві, або й більше новотворів, які не то що не мають ніякого зв"язку із собою, але навпаки поборюють себе завзято. Тоді велика частина або й вся енергія спрямована не в позитивному а в негативному напрямку взаємного недовіря і ворожнечі. Чим більше тієї енергії скермовується в бік обопільної боротьби, тим менше остає на розвій, здобування нових позицій, міцнення. В тому випадку можемо очеркнути дану організацію як мало або й зовсім не творчу.

Що можна б сказати про якусь допомогову організацію, що збирала вкладки серед громадянства і несла поміч потребуючим і в одному моменті розпалися на дві частини, які кинадають на себе страшні обвинувачення словом, письмом та ділом і витрачують багато грошей місто на допомогу, на взаїмне поборювання себе. Як має до цього поставитись рідна суспільність ? Чи збільшиться жертвенність ? Чи краще наладнається допомогу потребуючим ? Чи взагалі є велике, або яке -

будь майбутне перед цими товариствами ?

З історії таких криз у різних організаціях, інституціях, ба, навіть народах і державах, знаємо, що рідко коли вони були творчим моментом, зворотною точкою росту і сили , але навпаки шуму, крику, розкладу й упадку.

Викликують ці кризи, не намагання оздоровити чи краще поставити працю, але найчастіше є вони вислідом особистих амбіцій, групових інтересів, нераз свідомого шкідництва. Часто вже у вдачі даного народу беруть верх відосередні, чи досередні тенденції в усіх його починах. Оці відосередні струї називаємо балканізацією чи мексиканізацією відносин.

2. Завдання Студентської Централі під сучасну пору .

Одним із найважніших моментів це організаційне схоплення усіх членів студентської спільноти. Студентській організації недержавного народу доводиться мати значно більші компетенції / засяг роботи й докладніша контроля/, чим державного народу.

Велику частину студентської маси слід виховати на товариських, соціяльних, нац.свідомих та культурних громадян рідної суспільности.

Державна молодь переходить свою рідну національну школу, виховала згідно з інетересом молоді і держави . Доброї опіки були ми в більшій частині позбавлені, тому, що по чужих школах вчили нас в чужій мові всього, тільки не любови і пошани до свого рідного. Батьківську опіку через довгі роки війни й після війни ми теж втратили. Отже нашим студентським організаціям припадає велика виховно-організаційна роля / вплив на клітини, реферати, пресу/.

Другим неменш важним моментом є намагання, щоб студенти були дійсними студентами, щоб були вписані на високі школи й вчилися. Тут намагання Централі є і буде, щоб

Українці здобули належне число місць в університетах, щоб мали доступ до бібліотек та інших допоміжних наукових заведень.

Попри намагання, щоб студенти студіювали у чижинних високих школах іде намагання, щоб студіювали в українських високих школах спеціяльно ці дисципліни, які є зв"язані з українознавством. Тому належить допомагати в організуванні, належному науковому вивінуванні українського високого шкільництва, як рівнож в заосмотренні його кадрами українського студентства. Поміч держави відпадає, тому мусимо самі собі помагати.

Дуже важним відтинком т.зв. зовнішної політики ЦЕСУС=а є акція за здобуттям можливостей студій у чужинних високих школах поза Німеччиною та Австрією. Найважнішими країнами, до яких наша молодь мусить дістатися, будуть ЗДПА, Англія, Канада, Франція, Скандинавські держави, Еспанія, Швайцарія. Для пізнання високих, часами велитенських здобутків техніки, організації різних форм інституцій та науки належить жити в даному осередку, пізнати його мову, культуру звичаї, ментальність і все те, чим живе дана нація і що є передумовою її розвитку і сили. До цих справ не можна підходити поверхово, чи дилетантське, мовляв, це і те мені не подобається, тому я легковажу собі. Ні, тут слід мати багато терпеливости, тонкости в відчутті, багато обсервацiйного хисту для студій наперед самого середовища. Для прикладу: Хтось літами жив в Парижі і міг поза бульварами, кабарнями й домами таких чи інших розривок нічого не винести й твердити, що це Париж. Інший міг цього майже не завважувати, зате винести із цієї метрополії це все, що створило блеск і велич давньої Франції: Лювр, Версаль, Нотрдам, її індустрію, демократичну свободу літературу й цілий кутурний та цивілізований дорібок. Хто чого шукає, це і найде. Логічно в"яжеться із акцією закордонних студій нав"язання зв"язків з різними народами. Найкращий успіх гарантує особистий зв"язок. Не рідною сентиментальною плаксивою піснею, гопаком та яскравими вишивками ловимо за серце чужинців, але якостями характеру , особистою культурою, працею та здобутками праці. Покажімо чужим, що Українець вміє краще працювати й мати більші осяги чим інші, покажім, що Українець в боротьбі, чи інших зусиллях є завзятійший як інші. Імпонуймо іншим своєю послідовністю, товариським і карним виробленням. Не будьмо для чужих екзотикою барвною і приманливою, але такою самою як вони, озброєною в науку й техніку, реальною дійсністю.

Ще й ще повторювати будемо, що до наздігнення маємо дуже а дуже багато. В основу земських чеснот поставимо труд вже не в поті чола із лопатою чи іншим ручним знаряддям праці , але змаг розуму й усіх духових функцій, які виливаються на світ у формі реальних продуктів науки, техніки, організації, мистецтва, господарства і т.п.

Перед нами стоїть західний світ отвором, світ джерел, де зродилися росли і змагаються література й мистецтво, філософія і техніка, господарство і державні форми організації народу, світ вічно неспокійного, вічно шукаючого фавстівського духа, світ, що був нам колись недоступним або замкненим, сьогодні стоїть відкритим і кличе нас черпати із джерел. Цю ситуацію мусимо використати.

Еміграція і еміграційні горизонти, які вони не були б, всежтаки супроти того всього, що маємо до здобуття , до осягнення, до пізнання, ховаються в тінь супроти величі завдань, що стоять перед нами. До цього треба мати очі,щоб бачити не тільки обгороджені дротами ДП=і лягри та даровану зупу УНРРА із сірими буднями, але і велич ідей, що зродились й впали та,що повстають зараз.

3. Студенстський елемент .

Є він завжди пливкий, несталий, барвний, живий, рухливий, бо молодий. Сьогодні він відбігає від типу студента до війни, що жив на рідних землях під батьківською опікою, під впливом рідного громадянства й громадських установ, ідеалістично настроєний, жертвенний. При тому зарозумілий й настроєний більш політично, чим студійно, з переконанням, що те, що нездарне, старе покоління прогавило, або зіпсуло в нац.держ., політично=військових справах, він направить і створить величну державну будівлю.

Сьогоднішний студент, це продукт передвоєнних та воєнних відносин із всіми величезними катаклізмами, що війна світові й нам особливо дала. Тому він реальніше підходить до життя. Ідеалізму, жертвенності життя, праці в нього стільки немає, що колись. Він хоче мати матеріяльну сторінку впорядковану, і ставиться поважно до студій та хоче їх скоро, може навіть заскоро закінчити. Це зумовляють обставини, серед яких він дотепер вчився, де приходилось кілька або кільканадцять разів починати, і знов покидати науку серед найбільш різнородних відносин. Тому й запримічується нервовий поспіх в науці, якбудь, щоб тільки скоро. Що такий підхід до наукових справ є сумнівної якости, це більше як ясне, коли зважимо, що всякі великі діла зродилися і повстали в тиші й спокою шляхом довготривалих зусиль і важкої праці.

Тому завданням студентського проводу, завданням відвічальних одиниць за долю рідної інтелігенції є надати студіям спокійнішого ходу, повести студентів по лінії більших зусиль й наполегливої праці над собою для вивчення вибраного роду знання чи фаху.

Зате факт, коли наші високі школи пособляють тому постіхові в науці й випускають легким коштом абсольвентів з академічними титулами = це явище негативне і шкідливе. Така легка продукція дипломів помагає випускати із мурів високих шкіл невисоко кваліфіковану інтелігенцію, але півінтелігенцію, яка великої користі для рідної науки, рідної суспільності не принесе. Не диво, що абсольвент після здобуття без зусиль диплому із вище наведеним темпом, не схоче працювати у своїй галузі, якої доречі не знає, не любить, а радше працюватиме в просвітньо=виховній установі чи як купець, або редактор політичного чи літературного журналу. Сьогодні праця в проводі студентської організації не є така легка як колись бувало, або як це комусь видається. Це вже виникає із вище наведеного: завдань, що стоять перед проводом, еміграційних відносин та характеру студентського тіла.

Для переведення таких чи інших справ, дрібної технічної роботи сьогодні дуже важко найти охочих, так що на проводі спочиває не тільки стаглення ширщих завдань, планів, конкретних заходів, але й в більшості випадків самому виконувати всі чисто найдрібніші чинності.

Бо ще замало поставити собі великі пляни й ідеї, але найбільша штука їх виконати, або взагалі виконувати дрібну повседневну роботу. Скільки це вимагає часу, праці, зречення із всього, що дає життя, посвяти коштом студій, коштом матеріяльного добробуту. Знають це тільки ті, що самі є в проводі, або біля нього. Критикам є легко говорити чи писати, але хайби самі спробували засукати рукави. Тому й не дивне явище, що сьогодні ніхто не рветься головувати в студентській організації, коли давніше водилося формально війни, чи бійки за обсаду місць в студентських товариствах. Сьогодні того немає. Кожний не тощо не бореться за це, але за всяку ціну відмовляється.

Інтензивність роботи в студентських товариствах, зокрема їх централі, залежить в першій мірі від людей, що дане об"єднання репрезентують, живі люде = це кров, пульс і функція студентського товариства. Тому дуже важною річчю є добір людей, їх якостеві прикмети. Від них одержує дане угрупування питоме обличча. Характерний провід, характерне об"єднання, працьовитий провід = таке ж саме об"єднання і т.д.

5. Вигляди на майбутьне .

Фант заіснування порозуміння між обома студентськими об"єднаннями / гляди"Студ.Шлях" ч.9=10/ й тенденція злиття обох об"єднань в одну студентську централю, матиме для всього українського студентства на еміграції далекосягле значення.

Думаємо, що не тільки для студентства, але для цілого громадянсзва. Зваживши, що в наших різних громадянських політичних та інших установах дуже часто трапляються відосередні тенденції до розколу й розпаду - в нас йде навпаки - до об"єднання, до злиття організацій. по думці, що в концентрації сил доконується більших устіхів в роботі, чим в розбитті сил.Момент репрезентацій студентства, плановості в праці, розмаху в діяльності, в більшій організіційній карності, зискає багато на значінні у випадку об"єднання.

Поодиноких прикладів можна було б навести в безконечність. Нам слід вказати на те все, про що була мова в розділі про завдання студентської централі під сучасну пору.

Здаємо собі справу, що само механічне зліплення не мусить зараз доконати чудес. Є випадки, що не з"єднання тільки розпад створює пригожіші умовини для праці / напр. в торг. чи політичній інституції входить момент конкуренції/. У випадку нашої студентської організації момент зиску чи число мандатів не входить в рахубу, тількт ідея, наші завдання, що стоять перед нами та справна робота. Усю енергію, що мала б бути спрямована на взаїмне поборювання себе, слід використати для позитивної праці в студентських середовищах.

Але так, як ми іншому місці підчеркнули, рішальним моментом є жива людина, тому звертаємося до загалу українського студентства, до усіх активних, мало активних й неактивних до співпраці. Співпраці в найширшому розумінні від конкретної роботи в студентській централі та її клітинах почавши, до ініціятиви в ділі й слові,пораді навіть до пасивної присутності на сходинах, імпрезах та інших студентських акціях скінчивши.

Тоді тільки централя ів своїми студентськими організаціями, тоді й студентський провід зможе виконати наложені на себе обов"язки.

М.К.

МІСЦЕ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ В СТУДЕНТСЬКІЙ ЗБІРНОТІ

В статті поміщеній в "Студентському Шляху" /ч.9=10/ під наголовком "Ідеологічна деференціяція студентства" порушено безліч цікавих питань з т.зв."студентської проблематики".

Всі ці питання торкаються безпосередньо студентської організації, шкода тільки, що кількість їх така велика, а стиль автора часто наддто заплутаний та висказаний штучними поняттями, не дає схопити легко цілості. Місцями автор наддто критично підходить до чужих спроб розв"язування тих чи інших питань студентської організації, накидаючи власні концепції часто не дуже продумані та правильні.

Маємо враження, що автор часом мильно насвітлює деякі питання, які були вже розв"язувані в студентських середовищах дорогою довгих дискусій та передумувань. Маю на думці хочби питання "аполітичності студентської організації", яке найшло своє оформлення в постановах "ТВІК=у", а зродилося як концепція для нової студентської організації далеко скорше. Думаю також, що це очеркнення найшло правильне розуміння серед студентських гуртів, що цікавилися тим питанням, тому побоювання автора, що "разом з купіллю викиненої дитину", або що студентська організація "у своїй аполітичності легко може перейти в другу скрайність, де буде відкинена взагалі всяка ідеологія" = зовсім лишні. Можна для певності зясувати щераз коротко : під аполітичністю розуміємо збереження студентської організації і студентського середовища перед вузько партійними впливами політичних груп, але це не означає безідейності студентської організації, а навпаки. Студентська організація має стояти на міцних національно=громадських основах, які будуть формувати обличча студента в першу чергу як Українця громадянина. Для примітивних понять, для якоїбудь безідейності чи гуляйпільства немає тут місця. Український студент мусить вміти підходити глибоко до питань світогляду, який може правильно формуватися тільки на державно широких поняттях, не на ніякій вузькості, чи примітивності.

Було б безцільно спорити над деякими питаннями /впрочім іх дуже богато/ тільки тому, що автор висловив іх в оригінальний спосіб, або насвітлив надто критично. Мене цікавить засадниче питання, яке спонукало автора до написання так довгоі статті та наскільки самому авторові вдалося розв'язати його на десять ст[illegible]рінках машинопису. Мені видається, що автор при розв'язуванні того питання надто богато сподієтьоя від організаційноі структури студентськоі організаціі. Можливо, що це й е частинне нещастя сучасноі студентськоі організаціі, в якій панує недуга надмірноі "організаційноі діяльности", яка часто приносить якісь "фатальні" познаки замирання. Ми знаємо студентські осередки, в яких цей організаційний розмах дійшов до своеі кульмінаційноі точки. Ефект ? Зацікавлення внутрішним життям Громади не тільки не збільшилося, але набрало познак пляновоі втечі в "при[illegible]пту".

Отже по мойому суть розв'язки проблеми не в організаційній справності, а в думці автора, що : "богато важливіша - це інтеграція духовості поодиноких індивідів, як громадян," і саме тому дуже доцільно говорити про завдання індивідуальности при такій духовій диференціяціі.

Говорити про індивідуальність в умовинах нашоі еміграційноі дійности дуже важко. Може саме тому, що окружає нас надто велика сірість, яка надає всьому вигляд якоїсь стандартности, за якою губиться все інше. Атмосфера сірости придавлює життя наших середовищ, а що найважніше, придавлює людей, що надто буденніють і примітивізуються в своіх бажаннях і ділах. Колись влучно писали Королів Старий характеризуючи психіку еміграціі : "Коли людина на еміграціі починає находити свою ціль тільки в матеріяльному забезпеченні, тоді це початок іі морального упадку". Ми розвинули б цю думку дальше, бо безперечно таке іі значення: коли людина втрачає запал і прямування до вищих завдань, тоді вона тратить на вартості.

Не треба розуміти мильно, що саме ті думки мали б в першу чергу характеризувати сьогоднішнє студентське середовище. На щастя студентство хоч нераз збирає дуже сильні закиди від старшого громадянства, належить всеж до частини молодої інтелігенції, яка ставить перед собою конкретну ціль = здобути певні осяги в науці.

Коли хтонебудь стоїть близче до студентського середовища,може бачити іншу загрозу, а саме це, що студентська організація наддто механізується, через те затрачує свої індивідуальні черти, і стає подібною до деяких середовищ, в яких на вигляд діється дуже багато, коли взяти на увагу організаційну рухливість, але на ділі немає там нічого замітного, нічого, що могло б пірвати своїм розмахом чи рівнем.

Цікаве однак, що багатьом, які застанавляються над сучасним станом студентської організації видається чомусь, що її несправність, згл. незадовільний рівень її праці лежить тільки в її організаційній нескладності і тому майже одиноким завданням студентських провідів є наладнати організаційну справність. Впрочім, слушно, коли йде про першу початкову стадію праці, але ж організаційна справність це тільки засіб, а не ціль студентської організації.

На жаль, чомусь в нас часто забуваємо, що студдентські громади складаються з живих людей, до яких треба вміти найти підхід, і до кожної одиниці зокрема.

Ми чомусь особливо в наших деяких студентських середовищах з погордою відносимося до індивідуальностей , яких так мало на студентському терені,які часто мають оригінальний і може тому несприємливий для загалу підхід до різних справ, а однак скажім собі щиро, що дуже часто саме ті одиниці штовхають студентську організацію вперід та нераз виштовхують її з сірості, в якій вона потапає.

Чи однак не стає тільки голословним парадоксом теорія про адекватне відношення студентського проводу до студентського загалу, з осуджуванням одиниць, коли саме ті одиниці залишаються майже одинокими, що вносять в студентське життя творчий неспокій та активність?№

Це ж хиба зовсім ясне. Провід та індивідуальності , що творять його можуть формувати загал, а не навпаки. Студентський загал може бути тільки кращим, або гіршим підложжам, на якому однак будуть виростати одиниці, бо майже закон життя, що не має в загальному ідеальної маси. Тому бажаючи якнайкраще розгорнути працю нашої студентської організіції, мусимо вложити дещо педагогічного змислу і труду в те, щоби відшукати тих, що в деякій мірі виросли понад пересічність та могли б вложити щось творчого в зміст студентської роботи.

Співмірне відношення студентського проводу до студентського загалу може прийти тільки через проникання одиниць з певним інтелектуальним рівнем в цей загал. Тому пе

Тому переведення диференціяції в нутрі студентства = цебто творення середовищ, в яких студенти могли б привчатися до громадського життя не може бути механічне, аде мусять переводити його одиниці, що зуміють виказати ініціятиву, зорганізувати такі середовища і повести їх.

В тому випадку успіх залежатиме майже зовсім від тих, що схочуть та зуміють надати тим гуртам змісту пережитого в глибині власного інтелекту та базованого на багатьох джерелах знання. Притягнення таких одиниць до праці принесе студентській організації те, чого браку їй сьогодні глибокого змісту.

Проф.М.Єфремов

АТОМОВА БОМБА В НАУЦІ

"Панта рей = все пливе"...
Геракліт

В 1896 році французький вчений Анрі Бекерель зробив відкриття, яке довело до пізнання, що деякі хемічні елементи /напр. уран/ можуть спонтанно перемінятись або розкладатись у другі хемічні елементи / напр. в олово/. При тому розпаді такі елементи виділюють з себе енергетичне й матеріальне промінювання. Лиш після кількох літ спільної праці канадійський вчений Рузерфорда й Содді це відкриття стало научною правдою.

Незалежно від цього подружжя Кюрі /П.Кюрі та його дружина М.Складовська/ в Парижі, йдучи своїм шляхом дослідів, зрозуміло сенс цього дивного промінювання й його великого значення в науці й житті людства. Надалі такі хемічні елементи стали називатись радіоактивними елементами, тобто елементами, які видають з себе проміння / радіюс = промінь/.

Цьому радіоактивному розпадові підлягає тільки декілька елементів / уран, тор, актиній, калій, рубідій тощо/ з тих 92, що стоять в періодичній системі елементів, упорядкованій геніяльним російським хеміком Д.Менделеєвом.

Що обумовляє радіоактивний розпад цих елементів, науці досі невідомим залишається. Самий хід радіоактивного розпаду зовсім незалежний від земних полей і форм енергії, від сил природи на землі звісних.

Ні приспішити його ні загальмувати не можна. Кюрі не даром назвав його "еталоном часу". В цьому дивному явищу ми бачимо вираз " мементо морі" для неорганічної природи. Пройде певний час і атом вмре також, як-то вмирає людина, або якась жива тварина, коли приходить невмолимий час її смерти. Відкриття природної радіоактивності тим самим по назало, як я думав, що по суті справи, жадної принципової різниці ~~між живою і т. зв. "мертвою"~~ природою немає.

живу матерію не можна відокремити від неорганічної матерії, або як ми іноді кажемо від "мертвої матерії".

... Ніякої мертвої матерії, по суті справи, нема.

Неорганічна матерія також живе, мінерали, як і атоми /йони/, що їх складають також живуть — вся різниця лише в тому, що час їх життя буває іноді непорівнянно великий з нашим життям. Напр. час розпаду половини атомів радіоактивного елемента тору триває 18 міліардів років. Самозрозуміло, що людському розумові, призначеному до інших масштабів виміру часу, схопити це досить тяжко.

Відкриття природної радіоактивності зробило цілу епоху в науці, а також в техніці. Тільки завдяки праці кількох людей, імена яких стали безсмертні, людство могло підійти до проблеми атомової енергії взагалі та почати свої перші спроби її використання. В страшних експльозіях Бікіні, коли рушаться елементарні системи атомів, ми мусимо відчувати могутні Бетговенські акорди безсмертного людського генія, такого ж безсмертного, як і безсмертна сама енергія, вилом невеликої частки, якої творяться ці ексльозії. Не в нищильній силі звільненої атомової енергії полягає страшний сенс експериментів Бікіні.

Ні, він полягає в тому, що людський геній продемонстрував по своїй волі явища, які колись переживала матерія на путях свойого розвитку міліарди років назад.

Експеримент показав можливости людини стирати межі часу.

Так використовуючи атомову енергію розпаду урану u =285, людина вперше побачила необмежений горизонт своїх можливостей.

Сьогодні це ще чудові обрії, але то вже не міражі. Ми вже живемо в атомовім віці. Таким чином сучасна наука приймае явища природної радіоактивности притаманні кільком хемічним елементам, не маючи змоги дати відповідь, чому ж саме повстае це дивне явище в природі ? Рівночасно ж повстае ного питання не менш важно й цікаве, а саме: Якщо радіоактивні елементи руйнуються самі по собі й розпадаються в другі, то мусимо допустити, що був час, коли ці радіоактивні елементи повставали й будувались ? Бо ж з нашого людського досвіду знаемо, що то, що руйнується , мусіло ж колись будуватись. А до того ще додається : а яка ж доля головної кількости хемічних елементів, які залишаються поза радіоактивними елементами ? Відповіді на ці важніші питання в науці досі ще не було.

Але відповідь на це дае теорія гетероморфії або трансформації атомів /йонів = атом, який несе певний електричний заряд/ . В згоді з цією теорією атоми матерії мають властивість, яку можна назвати гетероморфією. Ця властивість проявляється в тому, що в глибинах нашої планети атоми /іони/ з бігом часу і при певних умовах можуть змінятись і вступати в постаті інших, як перед тим, хемічних елементів.

Рівночасто з тим теорія приймае, що трансформацію атомів може обумовляти також і бомбардування атома або комплексу атомів тими чи іншими матеріальними частинками / протонами, нейтронами, частинками гелія тощо/.

Ми знаемо, що в натрах землі мають і мали місце такі бомбардування весь час геологічного існування нашої землі. Отже, коротко кажучи, з нашого погляду саме існування нашої планети можна уявляти собі тільки як безперервний процес трансформації атомів, які складають нашу землю. Вдумайтесь в це ! Процес цей тягнеться вже мілічдри років. Коносквенції, які випливають з теорії гетероморфії не так просто виложити в рамцях журналь=

ної статті.

Бо це не прихід в науку тільки якоїсь теорії. В науку приходить новий спосіб думання, який вносить революцію в наші вчорашні погляди. По перше = упала на завжди "непорушність" принципів титанів хемії Дальтона = Менделеєва про тривалість хемічних елементів. В наших уявленнях робиться могутній посув = атом перестає існувати як елемент простору він стає елементом простору = часу. Сама постать землі набирає іншого значення = ми її починаємо розглядати як грандіозну машину, в надрах якої відбувається процес синтези й перетворення атомів.

Але це не тільки машина, це могутній живий організм, розвиток якого можемо спостерігати на кожному кроці. Не забудьмо, що цей біологічний погляд поділяють тепер і модерна фізика й наука про всесвіт. Таким чином природня радіоактивність є наслід цієї синтези атомів і відворотним відносно його процесом. Реакції, які я привожу в своїй праці /див.низче/ докладно стверджують цей погляд.

Звільнена при радіоактивному розпаді енергія є в мене тим джерелом, яким послуговується планета для перебігу тих процесів, які відбуваються в верхній оболонці земної кори. Земну кулю не можна уважати за якусь сталу фізико=хемічну систему, як приймалось в науці раніш. Ні. Наша планета живе й її розвиток іде в певному напрямку, накресленому законами вічної гармонії всесвіту. Завдяки процеси трансформації йде помітне тільки в великі відтинки часу/ порядку міліярдів років/ зміна атомного складу нашої планети = тобто еволюція її матерії та її активної енергії. Хеміки й фізики не мусять забувати, що в хемічному відношенні наша планета тепер і два міліярди років пізніше чи раніше = різні тіла = як сказав наш великий геохемік академік Володимир Вернадський. Транформація атомів іде в супроводі нагрівання, яке є функцією атомного складу.

Таким чином теорія трансформації вперше стверджує ного могутнє джерело енергії, а тим самим джерело внутрішнього темпа землі, що його витворюють процеси траноформації атомів у її надрах. Цим самим рішена в науці проблемо величезного значення.

Теорія = якої ми недавно вчились та ще досі вчимо про смерть нашої планети від постопового її остигання стає тільки гарною байкою, дарма, що її створили великі вчені / вплив генія Ляпласса/. На протязі геологічного часу / більше як два міліярди років/ немає місця ні остиганню ні огріванню планети. Це є стверджений факт. В наслідок діяння цієї енергії наша планета й має те обличчя, яке ми спостерігаємо тепер. Розподілом океанів і суші, явищами піднимання і опускання континентів і дна морського, творення гірських пасів і вульканів кермує ніщо інше, як та сама енергія, яка звільняється при трансформації атомів. Принятий в науці дотепер погляд, що верхня алюмо = сілікатна оболонка землі є первозданною корою, яка виникла в наслідок остигання колись розтопленої земної кулі, у світлі теорії гетероморфії стає анахронізмом.

Ця оболонка виникла в процесі розвитку самої землі, в чому нас тепер переконує теперішня вульнічна діяльність нашої планети, хемічний та мінералогічний склад гірських порід, що так би сказати народжується на наших очах. Великою кількістю фактів послуговується теорія траноформації в цій ділянці. Ці факти й досі не були пояснені й охоплені в одну цілість. З теорії випливає, що головну ролю в розвитку нашої планети грає елемент магній, а вже ж другі елементи = це продукт його трансформації. Цей, незалежний від загальної теорії трансформації висновок знаходить сотки підтверджень. Стає зрозумілим, чому основну жіра загалу гірських паом становлять завжди магнезіальні породи, чому з величезних глибин приходять до нас на поворхню землі також тільки магнезіальні інтрузії.

Яка сила кидає догори з цих страшних глибин інтрузії, які протикають земну кору на сотки кілометрів зі швидкістю гарматного мтрільна. Ці "атомні магнезійльні бомби" природи виділюють при своїй експльозії такі страшні кількості енергії, що в порівнанні з ними атомові бомби сучасності діточі іграшки. Щоб уявити собі діючі сили при таких експлозі =

их, треба взяти на увагу тільки одне : раптом на протязі соток або й тисяч кілометрів прориваються з надр землі до поверхні маси міліярди міліярдів тон. Доказом цього є т. зв. " серпентинітові / магнезіяльні/ пояси" світа, які простягаються на тисячі кілометрів, і які автор докладно вивчав.

Хочете знати звідки береться та страшна енергія ? Ось з цього рівняння :

$$Mg = 4\,H + O + 4\ \text{нейтрони}$$
$$12 = /4 \times 1/ + 8 = 12$$

/ ці числа означають, що атом магнію має в свойому ядрі 12, водень 1 а кисень 8 позитивних зарядів, або інакше сказати ці числа є порядковими числами цих елементів. Це доказує, що при розпаді одного атома магнію повстає чотири атоми водня, 1 атом кисня і 4 нейтрони. Застановіться, яке просте це рівнання і скільки тагне за собою консеквенцій. Тобто в цьому випадку в природі виникають ті ж самі нейтрони, які були тими головними факторами, що знищими Гірошіму. П

Природа залишає нам ще багато доказів цих могучих процесів трансформації, які відбуваються в надрах землі. В двох пунктах находиться на землі родовища дорогоцінних діямантів = це в півд.Африці й в півд.Америці/Бразилія/. Досі походження діямантів залишилось одною з найбільших таємниць природи. Перед дослідниками природи, а головно перед геологами стояло питання = чому саме діяманти зв"язані тільки з магнезіяльними породами й чому ми їх находимо в названих тільки двох пунктах. І тільки тепер теорія трансформації дає відповідь на це. Відповідь дивно проста. Діяманти повстають в умовах страшного тиску / 300 000 атмосфер/. В наших лабораторіях здається неможливим витворити діяманти. Але безперечно, що при експлозіях магнезіяльних атомових бомб = тиск досягає ще більше ступнів.....

І тоді там, в надрах землі повстають діяманти. ні з чого іншого як з атомів того ж самого магнію.

$$Mg = C + C$$
$$12 = 6 + 6 = 12$$

Атом магнію трансформується в два атоми вуглецю, який в умовах велитенського тиску закристалізовується в дивні кристали дорогоцінного діяманту. Тому то спостерігаеться діяманти тільки в зв"язку з магнезіяльними породами = бо ж вони з магнію народились.

Хто з моїх читачів буде колись в півд.Африці, той згадае мої слова, як побачить на власні вічі родовища діямантів. Це неабутнє. Діяманти залягають в блакитному грунті, який виповнює т.зв."трубки експлозій ". ці трубки йдуть на велику глибини в надра землі і вказують нам шлях, на якому відбувалась та могутня атомова катастрофа, в наслідок якої і повстали діяманти.

Я привів тільки деякі факти, які так просто змогли пояснити теорія трансформації. Але рівночасно треба зазначити, що залишаються ще сотки фактів не менш приціпово важних, які пояснюються нашою теорією не менш успішно. Зрозуміло, що я їх тут торкатися не буду. Додам тільки, що в мінералогії знаемо тепер около 3 000 мінералів. Головна кількість творить неокраї приклади утворень, в яких відбились процеси трансформації. Це якби збережені світки процесів трансформації, що відбулись колись. Зрозуміло, що ми їх можемо звести до кількох типових вихідних формул. Те ж само ми можемо повторити відносно гірських порід. Вся різноманітність цих порід = а ті ми знаемо сотки = є ніщо інше, як тільки вияв різних типів трансформації декількох вихідних магнезіяльних порід.

Чи ж не є правдивою метою дійсної науки прямувати до упрощення спостережених явищ природи і до зведення їх до единого початку всіх початків ? А цього власне й досягає вчення про трансформацію атомів. Читачам буде мабуть цікаво довідатись, як сприймається на це вчення науковими колами ?

Уявім собі, що на широкій долині мчить в безмежну далечінь потяг. Машиніст, що ним кермує, сам не знає ще, де той потяг зупиниться, але ж він певний в одному, що подорож ця недаремна і прямує до великих цілей. Різні люде бачать цей потяг і по різному на нього реагують. Одні стоять та й дивуються на цей дивний рух = чи ж він їх цікавить ?

Другі = недобравши в чому справа й до чого власне прямує цей поїзд = намагаються загальмувати його. Бо ж упертість та консерватизм = це на жаль ще прикмети доброго тону серед жерців науки. Що з того може повстати = зрозуміло ... потяг швидко йде дальше.

Треті на ходу всідають в потяг. Вони, здається мені, мають добрий інстинкт. Серед цих пасажирів більшість все ж таки чужинців. Прикро машиністові, але на це нема ради.

Сконкретизуймось.

Природні явища взято в коло чотирьох законів природи.

1. Закон рівноваги мас або закон кисневої рівноваги.
2. Закон гетероморфії атомів/іонів/.
3. Закон гармонічних зв"язків.
4. Закон геохемічної спадщинності.

За недостатком місця обгрунтовувати цих законів не можу. Сенс перших двох цікавий читач найде в моїх працях:

а/ Закон гетероморфії атомів/іонів/. 1945. Регенсбург.
б/ The Principle of the Atoms Heteramorphy Regensburg 1945.

Праці подібні, але не є те саме. Опонентам раджу читати обі. Про закон гармонійних зв"язків і геохемічної спадщинности треба читати:

в/ Die Theorie der Alumosilikate. Bratislava 1945.

незабаром мусить вийти в українській мові.

Цілком послідовно мушу зазначити, що на основі цих праць = руйнуючи багато зі старих дисциплін, мусить повстати не заперечую революційних, яке йде і розвивається своїм зовсім окремим шляхом. На основі названих законів багато природничих явищ, що вивчають~~хх~~ся різними науками отримує пояснення того, що досі залишалось тільки в описовій стадії. Як слідуюча фаза постає нова філософія природничих наук. Отже я й рахую, що якраз Трипільська культура з її 3 000 років заслуговує на те, щоб збудувати філософію природи такою, щоб з неї лучились проміння вічної гармонії.

Кожному ясно, що, щоби ~~зжіцкити~~ здійснити це все, одних пліч дуже і дуже замало, це праця великого колективу на десятки років. То ж закликаю до цих ідей по перше Вас молодь, а студентство з окрема. Рух вже почався коло цих ідей, його мусить хтось очолювати. Нема сумніву, що ця функція найліпшне надається організації нашого студентства.

Як кожний новий рух, він вимагає великої дискусії, мудрої критики, але насамперед уміння навчитись по новому думати, уміння бачити п по новому світ, що нас оточує.

0 - 0 - 0 - 0

Проф. Филип Лерш З нім. переклав Роман Трач

ЛЮДИНА В СУЧАСНОСТІ

1. Чи справді загибіль Заходу ?

Розвиток природничих наук, винаходи техніки і їхне практичне застосування в індустрії та економіці спричинили незвичайно великий розвиток західнього людства за останні сто років. Можемо назвати його величезним розвитком цивілізації. Однак рівночасно зростало чимраз більш в західних народах почуття, що мимо всіх здобутків і вигод, які дає модерній людині цивілізація, внутрішне життя людини стає чимраз більш убогим. Людська душа попала наче у сліпий завулок і питання, як звідти вийти, ставало чимраз більш пекучим. Людське життя тратило чимраз більш свій сенс.

Це почуття занепаду найшло свій перший вираз в книжці В.Ратенав :" Критика "часу", що появилася ще перед першою світовою війною і слідом якої пішли другі книжки.

Автори тих книжок зовсім правильно вказували, що релігія втратила своє значення як сила, що об"єднує людей і що взагалі ті розв"язки життєвих і світових проблем, що колись давали людині певний напрямок і ціль життя, стали тепер ~~жуд~~ дуже непевними. немає вже непохитнього погляду на світ і на сенс життя в ньому.

До цього прийшла на місце самостійного ремесла - індустріялізація. Вона спричинила потребу основних соціальних реформ - проблеми, які до сьогодні ще не-розв"язані і які приводить до щораз нових кріз.

Все це викликає враження, що в нашому столітті сповниться пророцтво Гете, який сказав : "Люди можуть стати більш розумні і вчені, однак ніколи ліпші і щасливіші. Я прочуваю, що прийде час, коли Бог буде змушений знищити людство, щоб створити нове обновлено."

Вже перша світова війна дуже посилила це анонімне почуття, що ми наближаємося до такого занепаду. Книжка Освальда Шпенґлера із алярмуючим заголовком "Загибіль Заходу", що появилась в 1920 р. завдячує свій епохальний відголос якраз тому, що вона була виразом того загального почуття.

І сьогодні, коли Захід переживає більшу катастрофу, багато людей є схильні уважати хід подій за сповнення пророцтва Шпенґлера, тим більше, що подібні думки висловили і другі публіцисти. І так, вже 1918 р. Людвіґ Кляґес говорив про самознищення людства, Аберт Швайцер 1919 р. про занепад і самознищення культури. У своїх "Европейських міркуваннях" Андре Жід пише, що ми є свідками загибелі світу, культури і цивілізації. Найяскравіше виразив цю безнадійність ситуації західного людства Теодор Лессінґ. Він висловив думку, що людство - це тількт наукою до божевілля допроваджена порода хижих малп. Проживши деякий час у свідомості, ця порода призначена на безслідну загибіль.

Однак ми не сміємо бути фаталістами і заздалегідь капітулювати перед предсказаною нам долею. Не сміємо опускати рук, або лише жити з дня на день, задоволяючи тільки щоденні потреби нашої індивідуальної екзистенції. В обличчі нашого положення мусимо призадуматись, чи немає можливості формувати майбутнє західнього людства інакше і краще, чим так, як це нам заповідає прогноза загибелі. Це є питання, яке ми тут ставимо.

2. Причина душевної кризи : Раціоналізація.

Щоб відповісти на це питання, мусимо передусім здавати собі ясно справу про причини, під впливом яких постала свідомість кризи і загрожуючого занепаду.

Від першого погляду на многогранність модерного життя видається майже неможливим звести причини нашої душевної ситуації до спільного знаменника. Мимо того, влучним є те вияснення, яке дають книжки модерної культури. Ми хворіємо на наслідки раціоналізму, того наставлення до світу, ціллю якого є зробити світ і життя аж до самого дна зрозумілим і здатним до обчислення. Раціоналізм робить розум загально і одиноко важним органом орієнтації в світі і житті. Своєю гострою поняттєвістю розум аналітично розбирає явища і події. Раціоналізм бачить властиве завдання людини і ціль її існування в тому, щоб зробити світ і життя розумово зрозумілим і здатним для обрахунку.

Це раціоналістичне наставлення формує світ і людське життя від половини минулого століття. Воно спричинило чимраз більшу раціоналізацію. Ми розглянемо насамперед засоби, якими послуговується раціоналізація, а також форми, якими вона впливає на формування світу і життя. Відтак покажемо, чому під її впливом сьогоднішній людині загрожує зубожіння, занепад і закостеніння душі. Бо якраз ця небезпека представляє собою властиве ядро душевної кризи, яку спричинила модерна цивілізація.

Основним мотивом раціоналізації є намагання здобути світ для своєї розпорядимости, намагання осягнути якнайбільше користи з нього і якнайкраще влаштувати людське життя. Щоб осягнути цю мету, розум придумує найрізнородніші засоби. Сукупність усіх тих засобів називаємо звичайно апаратом. Первовзором для апарату є машина. Машина повстає в такий спосіб : природа достарчає матеріял залізну руду; із залізної руди витоплюють залізо; залізо перетоплюють у сталь, із сталі формують машинові частини, з яких складають функціонуючу цілість - машину, що працює для людських цілей.

Однак машина зовсім не є одинокою формою апарату. Вона є одним із видів апарату, або краще його прототипом. Ми говоримо не без причини також і про економічний апарат. Під ним розуміємо систему раціонально придуманих засобів, які уможливлюють нам продукцію і розподіл економічних дібр. Так отже апарат в найширшому розумінні – це орган і знаряддя для опанування світу і для задоволення життєвих потреб людини. Він стоїть на службі свідомо кермованої техніки життя.

Поняття техніки охоплює всі роди переробки й перетворення матеріялу, що його дає оточення, з метою якнайкращого оформлення зовнішнього життя. Техніка не обмежується ~~не~~ лише машинами. Хоч її принцип виступає найвиразніше у світі машин, техніка обнимає собою всі апарати. В цьому розумінні говоримо про техніку економіки чи адміністрації, так само, як і про економічний чи адміністративний апарат.

Наше зовнішнє життя є сьогодні в надзвичайній мірі залежне від апарату: від телефону, телеграфу і радія, від парової машини і електромотору, від авта, залізниці і літака, від мікроскопу і телескопу, від рентгенового апарату і друкарської машини. Кожний із цих апаратів в свою чергу уходить в склад обширніших апаратів економіки, науки, держави і т.д. Так отже наше життя, властиво кажучи входить в склад апаруту апаратів. Зовсім правильно говорить Ясперс, що над модерною людиною панує апарат.

Щоб пізнати повно значення цього факту треба показати характерні ознаки апарату. Кожний апарат функціонує механічно, тобто під строгою конечністю за наперед обчисленими і встановленими законами. Цим відрізняється механічність апарату суттєво від органічності живих сотворінь. Якраз ця різниця показує виразно те, що специфічне для апарату. Живе сотворіння також є системою членів, які працюють для цілості. Однак воно завжди виявляє основну ознаку всього органічного, а саме: самостійний рух і саморегуляцію. Цей самостійний рух і саморегуляція залишають завжди відкриті двері для можливостей, що їх не можемо наперед обчислити. А це є основний момент що його апарат не має. Кожний апарат з причини своєї техніки є неживий і бездушний. І тому людська діяльність є сьогодні в такій мірі змеханізована, в якій є вона залежна від апарату. Первісно людська діяльність була одушевлена і сповнена внутрішнім переживанням. Тепер під пануванням апарату, вона тратить цей свій характер. Наша діяльність проходить у великій мірі за правилами установленими наперід, і раз на завжди. Внутрішньо ми вже не беремо в ній участі.

Це один наслідок постає із цієї залежності сучасної людини від апарату. Кожний апарат є оснований на принципі організації. Кожна організація основується на принципі поділу праці. Прикладом поділу праці може послужити праця у модерній фабриці. Цілість виробничого процесу є поділена на завжди в однакові руки окремих людей і складається разом на "плинучій ленті" увесь час однаковими монотонними рухами. В якій ор мірі сучасна людина є залежна від організаційних апаратів економіки, держави і культурного життя, в такій самій мірі її діяльність підлягає законові поділу праці.

Вказуючи на апарат, техніку, механізацію, організацію і поділ праці, ми хотіли показати, як загальний процес раціоналізації проявляється внутрі модерного буття і як він обумовлює наше зовнішнє життя.

3. Наслідки раціоналізації .

На наслідки не треба довго ждати: раціоналізація, – людський витвір, – впливає на людину; вирішально формує людське переживання світу і власного існування. Коли ми усвідомимо собі цей вплив, то стане нам ясно, в чому лежить суть властивих труднощів і проблем людського буття сучасності. Або, скажемо точніше, в якій мірі процес раціоналізації має вплив на людську душу.

А. Перетворення світу на цілі .

Ми вже згадували, що головним мотивом раціоналізації є намагання опанувати світ, як простір людського бут=

ти. Так отже в раціоналістичному наставленні ми схоплюємо і пояснюємо навколишній світ під аспектом цілі і доцільності. Ми дивимось на світ як на річ, з якої можна щонебудь робити, яку можна використати. Ми глядимо на світ як на цінності, які є корисні, придатні і здатні для чогось. Ми можемо звести це до одного знаменника і назвати поступовим "перетворенням світу на цілі". Значення цього процесу не сміємо не доцінювати. Бо в процесі переміни світу на цілі ми позбавляємо світ його чару, його богів і його думі. Погляд, що бачить у світі тільки ціль, придатність і користь, засоби і знаряддя, - не може бачити таємниць і містерій, які є в кожному явищі. Це відноситься передусім до природи. Раціоналістичне наставлення не глядить на природу, як на Божий твір, який сповняє нас подивом і вдячністю. Воно дивиться на природу, як на речі, які можна технічно обробити чи економічно використати. Це все можна сказати і про відношення людей до себе. Раціоналістичне наставлення принесло із собою те, що одна людина бачить в другій не індивідуальн[53] і незамінного носія людської гідности, лише тільки засіб для власних цілей. Коли він не дає вже ніякої користи, його викидають без ніякого співчуття. Найяскравішим виразом того є вислів "людський матеріял", який часто вживається в сучасній мові. Раціоналістичне перетворення на цілі має вплив на найбільш інтимні людські відносини. Це видно хочби і з того, як у великих містах зустріч обох полів відбувається із повною свідомістю під аспектом здатності партнера для задоволення сексуальної потреби. В негативному випадку, партнери розходиться без особливих почуттів і шукають за іншими, більш відповідними. Кінець - кінцем можна сказати, що перетворення світу на цілі - це втрата здатності до любові і подиву. Бо погляд любові і погляду бачить у світі не засоби для власних цілей, лише ідеальні цінності, які кличуть людину, підносять її понад саму себе для самовідданння, праці і служби.

Б. Віднутрішнення людини .

Другим фактором модерної раціоналізації є те, що в скороченій формулі можемо назвати "поширення життєвого простору". З одного боку техніка комунікації дозволяє нам в кількох годинах переноситися на віддалі, для переборення яких в часах Ґете потрібно було ще цілих тижнів. Наш життєвий простір стоїть у такому відношенні до життєвого простору наших прабатьків, як світ малої дитини до світу дорослої людини. З другого боку модерні засоби транспорту та інформації наближають далечінь до нас. Преса, телефон і радіо подають нам відомості про найбільш віддалені речі і найновіші події. У крамницях маємо продукти з найдальших країн і найновіші винаходи техніки. Суму людського знання маємо зафіксовану в книжках по бібліотеках. У величезних готелях зустрічаються люди із різних країн. Централізація державного, економічного і культурного життя дає багато можливостей праці у різних професіях. Численні уладження дають можливість для відпочинку і розваги; численні мистецькі урядження дають можливість культурної освіти.

Для людини таке поширення життєвого простору означає практично – невичерпне накопичення можливостей переживати. І це є факт великого значення. Бо він приводить до того, що людина переживає не інтензивно, в глибину, лише екстензивно, в ширину. Збільшення можливостей переживань прискорює темпо життя модерної людини, це знову недозволяє людині переживати світ у глибині своєї душі. Колись давніше мандрівник зупинявся перед краєвидом, щоб насолодитись його красою. Якраз у противному напрямку діє подорожування поїздом і автом, що в найкоротшому часі переносить нас з місця на місце. Швидкість, що уможливлює нам техніка і поспіх, до якого спонукує нас багацтво можливих переживань, виходить далеко поза природне темпо життя. Сприйняті враження не поглиблюються в глибині душі, не ростуть там і не доспівають. Там розвинувся в людей імпресіоністичний, плиткий стиль переживання, який є наставлений на швидку зміну вражень. Цей стиль переживання характеризує "культ швидкості" /Ортега и.Гассет/. Він опановує читання, огляданя і слухання. Образи-красвиди швидко проминають за вікнами поїзду чи авта, яким їдемо. Це саме повторяється в кіні : фільмові картини пробігають у швидкій зміні одна за одною, тижневик, науковий і драматичний фільм. Душа людини сама стає екраном, на який світ кидає свої швидко проминаючі рефлекси, не залишаючи ніякого тривалого сліду. Не інакше представляється радіо: за мистецькою передачею слідує репортаж, заки це слухач мав час пережити її в глибині своєї душі.

Таким чином модерна людина тратить глибину і справжню ширшу переживань. Ми слухаємо й читаємо за багато і за швидко. Велика кількість доступних книжок, газет і журналів виробляє тип "швидкого читача" . Велика кількість того, що викликає охоту читати, або, що мусить бути прочитане, щоб бути в курсі справ, не залишає часу довго задержуватись при одному. Як читання, огляданя і слухання, так майже вся людська діяльність обмежується сьогодня до того, щоб швидко запізнатись із чим небудь, або якнайскорше полагодити це. Наше ціле життя має характер можливо якнайшвидшого полагодження. Чим більш неполагодженого тягнеться за нами, тим більш росте життя поспіх, який переходить у квапливість і нервозність. Збираючи можемо ствердити, що техніка вможливила нам розширення життєвого простору, але разом із із тим спричинила "поспішне життя". Таке життя не дає часу призадумуватись над чим небудь чи глибоко переживати що небудь. Ми стоїмо перед фактом,"відвнутрішнення" людини.

В дусі цього відвнутрішнення відбувається і те, що ми зазнали перетворення світу на цілі. Бо під словом внутрішність розуміємо ту глибину душі, яка відзивається, коли нас що-небудь захоплює, як це діється в любові, подиві, почутті побожности, в переживанні мистецтва і в метафізичному. Раціоналістичне наставлення, якого головним мотивом є зробити світ зрозумілим і опанувати його, зовсім не дає нам нагоди захоплюватись чим-небудь. Таким чином в раціоналістичному наставленні ми вже не переживаємо світ безпосередньо, лише як факти, які треба поняти, щоб опісля їх використати. Для людини, що живе внутрішнім життям речі на світі мають своє обличчя, вони промовляють до неї, вони стають її внутрішньою власністю. Для раціоналістичного наставлення речі не мають ніякого обличчя, вони є тільки ціллю або осередником до цілі. Таке хатекі наставлення віддушевлює світ, відбирає йому його чар і його божество. І це є об'єктивний продуктовий бік божества: І цього процесу, який в людині відбувається як відвнутрішнення. Людина глядить на світ холодно, тверезо, без пристрасти і захоплення. Вона звертає увагу тільки на користь і успіх, стає практичною і скептичною. Немає в ній уже ні подиву, ні любови, ні побожности і захоплення.

3. Втрата життєвої безпосередности .

Ці формули: "перетворення світу на цілі" і "відвнутрішнення людини" , представляють нам ті важливі переміни, які зазнала людська душа під впливом раціоналізму і раціоналізації. Але наслідків раціоналізації є більше. Передусім пригадаймо собі, що одним із засобів, якими послугується раціоналізація, є завжди апарат. Кожний апарат має характер чогось механічного, він функціонує за наперед обчисленими і раз на завжди встановленими законами. Механічність апарату стоїть у повній протилежності до органічности природи, до життєвих процесів живого росту і розвитку. Коли усвідомимо собі, в якій мірі життя модерної людини є залежне від апарату, тоді стане ясним, що сучасна людина в процесі раціоналізації втрачає чим-раз більш внутрішнє відношення до життя і природи. Можемо назвати це скороченою формою — "втрата життєвої безпосередности". Це відноситься передусім до мешканця міста, бо він не живе вже в безпосередньому оточенні живої природи, що росте і розвивається, тільки майже цілковито в оточенні технічно випродукованих речей. Він не ходить вже по родючій землі, тільки по технічно виготовленому асфальті або по кам"яному хіднику. Він не бачить зелені рослин, тільки сірі кам"яниці. Всюди навколо нього каміння і сталь, бездушний матеріял технічного світу. Він не чує, як журчить потік і воду бере із водопроводу. Він вдихає в себе не запашне повітря лісів і лук, тільки сморід фабрик і авт. Він не чує звуків природи, тільки галас технічних заводів. Він не бачить лету птиць і хмар над собою, тільки фасади кам"яних колосів, електричні проводи і настирливу рекляму. Так втрачає мешканець міста зв"язок із природою, зв"язок із краєвидом і небом, із хвилюванням піль і подувом вітру. Це все не промовляє вже до модерної людини так, як воно промовляє до людини, що не втратила зв"язку в природою. А таке переживання завжди запліднювало мистецтво і релігію. Первісне відношення людини до природи, спільнота із рослиною і твариною є розірвана через технічний світ цілей і засобів. Вираз "мати — природа" втратив свій таємничий і житедайний сенс.

4. Втрата душевної цілости.

Дальші наслідки раціоналізації побачимо, коли пригадаємо, що раціоналістичний порядок життя із конечністю приносить зі собою поділ праці. Це відноситься в однаковій мірі до фізичної як і до інтелектуальної праці. Праця фабричного робітника обмежується кількома, цілий час тими самими рухами при обслузі машини. По боці інтелектуальної праці маємо далекоідучу спеціялізацію науковців. Хемік, фізик чи філолог працюють над окремими частинними питаннями, із яких опісля складається цілість науки.

Принцип поділу праці має , психологічно беручи, величезний вплив на людину. Він не дає людині можливості всебічно розвиватись в житті; він ставить вимагання до окремих частинних областей людини, до тіла чи виключно до інтелекту, або навіть до певних тільки функцій і здібностей. Наслідком такої спеціялізації є втрата внутрішньої єдности людини, єдности інтелекту, серця і інтересів, Людина тратить свою власну єдність, тратить єдність із світом. Находячись під примусом поділу праці, людина не має можливости переживати себе як органічну цілість і як така віддатись праці. Праця фабричного робітника чи наукового спеціяліста не є вже виразом їхньої особистости, не є здійсненням їхнього життєвого завдання. Вона є тільки частинною функцією, яка потрібна для того, щоб забезпечити собі екзистенцію в нутрі модерного життя. Так отже модерна людина терпить від втрати живої єдности, вона страждає, бо не може бути цілістю. Вона почувається розірваною на окремі частини, які нічого або дуже мало мають зі собою. І так до попередніх наслідків раціоналізації, які ми назвали перетворенням світу на цілі, віднутрішненням людини, втратою життєвої безпосередності, приходить ще четверта втрата - " втрата душевної цілости".

5. Перетворення в масу.

Але наш список втрат ще не є закінчений. Ще не було мови про найважніший вплив раціоналізації на модерне життя, а саме : перетворення людей у масу.

Передусім треба пояснити саме поняття маси. Під масою розуміємо многість окремих річей чи істот , оскільки вона приходить до значення не завдяки якости окремих частин, тільки завдяки їх кількости. Маса - це чиста кількість, сумаричне накопичення без внутрішнього розчленування і без зовнішньої форми. Її частини є однакові або принайменше різниці частин є без значення.

В цьому загальному значенні можна прикласти поняття маси також і до людини. Також і людська маса є внутрішньо нерозчленована і зовнішньо безформна кількість індивідів. Також вона приходить до значення не завдяки якости й окремішності окремих людей, що до неї належать, тільки завдяки їх кількости. Як тільки одиниця стає частиною маси, всі прикмети її особистої індивідуальности перестають грати ролю.

Таке проглинення одиниці масою може відбуватися в двох формах: як акутне творення маси і як прогресивне перетворення в масу. Можемо також назвати ті два види масу "людська маса" і " масова людина". Акутне творення маси - це явище понадчасове, загально людське : людські маси творились у всіх часах. Вони повстають на деякий час при відповідних умовах, підчас революцій, плюндрувань, збіговищ , панічних ситуацій і швидше чи пізніше розпливаються. Зато прогресивне перетворення в масу, яке веде до витворення "масової людини"- це процес, який є залежний від часу і який є якраз характеристичний для нашої доби.

Йде про факт,що одиниця у співжитті із другими внутрі організації держави,економіки і культурного життя чимраз більш тратить значення як індивідуальність,як незамінна особистість,а приходить до значення тільки як число,як додаток,як один серед багатьох. Цей процес стоїть у найтіснішому зв'язку із раціоналізацією. Ми тут не рішатимемо питання,чи це раціоналізація вможливила людям жити в великих кількостях на малому просторі,чи навпаки,великий приріст населення в останньому столітті є причиною,яка з конечністю привела до раціоналізації+/ Однак фактом є,що всюди там,де люди живуть у більшій кількості і де треба забезпечити їх харчами,предметами щоденного вжитку і можливостями заробітку,але і також подавати їм до відома факти і події, - з цим всім може справитись тільки механічно функціонуючий апарат. У великому скупченні людина може жити тільки за допомогою раціоналізації,тільки за допомогою добре продуманого технічно-організаторського апарату. Але при цьому у великій мірі тратить своє значіння індивідуальність особистости,яка проявляється у власному дасвіді,власних осудах і власних рішеннях. Тому модерна людина,незалежно від своєї волі,підлягає в такій мірі процесові перетворення в масу,в якій її життя є залежне від організаторського апарату. Яке це має значення,розберемо тепер коротко.

Перетворення в масу означає передовсім нівеляцію,виключення того всього,що відрізняє одиницю від оточення,знесення індивідуальних різниць: цю нівеляцію і пересічність находимо в найрізноманітніших областях людського життя. Повстає пересічне обличчя без ознак одноразовости і неповторности. Також спосіб мислення нівелюється. Шпенґлер пише: "Усі мозки стали рівні. Маса сходиться,маса мислить. Хто не мислить разом з масою,хто самостійно мислить, того вважають за противника". Преса і радіо дбають про те,щоб усі мали однакові погляди і однакові стремління. За допомогою преси і радія можна впливати одночасно на свідомість сотень тисяч людей. Механічно-масова продукція предметів щоденного і іншого вжитку і їхній розподіл на величезне число споживачів веде до нівеляції уподобань і життевого стилю.

Але перетворення в масу означає не тільки пересічність, заник особистої своєрідности; воно означає також знесення особистої самостійности і особистої волі. Самостійність людини проявляється в мисленні,почуванні і хотінні як самостійність осудів,поглядів,як первісність почуттів,що приходять із глибини власного переживання,і як самостійність у ставленні собі мети і в самовизначенні своєї діяльности. Все це сьогодні у велиеій мірі через примус організації не має значення для одиниці. Чим більший організаторський апарат,куди одиниця належить із своїм життям і працею,тим менше є вона в силі обняти зором цілість,до якої вона належить. Тим самим не стає передумови для витворення самостійних поглядів і осудів. Тому одиниця бере свої погляди із зовні,з преси і радія. Вона засвоює гасла і паролі,що ними її годують. Власний осуд і особисте переконання замінюються публичною опінією,що її фабрикує преса і радіо. Також почуття виникають під впливом суґестії тих уподобань,за якими аґітують. На місце справжнього переживання цінностей,що даються нам у символах,приходять пропаґандивні гасла. Вони викликають швидкопроминаючі і нещирі почуття, які післязавтра вимінюються на другі. Накінець відносно вільної і самостійної діяльности треба пригадати,що наша діяльність у великій мірі є ограничена правилами і конечностями,що їх встановлює організація. Отже наша діяльність находиться під примусом, що в великій мірі виключає особисту ініціятиву. Для прикладу пригадаймо, що великі індустріяльні підприємства підривають існування вільного ремісника; так само великі торговельні і економічні концерни - існування самостійного купця.

Знесення свободи і самостійности спричинює знесення особистої відповідальности. Бо людина може бути відповідальна за свої вчинки тільки тоді, коли вона поступає згідно зі своїми власними осудами і рішеннями. При поступовім перетворенні в масу відповідальність переходить на анонімний апарат організації, або на небагатьох, що тим апаратом кермують, - просто тому, що одиниця не є в силі огорнути зором цілого апарату.

На цьому кінчаємо інвентаризацію наслідків раціоналістичного порядку життя. Перетворення світу на цілі і відвнутрішнення людини, занепад безпосереднього відношення людини до життя і втрата внутрішньої єдности, втрата особистої своєрідности і самостійности у процесі перетворення в масу - це поодинокі ознаки внутрішньої ситуації сучасної людини. Вони находять свій вираз у свідомості кризи і небезпеки.

Ці ознаки находяться у внутрішньому зв'язку між собою і обумовлюють себе взаїмно. Ми вже підкреслювали, що перетворення світу на цілі і відвнутрішнення людини - це процеси, що кореспондують зі собою. Дальше, перетворення світу на цілі є рівнозначне із його віддушевленням, і тут бачимо пов'язаність відвнутрішнення людини із втратою життевої безпосередности. Так само існує прямий зв'язок між відвнутрішненням і втратою цілости. Бо мірилом внутрішности є глибина. Все, що людина переживає в глибині своєї душі, проникає всі поодинокі області її душевного життя, її почуття, зображення, мислі, хотіння і поступки. Все це скупчується в цілість навколо формуючого осередка. Так отже людина живе тільки тоді цілісним внутрішнім життям, коли вона переживає в глибині своєї внутрішности (Innerlichkeit). Тому є очевидне, що втраті внутрішности /відвнутрішненню/ відповідає розклад внутрішньої єдности і замкнености. І тут знову маємо принайменше посередній зв'язок із процесом перетворення в масу. Перетворення в масу є знесенням первісної своєрідности і самостійности власного життя. Однак таке життя може виростати тільки із внутрішньої єдности і замкнености. Факт, що в процесі відвнутрішнення модерна людина втратила душевну єдність і замкненість, відповідає отже докладно втраті своєрідности і самостійности у процесі перетворення в масу.

Приглянувшись цій пов'язаности, побачимо, що всі вичислені поодинокі впливи раціоналізації на душу модерної людини сходяться докупи в явищі відвнутрішнення. Як апарат, техніка, механізація, організація і поділ праці є формами і засобами, за допомогою яких здійснюється раціоналізація, як центральний принцип модерного життя, - так само назовні душевні недоліки є тільки різними аспектами одного центрального душевного процесу: відвнутрішнення людини.

ЛІТЕРАТУРА І СУЧАСНІСТЬ

Гайнц Ковбір
з нім.пер. О.Теслюк

А ОПІСЛЯ?

Кораблі греків заховалися за обрій забуття і взяли зі собою все,всі терпіння минулих десяти літ,надії,віру, - гнів пригнічених,як також зарозумілість захватців,взяли все,що для тих,які це пережили видавалося нуждою та упадком цілого світу. Вони взяли зі собою також промінь величі. За ними заховалося червоне сонце в морі заходу. Це все виглядало як океан крови,але опісля,коли сонце байдуже і скоро пірнуло,залишилася тільки сіро-оливна ширінь сумерку - і промінь погас.

Ті,що залишилися з міста Трої відвернулися,і звільнилися від спогаду про останню скаргу дорогих,що їх забрали зі собою кораблі, звільнилися від спогадів зовсім та звернулися назад до міста,якого руїни стояли твердо супроти наступаючої ночі; твір людини,який боги в свойому задумі зграбували людською рукою.

Високо над містом стояла в холодній величі вечірня зоря. Мешканці,про яких тут тільки йде мова,незнайомі та безіменні,яких ім'я доля не прокляла і тому їх забула,зітхали. Вони не дивилися один одному в обличчя,коли приготовлялися до ночі. Так,тепер прийде ця ніч,прийде холод і вовки. Як зможуть зустрічати їх без охорони міста? Як можна жити без охорони звичаю?

Так далеко було зухвале покоління Пріяма,так далеко богами проклятий чин Париса,так далеко він сам і чужа жінка,що була так зненавидженою через любов і так любленою через ненавість,доки не стала ідолом,що день і ніч,не звільнила більше від пристрастей - так далеко це все, - проминуло - зовсім зникло.

Проминули жах і спротив,пропали сили,які постійно виростають із спротиву. Проминула ніч полум'я і крови,в якій доля сама відійшла в королівській безпам'ятності.

Проминула доля для злого і доброго ,страх і удуховлення,біда і пишнота. Не остало нічого.

Це Ніщо - було як досяжна,чуйка і вбивча порожнеча. Ті, - що колись дали містові обличчя і барву,були так далеко,як далеко було це обличчя і барва.

Так далеко,була вкунці коротка хвилина,в якій можна було відчути смак свободи,коли останні кораблі покидали пристань,в якій лежали десять літ,десять безконечно довгих і важких літ. І забувся посмак свободи. А час,що стояв непорушно одною хвилиною,пішов дальше,все однаковим кроком,мимо тих,що осталися.

Довкруги них не остало нічого,як порожнеча світу. І прийшла ніч,прийшли вовки і мороз,і прийшло все терпіння пітьми. А після з явилися зорі,які ніколи не були так близько перед містом,як тої ночі. І як засірів новий день,продзвеніла перша пісня.

Без зброї стояли вони супроти життя,ніякий наказ не кликав їх поступати так,чи інакше,ніякий звичай не кермував їх чином,ніякий великий плян не порядкував їх працею на довший час. Бажання жити та потреби слідуючого дня - були їхніми одинокими наказувачами. І плуг розорав вогку землю.

Вони оминали руїни. Бо знищеними були не тільки речі,але й те,що крилося за ними. Хто задовго задержується при руїнах,того переслідують погані видива.

Пророчка Кассандра сиділа самітня біля руїн щодня і щоночі. Агамемнон її зганьбив. Не є щасливими ті,що скоштували овоч пізнання.

Діти глузували з Кассандри. І прийшли нові діти,що також насміхалися з неї. В літі тяглися над руїнами кучеряві хмаринки,порозпалися на зелені горбки і діти найшли прегарну забавку. Це був меч зі синьої криці з золотою руколяттю. Це був меч Гектора,який загубив він на тому місці,в якому вбив його Ахілл,це сталося в тій хвилині,коли історія задержала свій віддих.

Але діти рисували на піску серця,і вписували туди імена.Опісля,коли літню вже жінку,Кассандру,поховали зараз поруч гробу її брата Гектора,приходили нові діти і питали: "Гектор, - хто це був?" А молоді хлопці здвигали раменами.

І одного дня піднялося над зеленим горбом руїн нове місто. Верства за верствою підносилося місто на горбі,понад іншими. Була в ньому любов,щастя;сміх і багато корисного діла. І була в ньому також пісня. Прийшла радість,продумана торгівля і багатство.Городи над рікою і пісня Сірінкс в присмерку.

А коли Олександер,якого назвали Великим,переганявся з товаришами на горбі,який звали могилою Ахілла,нагий і безкорисний як боги, - тоді сміялися троянці.

РЕПОРТАЖІ

В. Б.

З ПОЇЗДКИ В ОБЕРКАССЕЛЬ.

/Репортаж/

Мій плян попередило бажання - побачити,як живуть українські студенти в інших осередках Німеччини - віддалених від переповненого нашою еміґрацією та зокрема студентами не тільки Мюнхену,але й інших баварських міст. Після такого твердого бажання прийшла відвага рішитися на невигідну,бо далек поїздку,вкінці прийшов цей неспокій,якій одного дня "викинув" мене з тихого Авґсбурґа - в невідоме.

Показалося,що їздити не так страшно. Невігідно,щоправда,тісно й темно в сьогоднішніх "експресах",але і до цього можна звикнути. Найбільшою"проблемою" загалом - це всісти до поїзду,а це не все вдається зробити "правильним" шляхом... Маючи невеликий досвід, я і не пробував розпитувати за місцями,а узрівши відкрите вікно - всунувся до купе. Мене привітали невдоволені голоси"тубильців",що протестували проти обтовкування колін та оспорювали "правовість" мойого поступку. Я на оправдання найшов тільки один арґумент: "Інші також хочуть їхати" - це заявив я по-"авслендерски" і взявся робити собі місце,збираючи з лавки різні клуночки та ствляючи їх на полицю. Факт залишився фактом. Я був у поїзді,мав сидяче місце і був певним того,що мій "експрес" довезе мене до Кельн. Та не судилося...

На границі французької зони мене викинули з поїзду,завернули і казали їхати окружною дорогою. Мої симпатії до французів ослабли дещо через цей нешляхотний поступок,але треба було слухатись. Ця непередбачена зміна кинула мене на нову Одиссею,нові невигоди в жахливо переповнених поїздах.

Змучений,голодний,брудний і невиспаний,добився я пізним вечером до Кельн. Тут переночував в готелі,а раннім ранком "буммельцуґом" приїхав до Оберкассель, - місцевості,в якій находиться гуртожиток наших студентів з університету в Бонн.

Оберкассель... Невелике містечко розкинене на узбіччі гір. Широкий та відкритий вид на долину Рену...

З поїзду вискочив я з одним побоюванням: скільки це кілометрів доведеться мені мандрувати до студентського гуртожитка... Яке ж було моє розчарування,коли зустрічний дідусь вказав палицею на два гарні будиночки,зараз біля станції кажучи: "Ось тут мешкають чужинці. Здається,що це навіть студенти". Я віддихнув з полекшою і минаючи зелене подвір'я ввійшов до будинку. Зовсім несподівано опинився я в дівочім гуртожитку... Як на візиту,було може завчасно, але гостинні господині, довідавшись, що я з далекої дороги, приняли гостя чим хата багата...

Опісля прийшла зустріч зі студентами в мужеськім гуртожитку з представниками управи УСГ і гістьми з Ганноверу і Геттінґену.

Після кільнагодинної розмови, живої виміни думок, поглядів і новостей, мені зарисувався деякий вгляд в життя наших друзів з Бонн. Це нечисельна студентська громада, зложена майже виключно з нових, молодих студентів, - це острівець українства північно-західньої Німеччини. Зданий на себе самого, цей гурт наших студентів держиться твердо у ворожому, чи тільки байдужому до нього, чужинецькому морі, працює над собою і над вдержанням доброго імени українського студентства. Дойно так ізольовані люде оцінюють вповні свій органічний зв'язок з національним організмом і шукають вперто контакту з більшими українськими студентськими групами англійської, чи інших зон.

Найприємнішими хвилинами з побуту в Оберкассель, була невелика прогулька-прохід, з молодими друзями, в гори, на яких узбіччі розложилося містечко. Крутою доріжкою, виненою серед плеканого букового лісу, що роївся від шукачів грибів, ми піднімалися вгору.

Був гарний, осінній день. Перед нами відкривався вид на долину Рену, що стелилася нам до ніг. Мов на долоні бачили ми правий беріг ріки... На лівому, - напроти нас, лежав Бонн, і сріблився в легкій мряці, що підносилася над рікою... Ген далеко, направо, видніли вежі кельнського собору і йому назустріч наче бігли залізничі рейки... Хтось з присутніх вказував на сусідні "Зібенґебірґе" і переповідав зв'язані з цими горами і Реном старі германські перекази...

Далеко, за найближчим закрутом була скала... Пригадувалася мідноволоса Льореляй... може "Рибалка" Гете...

Була прегарна осіння погода і ми найрадше остали б до вечора в лісі, коли б не це, що союз чужинецьких студентів уряджував цеї неділі концерт.

Це мала бути репрезентативна імпреза зорганізована усіми чужинецькими студентами бонського університету. Українців запрошено на неї, хоча вони своїм малим числом губляться в цьому чужинецькому морі.

Концерт був справді на високому мистецькому рівні і присутні на ньому представники УНРРА та німецьких університетських властей висловилися опісля з належним признанням. Присутніх українців вразив факт, що між вивішеними прапорами всіх національностей, що брали участь, не було українського. Це очевидно в першу чергу заслуга наших "единокровних" братів...

- -

Протягом дводенного побуту в Оберкассель я так заприязнився з нашими друзями, що важко було розпрощатися. Але треба було їхати. Я мав перед собою ще далеку дорогу до Ганноверу і Геттінґену.

....

З АКАДЕМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА.

АКАДЕМІЧНІ ВЕЧОРИ.

В мюнхені започатковано з днем I5.XI. Академічні Вечори для ширшого громадянства та студіюючої молоді.

Нав'язуючи до традицій в краю, ініціятиву Академічних Вечорів взяли на себе: Український Католицький Академічний Сеніорат ім. Митрополита Андрея Шептицького, Українське Наукове Товариство та українське студентство.

Ціль Академічних Вечорів, як подано в програмці - "... подати українському громадянству, а в першу чергу нашій студентській молоді в приступних наукових викладах та дискусіях синтетичний погляд на найактуальніші проблеми сучасної передмової доби".

Тематика викладів поділена на три циклі:

I/ філософічно-світоглядовий,
2/ історично-суспільний,
3/ літературно-мистецький.

Керівництво Академічних Вечорів, як і самі виклади спочивають в руках наших кращих професорів і це дає запоруку, що рівень їх буде справді академічний.

В дні I5.XI. відбувся перший Академічний Вечір /інавґураційний/ з викладом Проф. Др. О. Кульчицького на тему: "Психологічна проблематика світогляду сучасности".

Вечір відкрив предсідник Академічних Вечорів Проф. І. Мірчук, передаючи побажання від хворого Ректора Щербаківського та з'ясовуючи коротко ціль цих вечорів

Опісля прелегент в своєму суто-науковому докладі розвинув цілий ряд цінних думок про суть, повстання та питологію світоглядів.

"Світогляд - повинен бути не сумою пізнань, але цілістю. Він є відображенням світа не лише того, що є, але й того, що гряде".

В дискусії, яка розвинулася після викладу порушено багато цікавих питань. Пригадалися мимоволі Академічні Вечори у Львові, коли то молодь мала нагоду прислухатись до дискусії наших поважних громадян, часто дуже живої і палкої... Безперечно, це була одна з нагод, при якій можна було багато навчитися.

Сьогодні, тимбільше академічна молодь повинна вчитися багато від старших, досвідчених громадян та професорів. І саме тому, велике завдання Академічних Вечорів.

Сьогодні, академічна молодь так рідко поза високою школою має нагоду перебувати в культурно-наукових кругах, та слухати нетільки наукових доповідей, але також академічної дискусії, повинна якнайкраще використати таку нагоду. Було б тільки побажаним, щоб дискусія була справді підготована, щоб забирали в ній голос дійсно компетентні знавці даних ділянок, бо тільки це зможе дати нагоду молоді щось навчитись.

Треба сподіватись, що Академічні Вечори здобудуть не тільки популярність на мюнхенському терені, але принесуть гарні успіхи.

ЛИСТ З ТОРОНТО.

Наводимо уривок листа українського студента 3-го року хемії з Канади /Торонто/.

"Я вже довший час мав охоту порозумітися з українськими студентами, що перебувають на скитальщині... Я маю ще рік, щоби покінчити хемічну інженерію. Праця, яку творить ЦеСУС в таких надмірно тяжких і несприятливих умовинах, повинна бути для нас, українських студентів у Канаді взірцевим прикладом витривалости й ініціятиви, чого якраз нам тут потрібно.

Питаєтеся, як тут організоване студентство?

В Монтреалі, нажаль, дуже мало українських студентів на університеті. Причина мабуть у тому, що студії тут на університеті коштовні, не так, як в Краю, а подруге молодь не дістає досить моральної та духової піддержки і заохоти до науки від своїх родичів, чи організацій до яких вона належить. Фінансові труднощі можна досить легко побороти.

Підчас вакацій, студенти дуже часто мають нагоду заробити досить, щоб заплатити за один рік університету.

На заході справа мається багато краще. В Торонті, наприклад, є сто українських студентів на університеті, і подібні числа на інших університетах на заході..."

ПРАЦЯ УСГ В ГАЙДЕЛЬБЕРҐ.

Студентська Громада в Гайдельберґу перевела перевибір Управи. Нова Управа поставила собі в першу чергу за завдання нав'язати якнайтісніші зв'язки з чужинцями. В тій ділянці, студентська Громада може похвалитися вже поважними успіхами.

В днях від 2-I4 вересня ц.р. відбувся студентський міжнародній вакаційний курс на який Громада вислала трьох представників.

Пише нам учасник курсу: "Курс був однородною подією з уваги на високоякісне політичне, світоглядове й наукове значення. Проведена з тої нагоди акція з обсягу актуалізації і насвітлення української площини серед професорів американського, англійського, швайцарського й голяндського університетів на терені марбурзькому - була інтензивна.

Не від речі буде згадати, що крім нашої, ніяка українська студентська Громада відпоручників туди не вислала, чим виявлено недоцінку тої міри важливого фактора".

НАШІ СТУДЕНТИ У ФРАЙБУРҐУ.

Фрайбурґ - один із небагатьох університетських осередків французької зони, віддалений від більших університетських міст Німеччини, зате близький до границі Франції...

В минулому, літньому семестрі, який закінчено в червні, було коло 20-ти українців. В зимовому семестрі, що розпочався I4 листопада і триватиме до 7 лютня, число зросло до 40.

Найбільше студентів на медицині, далі на правничо-державних науках, найменше на філософії та лісовому факультеті.

Студенти мають дбайливу опіку УНРРА, яка забезпечує їм мешкання та харчі.

При кінці літнього семестру зорганізувалася Студентська Громада, яка начисляла 27 студентів. Свою діяльність Громада обмежувала покищо до полагоджування біжучих справ та студентських сходин з рефератами. Для полагоджування справ студентів-чужинців та для репрезентування їх перед німецьким університетом, УНРРА та властями, зав'язалася міжнародня студентська управа, яка старається про товариське співжиття всіх національностей і в тій цілі влаштовує спільні вечірки.

16.II.45. відбулися другі з черги Звичайні Загальні Збори на яких вибрано новий виділ. Перше завдання яке поставила собі нова Управа це відсвяткування річниці Базару.

СТУДІЇ В ЕРЛЯНҐЕН.

Імматрикуляція на зимовий семестер в Ерлянґен почалася I.X. і тривала до I5 листопада. Через це, що університет має мало вільних місць, а найважніше брак мешкань - принято тільки невелику кількість студентів.

Слід відмітити, що в минулому семестрі зложило коло I5 українських студентів кінцеві і півкінцеві іспити.

АМЕРИКАНЦІ - УЧАСНИКИ ВІЙНИ НА ЧУЖИНЕЦЬКИХ УНІВЕРСИТЕТАХ.

Як подає закордонне американське міністерство, для американців - учасників війни є передбачені для студій 903 університети в 68 державах. Покищо студіює на чужинецьких університетах коло 350 американців - учасників другої світової війни. Американські студенти зазнайомляться ближче і з европейською наукою.

ЧИСЛО СТУДІЮЧИХ В СССР.

"В минулому семестрі покінчило в СССР свої студії 550.000 студентів. Так заявив міністер для високих шкіл Кафтанов. Понад 70.000 молодих спеціялістів всіх галузей склали свої кінцеві іспити. Всежтаки та кількість спеціялістів є замала, в порівнянні до вимог господарства. Тому до кінця 1950 р. число студентів на високих школах піднесеться до 674.000.

ОКСФОРД ПІСЛЯ ВІЙНИ.

Структура цілого соціяльного та інтелектуального життя на Оксфорді після війни сильно змінилася. Хтось, хто знає тільки Оксфорд передвоєнний і думає що найде його надальше таким, сильно милиться. Оксфорд змінив своє обличчя та примінює його до післявоєнних умовин. Сильний наплив бувших вояків на університет дає з одної сторони добрий та впертий в праці людський матеріял - з другої, приносить брак приміщень, як також потягає ряд змін в навчальній системі саме з огляду на студентів, що з причини війни перервали свої студії. Змінився також підхід студентів у виборі факультетів. Число студіюючих клясичні мови, сильно зменшилося. Натомісць далеко більше зацікавлення живими мовами.

Війна принесла багато недомагань, всеж повоєнний Оксфорд бореться енергійно з труднощами в ім'я своїх традицій.

МОЖЛИВОСТІ СТУДІЙ В ШТРАСБУРҐУ.

В Штрасбурґу студіює покищо кілька українських студентів. Тому, що університет має більше вільних місць, як студентів - є можливості подаватися туди на студії. Побажані документи в оригіналі, евентуально долучення їх після вписів. Знання французької мови потрібне.

ГАМБУРҐ:

В Гамбурзі відбувся в днях 3-6. вересня перший конґрес соціялістичного союзу німецького студентства в присутності студентів всіх університетів і високих шкіл трьох західніх окупаційних зон Німеччини як також і Берліна, на якому було вірішено продовжувати традиції розв язаної 1933 р. організації під тим самим прізвищем. На конґресі був присутній М. Перкінґ як представник англійської незалежної робітничої партії та сенатор Др. Ландгаль як представник гамбурзького сенату.

ФРАНКФУРТ НАД МАЙНОМ:

Початком зимового семестру має розпочати свою діяльність інститут пізнання Америки при франкфуртському Йоган-Вольфґанґ-Гете - Університеті.

ГАЙДЕЛЬБЕРҐ:

В Гайдельберзі буде відкрита нова музична висока школа під керівництвом музикального директора Фріца Генна, колишнього асистента Вайнґартнера.

МЮНХЕН:

На правничому факультеті мюнхенського університету викладатиме міжнародне право проф. Др. Еріх Кауфман, який був після першої світової війни німецьким представником при газькій судовій конференції і був від 1934 р. в Амстердамі

БЕРЛІН:

Відомий філософ проф. Др. Артур Ліберт вернувся з еміґрації з Англії до Берліна. Він присвятиться праці передусім колись ним провадженого наукового товариства Канта.

ВІДЕНЬ:

Група "Вільна Австрія" заложила університетську лігу, завданням якої є провадити виміну професорів і студентів поміж Австрією та Америкою. Крім того в англійській мові видавана газета "Нова Австрія" /Дас н е Оостеррайх"/ має за завдання плекати культурні відносини поміж Австрією та англосаксонськими державами.

ПРІНЦЕТОН:

З нагоди 200 років заложення прінцетонського університету /Прінцетон/, одної з найстарших та з найвідоміших високих шкіл Сполучених Держав півн. Америки, відбудеться у Прінцетоні /Нью Джерзей/ 15 конференцій. Перша конференція відбулася в середині місяця вересня. Після даних ректора, проф. Др. арольд'а Поддс'а, повинно взяти на конференції участь 100 найвидатніших науковців ріжних народів, щоб вимінятися своїми досвідами.

ФРАЙБУРГ/Пр:

Перша група французьких студентів, яка брала участь на ферійних курсах фрайбурзького університету, була змінена тепер другою групою. Плян першого курсу обняв виклади з філософії, літератури, історії, географії та історії мистецтва, як також і курс німецької мови для початкуючих і заавансованих.

УКРАІНСЬКИЙ ВІЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ У МЮНХЕНІ.

Дня 2.XI. започатковано виклади на зимовім семестрі факультету права і суспільних наук УВУ в Мюнхені. Виклади найперше відбуваються на вищих семестрах. Виклади з обсягу першого семестру почалися 20.XI інавґураційним викладом декана Олікшевича. Кінцевий речинець вписів - 27.XI.

Від часу відновлення діяльности університету в Мюнхені /квітень I 1946/ минуло вже два семестри. Багато студентів заавансованих в студіях наблизилося до їх закінчення. Тому Сенат станув перед завданням належної розв'язки проблеми абсольвентів. Він намітив цілий ряд нових реформ в тій справі. Найважніше це введення ступіня маґістра прав і суспільних наук. При вирішенні цієї справи Сенат кермувався фактом, що в сучасних умовинах з уваги на брак бібліотек та відповідної літератури не всі студенти будуть мати змогу написати докторську працю. Метою реформи є тепер наблизити наш університет до типу чужинних, головно США.

ЦЕСУС
лев. 46

СТУДЕНТСЬКИЙ ШЛЯХ

12

1 9 4 6

УКРАЇНСЬКИЙ
Ч. 1606
МУЗЕЙ-АРХІВ

СТУДЕНТСЬКИЙ ШЛЯХ

З М І С Т

ст.

1. Др. Мельник Петро: Рік праці ЦЕСУС-а 3

НАША ПРОБЛЕМАТИКА:

2. М. Кор.: ОПУС з'перспективи 7
3. М. Тирос: Чи ідеологічна диференціяція студентства 18
4. В. Мартос: "Великого бажайте!" 22

СУСПІЛЬНІСТЬ - ПРОҐРЕС - НАУКА:

5. П. Лерш - перекл. Р. Трач: Виховні завдання сучасности. 24
6. О. Кравченюк: Філософія і культура 29
7. О. К.: Дещо з історії англійської мови 31

ЛІТЕРАТУРА І СУЧАСНІСТЬ:

8. Роґер Іґор - перекл. М. Смалько: Гуманність "Трібаульт"-а. 33
9. Джон Ґельсворси - з англ. перекл М.К.: Життєвий фермент 45

РЕДАКЦІЙНА СТОРІНКА:

10. Е. Бобикевич: Шляхами до нового 47

З НОВИХ ВИДАНЬ:

11. О. Кульчицький: Теорія пізнання, або гносіологія /Рецензія/ 48
12. З АКАДЕМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА. 51

РЕДАҐУЄ РЕДКОЛЕҐІЯ

НА ПРАВАХ РУКОПИСУ

Др. Мельник Петро

РІК ПРАЦІ ЦЕСУС-а.

I/ Плян праці
2/ Світла і тіні
3/ Дальші вигляди

За нами рік праці студентської централі; рік осягів,реальних здобутків,рік радощів,але й рік невдач,змарнованих днів й рік розчарувань.

Так як многогранним є само життя,подібно слід очеркнути працю на студентському відтинку.

Зродилася наша організація в хаосі повоєнної дійсності і зуміла за відносно короткий час,в незвичайно трудних умовах вписати в книгу своєї роботи поважне сальдо.

До основних завдань було: I/ включити все українське студентство розкинене по різних університетських осередках та різних місцевостях і ляграх - в організаційні рямці. Основою стала професійність і аполітичність студентських організацій - цих основ держимося й надальше. Поставлено вимогу,щоб члени студентських клітин не були паперовими членами,себто,щоб члени дійсно студіювали. В тій цілі пороблено клопотання,щоб відносно багато наших студентів приймано у чужинецькі високі школи. Рішено поперти українські високі школи. Вложено багато організаційної роботи в створення університету УНРРА.

Немалий був наш вклад праці,щоб створити базу матеріяльного забезпечення студентства,тому взято на себе частину праці КоДУС-у,пороблено клопотання,щоб могти одержати допомогу від наших земляків зза океану.

Донедавна справа матеріяльної допомоги не представляла в амер. зоні великої проблеми,бо більшість студентів користувалася допомогою УНРРА. Однак з днем як вигасне поміч УНРРА і не прийде на її місце ніяка друга організація,тоді матеріяльне забезпечення студентства вирине в усій своїй ширині і повноті; особливо в краях що програли війну, де харчеве забезпечення не відповідає мінімальному заспокоєнню. Ця справа вже сьогодні є більш пекуча чим в той час минулого року.

Найбільше надій зв'язується із заокеанською еміграцією, хоча й дотеперішня практика не дуже виправдує реальність оцих надій.

2/ В напрямі світоглядовому й виховання станув студентський провід на основах християнізму та української державницької ідеї,не входячи в конфесійні різниці на світоглядово-партійній плятформі. Від українського студента вимагається християнських морально-етичних основ в словах і ділах та праці під кутом інтересів української нації не ставлячи вимог,щоб він важив в ту чи іншу доктрину,приналежав цій,чи іншій партії.

Одне виключається із студентських лав і осуджується: всяке діяння на некористь українства. Зате визнається те чи інше віроісповідання це справа сумлінь,приналежність чи признавання тієї,чи іншої української політичної організації - це річ особистого переконання студентства.

Зате проведено з цілим розмахом працю над самовихованням студентства,над піднесенням особистої й товариської культури. Ці дві справи є незаперечно великої ваги,коли візьмемо на увагу брак своєї державности,в зв'язку із тим брак освітно виховних установ та страшні воєнні роки,які головно на наших землях спричинили страшне спустошення під кожним оглядом,які тільки могла принести сьогоднішня модерна війна.

Студійно-науковий сектор грав одну з найважніших рол в праці студентських організацій. Пороблено намагання,щоб виполоти з рядів організованого студентства півінтелегентів,що підшивались під форму людей із закінченою середньою освітою. Намаганням стало,щоб українські студенти вчилися основно у солідних високих школах. Не титул,але знання й опанування свойого фаху стало кличем.

Рішальним чинником в значенні сьогоднішніх держав,чи народів є побіч політично-господарських чинників стан науки й виховання. Навіть в сьогоднішній війні перестало грати рішальну ролю військово-боєве підготування народу,зате на перше місце висуваються здобутки науки і техніки.

3/ Місцем для формування думки молодого українського покоління побіч сходин із живим словом,є студентська преса. Тут узгляднювано з одного боку її високий рівень із зразками оригінальних і перекладних статтей на різні цікаві для студентства теми,з другого боку доступність преси для усього загалу студентства,отже компроміс високої якости із інтересністю зовнішнього оформлення і змісту.

4/ Для зв'язку з чужинцями створено окремі референтури по студентських середовищах. Виміна думок і поглядів,пізнання себе,вірівнування різниць,взаїмна поміч та інформування показалося конечним для студентства різних національностей - особливо на чужині. Практика показала,що особистий контак чи дружба мають більшу вагу,чим офіційно-урядовий зв'язок.

На особливе значення заслуговують зв'язки з представниками державних народів,які чи то своїм політично-господарським чи культурно-науковим значенням особливо заслуговують на їх докладне пізнання і знайдення у них прихильників та приятелів.

Світла. До головних позитивних прикмет українського студентства сьогодні є організаційний змисл. В доволі короткому часі створено велику організацію українського студентства від клітин-секцій до громад в університетських містах й централею скінчивши. В тому напрямі вложили кольосальну працю багато людей із організаційним хистом,жертвуючи своїми матеріяльними справами,часом і власними студіями. Сьогодні вони можуть із гордістю глядіти на осяги своїх півторарічних зусиль.

Великим позитивом є також розмах до праці і студій в більшості нашого студентства. Більшість пильно вчиться і хоче якнайскорше завершити свої студії.

Цікавою прикметою є здоровий реалізм нашого студентства. До життя із його складними проблемами підходить не під кутом фантазії,міражів,містики чи інших абстрактних міркувань,але бере його таким,яким воно є,тобто тереном змагу, праці,безоглядности й зручности. Навіть у виборі студій і звання кермується зглядами поплатности й матеріяльного забезпечення.

Додатним явищем є аполітичність студентства. Політичним питанням не присвячується стільки місця як колись давніше. В зв'язку з тим студентство не бере активної участи в спорах,боротьбі і політичних розграх,що сьогодні такі типові для нашого старшого покоління.

Зацікавлення тіловихованням є теж цінною прикметою сьогоднішнього студентства,на жаль не є це прикмета масова, тільки груп чи одиниць.

Тіні. Як усе і всюди,побіч світлих сторін найдеться і серед українського студентства дещо тіней. Вони випливають із зовнішніх чи внутрішніх причин. В самих студіях натрапляє студентство на великі труднощі,зв'язані з наслідками війни. Брак відповідно влаштованих авдиторій,лябораторій,бібліотек,книжок,канцеляріного приладдя і цілого вивінування,якого вимагає сьогоднішня висока школа. Брак професорів дуже утруднює глибокі і солідні студії. З другої сторони деякі високі школи неакадемічно підходять до студій; вони замість стати вогнищем знання і культури стали фабрикантами дешевих дипломів з високими титулами. Це явище на жаль вкорінилося і у наших високих школах,які замість вирощувати молодих науковців або фахівців чи знавців даної ділянки знання із поважним підходом до себе і своєї праці,вони випускають швидким темпом те, що називається "халтурою". Така молода інтелігенція не принесе багато користи ані собі,ані українській науці ані своїй суспільності. Не кількість випущених дипломантів важна для школи,але якість абсольвентів. До цієї доволі болючої теми треба було б повернутись в окремій статті.

До найбільших труднощів належить непевна доля цілої нашої політичної еміграції. Побут в Німеччині чи Австрії,часто за дротами,часті контролі ДП-і,мале пошанування людської гідности,і майже ніяке зрозуміння нашого становища - це все створює дуже непригоже психологічне підложжя для спокійного і грунтовного студіювання.

Не меншими є тіні внутрішнього характеру. Сьогоднішні таборові середні школи не є в змозі з причини війни,браку систематичного навчання і невідрадних обставин загалом,дати повну і завершену підготовку до вищих студій. Сьогоднішнє студентство стоїть теж далеко від громадського вироблення і суспільної карности. Працівників в студентських організаціях гірш чим обмаль; майже весь тягар студентської організаційної роботи спочиває на плечах старших студентів,а то й людей з закінченою вищою освітою. Жертвенної безкорисної - відданої праці для добра загалу майже не зустрічається. Кожний,хто стоїть близько студентської роботи,знає,як важко на загальних зборах склеїти виділ товариства,а чейже праця в станових студентських організаціях - це знаменита школа в майбтній праці на громадському,політичному,господарському чи освітньому терені.

Замало праці і зусиль вкладається над піднесенням загально-української і особистої культури. Не використовується як слід тих можливостей,що дають культурні заведення великого міста,як театри,музеї,вистави,концерти і відчити з чужого середовища.

Таких і тим подібних недотягнень можна навести більше. Ми торкнулися тільки важніших.

Реасумуючи,слід ствердити,що зорганізоване в ЦЕСУС-і за час одного року праці українське студентство,осягнуло в організаційній і студійній ділянках великих успіхів.З причин зовнішніх труднощів і суто-внутрішніх недотягнень не розгорнено праці студентських товариств в цілій ширині і глибині. Не здобуто належної кількости місць у чужинецьких позанімецьких високих школах /справа для нас першорядної ваги/, не вдалося мимо намагань здобути для себе заінтересування і опіку нашого старшого громадянства. Воно,як і завжди вдоволяється часто ролею судді і строгого критика студентської молоді,не входячи в суть справи.

Новий черговий рік праці ставить перед студентським провідним активом дальше здійснювання планів своєї роботи - про що була мова на початку - та нові завдання,які щодня видвигає життєва дійсність.

Хайже ж ця праця і наміри,які має перед собою студентський провід знайде як не підтримку то принайменше зрозуміння і прихильне ставлення у загалу студентства і всього українського громадянства на еміграції.

РЕДАКЦІЯ "СТУДЕНТСЬКОГО ШЛЯХУ" БАЖАЄ
СВОЇМ СПІВРОБІТНИКАМ ТА ЧИТАЧАМ "ВЕСЕЛИХ СВЯТ" І "ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ!"

НАША ПРОБЛЕМАТИКА

М. Кор.

ОПУС З ПЕРСПЕКТИВИ.

І.

Сьогоднішня українська студентська організація стоїть на порозі нового,корінно відмінного від всіх попередніх,періоду. Ще досі не викристалізувались остаточно організаційні форми,здорова по своїй суті різновидність поглядів що до ідейного змісту досі не спрецизована у формі суперницьких концепцій. У час відповідального шукання нераз кидаємо погляд поза себе,щоб з успіхів чи помилок студентських організацій у минулому знайти відповідь чи пораду на питання сьогоднішнього чи завтрішнього дня.

Ввійшло вже в трафаретну звичку нав'язувати,коли говоримо про студентську традицію,до т. зв. 30-их років. Сміло і авторитетно говориться про речі знані посередньо з третіх рук. Тимчасом чомусь дуже рідкі намагання проаналізувати дорібок студентських організацій періоду 1939-1945,що діяли у так різних формах,та умовинах /радянський період,СУС,ОПУС,НОУС/. Вправді підсумки наради з 4 вересня 1945 р. відмічують,що "не зважаючи на важкі обставини 1939-1945 років деякі студентські організації змогли збагатити досвід студентської організації що до змісту, форми та методики праці" - та у практиці оцінка обмежується до спрощених схем та фраз. Відбивається тут брак потрібної перспективи,недостає знання фактів,а передовсім так характеристичне упередження,що датується ще з незавидного часу існування названих студентських організацій.

Коли ми вертаємося до недавно пройдених років,коли хочемо насвітлити діяльність студентських організацій воєнного періоду,то не робимо цього з хронікарського обов'язку літописця. Ми твердимо,що шлях розвитку сьогоднішньої студ організації має свій початок в студентських організаціях періоду 39-45,що погляди про стиль сьогоднішньої нашої праці,цебто про її ціль і метод,народжувались вже тоді,серед найбільш непригожих обставин. Пора об'єктивно підсумувати,чого намагались добитись наші попередники. Що сьогодні зайве? Чого недостає?

Підхід рядового студента до ОПУС-у, Об'єднання Праці Українських Студентів ім. А. Коцка,студентської організації краю в роках 1942-44,подібний як до немилого небіжчика. Багато злого може і не говориться,та згадувати не варто. Мовляв,не схрунили вправді,робили що могли - та що могли вдіяти. Таке становище більш несправедливе,чим атаки і обвинувачення,що часто - густо падають під адресою НОУС-а x/.

---

x/ Проблема НОУС-а повинна знайти врешті своє насвітлення не в полемічно-спрощувальній,але в об'єктивній і річевій дискусії обох зацікавлених сторін.

Вже чисто об'єктивні факти не дозволяють перейти над існуванням ОПУС-у до денного порядку, чи поминути його куртуазійною мовчанкою. Це була чейже чисельно найбільша досі студентська організація, що охоплювала в одному осередку біля 2500 студентів[x/].

В основній своїй масі були це студенти молодших семестрів, для яких вилім у студентській традиції в роках 1939 - 41 став непроходимою перешкодою. Нав'язувати до давніших традицій можна було тільки силами нечисленних, здесяткованих кадрів старших студентів, серед ще важчої, чим досі, дійсности. Неможність якогонебудь ширшого, свобідного віддиху з одного боку, воєнні обставини і атмосфера провізорії між молотом і ковалом з другого, створювали найбільш непригожі умовини для так "неконкретної" праці, як робота студентської організації.[xx/]

Наявність цих трьох факторів: чисельність студентства, вилім у традиції, атмосфера терору і провізорії, лишили незатерте пятно і вирішили про напрям розвитку ОПУС-у.

II.

Доцільно тут з'ясувати, що на нашу думку слід розуміти під поняттям ОПУС. Це поняття не було ясне навіть для багатьох членів Об'єднання і викликувало зайві непорозуміння в дискусії. Хибно було б утотожнювати ОПУС з якоюсь - мовляв - групою покликаних /"накинених"/ людей, яких роля мала б зводитись до адміністраційно побутових студентських справ. Такий підхід пояснювався ремінісценціями недавніх "профспілок", та скріплювався неприродною та дійсно накиненою, провідницькою по формі організаційною структурою. Другою, не менш помилковою крайністю, було б розуміти під терміном ОПУС всю 2 1/2 - тисячну студентську збірноту, об'єднану так невибагливим засобом: одностайною виказкою та анкетним листком. Сильна зрізничкованість цієї збірноти, як членів студентської організації, в парі з частим невиробленням, утруднює виловити якісь характеристичні черти, що рівночасно могли б характеризувати ОПУС. Також розуміння ОПУС-у як тільки надрядної, репрезентаційної централі у протиставленні до окремих клітин - студентських Громад, не відповідає дійсній суті.

Коли ми говоримо про ОПУС, то маємо на думці сей гурт товаришів, що виключно з почуття відповідальности рі-

---

[x/] Розподіл студентів, членів ОПУС-у за окремими високими школами Львова був слідуючий /1943 р./:

Висока школа:	Громада:	Студентів:
Медичний Інститут	Медична Громада	1355
Політехніка	Основа	441
Ветеринарійний Інститут	Ватра	194
Лісова Інженерія	ГУСЛІ	184
Фармацевтичний Інститут	Громада Фармацевтів	182
Агрономічний Інститут	ОСА	121
	Разом.	2477

[xx/] Дехто ще досі розуміє "конкретну" і "неконкретну" працю так: навчити студента обслуговувати цикльостиль - робота конкретна: займе годину часу, а вислід можна провірити; намагання, щоб студент був в стані для цього ж цикльостилю щось путнє написати чи написане критично оцінити - робота неконкретна; займає багато більше часу, а вислід важко провірити.

шився очолювати студентсько життя Львова. "Очолювати" не утотожнювалось з бездушним поняттям влади чи репрезентації; воно означало служити студентській збірноті; воно не обмежувалось до казенного відроблювання обов язків, до крокування втертими стежками. Ціллю ОПУС-у було, навіть коштом т. зв. популярности викресати нові цінності, що були б тривкіші, чим головокружні події, що прокочувались над нами. Вартості, що мов коробки з динамітом були б накопичені на слушну годину у найпевнішім сховку - у нас самих!

III

З першого дня свого існування /15.6.1942/ став ОПУС віч на віч з 2,5 - тисячною студентською збірнотою. Реальна дійсність ставила як вимогу, негайно розпочати працю. Але рівночасно ця ж сама реальна дійсність вбивала всякий ентузіязм в діяльности студентської організації; непевність, боротьба, проблеми, що вогнем палили кожного українця, відсували, здавалось, студентські справи на дальший плян.

Щоб знайти у виконуваній праці її сенс, щоб розбудити патос праці, потрібно було більше, чим почуття обов'язку: треба було ідеї. Її видвигнула та ж сама реальна дійсність! У зударі світових потуг, у вивченні сили і слабости західних і східних противників, у розчаруваннях 4I-ого року - відкрили ми нашу слабість і непідготованість. Багато з нас так палко хотіло, а так мало вміло! Давнє суперництво старших і молодших уступило місця ще більш парадоксальній ситуації: молоді охоче зверталися до старших за поміччю, за порадою; довідувались однак, що тільки в молодих вся надія... Рівночасно ставало ясно, що насилення катаклізму для нас далеко ще не осягнуло свого максімум, що найважчі випробування ще перед нами. Болючий контраст між вимогами і нашими спроможностями висував як бажання, як наказ і ідею:

> "а в завтрішню грізну і рішаючу годину ми хочем встоятись!" x/

Щоб встоятись - для цього необхідні були підготовка і зусилля всіх. Кожна одиниця ставала скарбом! Кожна прогайнована хвилина - неповторною стратою! Звідсіль виплював культ зусилля і вимога:

> "Найвище напруження всіх внутрішніх сил, максімум праці для якнайповнішого використання всіх існуючих можливостей". xx/

Навіщо? Бо:

> "Наші вмілости і знання, наша воля і характер, наш інтелект і організаційний хист - це реальні вартости, що ми здобуваємо". xxx/

Ця ідея: "Щоб встоятись!", та зрозуміння, що найбільшою цінністю для нас є повновартісна українська людина, давала силу, при всій свідомости тимчасовости, започаткувати довготривалу, неефектовну самовиховну працю. Не важним було, що досі при багато більш сприятливих умовинах, студентські організації не мали на це часу. Не важним було, що за рік, чи за місяць хуртовина подій могла змести започатковане павутиння. Важним було: ствердити необхідність консеквентного самоформування людини і нарешті зачати! Здійснювати ж безвпинно і при всяких обставинах; кому знайомі етапи: Львів, Криниця, Братіслава, Інсбрук чи Мюнхен, той зрозуміє живучість такої концепції.

---

x/ "Вісник ОПУС-у", ч. 3, листопад 1943.
xx/ "Вісник ОПУС-у", ч. 2, жовтень 1943; "В чому суть?".
xxx/ Там же.

IV

Вихідним завданням для ОПУС-у було зняти становище і вирішити три проблеми:

I. визначити ролю, завдання і компетенції студентської організації;
2. з'ясувати прінципи добору провідних кадрів;
3. розробити організаційні і методичні питання.

Відповід на ці три питання: що, з ким, як - не могла прийти з дня на день. Особливо перший період діяльности клав зрозуміло натиск на організаційні моменти. Тільки питання добору співробітників було недвозначно вияснено з пешого дня, і цьому слід приписати всі пізніші успіхи.

З'ясовуючи характер студентської організації ОПУС опридiлив себе як організацію виховну. Молода людина, не маючи густо-часто потрібного виховного спрямування в родині, позбавлена впливу однородної української школи, без суспільної підготовки в організаціях молоді, попадала у високошкільне середовище у дуже сирому виді. Використовувати цей елемент як "масу", кормити патріотичними фразами і дешевими "напрямними" рівнялось би затратити і цих людей. Необхідністю ставала самовиховна робота кожного члена, атмосфера творчого і самостійного росту кожної одиниці.

У виховній праці, що її намагалось здійснювати Об'єднання, висувались особливо три моменти.

I. вишукування та вирощування індивідуальностей;
2. защеплення почуття обов'язку у кожній, навіть дрібній, праці;
3. плекання почуття збірноти і солідарности.

Висунення проблеми індивідуальности, шукання об'єктивних критеріїв вартости людини, розподіл товаришів за іншим, яким досі, прінципом, нехтування зовнішнім "штампом", що досі неомильно розділював на "свій" і "чужий" - це новість у студентській організації.

В ОПУС-і мало говорилось на ідеологічні теми, не було вишколів чи спроб популяризування загальнообов'язуючих напрямних. Дехто оправдує цей факт зовнішніми обставинами. Може це й так. Але може є вартости важніші, більш вирішні, чим політичні тези, ідеологічні доктрини чи догми; чи не є передумовою щастя чи успіху збірноти якраз вартість окремої людини?

Коли говоримо про особовість, думаємо в першу чергу про знання, глибоке і всестороннє, знання не тільки споживача але й творця духових цінностей; далі характер, що проявляється не тільки у співжитті але і в відвазі в шуканні за правдою; врешті суспільне наставлення, характерне почуттям спільноти, співвідповідальности і любови. Це був ідеал людини, що його висувало нове Об'єднання у самовиховній роботі. [x]

Патос будня, новий реалізм чи позитивізм, це була мов наглядна реакція на сильний раніше культ стихійного пориву, культ жертви, що, мовляв, не могла пропасти безслідно. Кожний день був цьому новим запереченням. Якраз на прикладі воєнної машини ясним ставало, що успіх збірноти залежить, побіч наявности індивідуальностей, від сірого, буденного, обов'язкового труду безіменних. Таким непомітним трудом було і щоденне зусилля над власним "я".

---

[x] До проблеми світогляду нового українця, Б. Козаченко, Студентський Прапор, червень I944.

Це стремління досконалити себе самого не проводилось одинцем, але в гурті; не для власної користи, але з думкою про потребу загалу. У цьому знаходимо етичний сенс у самовиховній роботі, це дає нову базу для ширше закроєного поняття збірноти і солідарности.

"Вкорінити переконання про взаємозалежність нашої долі від долі збірноти, у кожній хвилині мати перед очима цю остаточну спільну мету, до якої змагають і ти, і твій друг, і сотні і тисячі тобі незнайомих, а однак близьких - це джерело не тільки віри в доцільну необхідність зусилля, але і джерело сили і ентузіязму в праці". x/

V

З такого визначення завдань Об'єднання, як самовиховної організації, випливали консеквентно відповіді на актуальні для студентів питання: співвідношення між наукою і суспільною працею /"науковець" чи "суспільник" - як бажаний тип студента/, та роля студентського середовища у політичному житті.

З хвилиною, коли студентська організація поставила за своє основне завдання створити найкорисніші умовини для всебічної підготовки студента до його фахової і громадської праці, то тим самим наука і суспільна праця перемінились із конкуруючих у взаїмно обумовлюючі поняття. Використати всі можливости, що їх давала висока школа, і рівночасно засвоїти, передовсім у рямцях студентського середовища, навики громадської праці, це було єдиною запорукою, що майбутнє поповнення складатиметься не тільки з фахівців, але з українських фахівців. Важним при цьому мати на оці, що остаточною ціллю було вирощування кадрів; здійснювана студентами громадянська діяльність, у відміну до студентських організацій ранішого періоду, здебільша як засіб, не як самоціль. З тої сочки зору вся діяльність громад, може і маловажна і не-життєва, в порівнянні з масштабом світових подій, являється у зовсім іншому світлі.

Розглядаючи відношення до політичної проблематики слід розрізнити питання, що торкались зовнішніх і внутрішніх українських справ. В оцінці найбільш доцільної тактики опору чи боротьби з окупантом, ОПУС свідомо не займав становища. Для цього не був він ні компетентним, хочби з огляду на розбіжности навіть між членами проводу, ні не мав можливостей, коли за необхідне вважалось якнайдовше задержати легальність студентської організації.

Загально оцінюючи момент, ОПУС не крився з думкою, що боротьба нашої збірноти далеко не осягнула кульмінаційної точки та що дійсні випробування ще перед нами. На ці грядучі, важкі бої - вони ще й сьогодні щойно зарисовуються - потрібні були добірні кадри. І так, як кожний розважний полководець не кине в бій навіть у кайбільш критичній хвилині своєї старшинської школи, бо це було б обезголовлення майбутніх з'єднань, так і студентська організація старалась зберегти основу свого членства від фізичного знищення. Що ця настанова ішла нераз в розріз зі шляхетними поривами багатьох друзів, що нераз виглядала на боязливість, це легко зрозуміти. З сьогоднішньої перспективи одначе бачимо вже її правильність і корисні для нашого майбутнього наслідки.

У відношенні до внутрішніх українських політичних розбіжностей ОПУС відстоював і вдержав свою повну незалежність і невтральність.

---

x/ "Вісник ОПУС-у", жовтень 1943, ст. 3.

Не лежало зовсім в компетенціях студентської організації одобрювати чи скріплювати ту чи іншу політичну концепцію. Кожний студент мусів вирішувати ці справи самостійно і незалежно. Але можливим було студентській організації вкорінювати правильні, об'єктивні критерії оцінки політичних напрямків і програм. Можливим і потрібним було привчати руководитись не тільки чуттєвою стороною,але вміти на основі знання оцінювати правильність політичних кличів. Рівночасно студентська організація,не заангажована в політичній діяльности якоїнебудь групи,творила пригожий невтральний грунт для зустрічі протилежних,себе поборюючих концепцій. Нетерпимість і апріорне відкидання уступало місця річевій дискусії і аргументам.Таке зближення вправді рідко приводило до порозуміння,але воно привчало розуміти і шанувати переконання противника. Воно,що важніше,дозволяло вилущувати не тільки різниці але і спільні точки. На вишукуванні таких спільних точок базувалась в дійсності вся діяльність ОПУС-у.

Зрозуміло,що цей відтинок роботи у пануючій німецькій дійсності,міг вестись тільки у вузьких,довірених гуртах. Використовувалось для цього сходини активу,дискусійні гурти,що обговорювали світоглядову проблематику,засідання при редакційній колегії Вісника ОПУС-у,а передовсім безпосередні товариські розмови.Може заторкнені круги були і завузькі; але факт,що така діяльність була вже раз з успіхом започаткована,є важливий і для напряму сьогоднішньої студентської організації.

VI

Питання. "Чий є ОПУС?",на яких кругах студентства зіпреться він у своїй діяльности,було джерелом різнородних здогадів,підозрінь,закулісових тактичних потягнень.

Загально думалось,що ОПУС останеться "урядовим",як одно зі звен офіційної у тому часі української дійсности. Це підозріння знаходило наче своє підтвердження у назві,організаційній схемі, перебранні агенд СУС-у. Воно довгий час тяжило на всій діяльности ОПУС-у,створюючи упереджене і недовірчиве наставлення студентів. Легальність Об'єднання не дозволяла відкрито друком чи словом виявляти дійсний стан. Оставалась лиш одна дорога,доказувати недоречність такого підозріння самою щоденною роботою; шлях довгий,але успішний.

Прихильники недавнього СУС-у уважали нову організацію за конечне зло та бажали у новій формі студентської організації закріпитись по низових клітинах,ізолюючи муром "своїх" людей евентуально "ворожу" централю від студентського загалу.

Позатим не рідкі були припущення,що в монтуванні провідних кадрів ОПУС-у вибір впаде на круги зближені до б. Обнови чи на гурт ВСУМ-у об'єднаний ще через групу Вогнів на плятформі пластової ідеології.

Як підходили до цієї справи люди,що самі зачинали творити ОПУС? Вихідним було ствердження,що існування одної і єдиної,всіх обіймаючої студентської організації не є конюнктуральним злом, але життєвою потребою українського студентства. Враховуючи рівночасно сильну неоднородність,та - що і позитивно - зрізничкованість цієї збірноти /погляди про мниму єдиноспрямованість тодішнього студентства грішать своєю поверховністю/,необхідно було гуртувати провідні кадри з різних існуючих середовищ. Слід було спертись на найкращих представниках,розцінюючи їх здібности,вмілости і охсчість,без огляду на середовище,до якого належать,переконання чи погляди.

Визначені раніше завдання,компетенції та обмеження студентської організації давали змогу об'єднувати всі спільні,позитивні прикмети,а забувати про різниці та розходження,для яких не було місця для непорозумінь чи конфліктів. Ця нова плятформа означале не компроміс чи взаїмне толерування,але більше: дійсне намагання шукати за об'єднуючими,надрядними вартостями. Передумовою була побіч толеранції,також і пошана для чужих думок та обмеження своїх хотінь. Хто пригадує собі склад чи то проводу ОПУС-у,чи окремих Громад і клітин,той наглядно бачить, наскільки ці прінципи були здійснювані.

Таке споювання людей з різних середовищ у одну цілість,при повнім задержанні їх індивідуальностей,проломування мурів духового ґетта,при помочі об'єктивних критеріїв вартости людини,шукання і творення спільних всім вартостей,це одно з найважчих завдань. Здійснювання цього з трудом промощувало собі шлях, поширювалось спочатку тільки на обмежений гурт. Перемагати треба було втерті звички і шабльони,недовір'я,групові інтереси. Треба було вести боротьбу за деяку нову концепцію,нікого не поборюючи. ОПУС заявляв,що на студентському терені поборює тільки тих,хто своїм неробством ширить апатію і зневіру. Інших противників не визнавав,нікого більше не поборював!

Зовсім не треба розуміти,що тим самим ОПУС погоджувався зі всіма фактами,що розігрались на студентському терені. Що не висказував своїх поглядів,які корінно відбігали від настанов, милих чи близьких багатьом студентам. Голосні свого часу "Тези ОПУС-у" є яскравим цього доказом. [x]

Але не погоджуватись - і поборювати,це дві різні справи. Треба надзвичайно глибоко і відповідально продумати, як поборювати неправильні суспільні прояви,що рівночасно, зрозуміло з корінно інших мотивів,безжалісно винищуються ворогом. Може часом варто,особливо в умовах терору окупації,з такої внутрішньої боротьби зрезигнувати? Навіть не тому,щоб відступати від своїх поглядів,але в ім'я доцільности і реалізму. Актуальним стає це тим більше тому,що боротьба,про яку згадуємо,особливо гостра на терені закордонного студентства,велась в ім'я політичного і суспільного реалізму проти,мовляв,ірраціонального хотіння. Важко однак поширювати серед окруження якусь нову концепцію,скажім політичного і суспільного реалізму,забуваючи рівночасно,що окруження є відмінне,непідготоване,насторожене. Коли не зуміємо вчутись у психіку цього окруження,коли замість ввійти в його,це окруження відштовхуємо,тоді залишимося з найкращими ідеалами у власному вузенькому гурті,тоді непомітно з реалістів перемінимось у задивлених у себе утопістів. Такої помилки ОПУС старався не поповнити; завжди мав на оці студентське середовище,яким воно є,а не яким його хотілося б бачити.Завдяки цьому не тільки не затратив своеї лінії,але навпаки зумів прищепити неодин зі своїх поглядів серед відмінного окруження, зумів притупити неодну нетерпимість,перемінити неодного недовірчивого обсерватора у гарячого прихильника. Можливо,що власне в цьому слід дошукуватись одної з корінних різниць між студентською організацією краю і закордону.

Завдяки доборові людей за прінципом їх вартості та вкладу творчого зусилля,на базі не компромісового співжиття,але обєднаного шукання надрядних,начеб то синтетичних вартостей,вносилось свіжість у студентське життя. Здійснюючи засаду свободи думки і переконань /обмеження були тільки зовнішньої натури!/, поборювалося закорінене умовинами недовір я. Зривалось з поверховною оцінкою на основі зовнішнього шильду "свій" чи "чужий", маски, під якою нераз крилась духова пустка чи нерозбериха. x/ Вкорінювалось розумовий, вдумчивий підхід до людини, її думок і вчинків. Тільки такий підхід був гідний молоді, що готовилась на провідні позиції.

---

[x] "Тези ОПУС-у" вимагали б окремого розгляду,на що і досі нема спроможности.

VII

Третьою проблемою, що її прийшлось розв'язувати від основ, були організаційні і методичні питання. Правильна відповідь на запит: "Як робити?" була вирішальна для успіху нової студ. Організації. Брак готових взорів і вироблених кадрів, чисельність середовища, умовини війни і окупації, все це були чинники, що надавали організаційно - методичним справам вирішне значення.

Заки розглянемо організаційний розмах чи методичні досягнення, слід усвідомити загальний характер діяльности ОПУС-у. Згідно з єдино можливими в дані дні організаційними формами, студентська організація будувалась за провідницькою /наказною/ схемою. Ця накинена ворожими нам силами чужа студ. збірноті зовнішня форма, тяжила з першого дня як відстрашуюче клеймо. Ще сьогодні висувається цей аргумент, як остаточний для повного і недискусійного здискредитування. Такий підхід особливо переконливий для всіх тих, хто з ОПУС-ом не мав нічого спільного, хто з більш чи менш "прінципових " причин сторонився від студентської організації.

Нікого сьогодні не дивує, коли зустрічаємо так часто форми деспотизму і диктатури, прибрані у всі демократичні атрибути. Можливо, що дехто з товаришів бажав би здійснювати у своїм осередку сьогоднішній демократизм студентської організації за практикою найдемократичнішої в світі конституції. Але за парадокс вважається твердження, що можливо, мимо зовнішньої, вимушеної, провідницької системи, здійснювати прінципи свободи і терпимости, враховувати волю і бажання загалу за рішальний фактор.

Ці прінципи здійснювались у всій ширині у щоденній праці обєднання і переконували кожного думаючого студента як припадковою і несуттєвою була зовнішня організаційна форма. Докази? Ось кілька: голови громад були покликувані; але покликувалось того, хто у попереднім, строго п'ятиприкметниковім голосуванні здобув найбільшу кількість голосів; політичні переконання були, мимо конспірації, публичною тайною; персональний склад проводів є доказом, чи мали вони якийнебудь вплив на обсаджування керівних постів; розпочинаючи працю члени проводу ОПУС-у не мали санкції - від студентської збірноти; сьогодні їх кандидатури висувається і одобрюється у новій студентській організації.

Таке дійсне обличчя ОПУС-у, що вирізблювалось у більш чим двохрічній роботі, а не накинену маску, треба брати під розвагу. Особливо затріюмфував цей дійсно вільний дух студ. організації в останні місяці діяльности Об єднання. Докладніше про це можуть висказатись особливо товариші - співтворці цього періоду.

VIII

Але щоб відчути цю внутрішню, нефальшовану атмосферу студентської організації, треба було всеціло в неї поринути, треба було

---

x/ Діялог про причину, Сергій Березовський, "Студентський Прапор", червень, 1944.

в ній творити. Побіжному глядачеві, навіть прихильно настроєному, впадали в око передовсім, а часто виключно, організаційні осяги. "Те, що найприємніше вражає у студентському житті краю це його великий організаційний розмах. Під тим оглядом сучасний Львів далеко залишив за собою і наше закордонне студентство і навіть досягнення старого передвоєнного Львова з перед 39 року" - пише один з членів проводу закордоноого студентства. x/ І дійсно основні зусилля на першому етапі діяльности ОПУС-у ішли по лінії створення справної організаційної побудови. Зорганізовано, нав'язуючи до традиції, шість студентських громад, наладнано працю відділів, начеркнено окремими інструкціями діяльність секторів, устійнено діловодство централі і клітин, впроваджено в життя широко закроєну пляновість та виконність, - спираючись всюди і виключно на добровільність і особисте відчуття обов'язку. Послідовно ведена організаційна праця вкоротці дала овочі. Варто тільки усвідомити собі сьогодні масштаб і рівень таких імпрез, як Шевченківський концерт /березень 1944/, чи інавгурацію шкільного року, студентський гуртковий листопадовий марш 1943 /на старті 10-ти кілометрової траси стануло біля 400 студентів!/, переведення І-ого студентського з'їзду ОПУС-у, традиційні щотижневі сходини в великій залі ІНТ-у, журнал Студентський Прапор, особливо його останні числа та зорганізовані редакцією студентські авторські вечори, концерти Бандуриста чи хору Ватри, зорганізовану участь у зеленосвятних відправах, домівку ОПУС-у та громад /Медичної Громади, Основи/; порівнявши мірилом сьогоднішньої організаційної діяльности наших багатьох осередків легше буде визначити вагу і розмір вложених ОПУС-ом зусиль.

Не слід забувати, що ці загально студентські прояви діяльности були якби підсумуванням тої щоденної виховної роботи, що здійснювалась Громадами. В ОПУС-і свідомо, при підчеркуванні ідеї єдности студентства, стимулювалось рівночасно почуття деякої окремішности та глибшого прив'язання до своїх фахових громад. Завдяки здоровій конкуренції не тільки можна було добитись кращих результатів, але і вможливлювати витворити окремі стилі у праці громад /напр. коли порівняти Основу, Ватру чи Медичну Громаду/. Плян праці громади, її секторів та секцій, був продуманий, щоб дати кожному змогу проявитись у ділянці йому найближчій.

Засідання і плянування виділу громади, що таки запевнювали тяглість і послідовність, праця секторів і співробітників, неладнані секретаріят і архів, бібліотеки - роздобуті з нічого, довідники про студії та інформаційна діяльність для абітурієнтів, сходини і дискусійні вечори, фахові реферати і репеторичні курси, стінгазети, періодичні бюлетені і фото-репортажі, свята, академії і товариські зустрічі, гуртки самодіяльности і домівки - все це зв язане з окремими людьми. У виконувану працю вкладали вони зі свого боку частину свого "я", і для них у рівній мірі, побут у студентській громаді не лишався безслідно, а закарбовувався у пластичнім, а так шляхотнім матеріялі - особовости!

Зрозуміло, що не обходилось без поважних недотягнень: рівень не завжди був на бажаній висоті; охоплення членів не все було індивідуальне, а часто механічне. Але всі ці браки вирівнювались кількістю вложених зусиль, охотою направляти похибки, ясно визначеною вихідною лінією до все кращих результатів. Вся ця органі-

---

x/ Студентський Львів, Іван Брусний, Бюлетень НОУС-а, лютий - березень 1944.

заційна справність ніколи не розумілась як ціль сама в собі, але як один із засобів самовиховання. Тому навіть з сьогоднішньої перспективи не слід легковажити так широко закроєного організаційного успіху, що є вислідом зусиль численного таки студентського гурта. Для багатьох друзів пройдені два роки в ОПУС-і, це начеб наглядна ілюстрація клича: "Наша сила в єдности і зорганізованости".

Одначе організаційні засоби, це тільки один зі шляхів, що допомагає формувати громадську людину. Що тих шляхів багато більше, що їх слід пізнати, щоб не блукати наощуп серед незнаних проблем - це і було причиною, чому в студентському Об'єднанні так велику вагу присвячувалось до методики. Не тільки знати, що і з ким хочемо здійснювати, але також мати ясну відповідь на питання "як?" - це був вихід, щоб засипати провалля між з'ясованою ідеєю і невідрадною дійсністю.

Методичні питання розв'язувались практично в ході роботи, на окремих конференціях, вони були предметом нарад з'їзду. Вивчалась методика від найпростіших форм - техніка праці в громаді у всіх її деталях, підготовка і ведення сходин, домівка і товариські зустрічі - як засіб взаїмного зближення, до більш складних: дискутування і закріплювання світоглядових основ, підхід до суспільно-політичних питань, шукання за об'єднуючою платформою при повнім задержанні індивідуальности, культивування вповні свобідної, та все здисциплінованої думки.

У практиці стрічали ми: сходини активу, перед яким зарисовувались сильветки наших суспільно-політичних діячів у двох рефератах, виголошених прихильником і противником даної постаті; безпосередні зустрічі студентів з чільними громадянами для дискутування світоглядових проблем, спільне річеве обговорювання політичного моменту /при редакції "Вісника" ОПУС-у/ зі студентами із скрайно протилежними поглядами. Оригінальним методом проведена анкета дала прецікаві матеріяли, як перша спроба дійсного просондування студентської опінії. Новий тоді помисл щотижневого друкованого бюлетеню громади /як взір своєрідний у своїм ядернім стилю та живім доборі матеріялу "Бюлетень Основи"/ - був прецеденсом сьогоднішніх "Студентських Вістей".

Це знов лиш кілька прикладів на те, що не тільки шукалось, але і знаходилось дароги, щоб завдання студентської організації, визначені ОПУС-ом за доцільні, реалізувати і поширювати серед студентського загалу.

IX

Розглядаючи критично період діяльности ОПУС-у слід звернути увагу на дві сторони проблеми. По перше, чи сама концепція так задуманої виховної студентської організації, чи ціль, яку вона намагалась осягнути, та метод, що ним до цілі старалась наблизитись - є правильні і корисні. Чи сьогодні можемо задержати принципи, що їх заступав ОПУС, чи слід їх рішуче відкинути; чи може потрібні лише деякі доповнення та модифікації?

Тут часті застереження, що студентська організація цього типу може і корисна для державних народів, нам непригожа, закоштовна. Так, мовляв, хоч і часове відірвання студентства від актуальних потреб нації, недопустиме. Студентство, як авангард, повинно не тільки жити, але і включатись чинно в сьогоднішні вирішні події, навіть коштом своїх студентських обов'язків, навіть коштом підготовки на завтра! Хтось сказав: "Ми забідні,щоб купувати дешеві речі!" - і це не парадокс! Так само можемо сказати: "Ми в занадто критичнім положенні,щоб думати тільки про сьогоднішні справи!"

Розгляд недавного студентського минулого з теоретичної точки зору сильно упростить ясне визначення цілей і засобів студентської організації наших днів,звільнить нас від експериментування і шукання за давно відкритими шляхами. Минуле стане тоді дійсно дороговказом до майбутнього!

З другого боку розгляд мусить виявити,наскільки практичне здійснювання дотримувало кроку теоретичним задумам. Чи існувала між теорією і практикою бездонна прірва,чи тільки більші чи менші недотягнення? Де були коріння цих недотягнень,які були дійсні причини труднощей,що від'ємне відбивались на практиці? Слід чітко розважити,наскільки завинили відповідальні в студентському проводі люди; наскільки завинив брак вироблених кадрів та готової традиції; як відбилося прінципове від'ємне і легковажне наставлення частини студентства до так подуманої організації; в якій мірі зовнішне клеймо ОПУС-у /назва,організаційна форма,здержаність у виступах/ утруднювала сприймання; який вплив мали зовнішні умовини: воєнна провізорія,лихоліття,терор окупанта? І врешті: наскількі сьогоднішні умовини більш пригожі для здійснювання такого стилю студентської організації.

Застанова над всіма цими питаннями позволить виробити власнийпогляд,чи висунене нами на вступі твердження,що шлях розвитку сьогоднішньої студентської організації є логічним продовженням течії,що зродилась у студентських організаціях воєнного періоду,є правильне і оправдане.

"КОМІСІЯ ДОПОМОГИ УКРАЇНСЬКОМУ СТУДЕНТСТВУ" /КоДУС/
ШЛЕ УКРАЇНСЬКОМУ ГРОМАДЯНСТВУ ЩИРІ ПОБАЖАННЯ З ПРИВОДУ
РІЗДВА ХРИСТОВОГО Й ПРОСИТЬ І В НОВОМУ РОЦІ ПІДТРИМАТИ
НАШУ МОЛОДЬ ЩЕДРИМИ ПОЖЕРТВАМИ.

За "Комісію
Допомоги Українському Студентству"

Др. Зенон Кузеля

М. Тирос

Ця стаття наспіла до редакції "Студ.Шляху" з одного із наших студентських середовищ як відгомін на статтю п.Штокалка "Ідеологічна диференціяція студентства" - поміщена в 9-10 ч. нашого журналу. З уваги на багато цінних і дуже влучних думок поміщуємо її в цілості. Дальша дискусія незвичайно побажана.

Редакція:

ЧИ ІДЕОЛОГІЧНА ДИФЕРЕНЦІЯЦІЯ СТУДЕНТСТВА?

У своїй статті "Ідеологічна диференціяція студентства" /"Студентський Шлях" 1946 ч. 9-10/ п. З. Штокалко порушує дуже актуальні питання сучасного студентства. Після короткої застанови над ґенезою теперішнього стану переходить автор до його характеристики. Йому видається, що сьогоднішня студентська організація, стаючи на плятформу аполітичности, відкидає дуже важний "ідеологічно-світоглядовий фактор". У тому бачить він небезпеку, що студентську організацію може опанувати "тотальний режім порожнечі". Щоб цьому зарадити, пропонує він "допустити свобідне творення ідеологічно-світоглядових груп серед студентів".

Це так у кількох словах головні точки розгляду, до яких і ми хотіли б зараз висловитися. Ми ограничимося одначе тільки до деяких справ засадничої ваги залишаючи все інше на боці.

X

X X

Зїзд 4-го вересня 1945 р. у Мюнхені та його підсумки являються безперечно замітною подією з організаційного боку, вони започаткували новий організаційний стан студентства. В духовій ділянці цьому зїздові ледви чи можна приписувати якесь переломове /"зворот"/ значення. П. Штокалко добачається такого значення в "звороті" "до свободи, до глибини думки, до всебічности, обективности" та загалом у звороті "в сторону людини". Алеж бо ми від таких вартостей не відвертаємося ніколи. Дальше: сьогодні можемо ствердити таку саму неупорядкованість думки, як - скажім - перед чотирома роками, сьогодні можемо ствердити змаг між думками 30-тих рр. і новим шуканням більше, як перед чотирома роками. Тоді питаємо. в чім же те переломове значення, яке п. Штокалко хотів би розглядати аж "з перспективи ґльобальних перемін"?

X

X X

Протягом останніх десяти років студентство переходило кілька різних фаз розвою, які бігли паралельно з деякими переломовими історичними подіями. Не тут місце оцінювати їх вартість. Ми хочемо застановитися тільки над двома головними напрямками, яких вплив дається сьогодні відчувати на студентстві.

Перший напрямок виростає на ідеях 30-их років. Період 30-тих років позначається передовсім величезною динамікою на службі суспільних ідеалів /"чин для чину"/. Ідеалізм,фанатична віра,волюнтаризм,емоціоналізм,а з другої сторони мале привязування ваги до зрозуміння реальних проблем дійсности /мовляв: там угорі вже знають,що роблять/ - ось кілька характеристичних ціх,які так і принаджують назвати той період романтичним.

Другий напрямок підходить з критикою до 30-тих років. Почaток тому дав Лісовий. Правда,він у своїй брошурі не видвигнув антитези,але це вже є багато,коли звернеться увагу на деякі небезпечні моменти і тим дається стимул до нових шукань. У студентських органах воєнного часу зачали вже були помалу вилонюватися поодинокі антитези. Завершення той напрямок був ще не осягнув. За своєю проблемовістю поглибленням студій,удосконалювання себе він зраджує свою схильність у напрямі позитивізму. Сьогодні ми є свідками як ті два напрями змагаються серед студентства. Виникнення двох "Цесусів" а опісля тзв. опозиції - це тільки симптоми того змагу.

П. Штокалкові здається,що студентська організація знаходиться під впливом цього другого напрямку. Це мабуть наскоро витягнутий висновок з кілька подібностей. Повертатися до ідей 30-их років,у тій формі,в якій вони в 30-тих роках виступали,було б анахронізмом. З одного боку не можемо завертати історії взад,а з другого: ми таки за 7 літ дещо навчилися. Студентство 30-тих років було витвором специфічних умовин того часу. Сьогодні ті умовини зовсім інакші. Сьогоднішні заступники 30-тих років вже "зреформовані" і багато дечого,що робили в 30-тих роках,сьогодні не зробили б. До таких моментів нележить аналітичність студентства й боротьба за поглиблення студента. Що це сам раз збігається з поглядами другого напрямку,то може бути тільки радісним,воно доказує,що між тими двома напрямками не така то велика пропасть,як може би могло комусь видаватися.

Всеж таки признаємо рацію "еретичному твердженню,що сьогоднішня студентська організація не намітила шляху розвязки... питань" студентського життя. Ми розтягнули б це твердження не тільки на студентську організацію - тут думаємо передовсім про провідних людей студентської організації, - але на цілий студентський загал. Студентській думці не достає сьогодні упорядкованости.

Причини такого явища добачається в тих обставинах,у яких сьогоднішньому студентові /головно молодому/ доводиться виростати. Не маючи ще своєї скристалізованої думки,ані часто не будучи під жадним виховним впливом попав він у воєнні крутежі,які так скоро кидали ним поміж різні думки,погляди,кличі - іноді серед жалюгідних життєвих умов - що він це все лиш успів - так би мовити - скинути до маґазину на купу,не маючи змоги і сили до синтези.

Щоб існувала ідеологічна диференціяція,треба передусім виroблення здиференціювання ідеології. А їх сьогодні не має. І це є засаднича й вирішна річ.

Серед студентства існує властиво лиш одна ідеологія,ідеологія 30-тих років. Вона сьогодні мусить бути зреформована як слід і її реформа ще не є переведена до кінця.

Другий напрямок - воєнного студентства - не є жадною новою ідеологією. Він ограничується до критики 30-тих років,а в усякому разі,кілька тез на які він здобувся далеко ще не охоплють цілости життя. Найбільшим його кличем могло би бути: шукай нового!

Розбіжності між тими двома напрямками лежать не так у принципах, як у самому підході до них. Одні хотіли б без дискусій здекляруватися виключно за ідеями 30-тих років,другі натомість скептично відносяться до тих ідей. Обі сторони одначе не намагаються пізнати як слід,зглибити ті засади,ідеї,які під фразою 30-тих років і так уперто опрокидують. У кожному разі до нас якось не доходять жадні вістки про запальні розмови на принципові теми, зате зауважуємо, що дуже часто змаг за поставлення правильної засади прибирає примітивні форми спору за владу і т. п. При такій ситуації не можемо говорити про ідеологічну диференціяцію, тільки про ідеологічну неясність, яка потребує ревізії.

Після воєнного періоду хаосу зачинаємо сьогодні нову фазу студентського життя. Організаційні рямці студентство вже прибрало й надіємося, що після нового зїзду вона остаточно устабілізуються. Тепер залишалося б у духовій ділянці завести лад.

Ревізію наших позицій переведемо дорогою дискусій. Річ ясна, що під дискусією не розуміємо якоїсь балаканини, а свобідну виміну змістових думок, нехайже будуть вони навіть найбільш єретичні. В дискусії наступить конфронтація різних думок, поглядів, яких натягнула в себе протягом воєнних років молода душа й так зможемо дійти – оскільки не буде зайвих упереджень – до синтези. А синтези нам саме сьогодні й треба. Студентський організм, як хоче бути здоровим і творчим мусить пережувати і перетравити це все, чого він нахлипався. Тому нам треба дискусійних гуртків, нам треба якнайбільше дискусійних гуртків, нам треба якнайбільше дискусійних статтей у студентських журналах і все це на теми ідеологічно-світоглядові. Скільки то проблем чекає свого розгляду й ревізії! Приміром: чи ціль освячує засоби?, відношення науки й суспільної праці, проблема традиції, стиль життя українського студента, відношення до религії, взаємовідношення одиниця й гурт і т. д. і т. д. А спитаємо: хто над тими проблемами призадумується, де є статті на ті теми? Мало: навіть на конгресах присвячується їм мало уваги.

На основі досвіду, розмов і власних спостережень ми є переконані, що таким робом усі напрямки, які нуртують серед студентства перетопилися б у новий, одноцільний, життєздатний зміст повоєнного студентства.

Повертаючи до статті П. Штокалка, ствердживмо ще раз, що українське студентство ідеологічно не є здиференційоване /одиниці не грають ролі/, воно є тільки не упорядковане. Супроти цього відпадає потреба творити ідеологічно-світоглядові групи. Щоб над тою справою загалом застановлятися мусів би хтось надаремно домагатися допущення таких груп. Хиба що п. Штокалко не задумує занятися організацією якоїсь групи. А позатим годі зачинати від організації таких груп, доки не існуватиме певність, що вони будуть мати якихсь членів.

X

X X

П. Штокалко попадає в грубу помилку, коли твердить, що аполітичність студентської організації відкидає ідеології і світогляд. Світогляд може мати кожна людина без огляду на її відношення до політики. Ідеологія до політики відносяться до себе так, як засада до засобу. Для нас являється зовсім незрозумілим, чому одне зараз мусіло б виключати друге.

Заступаємо думку аполітичности студентської організації, бо сьогодні показується кориснішим для загалу, коли молода людина наладує себе інтелектуально й морально, щоб у зрілому віці могти зі себе якнайбільше дати для суспільности, ніж мала би при своїх малих спроможностях поринути в партійно-політичній боротьбі. Що ж може дати зі себе пр. студент другого семестра? Він може бути тільки знаряддям у чиїхсь руках для виконання доручень.

Так само дуже помиляється п. Штокалко, коли висуває думку, що відкинення "ідеологічного тоталізму" потягає за собою відкинення "взагалі ідеологічно-світоглядового фактора".

Нам здається,що відкидаючи "ідеологічний тоталізм",студентство виступає проти прийняття ідеології à priori, проти викувування готових ідеологій напамять. Це одначе зовсім не є рівнозначно з виступом проти ідеологій і світоглядів загалом. Існують лиш намагання на місце механістичного à priori впровадити органічне à posteriori, дійти до життєвих засад своїм власним зусиллям - з застановою,зглибленням,досвідом. Зусилля зродять нові думки,їх виміна приведе до синтези й так спільним зусиллямцілого студентства зродиться нова ідеологія,яка витисне своє тавро на повоєннім студентстві.

X

X X

Вкінці ще згадаймо коротко про завдання студентської організації. Ми не хочемо висказуватися до поодиноких думок п. Штокалка, бо - мушу признатися - вони для мене нажаль не дуже то ясні. Тому поминаючи критику зясуємо коротко свій погляд.

Студентське товариство має передусім створити для студента середовище з відповідною атмосферою,в якій той студент міг би доростати на повну людину,на повновартісного громадянина. З того середовища студент має черпати моральні й ентелектуальні вартості, в ньому студент має мати нагоду проявитися і набрати певну скількість досвіду. Якою повинна бути атмосфера,якими згадані вартості - це все вже інша проблема, проблема змісту,якою ми частинно занималися в попередніх відступах. Підчас коли школа дає студентові назагал лиш фаховість,студентське товариство повинно сприяти студентові виробити собі широкий світогляд,тверді моральні засади й загальне образування.

Що студентська організація не самоціллю,це є таке самозрозуміле,що майже не заслуговує бути висказаним. Організація є тільки формою для прояву змісту.

При такому підході до завдань студентської організації можна змістити в ній усі можливі елементи потрібні для розвою і росту індивідуальности.

В. Мартос

"ВЕЛИКОГО БАЖАЙТЕ!"

Оцю спадщину прагнення до великого,залишають нам,українському студентству нашу попередники,один з представників яких,др. Янів накреслюючи шлях нашого дальшого розвитку,висловив заповіт студентства 30-тих років,до своїх наслідників: "Великого бажайте!".

"Бажати великого" - ставить перед нас українське студентство певні і важливі завдання. Вони зводяться до важних моментів у загальному: а/ пізнати світ,розумію,европейський,західний, б/ познайомити його з нашим зовнішнім та внутрішнім обличчям, в/ стати повноцінними громадянами европейського світу.

В тому ж інтерв ю редакції "Студентських Вістей" з др. Яновим читаємо: "Також занадто замикається студентство у своїм середовищі,замісць йти між чужинців і серед них ширити пропаганду нашої справи,а одночасно вчитись і вічній конфронтації нашої і чужої психіки та ментальности". Отже йти в Европу,вчитись від неї. А перше,щоб знати,що приймати,треба пізнати її. І тут необхідно застосувати вимогу великого. Признаймося,чи в належній мірі знаємо,ми українці,психологічну Европу,хоч мріємо і бажаємо,щоб знали всі про нас; тим більше,осмілююсь твердити: одне пізнання прямо-пропорціональне другому. Наскільки ми пізнаємо Европу,її культуру і духовість,в такій же степені і світ знатиме про Україну,нашу проблематику,ментальність.

У пізнанні позаукраїнського світу - бажати великого,це в праці означає: пізнання народів,їх історії,духовости,культури,а з практичного боку вивчення і засвоєння мови. Аж ніяк не можна назвати "великим" знання пересічного нашого студента,напр. історії філософії,чи специяльних рухів Англії,або хочби норвезької,чи еспанської літератури. В цьому випадку дійсно великі побажання до нашого студентства: пізнати всецільність проблематики "психологічної Европи", основніше орієнтуватися в соціяльно-політичних,та духово-культурних питаннях взагалі та поодиноких народів зокрема, й нарешті вміти хочби дві світові мови в письмі й слові. Так по-нашому виглядає конкретно оте бажання великого.

Тим не менше треба бажати виконати другу вимогу - познайомити світ про всебічність української проблематики. Як згадано,це залежить від першого,або як вдало окреслив др. Янів,це відбуватиметься "у вічній конфронтації" наших і чужих відомостей про окремі питання чи суцільність познайомлення "психологічної Европи" з "психологічною Україною. Бо тільки тоді будемо прийняті в сімю рівнорядних членів Европи,коли Европа знатиме про свого партнера і саме по нашій питомій вазі означить нам місце. Бо деклямування про культурність та европейськість в якомусь загуменку, це межує з малахіянською реформою людини. Тому виражаючись лапідарними гаслами, повторюємо за кимсь з попередників: лицем до світу, лицем до Европи. І останнє: статись громадянами Европи, повновартісними членами світу. Це в першу чергу питання усвідомлення рівнорядного становища та відкинення комплексу меншевартости; ми справжні европейці і цю свою европейскість документуємо кожночасно і то в першу чергу европейською ментальністю. Аж ніяк не є свідомою така европейськість, що широко деклярована в українському загумінку, а при конфронтації з чужинцем кінчиться виявом меншевартости чи втраченням гідности, мовляв: "все гаразд, тільки догори закочений кашкет і діпівські штани". Така постановка проблеми далека від мети та правильного шляху. Що необхідно? Необхідно хотіти бути европейцем, вбити почуття підрядности, вщіплене нам віками та позбутись тих духових ознак, що неевропейські /вони водночас і неукраїнські/.

Ну і ясна річ, активною участю, творчою працею та спільним змаганням для спільних европейських ідей, - здобуваємо собі менш чи більш почесне громадянство в европейській сім'ї.

На закінчення конкретні завдання, що стоять перед українським студентством в аспекті повищих вимог... Доба, що її провадимо на теренах Европи в безпосередній участі з багатьма її членами - представниками різних народів, це мовби Провідінням призначений вигідний час для цих завдань. Тому ми повинні його використати і то не з мотивів нашого европейського громадянства, а в першу чергу українського. Йти в ряди чужинецького світу, в першу чергу студентського, вчитись самим і вчити інших про нас, нав'язувати зносини особисті і урядові, пам'ятаючи, що колись вони можуть стати можуть стати основою міждержавних зносин. В своїй особі та в свойому оточенні представити українство, як культурне, гідне назви европейської спільноти народів.

Не можна, аж ніяк не можна задоволитися малим, ми повинні виконати велике. Ми: сучасна українська еміграція, а зокрема студентство маємо, розкрити для Европи Україну і для України Европу. Історія й майбутні покоління нас осудять, якщо цих завдань не виконаємо, якщо не доповнимо того, що не встигла зробити перша українська еміграція в рр. 20-40. Перед нами ці завдання, що їх польська еміграція виконала ще в минулому столітті під проводом своїх духових провідників Міцкевіча, Словацького й інших. Ми повинні добитись, щоб міжнародні з'їзди відбувались за участю і українських представників /вчених, літераторів, мистців/ повинні довести, щоб твори наших письменників читались і розглядались в Англії, чи Франції, щоб з европейських сцен неслись слова української драми, українська музика, чи пісня.

Назагал, ми повинні усвідомити світ, що у Пантеоні його великих мужів бракує ще українських імен. Ми, і тільки ми усвідомимо про це світ, а вже опісля сам він дасть нам належне місце й оцінить нашу духовість.

СУСПІЛЬНІСТЬ - ПРОҐРЕС - НАУКА

П. Лерш
перекл. Р. Трач

6. ВИХОВНІ ЗАВДАННЯ СУЧАСНОСТИ. x/

Ми найшли платформу для відповіді на наше основне питання: чи, - та яким способом можемо ми перемогти загрозу зубожіння і безсенсовности людського життя.

I/ Завдання овнутрішнення переживання.

В понятті "відвнутрішнення" найшли ми ядро всіх тих впливів раціоналізму і раціоналізації на людську душу. Таким чином ми найшли заразом шлях,що веде допереборення наслідків раціоналізованого життєвого порядку: є ним нове овнутрішнення. Що ми під тим розуміємо,вимагає докладнішого пояснення.

Овнутрішнення означає звернення на шлях до тих глибин нашої душі,які ми звичайно називаємо "серцем". Дуже тяжко є описати словами нашої раціональної мови,що таке "серце". Завжди тоді,коли ми "є до чогось привязані",коли нам "щось лежить на серці",коли "болить серце" розходиться якраз про такі переживання. Коли ми мусимо розставатись з нашим оточенням,містом або краєвидом,і ми почуваємо,як сильно були ми тут закорінені,як сильно ми з тим були звязані, - тоді промовляє сфера серця. Отже можемо загально сказати: "серце - це та глибина душі,що в ній відзеркалюється наш співсвіт,як світ речей і істот,цінність яких є в них самих. Із їхньої екзистенції бере людське життя свою повноту змісту. Коли людина переживає "із серця",тоді вона дивиться на світ,на розпорядимість,не як на ціль,чи засіб,тільки як на духову цінність. Дивлячись на щонебудь,як на ціль,ми ставимо це у відношення до тематики нашого збереження і нашого забезпечення життя. Зате духові цінності мають значення не тому,що вони є корисні для людини. Їхнє значення полягає в тому,що вони походять із іншого світу,приналежність до якого означає для людини багатство людського життя. Коли ми отже сказали,що овнутрішнення означає звернення на шлях до глибин нашого серця,то тим хотіли ми висловити,що стаючи на цей шлях ми мусимо відзискати здібність до захоплення,що в ньому переживаємо наш звязок із людьми,істотами і речами.

---

x/ Дивись Студ. Шлях ч. II.

Які ж є головні переживання "серця"? - Це є передусім пошана,любов і релігійне захоплення. Особливо в релігії, що поєднує в собі також і пошану і любов,має внутрішність душі свій найсильніший вираз. Релігія - це остання концентрація внутрішности,тотальне сповнення існування. Релігія є радикальне овнутрішнення,що проникає коріння душі. В первісному значенні слова релігія означає звязок із вищим ,всеобнімаючим. Суть справжньої релігійности в тому,що людина зі страху перед долею і в турботі за самозбереження кличе свого Бога. Справжня релігійність є щойно тоді коли людина в подиві і любові почуває своє існування у звязку із вищим,всеобнімаючим буттям,яке є по тому боці всякого зрозуміння. Для раціоналістичного наставлення світ має характер засобів для цілей,для релігійно-овнутрішненого погляду світ є обявленням Абсолюту,є Божим Єством.

Із вище сказаного видно достаточно виразно,як треба розуміти вимогу овнутрішнення. Треба підкреслити,що сприймання світу у внутрішність і овнутрішнення власного життя через пошану,любов і релігійність не дається людині без труду. Його не осягнемо відданням себе почуттям,воно вимагає зусилля душі. Якраз в цьому різниця між поганою злезрозумілою внутрішністю і доброю та правильною внутрішністю і овнутрішненням,про які нам іде. Перша відвертається від світу і віддається в романтичній настроєвості імпресіоністичній грі внутрішніх станів. Друга не випливає із відверненої від світу настанови,проявляється якраз як звернення до світу,як зрозуміння для його явищ,як пошана і любов,що в релігії поєднується в цілість. Так отже вимога овнутрішнення знаходить свій безпосередній і загальний вираз у вимозі релігійного обновлення.

Із овнутрішненням людини вирівнюється заразом і те,що ми називали втратою цілости і життевої безпосередности. Бо дипендією внутрішности є глибина. А в попередньому розділі ми встановили,що людина живе тільки тоді внутрішньо-цілісним життям,коли вона живе із глибини своєї внутрішности. Так отже тільки овнутрішнення може повернути людині те почуття цілости,що його вона втратила в поверховності раціоналізованого життя. Що це відновиться до релігійного переживання,не вимагає більше пояснень.

В процесі овнутрішнення повертається нам також безпосередність життя. Про це свідчить той факт,що пошана завжди є пошаною для життя. Крім того,те,що ми називаємо переживанням серця, - завжди стоїть під знаменем життевости і тільки як таке промовляє до серця; тоді,як світ доцільно-раціоналістичного наставлення завжди є світом світом віддушевлених і позбавлених чару речей та справ. В процесі овнутрішнення явища світу знову отримують своє живе обличчя,що його втратили в раціоналізмі і раціоналізації.

2/ Завдання одуховлення світу.

Тут маємо заразом факт принципіяльного значення,а саме факт,що в процесі овнутрішнення світ рівночасно пересувається із поверховности раціонального розуміння в глибину понадраціонального. Зовсім нові змісти світу починають промовляти до людини. А суттєвою властивістю людини є спроможність перетворити те,що вона переживає субективно і швидкопроминаюче,у прозоре і впорядковане поле речей із суттєвости. Властиво щойно це творить людський світ.Це стається за допомогою людської мови і мислення. Тому про це овнутрішнення не завершується тим,що образи світу сприймаються у внутрішність і там заникають субєктивними рефлексами душі. Він завершується щойна тоді,коли те,що у внутрішності душі субєктивно стає нашим досвідом,упредметовлюється як зміст світу в нашому мисленні. Цей процес ми називаємо одуховленням. Так отже овнутрішнення життя має як своє конечне доповнення - удуховлення світу. Поняття "одуховлення" в цьому реченні вимагає ще окремого пояснення.

Із попереднього видно,що одуховлення - це мислена внутішність. Але ми пізнали,що якраз мислення,розвинене в раціоналізмі,є причиною відвнутрішнення людини і віддушевлення світу. Якщо так - може хтось спитати, - то чи не вказує це,що внутрішність лежить поза всяким мисленням і що мислення по своїй природі суті взагалі є нездатне сполучитися із внутрішністю душі,сприймаючи в себе її глибину. Чи мова про мислену,тобто в мислях упредметовану,внутрішність не є суперечність в собі?

Ця суперечність зникає коли усвідомимо,що мислення сповняєподвійну функцію в житті людини. Це є раціональна /інтелектуальна/ і духовна /ідеальна/ функція. Сут раціональної функції полягає в тому,що мислення дає нам змогу через встановлення понять і відношень пізнати світ як порядо ксправ і повязаностей. Вона дає нам можливість практичного обчислення дісности і обходження з нею. Таким чином в основу інтелектуального мислення покладено певне,точно окреслене питання,а саме питання,в якій мірі можемо ми засобами мислення опанувати дійсність. Ця функція мислення приходить в раціоналізмі до виключного значення і розвитку.

Але побіч ціє раціональної фнкції має мислення ще одну духово-ідеальну функцію,суть якої найкраще можна вияснити на мові поета. Слово і речення,поняття і осуд в поезії представляють дійсність як переживання внутрішности і це так,що стає ясно,як саме дане мислеве оформлення представляє внутрішні переживання в горизонті безпредметовости. Поезію розуміють тільки з глибин внутрішности.Але переживання внутрішности залишається незрозумілим,в темноті і в субєктивнім напруженні,якщо не буде прояснено в духовому. Так отже духовна функція мислення визволює,і це відноситься не не тільки до творчости поета - субєктивні переживання із невимовности темного напруження безпосереднього переживання - і переводить його у відвертість обєктивного змісту або,як можемо сказати,у наглядність ідеї. Ідея - це духово-предметове розяснення того,що ми переживаємо у внутрішності душі. І так напр. релігійне переживання має своє духово-предметове розяснення в ідеї Бога.

Тепер ми розуміємо,що це значить,коли було сказано,що овнутрішнення життя має своє доповнення в одуховленні світу. В мисленні без внутрішности,яким є раціоналізм,людське буття є недосконале і половинчасте. Але це відноситься також і до внутрішности,що відокремлюється від мислення. Одуховлений світ проходить через внутрішність душі,він стоїть під знаменем обєктивної ідеї,він є мисленням розяснена внутрішність. Так отже це є сам в собі цілісний процес, в якому з одного боку життя людини поглиблюється за дипензією внутрішности,а з другого боку світ підноситься до вищої площини ідей.

В порівнянні з цим процесом одуховлення яскраво виявляється вузкість і однобічність раціоналізму. Інетелектуальна функція мислення пізнає речі і справи,духов-ідеальна унагляднює сенсові змісти.

Погляд раціоналізму досягає лише поверхні світу і там зупиняється. Він не виходить поза межі предметового наглядного,можливого до зрозуміння і обчислення. Для цілезорієнтованого раціо світ представляє собою щось зовнішнє, речі і справи без обличчя,він є плиткий і поверховний.Раціоналізм - це уназверхнене мислення. Щойнопогляд одухвлення,що виростає з глибини душі,сягає дальше поза поверхність справи,проникає аж до горизонту ідеальних змістів, що без них людина не може жити на довшу мету,без яких вона стається інтелектуальною твариною. Бо суттєвим для людини є,що вона не лише як тварина використовує світ для цілей свойого самозбереження,але що вона шукає за якимсь сенсом свойого обмеженого земного життя. Так отже раціоналістичне перетворення світу на цілі може бути переможено тільки процесом одуховлення,тільки овнутрішненим мисленням. Ми мусимо навчитися читати явища і процеси в книзі світу не тільки як речі і справи,але й розуміти їх як ідеї.

Це завдання ставить особливі вимоги до нас. Бо як овнутрішнення переживань дається нам тільки зусиллям душі,так і одуховлення осягнемо щойно тоді,коли те,що досвідчаємо у внутрішності душі,буде піднесено зусиллям мислі у ясність ідеї,переміниться у мислену внутрішність.

3/ Завдання овнутрішнення поведінки.

В понятті овнутрішнення найшли ми найзагальнішу назву для того одинокого шляху,що може вивести нас із "сліпого заулка" - раціоналізму. Те,що ми назвали одуховленням, є форма,в якій проявляється овнутрішнене життя як горизонт ідеальних цінностей.

Але життя людини є не тільки відзеркалюванням світу в переживанні і свідомості,але заключає в собі завжди також активну діяльність. А тому,що овнутрішнення має дипензію глибини і є процесом,що проникає ціле людське життя, його наслідки не обмежуються на спосіб відзеркалювання світу в людині,але охоплює також спосіб ділання людини,тобто як людина активно діє на світ. Іншими словами: існує не тільки овнутрішнене сприймання світу,але також овнутрішнене відношення до світу,овнутрішнення поведінки. Так отже завдання овнутрішнення є щойно тоді цілковито сповнене,коли воно обхопить також нашу поведінку.

Спочатку тяжко є уявити собі щонебудь під словами "овнутрішнення поведінки". Однак ці слова мають свій докладно означений зміст. Зрозуміти їх допоможе нам поняття сумління. Як внутрішність переживання має свою основу в "серці", так внутрішність поведінки в сумлінні. Щоб зрозуміти це краще,застановімось що є суть сумління. Постараймось хоч коротко це тут зробити.

Без сумніву належить до суті сумління те,що в ньому відзивається відповідальність,яка виростає із звязку нашої поведінки із овнутрішненими змістами світу ідей. Рівночасно сумління це та душевна область,де лежить основа особистої свободи. Бо тільки коли людина почуває себе вільною у своїй поведінці і своїх рішеннях,може вона взяти на себе відповідальність.

Цій двополярності сумління /звязок із ідеями і свобода особистого рішення/ відповідає те,що при овнутрішненні поведінки перенята відповідальність є завжди двояка: у відношенні до світа вона ставить нам питання,чи ми можемо погодитися,що діється те чи тамте,а по відношенні до нас самих каже нам рішатись,чи ми діючи чи не діючи в даному випадку зможемо виправдати себе перед собою. Бо тільки те,що ми робимо,або не робимо,робить нас тим,чим ми є. Так отже голос сумління є не тільки овнутрішненого і в його ідейности пізнаного світу,але завжди також клич нашого власного я у себе самого. З цієї точки зору вимога овнутрішнення поведінки є рівночасно вимогою стати самостійним,тобто в свойому поступованні бути самим собою.

Ця вимога відноситься до всіх і сповнення її не може бути нікому відняте. Кожний мусить станути перед своїм Богом,мусить отрястися із вигідностей,без відповідповідальности бездумности життя з дня на - день,як живеться,кожний мусить зробити зусилля,вглибитися у внутрішність свойого сумління і перевірити,в якій мірі в керуванні своїм життям є він і може бути дійсно самим собою. Кожний мусить примусити себе признатись,чи те,що він думає і говорить,є дійсно його переконання; чи те що він робить або не робить,є дійсно його власна і властива воля,і ті почування,що він їх висловлює,є дійсно справжніми почуваннями. Кожний мусить пізнати,що це значить "перед Богом самим собою бути" /Кіргергард/ і мусить тим бути в пошані перед буттям других.

Тепер бачимо повне значіння цієї вимоги овнутрішнення. Вона заключає в собі потрійне завдання: перше - це звернення до внутрішности душі і її останньої релігійної основи за допомогою виховання до пошани і любови,опісля завдання одуховлення світу.тобто духово-ідеальних пояснень світу,що пройшов через внутрішність душі і врешті завдання звернення до внутрішности сумління за допомогою виховання до самостійности і відповідальности. Перший шлях не дозволяє людині стати поверховною,другий веде через поверховність раціонального світу до горизонту ідей; а третій представляє собою одиноку можливість увільнити одиницю з обіймів маси. Коли людину кличуть до відповідальности,вона мусить виступити з маси і покластися на себе саму у свідомості,що йдеться про неї як одиницю якраз тут і тепер. Тільки тим шляхом може людина відзискати гідність особистости,втрачену при омасовленні /перетворенні в масу/,що відбирає людині свободу і відповідальність.

О. Кравченюк

ФІЛОСОФІЯ І КУЛЬТУРА.

Коли питаємо якогонебудь філософа,що таке філософія - ставимо його в досить трудне становище й не тому,що він не може найти жодної конкретної відповіді,але тому,що він даючи більш,або менш суб'єктивну відповідь,не здефінює філософії об'єктивно,ні так,щоб ця дефініція погоджувалася з іншими філософами.

Колиговоримо,що філософія означає любов до мудрости тоді це пояснює,що філософа штовхає до його дослідів "ерос" - любов до правди,в якій він добачується щось доброго і гідного дослідження. Ради тієї правди можна займатися кожною наукою,не тільки філософією,яка повинна дати нам в руки правила,за якими нам слід урядити наше буття.

В історії філософії зустрічаємо такі епохи,як час Епікура і Стоїків,що ставили знання на службу життя й тим самим здійснювали частину філософії практично. Коли Пітагорейці звали себе філософами,то цим хотіли сказати,що вони є прихильниками знання,отже,людьми,що не мають знання але його люблять,в противенстві до софістів,людей вчених,т.зв. "власників знання".

Філософ працює не на тому,чи іншому означеному грунті, отже не є спеціялістом /у вузькому розумінні того слова/, він є людиною,що до всякого поставленого йому питання займає становище на основі свого погляду й переконання. А тому,що кожночасно виникають інші погляди,як ті,що в них вірить маса спеціялістів-науковців,і тому,що філософи займаються часто іншими думками як загал вчених,можемо дуже часто назвати кожного,що має свої власні погляди та спеціяльний спосіб ведення життя - філософом.

Тоді фолософія не була б наукою,бо наукою називаємо ніщо інше,як певну систему вченнів,об'єктивно більш,або менш правдивих,що про їх правдивість можна кожного переконати.

Існує також думка,що філософія не є наукою,бо орґінальність її систем вказує на її наскрізь суб'єктивний характер й на брак об'єктивности. Різні науки які диференціюють поодинокі знання,находять свою синтезу у філософії. Саме в тому блискуче завдання філософії - синтезувати погляд на цілість наук.

Павльзен говорить,що завданням філософії є: перероблювати різні людські стремління та створити з вислідів поодиноких наук одну метафізичну спільну універсальну науку, що для кожної вченої людини мала б найвище культурне значіння. Це зрештою лежить в ідеї університетського образування. Тому й філософія поставила собі за завдання,об'єднати досліджені поодинокими науками відділи й на основі досвіду осягнути певний світогляд. Така універсальна систематика була б щойно правдивою системою філософії,останнім словом про істоту предметів,завдання людини,а відколи середньовіччя передало вчення про Бога теології,також словом про світову мудрість.

Філософія ограничується не тільки до дослідження формальних,умових наук; вона старається вияснити також їхні змістові поняття й усталити змисл,суть речей,їх прикмети, причин,дій,зміни сил,часу,простору,матерії,руху і т. п.

Філософія як універсальна наука є передумовою культури народів бо вияснює їх культурні вартості й вказує на потребу стремління до них. Культурна діяльність людини полягає на використанні духових сил,які є фактором незмірпродуктивности та ведуть до найрізнородніших і все нових форм життя,підчас коли комахи ведуть себе так,як робили це перед тисячою літ назад. Якраз цей фактор обумовлює,що людина має свою історію,а тільки так довго,як довго вона її має приписуємо їй культуру. Ідеали культури мали в різних часах різний вигляд,але безумовно вони були залежні від історичної умовности спромоги людини до продуктивного творення. Так філософія як і культура не допускає до односторонности,бо це було б тільки запереченням їхнього дальшого розвитку. Так як філософія не може обмежуватися до теорії пізнання,чи науки про мораль,а є наукою універсальною, так само культура мусить бути універсальною і цілісною,принайменше за її ідеєю. Всі поступи культури уможливлюють поступ філософії,з чого виходить,що філософія співпрацює при творенні культури так,що перевіряє значіння факторів,які творять культуру.

Отже бачимо,що філософія є душею та живучим принципом всіх факторів,що творять культуру. Але своє завдання при співтворенні культури зможе філософія виконати насправді тільки дорогою систематичного та критичного перевірення всіх проблем та факторів культури,а не передчасним твренням уявних правд.

О. К.

ДЕЩО З ІСТОРІЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.

Щоб точно схопити всі явища в духовій історії розвитку даного народу, потрібно поставити їх поруч його політичних подій. Найкраще можемо доконати цього при досліджуванні й представленні історичного розвитку англійської культури й мови.

Великі перевороти й тривала боротьба між національностями й народними елементами в середньовіччі багато причинилися до витворення властивостей, що надають англійській мові питомого їй обличчя. В перших століттях після Христа бритійські острови замешкували народи, що говорили келтійськими діялектами. Келтійські мови творили частину індоґерманських мов і ділилися на 3 головні групи: 1/ ґалійську, що про неї маємо дуже мало даних, 2/ британську з кімрійським, корнійським і бритонським діялектами, 3/ ґелійську з ірійською, горішньошотляндською і манкс - підгрупами. Про ці мови знаємо із грецьких та римських письменників, із різних монет та рукописів. З ґалійською війною Цезаря /55 і 54 р. п. Хр./, а опісля через похід Клявдія і Аґріколі прийшла до Англії римська цівілізація, почали розвиватися торгівля і промисел. побудовано багато доріг, заложено такі міста як: Йорк і Лінкольн, а Лондон став вже тоді важним торговельним містом. Вслід за римлянами почали загрожувати англійським островам ґермани. Проти ніктів об єдналися бритійці з деякими ґерманськими грабіжними народами, що це вправно використали й по довгих боях із бритійцями почали окупувати все більші простори бритійських островів. Ґерманські окупанти являли собою не певну однородну цілість, а багато споріднених до себе різних народів. Англійський єпископ Беда пише у своїй історії, що цими окупантами Англії були: англи, сакси і їти, що походили із Шлезвіґу й околиць над Ельбою і поділили край між собою. Сама назва англійської мови походить від назви "англи". Вже Беда означає англійську мову, як мову ґерманських поселенців Англії.

Крім цього зустрічаємо назву "lingua saxonum", але тільки для точного означення мови саксів. Основними періодами розвитку англійської мови були: старо-англійський, середньо-англійський і ново-англійський. Вже 597 р. Августин, висланник папи Грігорія Великого, впровадив хриситянство до Англії. В цей самий час почали й ірійські місіонарі християнізацію північної Англії.

Поряд із цим прийшов розвиток культури, церков, манастирів, де монахи займались літературною працею. На цей час припадає широка діяльність Беди, Вінфріда й Алькуїна, що поширювали християнство, а з ним і культуру в чужих краях. Крім цього король Альфред Великий старався про духове піднесення свого народу й працював над розвитком матірної мови й національної освіти. Він сам переклав багато латинських творів, світову історію Орозія, та положив тим самим основи для англійської прози.

Сама англійська мова є мовою ґерманською. Найчастіше зустрічаємо в ній слова праґерманського походження, рідше латинські слова, що їх принесли туди римляни, вкінці французькі, відколи князь Вільгельм з Нормандії здобув Англію. Це було I066 р., і через 200 років французька мова була панівною; її уживали королі, вона була офіціяльною мовою держави й панувала у судах і парламенті до половини I4 ст.

Однак вже в I5 ст. англійці зрозуміли потребу плекання національної мови. Французьку мову усунено з літератури, а всі нові літературні твори появлялися в англійській мові, що стала згодом панівною серед народу, хоч не без залишків французької мови.

Про дальший її розвиток старався в I5 ст. Какстон - друкар і перекладач, що сам вживав мови вищих кляс столиці. Однак англійська ортографія не була ще точно усталена ще кілька століть. Але вже приблизно I500 р. панує в Англії, в літературнім ужитку нова літературна мова, перед якою поступаються всі діялекти.

Першим пам'ятником новоанглійської мови є переклад Нового Завіту Піндаля /I525/. I558 р. за Єлисавети признано писемну мову, що все більше стала переходити до усного вжитку й поширюватися згодом у Шотландії так, що вже кінець I6 ст. приносить остаточне признання спільної мови в Англії.

Ще в I7 ст. англійська мова не була під жодним оглядом першою мовою Европи. Щойно в I8 ст., спеціяльно в I9 ст. досягла вона вершка свого розвитку й набрала абсолютного й релятивного значіння в житті людства. Причини змінливого становища англійської мови треба шукати в першій мірі в колонізаторській діяльності англійців, що поширювали її у всіх частинах світу. Вона стала опісля мовою морської торгівлі й світової комунікації. Серед культурних мов світу є вона сьогодні найбільш поширеною, і вживає її приблизно I70 міл. людей, а треба числитися з тим, що її значіння в майбутньому зросте ще більше як сьогодні.

ЛІТЕРАТУРА І СУЧАСНІСТЬ

Roger Igor
перекл. М. Смалько

ГУМАННІСТЬ "ТРІБАУЛЬТ"-а.

Цей дійсно великий твір успокоює читача; його внутрішня прозорість запевнює повноту свідомости, але не щоденне життя. Його "епільог" починається щойно на передодні війни, а всеж таки цей майже клясичний памятник здається відсуваеться від сфери актуальности, на те, щоби вселитися в непорушну королівщину французької літератури.

Кожний хиба прочитав "Трібаульт"-а. Але жеден критик не висловився належно і докладно про нього. Хоч таке незауваження його здається несправедливе, то це явище досить легко пояснити. Причин треба дошукуватись в самій особі автора, - в його визначній обережності і шляхетній скромності; Мартін Ді Гард не належить до мужчин, які бють на ярмарковій сцені в рекламові "бубни": Він не приймає теж пози освіченого магіка, не грає ролі "великого генія. Він є тільки людиною, але гордою з того, що є людиною, яких мало, але яких кожний рад би пізнати якнайбільше. Така шляхетна постать рідко виступає в сьогоднішніх днях, і вона вповні заслуговує на те, щоб схилити перед нею голову.

Багато є причин до цієї замітної пропасти, яка ділить його твір від сьогоднішнього світу. Ми вже вище згадували про ясність, про душевне успокоєння. Але вживання таких слів може здаватись в нашім світі насмішкою - або навіть образою. Саме скінчилася війна, яка обнімала цілий світ, і від якої залежала судьба всього того, що мало вартість для людини. Різні індивідууми, які змушені були податися на площину нелюдсько-кітлуючих сил, ставалися з часом теж нелюдськими. Хто не був "унтерменшом", був пристемпльований на "іберменша", а хто боронився перед поневоленням, ставав героем. Сьогодні правдива відвага лежить в цьому, щоби корисно протидіяти "надлюдськости", якби вона героїчно не боронилася, - в імені людства, в імені того, що є найбільше людське в людині - розум. Це не є лише обовязок супроти нього, що творить наше найшляхетніше, але і абсолютне зобовязання. Щоби висловити думку Malraux - а: не можна ділати творчо в апокаліпсі. Треба добре напружити мускули, щоб добути перешкоду. Але коли таке напруження перейде в сталий стан, то це наз. позиційною війною. Діяти можна лише з гнучкими мускулами: "успокійся, Максиміліяне, сказав Ст. Жак до Робеспієра, царство належить флеґматикам". Коли б прийшлося написати нагробний напис Трібаультові, треба би хиба сказати: гуманний, все гуманний.

x

x x

Справді оживлене мистецтво є в першу чергу голосом епохи. Але коли якась епоха є божевільна, то це ще не значить, що й мистецтво, тому, що відповідає їй, теж мусить бути крикливе й неспокійне. Найбільше мистецтво є якраз це, яке зуміло зформувати з крику слово; воно зворушує тимбільше, чим більше спокійно висловлюємо його, виборюючи з шуму той спокій. Багато наших сучасних творів пропадає без значіння якраз тому, що вони хочуть з великої щирости до нас наслідувати невільничо кожний наш порух. Найліпші з них, котрі ще мають трохи пристрасти і чуття, зискають на вартості, але деякі з них представляють безвартісну макулятуру. Ніодин такий твір не є революційний, пориваючий, противно, - може лише людину змучити. Коли вирватися з обсягу діяння такого твору, з горячкового неспокою, який приносить він зі собою, то відчувається потребу глибоко віддихнути, вхопити трошки свіжого повітря; і то може не тому, що дається відчувати потреба спокою, але навпаки: з намагання поринути знова в здорове джерело творчої сили.

Якраз в таких хвилинах зустрічаємо Трібаульта з новою радістю. Цей твір нігде не показує нахилу замкнутися в якійсь будові зі слоневої кости і оголосити себе як "мистецтво для мистецтва" - навпаки в ньому живуть з незменшеною ніколи інтензивністю всі наші власні драми. Всі пекучі проблеми приходять в ньому в актуальній формі до вислову.

"Якби я був писателем романів", сказав Даніель де Фонтанін, - "то я державсяб шукаючи все тих самих постетей, а не творив вічно якісь нові".

Мартін ді Ґард зовсім свідомо не придержувався того. Лишім тут менш важні твори на боці, хоч в них, на марґінесі сказавши, теж відбивається бурхлива вітальність автора, в його специфічнім гуморі. Від "Девеніра" до "Жан Баруа" і до "Трібольта" можна замітити поступове поглублення тих самих тем. Між "Жан Баруа" і "Трібольт"-ом є замітна подібність: такий сам натиск на енергію і активність і паралельно до того така сама укрита доброта. В "Жан Баруа" і в Оскар "Трібоулт"-а є схований "фонд невикористаної ніжної любови". Тут і там таке саме опутання героїв думками про самітність і смерть, тут і там видно старання визволитись від них, втекти, - а це все перепроваджено такими самими методами. "Не позволімо себе осліпити індивідуальностями", постараймося "щераз виконати щось, будучи в середині самої смерти; смерти, яка не є пасивна; постараймося свідомо перемогти смерть, яка є гідна нашого життя. Створім якийсь твір, або якусь істоту, яка вийде понад нас і увіковічнить нас. Як ехо на послідне речення Люче звучить послідне слово Антоніни "Жан Поль".

Самі особи представляють теж аналогічний тип. Коли тільки почнемо докладніше розглядати ті два твори, то легко ствердимо, що різні особи з "Жан Поль" мають ті самі риси, які пізніще зеднані виступають в Антоніні Трібольта.

Нпр. Др. Баруа - мішанина типу Филипа і Антоніни, або Люче, рід неготової ще Антоніни, чи Жан Баруа сам, який наполовину наслідує Жака а наполовину Антоніну.

Чи можна припускати,що цей чистий припадок,що оба романи відіграються в однакових рамах,в університетській вулиці? Мистецтво Мартін ді Ґардс-а є за солідне,занадто продумане,щоби допустити припадкові подібности.

Невідома досі,з якого зародка автор розвинув свій твір,але можна сумніватися,щоб він починав від того,щоб уявляти тілесно свої постаті перед собою. Повстання Трібуальт-а здається вийшло з потреби дати вислів певному світоглядові людей. Автор вложив свої пережиття і думки в людей,які розвинулися в живучі істоти після їх власного закону а не лише в листі ідей. Властивий блуд "Жан Ґаруас" якаб не була велика вартість того - лежить в тому,що постаті його є дуже закутані в історичні пригоди і тези; в Трібаульта навпаки: постаті є вповні вимотані з таких ситуацій,провадять вправді самостійне життя на яке навіть сам автор не має жадного впливу. Але якіб не були вони самостійні,залишаться все дітьми Мартіна де Гардс,вони живуть в його світі; бо кожний поет,хочби це був Бальзак змушує свої фіґури ввійти в якийсь означений світ,а іменно в цей,який він сам собі створив.

Нема ніодного писателя романів,який не створив би героїв після свого уподобання. Чи змисл їхнього життя не лежить якраз в тому,що вони є носіями післанництва для людей.

Постараймося зясувати це післанництво докладніше.

-/-

Часом можна бачити в Трібаульт-а відбитку одної міщанської родини перед 1914 р.,але це,коли навіть не блудний осуд. В дійсності ані в "Трібаульт"-і ані в "Жан Баруа" не є представлена справжня сім'я. Коли навіть яка байка може порівнювати католицьку сім'ю Трібаульта з протестанською родиною де Фонтанів то порівняння не вийде бо ніодна сім'я не є повна: в кожній бракує важного члена родини. В Трібаульт немає мами; Оскар Трібаульт є вдовець. У Фонтан-ів /зрештою і зовсім практично/ не існує батько,який і так не відогравби жадної ролі в фамілійному житті. Ніде нема правдивої супружної спільноти, всі ті родинні єства є в дійсности пустинниками. Здається,що Мартін де Гард має намір представити спільне життя двох людей, окружених товпою дітей,коло якої розвинеться щойно в майбутности справжнє родинне життя. З яких причин він це зробив,годі осудити. Може хотів він дати натиск на те,що після його думки індивідуум повинно звільнитися від родинних пут,може тому,старався дошукуватися в родині її поодиноких соціяльних елементів. Але здається скорше можна повірити в інстинктовний спротив автора проти того,щоб позволити зникати одиниці в якійнебудь громаді - чи то буде родина,партія,чи нація. Родинне життя не означає нічого іншого,як втиснення індивідуума в рамці якоїсь групи і частинне використання його цією групою. А тому,що Мартін де Ґард є раціоналіст,є він також глибоким індивідулістом. Це є а пріорі абсурд,посуджувати його про якесь споріднення з Золею. Після його думки мусить індивідуум само присвоїти собі силу і працювати над своїм повним "викінченням".

Не вирішує родина - тільки батьківство; тому,що поодинокий індивідуум затрачує себе в родиннім колективі,почуває себе з другої сторони увіковіченням в своїм батьківськім почутті. Нова істота з'явившись,заперечує своєю появою смерть і є подібна до себе, - затрачений в родині індивідуум.

І тут приходить в творі непомітно представлення дії на іншу площадку - властивий сенс Антоніна - /або мігби ним бути принайменше/ - це його братанок Жан Пауль. Брат є все подібний до тебе,бо він має твою кров,зн. з того самого джерела, що ти маєш. В певнім змислі кожний чоловік має твою кров і є до тебе подібний,бо ціле людство походить з одної родини.Тому кожний чоловік помагає тобі врятувати твоє власне я від смерти. Не ломлячи віри свойому індивідуалізмові,а навпаки, поглиблюючи його,підносить Мартін де Гард до далекойдучої людської солідарности. Він не дається опанувати песимізмові,але його все наповняє блаженна свідомість,бути людиною межі людьми зі здоровою оптимістичною утіхою; це надає щойно індивідуумові певну справжню шляхотність.

Постаті з Трібольт-а теж стараються йти тою самою дорогою. Основна умова гідности,до якої прямують,це звільнення з товариських пут. Родинні зв'язки представляють особливу форму цих пут,отже вони стараються вивчити і зрозуміти,себе самих в границях цієї форми. Полагодивши вже справу з самим собою намагаються вони в союзі з собоюподібними пробити дорогу до гуманности.

Іншими словами: після того,як вони відтягнулись від мас і стали свідомими себе індивідуумами,можуть вже підписати свідомо будьяку угоду,поважаючи кожне індивідуум,яке входить в склад цього товариства.

Хто з них осягне цілі і зможе називатись заступником? Або іншими словами: хто є герой "Трібольт": батько? Жак? чи Антоні?

Різниці їх характерів зразу впадають в очі,подібности є менше виразні. А однако є в "Трібольт"-і спільні родинні риси. Не можна одначе досить докладно описати словами це,якою щасливою рукою вміє Мартін ді Гард пов'язати вузли між батьком і сином,між братом і братом,які мимо всіх противенств представляють ясно кровну спільність.

Три Трібольти - це батько і його два сини. Вони говорять однаковою мовою,вони є з одного тіла і крови; а якіб непорозуміння не були між ними,вони минуться,і без довгого непотрібного балакання наступить все між ними поєднання. В критичних моментах стверджують часто оба брати зі здивованням,а навіть і з неохотою свої подібности з батьком. "Бідний він є" - думає часто Жак про Антонія - "він прибирає все більше і більше батьківський добродушний тон".

Антоній знова завважує при читанні батьківського щоденника: "у всім цім лежить щось з Жака" ... така сама замкненість, та сама жвавість інстинктів. Дивна згідність темпераменту".

Ограничуюся тут до коротких завваг. Те,що спершу нас при Трібольт-і дивує,це брак усього низького і відвага в щоденнім житті. Який би не був спосіб їхнього поступовання,не буде він ніколи нечистим чи низьким. Всі вони є передусім чесні люди, здорові і сильні натури. Їхні пристрасти не спричинюють нічого заплутаного,негідного. Вони спричинюють їм часом терпіння, навіть викиди сумління,але властиво ці викиди сумління діють спасенно,оживлююче. Іхній спосіб користування життям не є такий,що пригноблює нервово. Вони - сильні фізично,відчувають насолоду в тім,щоби перемагати і опановувати себе у всіх обставинах життя. Тут є лише небезпека,щоби часом ця енергія не схотіла виродитись в бруталізм,хоча цьому всьому стоїть на перешкоді їх уроджена доброта,якої вони самі не є свідомі,чи то з причини почуття встиду,чи з відсутности самообсервації. Можна найти недвозначні натяки відносно цього впродовж цілої книжки.

Звичаєва шляхотність,зрозуміння для всього великого,яке доходить аж до гордости,доброта,енергія,добра воля,готовість приняти все,що життя принесе,непотрясена рівновага: це характерні риси,які після Мартін ді Гард дають досить можливостей, щоби бути гуманною людиною в найкращім змислі того слова.

Але вони мусять вміти теж встоятися супроти спокус,які зустрічаються на їхній дорозі і можуть запровадити в вузьку вулицю. Особливу небезпеку представляє для них стан самітности.

Коли ми вперше стрічаемо Оскара Трібольт-а є він вже страчений. Він не розуміє нікого,і ніхто не може його зрозуміти; між ним,а тим,що він найбільше любить немає жадного контакту, ніякого теплого відношення. Фанатизм спонукує його до цього, щоб в деяких моментах злісно противитися,коли він навпаки має нахил щиро притакнути. Намагання його,ввійти в контакт з людьми приймає риси облудности а навіть часом жорстокости. Який дивний символ: добре діло,яке заміняється в дім поправи.

Причина того: товариське життя замкнуло в ньому чоловіка. Жак знає добре,що під цим панцирем,який він на себе наложив, відіграється драма,хоч він поринає в задоволенні і вживанні життя. Антуан знсва вірить,що має до діла з безчуттєвою людиною-машиною,яка часом поводиться смішно чи навіть невідповідно. Щойно смерть його батька позволяє йому побачити ту другу сторону його душі,і від тоді він може заобсервувати,як "на протязі років все більше і більше зникала з цієї задеревілої душі щирість".

Душа задеревіла з причини своєї певности: "тут є причина всього злого. "Я ніколи не міг любити. Нікого, ні ... " - кличе батько. У цій його нездібности не можна обвинувачувати його гордости ні егоїзму: Антоіне є теж так само гордий і егоїст,а мимо того любов промінює від нього навкруги і вливається в кожнього,хто лиш до нього зближиться. Задеревілість батька випливає з того,що він не знає сумніву: зі своєї релігійної віри черпає він таку скількість певности,що робиться недоступним до всього світового. Певність у вірі - це перша спокуса,яка грозить діяльному чоловікові. Вона є така нетривка,як сумнів і грозить спаралізованням найменшого навіть почину,пхаючи людину в нерозмотану сітку непевностей. Трібольт,якому є вроджений гін до ділання,старається все шукати певности,якій мігби піддатися,яка освободилаб його думки від гіркого пригноблення і вказалаб йому пряму дорогу. Але чи є де яка більша певність,як віра? "Завдяки їй не знає він ніколи ніякої застанови: ні сумніву,ні почуття відповідальности за нього,ні зневіри в себе самого та інших. Мужчина,який має віру,потребує лише діяти". Навпаки Антоіне він є неспокійний,як стратив віру. "В якім імені?" Як навіть пощастить йому дещо перевести в діло,то лише завдяки якійсь таємничій грі сил. Завжди,коли чого жадають від нього,забуває він про свій розум і дається провадити темним силам; досить негідна постава для такої людини,як він,який перед всіма людьми гордо показує чесність свого поведення. Він потребує довгого часу,щоб визволитись з цієї прикрої ситуації,і могти глянути проникливішим зором на праджерела свого поступовання; щойно вкінці свого життя знаходить він - вправді не віру,але людський еквівалент. Тут є без сумніву одна з головних причин його розбиття. Жак зате заступає все одну віру другою.

Отже від самого початку замикається Оскар Трібольт перед світом і забирає відносно нього самопевне становище. Коротке слово: "петля демона: потяг до правди" - є вияснене. Замкнений в своїй певности, в свойому індивідуальному "я" не може і не хоче батько схилятися до конечної загальноприйнятої доброї волі і щирости супроти людей, щоб тим піднести гідність людини, або старатися зрозуміти її. Він не може зрозуміти нікого іншого, як лише свої власні думки; він навіть не може уявити собі, що можуть ще бути думки інші від його думок, - так стисло ограничується він до свого власного світа. Зовнішність, яку він показує до оглядання другим не є проглядна для посторонніх людей.

Одинока щілинка в його опанциренім тілі звертається до Бога, а не чогось ним створеного. Але ніколи не вдається Богові відірвати цю людину від себе самої. Він змушує його упокоритися, він робить його мягким тістом, з якого ліпить, що лише захоче. Але коли грішник навернеться, то це означає його поворот до "себе самого", а не до інших. Остаточно батько є страчений для людей, бо його віра не була ніколи порушена сумнівом.

Перше, хочби і неґативне завдання його синів полягає в тому, щоб зробити себе вільними, щоб "ще в молодости вилічити себе з захоплення певністю". Жак освободжується після своєї звички насильно від всяких випадків; Антоіне розвивається майже несвідомо; наука призвичаює його до того, щоб у всьому сумніватися, що не є доказане. Так вони стають оба вільними.

Що вони роблять з цією свободою?

Тут виринає нова спокуса, іншого характеру, як перша; вона повстає зі шуму, який приносить з собою незвичайна вільність. "Родини, я ненавиджу вас!" Ці твердження зриваються все з уст "Новрітовреса" і гноблять героїв Трібольта, в хвилині, коли недалеко воля. Язмес оповідає братові зворушеним голосом: це є книжка, при лектурі якої горить рука, з якою я ніколи не хотівби бути сам, так боюся її страшно.

Бо чим є іншим ця принада волі, як всі моральні перепони є переможені, як не гоном, пожаданням, скоштуванням кожної земної поживи. Ледви освободжений втікає Джакс до Америки, до краю іммoралістів, начеб пожадання було звязане нерозлучно з чудами Орієнту і Африки. Антоіне любить Рахель - жидівку і стає слабим в атмосфері неограниченої волі, в якій обертається. Незабаром витрискає з нього, як якийсь новий інстинкт, основи його прасвідомости, гін до пригод; звільнитися силою з цієї солідної екзистенції... Вложити цю силу в вільні і добровільні почини, які він зробивби з гордістю в очікуванні майбутніх нагород.

Типічні протестанти: характерна риса - потрафить порушити навіть пересічного читача. Данель і Єроме протестанти новоспечені; життя Єрома є може більше наповнене пожадливістю, як любовними пригодами. Його син знаходить в творі "Ґіде" свій життєвий закон. Коли ще до того додати, що Данель є мистець, то можна ствердити, що Ґіде заступає в противенстві до морального становища Мартін де Ґард-а естетичний світогляд; ґідізм не можна зрозуміти без естетизму.

Антоіне осуджує передовсім в імени доброти. Єроме може лиш знищити екзистенцію свого окруження, навіть тих яких він найбільше любить. Він мучить свою жінку, гнобить своїх дітей. Всі його діла служать лише його власному задоволенню. Отже ґідізм показується таки мимо всіх замаскувань прославленням еґоістичного достатнього життя,відноситься з погордою до інших індивідуумів та їх терпінь. Це виразно висловлює Антоіне: "спершу я,очевйдно: моє задоволення і мої приємности... Але поза цим стоять істоти,які теж мають якісь обовязки і якесь призначення і булоби злочином легкодушно жертвувати своє життя". Він приходить теж до якогось осуду,але в інший спосіб,як батько і брат. Для Яґмес-а знова Ґідіст є дійсно смішною по своїй суті істотою; істотою,якій бракує шляхетности,гідности і почуття відповідальности. Коли Яквуес осуджує ці істоти,то це виходить з почуття обвязку справедливости.

Можна завважити,що осудження Ґідізму є тут безумовне. Мартін де Ґард намагається випровадити його осудження з його власних засад.

Найістотніший факт,це є те,що Єроме не є щасливий. Погоня за насолодою і сама насолода ніколи не може бути достаточною причиною до того,щоб хотіти жити,чи хотіти мати якесь значення в житті. Самогубство,яке сповняє,підчеркує і завершує лише це заломання,яке завершувалось поволі впродовж цілого його життя.

Але що робити як прийде психічний упадок? Коли здоровля, краса,здібности людини зникнуть внаслідок надмірного уживання.Ґідіст відчуває навкруги абсолютну порожнечу,яку годі чимнебудь заповнити. Старіючий Єроме є властиво лише забутою істотою,це старий,хоч молодий ще чоловік,пережитий юнак,який і другим людям і собі сам є противний. Коли найвищий закон Ґідізму голосить,що кожний Ґідіст має статися визначним,тим,чим він є, - цей постарілий Ґідіст вже хиба не може нічим визначитися. Підчас,коли Ґідізм відкидає неплідний жаль,а цінить лище пожадання,набирає це пожадання в Єроме мимоволі рис жалю. Він обсервує свого сина і не може вдержати тужливого оклику: "Як радо хотівби я мати твоїх 20 літ,хлопче!" Але він не має вже двадцяти літ і нічого не може йому вже звернути його втраченої молодости. Так само Данель є також страчений в тім менті,в якім ломить йому вірність його тіло: після зранення тратить для нього життя всяку вартість.

Авторове засудження "Ґідізму" є доволі остре. Всі Трібаульт-и це передусім сильні істоти. Вони бояться тріййливих грибів, яких вони не мали б приманчивих фарб. Коли вони раз полакомляться на свіжу воду і свіжі зела,здають собі зараз справу з того,що не є лиш горячка,яка сушить їх горла, - і вони відкидають Ґідізм як нечистий і нездоровий. В очах Мартін де Ґард є Ґідізм слабістю.

Ґідізм вчить,як треба жити,він поширює горизонт,він дає людині несхопний змисл легкости. Але наука Ґідізму є здорова для старших,помагаючи їм відзискати певність,рівновагу; молодим зате затроює і робить обридливим.

Бо це є так,що після Ґіде чеснота має фактичну вартість,тим що вона є противенством до змислових спокус,рекомендує повздержливість. Суворість пуританізму робить виразним чар пожадання. Женни де Фонтанін є сестрою Данеля і донькою Єромес більше старається про моральну чистоту і недоторканість,як світ що її окружає. І це не є припадок,що Яцквес гине з пристрасти за нею. Цих двоє людей стрічаються на ґідістійськім грунті чистоти,але чистоти в негативному змислі. Яцквес прямує з характеристичною витривалістю до чесноти; але і вона теж і його приводить до заломання. Він не може осягнути гуманности,до якої стремить і тому,що він жадає забагато від людей,називають його негуманним. Коли напр. вже його любов Женни є вислухана,не є він здібний бути щасливим,бо вважає, що понизився. "Ми також як і всі інші" - каже він до себе в хвилині зневіри,якраз в хвилині,коли має Женн-і,а його душевне наставлення остає недвозначним знаком його програної.

Його блуд лежить в тому,що він також позволив осліпити себе індивідуалізмом. Він не може або не хоче "бути як всі інші",коли тут простягається перед ним лише одна можлива дорога. Він все має жадобу вибитися поміж людьми. Але ціль Мартін де Гард не є вирости понад людей,але представити Жака найбільше совершенним,вселюдським; а це зн.: все що є людське,чи воно є чисте чи не чисте. Хто каже "ні" до одної частини людей,ізолюється перед нею. Певність - це є відкинення всього того,що вона не годна обняти,чистота - відкинення всього,що є нечисте,ґідизм "Наурітурес" це заперечення всіх моральних прав. Дійсна дорога гуманної людини,ця,яку знайде Антоіне,провадить до притакнення всього,що є в людині закінчене; щоб бути гідним прийняття,треба бути завжди до нього приготованим. Від хвилини,коли Жак починає стриміти за чистотою,наче за якимсь одурманюючим середником,відсувається він зовсім від всього іншого,стає свого рода фанатиком, і стрічається несвідомо знова із своїм батьком.

Але він здає собі справу з того,що це йому не вдається,що дорога,яку він собі вибрав,веде його до заломання,що він є засуджений на постійну самотність. Щоби розірвати мур,який підноситься довкруги нього,щоби знайти знова дорогу до людей, робить він найбільше зусилля,прямує до чистоти і самітности; виконує майже геройське діло. Але знаходить таку тісноту,що не витримує і вповні заломлюється.

Не можна одначе не згадати про факт,що Мартін ді Ґард осуджував героїзм з усією певністю. Антоіне думав про траґічну безкорисність цього героїзму,майже всіх форм героїзму... Він виправляв культ енергії і волі; але його природі противився героїзм,а чотири воєнні роки тільки зміцнили його наставлення.

Жак є таксамо добрий,як його батько. Він таксамо як той,а може навіть в більшім розмірі,гнобить тих яких любить. Що залишається по його смерті? Два надрушені єства - Жізе і Женні. Жізе - це істота,яку привязав до себе тільки одним поцілунком. Женні він здобув,залишив,знова відзискав і знова покинув; і досить дав їй пізнати щастя,щоби стративши його, могла терпіти до самої смерти. Він є людиною,яка все відступає в тому моменті,коли почувається до обовязку супроти другого,або має перебрати на себе якусь відповідальність. Його героїзм не є в суті речі нічим іншим,як страхом перед щоденною боротьбою за існування,як тільки нездібністю сказати життю: так! що булоб сталося,колиб він був залишився при Женні? Вона не зважується визнати його,але "це вічне напруження,яке він,як здавалось,вимагав від своїх близьких",вичерпало молоду дівчину; вона не змоглаб була жити біля нього,але їх любов триває тому,що Жак помер. Треба пригадати собі лише це незрозуміле розчарування,яке зробив він своїй нареченій підчас серпневих днів I4-ого року.

Але його невдачі осуджує найгірше він сам. Коли він набирає переконання що знайшов уже свій шлях,коли знаходиться в гурті своїх товаришів, - лишається одначе знова сам. Одинока людська істота,якій він довіряє - це Меинестрель. Ані братові ані приятелеві,ані любій не вдається відірвати його від нього самого; він не послухає нікого,і так само,як батько його не є здібний до іншого думання,як його власне.

Чи можна вірити,що ця подібність між Мартін ді Гард і Мальракс-ом,якаб припадкова вона не була,пояснює заміри обох письменників?

Заломання Жака є більше,як Джена. Коли Джен лежить на смертній постелі і не знає що атентат не вдався. Коли Жак вмирає,знає він дуже добре що з літака не впала ніяка летючка,що його смерть є даремна. Але це не перестрашує його; він знав це наперід,що це не вдається. "Я зробив це лише зі зневіри" - каже він. "Я робив так лише тому,щоби втечи перед самим собою. Зі світа я не годен усунути боротьби. Але я врятую себе самого і удосконалю себе... втічу в обійми смерти..."

Властиво він підхліблює сам собі,коли вірить,що в такий спосіб він удосконалиться; його утеча - це є лише хід вперід. Удосконалення в розумінні Трібольта це: виявлення своїх сил через позитивні,творчі діла. Жак не удосконалюється, бо його смерть не доказує нічого; він прямує туди де "порожнеча" і цим разом його смерть є прощанням,анонімним,самітним прощанням без повороту".

Трібольт не є мужчиною,бо він втікає від життя.

Жак отже піддався Ґідівським спокусам,Антоіне чудом обминув їх. Свій рятунок завдячує він своєму званню.

Рідко можна стрінути такого писателя романів,який надававби званню дійсно людської вартости. Звичайно герої романів не мають ясно зарисованого звання; є вони журналістами або мистцями. Це просто тому,що вони потребують певного соціяльного опертя. Або знова автор представляє нам певний рід життя,видумує якісь чарівні заняття,кажучи при цім: "так живуть банкирі,селяни,чи барони". Часом представляють автори звання як символ соціяльного гнету,проти якого бореться індивідуум. Але нема здається ані одного твору,в якім звання булоби дійсно звязане з істотою людини,булоби його утіхою,гордістю,його виразом,підставою для його життевої діяльности. Антоіне Трібольт є лікар. Його звання - це його покликання в повному значінні того слова. Не можна собі навіть представити його інакше,як тільки лікарем.

Треба замітити,що це є одинока постать з Трібольт якій приділено ясно зарисоване звання. Жеиром ді Фонтанін займається різними речами. Данель малює більше з замилування. Жак виломався з учительського стану і попав,так як його батько,в темну політичну діяльність. Оскар Трібольт,бувший посол,президент вдалих уряджень,один з великих скрайніх республіканців.

Антоіне звязує міцно з людьми його звання. В першій мірі тому,що він любить його з цілої душі,що він може себе вповні в ньому виявити. Без сумніву звання лікаря,виконуване з такою вірою,є знаменитим званням. Воно провадить Антоіне в сталий контакт з людьми саме в хвилинах,коли вони є вповні без волі,і не є в стані закрити свою правдиву вдачу. Саме лікарське звання,яке воно є в собі,може виховати людину,але тоді,коли хто розуміє його так,як слід. Антоіне є здібний виховувати,бо розуміє його наскрізь.

Завдяки своєму завданню призвичаюється він вилучити з реального найконкретніше: терпіння. Він є вирозумілий на людські слабості,і вміє всьому надати відповідне значіння,а рівночасно вправляє він від початку - може навіть несвідомо - активну солідарність,яка нищить персональну самітність і отвирає дорогу до людей. Відчуває з тієї причини здорову гордість і це спричинює,що він може добре оцінити себе і других. Вже сама його званева діяльність провадить його на площину гуманности,як приходить його брат,щоб витягнути його до соціяльної співпраці,відповідає: "Ні я не є така людина,якаб могла мішатись в світову історію. Я маю своє докладно зясоване завдання. Я маю своє звання. Я маю розвязувати ясно поставлені проблеми,які повстають на полі моєї діяльности,а від яких часто залежить будучність якогось людського життя,часом навіть цілої родини".

Але і тут можна побачити зерно нової небезпеки в різних її постатях. Антоіне сам пізнає її сейчас /одна з його гарних рис характеру є якраз ця чесність супроти себе самого, ця здібність осудити себе з такою самою обєктивністю,як своїх співжителів/: "Я є вповні невільником свого звання... я навіть не маю часу застановитись хвильку,чи подумати... чи моє звання це дійсно ціле життя? Ціле моє життя? Я відчуваю добре,що в докторові Трібольті стремить ще хтось інший: це я. Але цей другий здушений. Цей другий є такий,як те закопане зерно,яке вже віддавна не розвивається; цей другий - то такий,як всі дуже знатні люди... як я. Ці люди самі найкращі, які жертвуються,які сповняють вповні абсорбуючі жадання свого звання. Це вільні люди,котрих продано".

Чи стане він колинебудь багатим лікарем? Якраз в менті, коли він найбільше піддається спокусі,є він найбільше подібний до свого батька; заходить небезпека,що він може відмежуватись зовсім від товариства так як це зробив його батько.

Те,що його тоді рятує,то його власне терпіння при повороті з війни. Але внаслідок свого терпіння обминає він щасливо спокусу. Надмірне довіря до себе грозить йому тим,що він може почати не цінити людей,що може зробитись невирозумілим; нічого не ізолює так дуже людину,як недоцінення других. Його терпіння показує йому границі його волі,і позволяє йому зранитись об те непоборимe. Воно забороняє йому уважати себе надзвичайним,воно змушує його не лише взяти,але і дати,воно робить його знова бідним між бідними людьми, - а передусім позволяє віднайти ту другу сторону людської солідарности. Від того часу може він вже розуміти людей і вимагати від них такої самої як його солідарности. Він вже не є сам. І це його остаточна побіда.

Мимо своєї смерти є він переможець. І якраз тому,що він став людиною між людьми,набрав певности і задоволеного почуття. Замітне є,що він дуже цікавиться кінцем війни, - символ людсько-братерської звязи, - замітне з якою пильністю продовжує свої медичні досвіди щоб доказати людям ділами,що він є їхній брат.

Траґіка його судьби полягає в тому,що він залишається людиною в таких ментах,коли хочуть зломити його діючі сили,супроти яких є безсильна всяка людська влада, "щоби зрозуміти себе і людей,треба хоч раз бути слабому". Але вмерти в цьому менті не представляє ніякої поразки; це означає показати місце,яке займає людина в світі.

Якби міг Антоіне дальше жити,то вмівби він жити так,як чоловік. Чи це не є суттєве? Його смерть - це ще не є жадний доказ для його особистої поразки; він показує лише границі людини. Він є лише символом правдивої траґіки людини в метафізичній сфері. Як індивідуум є Антоіне переможцем, і він заслуговує вповні на ту тріюмфальну смерть, яка постигає його. Трібольт - це оптимістичний твір, в означенім змислі, про закон природи, який веде людину до побіди і оптимізму.

Оптимізм Мартін ді Гард це оптимізм людини в відношнні до себе самої але й метафізичний песимізм є загальний. Бога нема: людина є сама, і відповідає сама перед собою за свою судьбу; в цій самітності людини лежить якраз її велич. Дальшого життя десь у другому світі немає; смерть є дійсно поворотом в ніщо.

Людина хоче конечно боротися проти цих фактів. Вона мусить пізнати їх, щоб бути гідною себе самої. але ціла її траґедія лежить у тому, що вона не може їх пізнати, щоб не бути в тій хвилині скаліченою; сама присутність смерти, яка приходить з нічого, паралізує цілу людську діяльність і надає нашим починам якусь невиносиму безвартісність. Не можна ніяк дивитися їй спокійно в очі і не дістати завороту голови. "Найбільше схопне зі всього що є, - це саме цей перехід з життя в ніщо. В нас живе жах перед цією мінутою, певний рід святочного дрощу, який є все приготований несподівано напасти на нас. Людське думання є так вповні зайняте сучасністю, що в менті, коли гаснуть всі перспективи, гасне можливість думання.

Як впорається людина з цією плягою, як буде діяти далі?

В обличчі смерти грають всі особи Трібольт хованку зі самим собою. Але треба грати їх в спосіб гідний людини. Смерть батька - є програною яку він відкидав від себе ціле життя; смерт Жака є теж поразкою, бо він кинувся в обійми смерти, втікаючи від життя, лише такби мовити з відвернутим поглядом. Антоіне знова заслуговує собі на смерть тим, що лишається собі вірним до кінця життя і щирим зі самим собою.

Очевидно що і тут, коли приходить в нього пізнання, що він мусить здатися, нападають його "святі дрощі". Він попадає на протязі багатьох днів в сумнів, є нездібний зайнятися чимнебудь, бачити щось інше як свій близький кінець. Вкінці притягає його принада самовбивства.

Але в такій хвилині було би самогубство рівнозначне з абдикацією. Антоіне мусить, хочби на пару місяців, навчитись жити. Тут починається хованка зі самим собою, про яку говорить Филип; а є вона після всіх правил, які є важні для всіх живих людей, а не лише для цього смертельного хорого.

Як представляється ця проблєма для Антоіне? Він знає, що він незабаром помре, а ця смерт нищить всі його намагання, всі його діла. Нічого вже не має для нього вартости: все є даремне.

Але як відрізняється така судьба від всіх інших? всім людям призначено вмерти. Внаслідок цього всі діла людей мають характер даремности; вони є забавою, яку можна порівняти зі забавою дітей в кльоцки. "Кожний з нас збирає, немаючи іншого наміру, як лише бавитися,.. відповідно до свого гумору, відповідно до здібностей матеріялу, який дає йому життя, до тих кльоцків, які знаходить в своєму окруженні вже при самім своїм народженні. Найздібніші пробують зробити з їхнього життя скомпліковану будову, справжній мистецький твір.

Треба старатися бути між ними,щоби хвилини нашої гри уложилися якнайприємніше". Отже Антоіне підчиняється лише загальному правилові,одиноке відхилення від загального можна замітити в нього лише в часі,яке дало йому життя,і в ступені близькости смерти. Він має жити декілька місяців, підчас коли інші люди мали роки або і десятки літ.

Але яке значіння має те все для нас? Треба передовсім не позволити осліпити себе особистим. В обличчі космічного розміру мають однакове значіння і місяці і роки. /себто не мають ніякого значіння/. Антоіне переживає свої останні місяці так як він жив ціле своє життя. Він почав своє "космічне" життя,як інші його почали,і підпав під однакові для всіх права. Він поводиться так,немовби не мав незабаром наступити ніякий упадок; він свідомо не заперечує можливости смерти, /бо все в нього залишається той самий ясний погляд/ але він заперечує те,що людське стримління зі смертю розпливається в ніщо. Підчас цього скороченого життя намагається він так грати зі своїми кльоцками,як це він робив в своїм нормально триваючім житті. В цій його поставі можна найти те,що після думки Мартін ді Гард становить шляхотність людини: намагання творити зі всіми людьми спільний фронт проти всього негуманного,діяти цілою своєю особою на людській площині мимо того,що така робота на космічній площі не малаб ніякого змислу.

Це не грає ніякої ролі,що ми поволі згаснемо,колиб ми лише після свойого власного сумління сповнили це завдання, яке наклали на себе добровільно самі. Одинока можливість лишитися побідником - бути чесним і гідним себе. Це є наше тяжке але ятне завдання.

Чи це послідний ступінь в напрямі до гуманности? Можливо. Але можна думати,що для Мартін ді Гард є Антоіне не тому людиною,що відкриває якусь філософію,але більше є нею тому,що бореться до самого кінця за людські вартості. Бути людиною зн. в першій мірі: чесно боротися за те,щоб нею бути. Трібольт є багато більше,як "чорне і червоне" - це роман енергії не сліпої,але добре обдуманої. Це здоровий будуючий твір,який співає гимн життю,а осуджує неточности, упадки та оспалости. Його мотто: що задеревіло,це мусить вмерти,великий життєвий закон звучить: жити.

Жити всьому малому наперекір.

John Galsworthy
Вступ до повісті:
"The Island Pharisees".

З англ. переклав М. К.

ЖИТТЄВИЙ ФЕРМЕНТ.

Кожний хто приходить на світ, родиться на те, щоб відбути мандрівку і найчастіше він родиться при битій дорозі. Зпочатку сидить там у куряві, витягаючи за нічим свої пухнеті несугарні рученята, впяливши маленькі, поважні очі в простір. Як тільки починає рачкувати, рухається - завдяки дивному інстинктові, що його звемо любов'ю до життя - прямо вздовж цього шляху, не оглядаючись ні на право ні на ліво; так радує його сама ходьба.

І він захоплюється всім: гарним, рівним шляхом, широким та білим, своїми власними ногами та видом по обох сторонах шляху. Сонце пригріває - і дорога зачинає видаватись йому дещо гаряча і запорошена. Дощ накрапляє і він чалапає через мутні калюжі. Однак це не турбує, коли все таке прекрасне; цією дорогою йшли раніше його батьки; вони проклали цей шлях, щоб він ішов по ньому і ще вирощуючи його, вони вляли йому в кров замилування до всього цього, що й вони самі роблять. Так він прямує все далі і далі, відпочиваючи вночі з вигодою під дахом, що його збудували його попередники також і для його охорони.

Нагло одного дня, помічає він ненароком стежку або вилім у плоті, що веде в право або в ліво і він зупиняється глядячи на незнане; опісля він задержується при кожнім виломі в огорожі, аж одного дня з трепетом серця пролазить у один.

І звідсіля починається вся заковика.

І з десяти, які спробують вузької стежки, дев'ять вертається назад на широкий шлях; минаючи опісля черговий вилім в огорожі - кажуть: Ні, ні, мій друже, ти може і приємний на одну хвилину, але не довше, не довше! Дорога наших батьків вистарчає, бо це і є саме правильний шлях; чейже дев'ять таких як я завернуло назад, - а цей бідний десятий - з ним можна тільки співчувати! Обвиваючись у теплу постіль в найближчій господі роздумують про ту дику пустиню, де прийшлося б ночувати самітньо під зоряним небом; і я певний, що навіть на гадку не приходить, що і цей широкий шлях, яким вони топчуть кожного дня, був сам колись непройденою ніким пустелею.

А тимчасом, бідний нерозумний десятий іде все далі. Крізь буревійну ніч мандрує вперед - ніч буревійну, коли все довкруги так нове, і знівідки підтримки, крім власної відваги. В дев'яти випадках на десять ця відвага підводить і він скочується в грязюку.

Він узрів незнане і воно захлиснуло його; його дух, хоча сильніший від дев'яти, які поспішили назад ночувати в господах, всетаки не дужий як слід. Аж за десятим разом він перемагає себе, а по слідах, що він їх залишає, слідують інші поволі, обережно - і нова дорога вже відкрита перед людством! Вірно говориться: все що є, є правильне! Та коли б всі люди від початку світа так говорили, то світ взагалі не зачався б! Навіть протоплязма не розпочала б своєї мандрівки; не було б жодної рушійної сили, що штовхнула б її до цього.

На те,щоб світ розпочав своє існування,треба було кинути ще інший клич: Все що є,є зле. Але Космічний Дух пізнав,що матерія рухалася б заскоро,колиб число тих,що переконані що все що є, є зле, дорівнювало тим,для яких все що є, є добре, - Він урочисто встановив полігамію /все сказано в духовому розумінні/; на кожну мужеську істоту,що піє "все що є, є зле",Він встановив дев'ять жіночих істот,які куцкудакають "все що є, є добре".

Космічний Дух,як великий художник знав своє діло і заздалегідь придумав прикмету звану відвагою та поділив її на три категорії: інтелектуальну,моральну і фізичну.

Всім мужеським птицям-духам,але жодному жіночому, /в духовому а не тілесному розумінні/ дав він відвагу інтелектуальну; майже всім - так мужеським як і жіночим дав відвагу фізичну; дуже численні жіночі духи обдарував також моральною відвагою. Знаючи,що наколиб всі мужеські духи були комплетні,то пропорція мужеського до жіночого - один на десять - була б завелика і спричиновала б заколот,Він встановив так,що лиш одного із десяти мужеських духів обдарував усіми трьома родами відваги; а дев'ять інших маючи лиш інтелектуальну відвагу без моральної або без фізичної мусять стрінутися з невдачою в своїх змаганнях. І вивінувавши так пустив їх в дорогу,де вже мусять самі радити собі як найліпше вміють.

Таким чином в підподілі птичого стада,що його ми звемо нацією, пропорція всіх інших до комплетного мужеського духа,яким самозрозуміле,нерідко буває жінка, - є дев'ятьдесять дев'ять до одного; і кожний з нас - він,чи вона - коли входить в життя,повинен себе запитати: чи я є цим одним? Дев'ятьдесять дуже скоро пізнає,що вони не є,та усвідомивши це,кажуть,що вони є,соромлячись признатися перед іншими. Дев'ять з посеред лишніх десяти,засліплених інтелектуальною відвагою тяжко переконати. І один за одним потопає,все ще проголошуючи свою мужескість. А тільки сотний самітно доходить побідно до кінця.

Установи нашого краю,подібно як установи всіх інших країн є лиш напів правдиві. Вони є лиш робочим,щоденним одягом народу не довш триваючим як дитяча суконка. Поволи,але консеквентно вони зношуються,стаються затісні. А своїми фасонами вони все на 30 літ відстають від фасонів тих духів,які цікавляться тим,що має прийти по них. Умови які становлять про наше образування,розподіл власности,супруже право,розваги,віроісповідання,в'язниці і всі інші справи змінюються непомітно з години на годину. Шаблони,в яких вони містяться,нееластичні,не змінюються а видержують аж до моменту коли їх розсаджує; тоді їх на скору руку,часто нездарно,поширюють. Дев'ятьдесять бажаючи спокою і вигоди для своїх душ,тих 90 із теплих ліжок,хочуть,щоб фасони не мусіли змінятись,щоб моральність була усталена раз на все,щоб все було упорядковане і незмінне, щоб кожний все женився,розважався і Богові молився в цей сам спосіб,як вони женяться,розважаються,моляться. Вони не займаються роздумуваннями і глибокою ненавистю ненавидять всіх,що грають з думками. Не на це вони щоб рискувати; вони є тістом і не люблять життєвого розчину,що ферментує в них. Фермент - цих десять інших - незадоволені всім,що є,бажаючи все нових форм і взорів,ненавидять із своєї сторони вигідної дев'ятьдесятки. Кожня сторона винаходить для другої найпоганіші назви,на які її лиш стати. Філістини, буржуазія, - революціонери,анархісти. Так ми йдемо вперед! А що кожний з нас народився до мандрівки,то по деякому часі він знайдеться по одній або другій стороні,долучуючись до хорів,що взаємно обкидають себе образами.

Від часу до часу,хоча дуже рідко,ми попадаємо близько позиції без виміру - небто поблизу середньої лінії - та можемо безпристрасно приглядатись до обох сторін і підсміхатись з гри.

РЕДАКЦІЙНА СТОРІНКА

Е. Бобикевич

ШЛЯХАМИ ДО НОВОГО.

...Довго давив важкий камінь ніжні пожовклі стеблинки, а коли його відкинула блаженна рука,стеблини не зразу піднялися: вони тільки поволі,поступово випрамлювалися під оздоровлюючими соняшними проміннями.

Так воно склалося і з нами: вже давно в безвість покотилася тоталістична камінюка,але п'ятно яке вона витиснула на нашій психіці нелегко затерти.

Демократія визволила слово і ми користуємося тією свободою. Одначе не завжди користуємося нею як слід: згадати б хоча недавно полеміку в громадянській пресі. Все те справи доволі прикрі: і згірдливий тон,і обидливі епітети, і преважкі закиди. Але найсильніше,що спори ведуться над дрібними несуттєвими питаннями. Якже часто в теперішніх дискусіях вражає брак серіозної проблематики!

А всежтаки,дискусія може мати велике творче значіння: в зударі протилежних поглядів кристалізуються нові вартості, народжуються нові ідеї. Дискусія вказує,наскільки живуче є дане середовище,наскільки воно культурне і суспільно зріле.

Гарно і похвально було б,якби студентство - ця пружна і динамічна культурна еманація - створило в свойому нутрі якийсь "інтелектуальний форум",де зустрічалися б різні погляди і де в центрі інтересів стояли б,наприклад - ідеологічні шукання. Не йде тут про формування одної універсальної ідеології,що мусіла б обов'язково відповідати цілому нашому загалові: демократична система допускає різні,часом навіть протилежні ідеологічні концепції /очевидно такі,які не заперечують тієї системи!/.

Так отже,могли б існувати на студентському терені окремі ідеологічні групи,очевидно повністю незалежні від такої чи іншої політичної партії,групи,що не були б корпораціями і не нарушували б організаційної єдности студентства.

Не важко було б зберегти апартійність цих груп: маємо на громадянському грунті деякі партії без ідеології - так чому ж не можуть розвиватися на студентському - ідеології без партій?

Це був би крок у напрямі переборення певної духової кризи,що в'яжеться з ідеологічною інертністю пересічного українця-еміґранта. Це був би крок у напрямі доповнення і збагачення духовости нашої еміґраційної збірноти.

З НОВИХ ВИДАНЬ.

ТЕОРІЯ ПІЗНАННЯ АБО ГНОСИОЛОГІЯ, II Частина вступу до філософії. Зібрав: переклав з німецького студент філософії П. Омелян із часовою допомогою студентки Е. Смалько.

Видана саме накладом студентської філософічної секції друга частина "ВСТУПУ ДО ФІЛОСОФІЇ" творитиме безперечну вартісну позицію в нашій підручниково-науковій літературі. В ділянці філософії та філософічних наук зроблено в нас в цьому напрямку так мало,що не доводиться навіть говорити про "заповнювання прогалин" але хиба про прокладання в порожнечі перших траверс майбутніх підвалин. Це ствердження не має на меті зрелятивізувати усе похвальне що про почин студента Омеляна можна сказати і що ще скажемо,але тільки вказати на це,як багато залишається ще до зроблення у цій ділянці! Сама гадка почати цю працю саме від нарису гносиології /цей термін видається куди зручнішим/ як нам здається правильна,хоча це першенство гносиології є у самій філософії оспорюване не тільки Паулізеном але і найвизначнішим із живучих німецьких філософів Николаєм Гартманом. Та проте рішення автора піти за переконливою думкою Торкмера,що "теорія пізнання є філософічною основною наукою,яка мусить попереджувати всяку спекуляцію",та що не можна забиратися до праці думки не будучи зорієнтованим що до спроможностей і способу діяння знаряду праці - людського пізнання - видається нам вповні виправданим.

Що автор із похвальним відчуванням труднощів свого завдання обмежився до зіставлення поглядів добре дібраних знавців предмету,місто давати власне сформулювання теж безперечно правильно. Жаль,очевидно,що поміж джерелами немає франц. і англ.,що з них перші особливо чарують прозорістю та ясністю викладу, - та цьому імовірно винні почасті сучасні труднощі в засобленні себе літературою. З чистим сумлінням можемо автора запевнити,що його не так легке до здійснення бажання дати не зважаючи на різноманітність джерел органічну цілість,вдалося йому в загальному справді здійснити.

В синтетичному і симптоматичному вступі,автор почуваючи мабуть деяку хиткість свого становища у попередній частині вступу відносно суті та завдань філософії,повертає ще раз до цієї проблеми. До остаточного скристалізування його поглядів,хоча б тільки в сенсі приєднання до однієї із вже подаваних дефініцій,всежтаки ще не доходить. Видається проте,що навіть не виходячи поза межі поданих автором поглядів найти таку синтетичну дефініцію було б можна. Пропонуємо: "Філософія є знанням напрямленим на цілість і суть буття з метою створення світогляду". Причому "світогляд" знов розуміємо,як "цілість пізнань,що була б пізнанням цілости..." Та проте що до однозначно визначеної дефініції філософії автор у своєму вступі не доходить,вступ цей являється симпатичним і симптоматичним. Вступ цей симпатичний - наскільки в ньому виражується в етимологічному значенні особиста "філософія" автора, його юнацька і палка "любов" до мудрости. Симптоматичний цей вступ тим, що поза цим здавалось би наскрізь індивідуальним проявом особистих настав відчувається, як слушно це стверджує і сам автор, духа грядучої епохи, і що для нас важливіше, духа нашого народу, духа Сковороди, що не придушений ідеологіями коллективізмів, шукає "мудрости" - як "зеркала душі власної"...

Ті, що шукають, колись все найдуть, не зараз все находять... Тому не дивота, що розділ II "Про суть пізнання", цієї "суті" в дидактичному розумінні принаймні - не находить. Не дивота, бо й годі сподіватись, щоби на кількох сторінках, що попереджають теорію пізнання можна було схопити, окреслити і що важливіше виложити суть пізнання, не маючи місця опертися на прикладах. Нам здається, що якщо загалом, то тільки хиба наприкінці праці можна було б помістити, очевидно "мутатіс мутандіс", цього рода міркування.

На певний грунт входимо в III розділі, що говорить про проблему важности /мабуть "Ґуельтіґкеіт"/ - "зобовязливости" пізнання в відношенні до поглядів доґматизму, скептицизму і критицизму. Шкода, що тут логічні відношення над- під- і сурядности поміж ними та їх різновидностями: суб'єктивізмом, релятивізмом, біологізмом, прагматизмом, фікціоналізмом, позититізмом не досить виразно зазначуються. Шкода теж, що біологізм в гносеології, до якого можна б зачислити так визначного філософа як Берґсон, схарактеризовані доволі поверхсвно і не цілком вірно. Не зовсім слушна теж і оцінка прагматизму. Автор не зазначив з яких саме джерел бере свої критичні завваги відносно цих усіх гносеологічних систем.

Наступні розділи про проблему предметів нашого пізнання /IV Реалізм, V Суб'єктивний ідеалізм, VI Феноменалізм/ дають дуже добрий переріз історичного розвитку гносеологічної проблематики предмету пізнання. Розділ VII про "трансцедентально-логічний ідеалізм" тзв. неокантизм /Коген/ можна було на нашу гадку потрактувати далеко більш сумарично і звязко, як відмінну інтерпретацію критицизму Канта; неокантизм Когена прозвучав і відзвучав в історії філософії, не залишивши слідів так тривких, щоб заслуговували на стільки уваги, скільки присвятив їм автор, ідучи мабуть за сучасними неокантизмові джерелами. Краще було б замісць цього доволі широкого обговорення дуже абстрактного філософічного напрямку неокантизму, дати після розділу IX /проблема джерел широкого пізнання - раціоналізм, емпіризм, критицизм Канта/, ще хоча б короткий погляд на дальші перспективи і напрямні розвиткові гносеології. "Велике слово" Канта всеж таки не було "останнім словом". Гносеологія розвивається дальше, - із гносеології як критики пізнання взагалі, переміняючися на епістемологію - критику поодиноких наук та їх досягнень.

Ті тільки не суттєві недосконалості II частини "Вступу до Філософії", ні трохи не зменшають вичікуючого зацікавлення дальшими частинами - що їх, як нам здається, повинно бути дві - а саме онтологія /метафізика/ та аксіологія /теорія вартостей/, що б охоплювала не тільки етику і естетику - як резуміє автор. - але теж філософію культури і філософію релігії. Сподіємося, що секція філософічна займеться при нагоді видавання дальших частин "Вступу до Філософії", - притягнувши до співпраці спеціялістів предмету і наших мовників, - пекучою справою усталення нашої научно-філософічної термінології. Пояснення філософічних термінів, що їх подав автор наприкінці своєї праці, творять вже певний причинск до цього так важливого в ділянці наших філософічних починів завдання.

О. Кульчицький.

З АКАДЕМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА.

ОСЕРЕДОК "ПАКС РОМАНА "В МЮНХЕНІ.

Світовий Союз Католицьких Студентів "Пакс Романа" вислав спеціяльну Комісію до Німеччини в складі члена головної управи др. Салят-а /Швайцарія/ та віцепрезидента мр. Кіршнер-а /Америка/ з метою встановлення дійсних зв'язків з німецкими католицькими студентами та організаціями студентів католиків-чужинців.

12 січня ц.р., в Мюнхені, в одній з авдиторій університету УНРРА, відбулася конференція представників католицьких студентів таких національних груп: лотиші, литовці, поляки й українці. В імені тих останніх виступали представники їхніх католицьких товариств: "Деітас", "Верітас", "Обнова".

На конференції представники "Пакс Романа" обширно з'ясували мету католицьких студентських організацій й конкретні форми їх діяльности на сьогодні. Співпраця тих організацій з Централею "Пакс Романа" мала б проходити в двох напрямках: встановлення міжнаціональної співпраці на базі євангельського вчення та спеціяльна допомога католицьким студентам-чужинцям. Представники "Пакс Романа" пообіцяли широку допомогу в студійних матеріялах, як також в уділенні стипендій в державах західньої Европи. З метою наладнання тіснішої співпраці чужинецького католицького студентства різних національностей та встановлення зв'язків з Централею "Пакс Романа" на терені Мюнхена обрано Ініціятивний Комітет Чужинецьких Студентів Католиків, який творить по дві делегації від кожної національної групи. Комітет почав діяти в напрямі створення міжнаціонального осередку католицьких студентів-чужинців в Німеччині.

ДРУГЕ ЗАСІДАННЯ ВЕРХОВНОЇ РАДИ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ ПРИ ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНОМУ СТУДЕНТСЬКОМУ ОБ'ЄДНАННІ /ISA/.

12. січня 1947 р. відбулося чергове засідання Верховної Ради Національностей при ISA, за участю представників білоруської, естонської, литовської, лотиської, мадярської, польської, російської, турецької та української студентських громад та членів Генерального Секретаріяту під головуванням лотиського делегата.

На засіданні представник українців заявив про вихід ЦЕСУС-а з членства ISA, тому, що статут не передбачує членства центральних організацій, і склав офіційну декларацію про вступ в члени Об'єднання Студентської Громади в Мюнхені. В порядку дня дальше прийнято бюджет, що виноситиме на 1947 р. 7.730 РМ видатків та 8.120 передбачених прибутків. В дальшому розглянено питання ліценції ISA. Генеральний Секретар інформував про всі пороблені заходи в американських військових властей та про верифікацію членства та управ поодиноких національних організацій. Верифікаційні компетенції доручено Товариському Судові ISA. Після розв'язання цілого ряду технично-адміністративних справ /членська вкладка, урядове приміщення, тощо/ приступлено до пляну праці. Запропоновано влаштувати клюб чужинецьких студентів, зорганізувати мензу, нав'язати офіційні зв'язки з адміністративно-політичними властями Баварії,військового правління й світовими студентськими й допомоговими товариствами. Рівнож висловлено побажання з боку багатьох представників, щоби заініціювати тіснішу культурно-інформаційну співпрацю між поодинокими національними групами. Наступне засідання Верховної Ради Національностей відбудеться 2. II. під головуванням литовського представника.

ГІДНА ПОСТАВА УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСТВА.

Вже цілих 35 років на славному гайдельберзькому університеті викладає старий професор фон Бубнов,по походженні росіянин. І на протязі всього цього періоду в його викладах з історії культури Східньої Европи,наша батьківщина називалась "Кляйнрусслянд",а українство і українці - "Кляйнруссен". 35 років студентство різних народів Західньої Европи було інформовано й освідомлювано про наші справи з такої "великоросійської" точки погляду і не було нікого, хто би спростував таке ненаукове трактування нашої справи. Щойно тепер,коли на університеті в Гайдельберзі знайшлись і українські студенти,об'єднані в УСГ,зроблено кінець подібним інформаціям Бубнова.

Українські студенти в культурний але рішучий спосіб звернулись до старого професора, щоб історичні факти насвітлював правильно та називав речі й людей та народи по імені й зокрема,щоб інформував об'єктивно чужого слухача про Україну і наш нарід. Проф. Бубнов у висліді 20 жовтня на одному із своїх викладів перед переповненою авдиторією спростував свої дотеперішні твердження про наш нарід,мотивуючи своє попереднє насвітлення вживанням одностороннього джерела - російських наукових праць. Рівночасно заявив,що визнає існуючі факти й розвій національної свідомости українського народу та буде вживати в своїх викладах тільки назв правильних і визнаних загально і народом й цілим культурним світом.

Так то українські студенти домоглись встановлення порядку на цьому відтинку. Цей приклад повчає нас усіх ставати скрізь в захист нашої народньої культури,назви й національно-визвольних змагань.

М.

КОНФЕРЕНЦІЯ БУМКС-а.

Дня 14 грудня 46 р. відбулася спільна конференція активу білоруського й українського студентства,на якій ухвалено резолюцію,з якої наводимо деякі точки:

Точка 6./ Конференція уважає,що БУМКС,як одно із звен співпраці білоруського й українського народів на чужині під сучасну пору є натуральним виявом стремління до органічної співпраці,щирої дружби і добросусідських відносин рівноправних народів.

Точка 7./ Конференція у свідомості великих завдань,що стоять перед обома народами - глибоко переконана,що два братні народи у своєму змаганні за здійснення народніх ідеалів вийдуть переможно і дружба,провадженa БУМКС-ом на чужині стане одною з цеглин до побудови тісної співпраці двох державних білоруського й українського народів.

ВІД РЕДАКЦІЇ. Редколеґія "Студ. Шляху" звертається із закликом до студентства та громадянства: ділитися з нами критикою та завагами,як рівнож матеріялами, які просимо надсилати на адресу:

MÜNCHEN, Fürichstraße 53.

ЦЕСУС
лев. 46

СТУДЕНТСЬКИЙ ШЛЯХ

1-2

1 9 4 7

СТУДЕНТСЬКИЙ ШЛЯХ

ЗМІСТ

ст.

I. М. Кор.: Молоді поляглі вояки /перкл. з англ./ . . 3

2. Ген. Всеволод Петрів: Політичне значення актів 22/I I918 та 22/I I919 р. 4

НАША ПРОБЛЕМАТИКА:

3. Е. П-а: Студійні актуалії 7

4. В. Дубняк: Основи і методи праці студентської преси I2

СУСПІЛЬНІСТЬ - ПРОҐРЕС - НАУКА:

5. П. Лерш - перекл. Р. Трач: Шляхи до овнутрішнення I7

6. Проф. Аркадій Животко: Дев'ятьдесять років української студентської преси 2I

7. Проф. Др. Галинський: Подолання зла 29

РЕДАКЦІЙНА СТОРІНКА:

8. М. К-а: Де шукати причини? 34

9. К-ий: Американські студентські товариства 35

I0. М. К.: До появи оновлених "Студентських Вістей". . 39

II. x x x З академічного середовища 42

РЕДАҐУЄ РЕДКОЛЕҐІЯ

НА ПРАВАХ РУКОПИСУ

ММ

The Young Dead Soldiers,
by Archibald Mac Leish.

Перекл. М. Кор.

МОЛОДІ ПОЛЯГЛІ ВОЯКИ.

Молоді полягли вояки не говорять;
тим не менше їх чути у тихих домах -
/хто їх не чув?/
Тиша говорить за них у ночі
і коли годинники рахують години
Вони кажуть:
ми були молоді. Ми полягли. Тямте про нас.
Вони кажуть:
Ми вчинили все що могли,
та поки не завершено - не зроблено.
Вони кажуть.
Ми дали наше життя,
та поки не завершено, ніхто не знає, що наше життя дало.
Вони кажуть:
Наша смерть не є наша,
вона ваша,
значитиме те, що ви вдієте!
Вони кажуть:
Чи наше життя і смерть були за мир і нові надії -
чи за ніщо -
не можемо сказати;
ви на це одвіт дасьте!
Вони кажуть:
Оставляєм вам нашу смерть,
дайте їй її вартість,
дайте їй кінець борби і дійсний мир,
дайте їй побіду, що закінчить змаг і мир приведе,
дайте їй її вартість.
Ми були молоді - вони кажуть -
ми полягли,
тямте про нас!

Ген. Всеволод Петрів

ПОЛІТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ АКТІВ 22/I I918 ТА 22/I I919 р.

Є проголошення й акти,яких внутрішнє політичне,міжнароднє та міждержавне значення не вмирає протягом довшого часу,та на підставі яких творяться норми життя людських об'єднань і держав.

Ми знаємо,що досі у підвалину правових студій кладуться постанови Римського права,виголошеного перед тисячиліттями,що досі діє в Англії Велика Харта Вільностей,що довгі сторіччя є підвалиною творення у цілій Бритійській імперії людських взаємин,що досі впливає на творення людських взаємин в Європі проголошена у час Французької революції деклярація про права людини та громадянина.

Ми знаємо,що під час нашої визвольної боротьби I917-20 років один з наших сусідів - Польща витягнула з архівів Андрусівський договір з XVI сторіччя та кордони I772 року, щоби обґрунтувати свої претензії на сході. Ці претензії були Польщі у засаді визнані,бо кордони I772 року були порушені та змінені не волею народу,що заселював ту територію,яка була поділена,але грубою силою сусідів,а натомісць поляки перманентно,різними протестами заперечували правність поділу Польщі у яку входили й українські території, провадячи ці протести масовими виступами. Отже,коли би не було акту 22/I I918 року то як Андрусівський договір так і кордони I772 року могли би бути правосильні.

Нині ми є свідками,як твориться,чи не перший раз в історії людства,міждержавна екзекутива,покищо лишень міждержавна,а не міжнародня,бо ще є багато народів,між ними й ми, для яких ще не здійснилося природнє право самим порядкувати своє життя на належній нам території: право державности. Ця міждержавна екзекутива судить у Нюренберзі провід, що правда лишень одного народу,лишень одної партії,обвинувачуючи його у правопорушенні міжнародного та загальнолюдського права. В цьому суді обвинувачення базується на постановах Гагської конференції,Женевської конвенції з минулого сторіччя та на найновіших проголошеннях та угодах Келлога і т. і. Обвинуваченим інкримінувалося свідоме порушення власного слова,власних договорів з іншими,та вжиття методів ошуканства,які суперечать людським почуванням,які, хай дозволено мені буде таке твердження,декляровані ще заповітами Мойсеєвими.

Отже з цих поглядів,мусимо ми всі Українці оцінювати й наші проголошення,які є підвалинами нашого права на самостійне існування.

Найголовнішими з них на нашу думку є ті найближчі нам по часу акти 22/I I918 та 22/I I919 року.

Це фактично є єдині акти,що по втраті нашої державности після Княжої доби,після Татарської руїни та Литовської доби,повністю проклямували суверенність Українського народу, бо - ані Великий Гетьман Богдан,ані йдучі по ньому гетьмани не видали таких ясних і повних проголошень,поскільки вони все шукали оперття на сторонні сили,ось тієї "протекції",якої шукав Великий Гетьман Богдан у царя московського,Дорошенко - у султана турецького,Виговський-у поляків.

Січневим актам I8 та I9 років не може дорівнятися й той договір,що підписаний Гетьманом I. Мазепою та Королем Шведським під Полтавою,коли Кошовий Отаман Кость Гордієнко-Головко з Військом Запорізьким Низовим настоював на остаточне урегулювання відносин із шведами,бо у цьому договорі,хоч і було вже трактовано Україну як рівновартісного спільника Швеції,але всеж таки була перевага шведського монарха над українським гетьманом,були певні відносини,що нагадували ленні,а головне не було узгляднено прав цілого Українського народу,а лишень його,що правда провідної,але меншої частини.

Січневі універсали Центральної Ради й Уряду ЗУНР мають ще тому найголовніше для нас значення,що вони були зроблені Урядами,правосильність яких ніяк не може бути заперечена. Центральна Рада не була якимсь революційним збіговиськом,бо вона формувалася виділенням представників різних верств населення,яке було впорядковане у громадських організаціях,або виявило свою волю через з'їзди делегатів, як ось: селянство,робітництво,вояцтво,а ці з'їзди заступали мілійони найактивніших людей нашого народу. В Українській Центральній Раді були заступлені не лише заступники всіх верств і партій українських,але й представники національних меншин України. Вибори до Всеросійських установчих зборів,які розігнано збройною силою,та у яких вибиралося до виголошення 4-го універсалу,ці вибори дали на Україні давлячу більшість тим українським партіям,яких представники складали більшість у Центральній Раді.

Авторитет Центральної Ради був визнаний - чи того хотілося,чи ні - всіма адміністративними чинниками на Україні, навіть такими військовими фронтовими чинниками,як ось командуванням фронту,чи такими військовими організаціями,як Румчерод /Румунсько-Чорноморська Рада/,що об'єднувала керівництво військами Румунського фронту й Чорноморської фльоти. Центральна Рада розпоряджала своїми військами,поштою,мала свої грошові знаки,і т. д. У час видання універсалів ніяка ворожа сила не окупувала української території та не мала на неї жодної екзекутиви. Другий контраґент,що проголосив акт 22/I I9I9 року, - Уряд ЗУНР був теж I00% побноправним Урядом тієї частини українських земель,що проголошували злуку во єдину державу: він повстав державноправним актом I/XI. /листопада/ I9I8 року,який визнано було всім населенням Галичини; поскільки воно добровільно підпорядковувалося Урядові,що повстав із рамени всіх,тоді існуючих у Галичині,українських партій та громадських організацій,тому він мав усю виконавчу владу,послух народніх мас,власне впорядковане військо,пошту,засоби сполучення,і т. д.

Отже державноправні акти 22/I I9I8 та 22/I I9I9.поза будь-яким сумнівом являються ще донині головною підвалиною нашого права на самостійне існування,являються ще досі актами міжнароднього значення.

Московський більшовицький Уряд,який проголосив Центральній Раді війну,тим самим визнав її непрямо,а щойно потім створив у Харкові маргариновий "Уряд" Ю. Коцюбинського, що був лише купкою осіб одної партії слухняних "артистів", що гралися на "Уряд".

Також увійшов у дипломатичні взаємини з Урядом Центральної Ради Національний Чесько-Словацький Комітет,що був тоді визнаний,як тимчасовий Уряд цієї ще нескристалізованої держави.

Коли "Центральні Держави" - Німеччина,Австро-Угорщина та Туреччина почали вести переговори про мир у Бересті, то на них Уряд Центральної Ради був заступлений,як Уряд Суверенної Держави,і з ним був заключений мировий трактат, й почато повищими державами дипломатичні зносини.

Тими міждержавними актами було визнано міждержавне значення наших січневих актів. Це широке значення не могли захитати ті пізніші проголошення і договори,що все одно базувалися на цих січневих актах; а до того й були анульовані певними неправностями їх виголошення,чи прямою волею українського народу. Так на грудневе проголошення I918 р.про федерацію з Білогвардійською Москвою,що зробив був Уряд Скоропадського,народні маси України відповіли всенароднім повстанням і ліквідацією того Уряду,а Варшавський договір I920 року,що виходив зі становища I772 року,отже частинно признавав релятивне право західнього сусіда,якого він частково зрікався,не був ратифікований законним парламентарним представництвом,яке єдино обумовлювало правність існування Уряду у так званій "концепції" УНР,тобто законної системи Української Народньої Республіки,тому цей договір ніяк не міг анулювати проголошення 22/I I9I9 року.

Всі пізніші договори на сході Европи,не дивлячись на те, що вони не покликувалися на наші січневі акти,виходили логічно з них. Так Ризький договір I92I року між Польщею,СССР та УССР взяв за межі між СССР та Польщею межі договору I920 року,а те,що у ньому брала участь УССР,є наслідком того,що було проголошено самостійність України у I918 році,бо ні на чому іншому не могла тоді базуватися ця участь УССР.

Далі,коли усталювалися східні кордони Польщі та висунено славнозвісну лінію Керзона,знову діяв,як це не здається парадоксальним,4-й універсал,бо лінія Керзона була спробою погодити ще під час існування самостійної України інтереси України та Польщі.

Потім знайдемо ми низку реальних потягнень Урядів Польщі та СССР,що є предметом обговорень та боротьби у міжнародньому мірилі,що, не називаючи їх,базуються на наших січневих проголошеннях.

Дарма намагаються,їх не пам'ятати,дарма влаштовуються на наших землях всілякі "плебісцити" й вибори,дарма новими, надиктованими з яких хочете позицій,проголошеннями намагаються замінити ці наші акти,вони діють перманентно,і той парадокс,що на міжнародньому форумі Україну заступає та особа,що у I918 році вела пертрактації іменем Росії з Україною й довела їх до проголошення війни Україні Росією,є можливий лишень тому,що існували наші січневі проголошення, які спрофановано,але не знищено.

НАША ПРОБЛЕМАТИКА

Е. П-а

СТУДІЙНІ АКТУАЛІЇ.

Наше студентство має за собою один рік праці у високих школах. Один рік навчання в наших повоєнних обставинах час недовгий, але який багатий, коли вже не на висліди, то на досвід кожного студента, як і цілого студентського громадянства.

Придержуючися звичаю, треба нам зробити підсумки вислідів і осягів, які здобуто в останньому студійному часі. Завданням цього очляду буде розглянути деякі студійні проблеми українського студентства на еміграції, а особливо його відношення до студій і високої школи, труднощі, які наш студент має переборювати в студіях, та його успіх у науці. Вкінці звернемо увагу на зміни в студійнім наставленні українського студентства, які наступили впродовж останнього року.

x x

x

I

Наслідки воєнної розрухи: неокреслене правне положення нашої національної групи, тривожні вістки, що хвилювали неодного, журба за завтрішній день, не перешкодили нашому студентству в систематичній праці у високих школах на переломі I945/46 років. Непотверджені поголоски про можливості виїзду на студії поза Німеччину і Австрію, які облетіли наше студентство в літі I945 р., викликали серед нього гарячкові настрої і ґльобальні перспективи, але ціла афера закінчилася написанням кількасот анкет і прохань в англійській мові /пересланих спеціяльними гінцями до одної "зонової" столиці/.

Після того настрої впали. Головно з тої причини, що рознеслися вістки, будьтоби німецькі університети зачинали незадовго нормальну науку. Німецькі високі школи, що з приходом алянтів перервали свої чинності, відкрито за дозволом Військової Управи знову при кінці I945 і на початку I946 року. Наплив студентів до німецьких шкіл був дуже великий:

не тільки тих студентів, що вже студіювали, але і тих, яким кількалітня військова служба унеможливила науку. З огляду на переповнення відкинено більше як половину петентів. При такім стані речей німецькі шкільні власті поставилися майже всюди негативно до прийняття чужинецьких студентів. Щойно вказівка Військової Управи відносно прийняття чужинецьких студентів у розмірі 10% від загального числа принятих, уможливила й українським студентам вступ до німецьких шкіл.

Крім цього заходи Комісії Допомоги Українському Студентству та інтервенції поодиноких українських професорів у міністерствах і ректоратах ще більш піднесли шанси нашого студентства. Можливості студій збільшилися ще з відновленням діяльности українських високих шкіл. Перенесені з чеських міст до Баварії, Український Вільний Університет і Український Технічно-Господарський Інститут розпочали навчання перед кінцем 1945 р. В тому часі повстала і Висока Економічна Школа.

x

x x

II

Перед нашим студентством відкрилися великі студійні можливості передусім завдяки великому виборові так у високих школах як і факультетах, а вкінці можливості територіяльні. Побутові й життєві умовини були, коли не задовільні /як на наш час/ завдячуючи це допомозі УНРРА, то принайменше можливі. Натомісць забезпечення книжками і іншими научними допоміжниками було і є дуже недостаточне і ще є перешкодою в продовжуванні студій.

Особовий склад нашого студентства представляється різнородно: невелика частина студентів студіювала вже в місцевих школах, більшість зате прибула з львівських шкіл. Були й такі, що перервали навчання на інших високих школах поза Галичиною. Всі студенти мали більшу, або меншу перерву в студіях. Довголітня війна, побут у тюрмах і концентраційних таборах припинили багатьом їхні студії. Наслідком цього було, що многі студенти відвикли від високошкільного навчання і не могли відразу втягнутися до систематичної науки. Для тих, що розпочали студії ще перед 1939 роком і студіювали з перервами на різних школах і факультетах, треба було великої моральної напруги і зосередження, щоб здобути диплом.

Молоді студенти, які вперше знайшлись в університеті переважно не отримали в середній школі потрібного приготування до студій. Особливо студентам-початківцям гуманістичних наук високошкільні студії справляють трудності.

Вищеназвані аномалії, яких головною і спільною причиною є різнородній інтелектуальний і моральний рівень нашого студентства, стали джерелом всяких недомагань так у його студіях, як і громадському житті. Ця яскрава різнородність рівнож стала причиною, що серед нашої студентської суспільности не став дозрівати властивий академічній молоді стиль товариського життя. Однак існують познаки, що вже продовж останніх місяців ми є на сліді кращих як дотепер звичаїв і форм студентського побуту, звичаїв, які можуть відповідати вимогам академічного стану. Про причини цієї переміни будемо говорити нижче.

Стан вічної провізорії,який триває від десятка літ, т. зн. від часу,коли наше сьогоднішнє студентство студіює, вплинув від'ємно на психічне наставлення до студій. Бурхливі роки позбавили високошкільну молодь першої передумови для плідних студій: спокою і систематичности. Тиском обставин частина студентства була змушена якщо не перервати науку,то принайменше займатися справами,які не мали зв'язку зі студіями. Наше майбутнє,що більш як колинебудь є заслонене хмарами невідомого,відбирає слабодухам вигляди на "практичне" примінення дипльому і створення основи існування. Для деяких повище питання повне сумніву: який сенс студій сьогодні? Наша студентська теперішність поставлена між розчаруванням минувшини і "безперспективністю" майбутнього. Наставлення до високої школи і університетських студій є обумовлене двома чинниками,досвідом минулого і сподіванням майбутнього. Досвід минулого нашіптує швидко кінчати студії,здобувати дипльом навіть зі шкодою для знання. Це змушує студентів /особливо заавансованих і кінчаючих/ до скорого закінчення студій. Багато обмежується до шарваркового "відроблення" вправ,семінарів і вкінці іспитів. Переповнені чужинецькі школи дають мало можливости близького контакту з професорами. Не можна беззастережно твердити,що наше студентство не має нахилу до основних студій і до ближчого знакомства з науковими проблемами. Правда,що ґрунтовні студії,користання з наукових матеріялів науки,архівна праця,обмежуються до нечисленних одиниць. Одначе причиною такого стану не є брак інтересу з боку студентства,але незасвоєння метод наукової праці,відсутність педагогів у німецьких школах,які запрягли б його до систематичної праці і повна недостача бібліотеки в українських школах. Всі ці недостачі особливо відчувають студенти початківці в німецьких школах. Мале знання німецької мови, необізнання із шкільною і навчальною системою і правильниками студій,брак зрозуміння і товариської допомоги з боку місцевих студентів створюють прикру ситуацію,в якій студент погано почувається. Коли початкуючий студент не вміє ще зорієнтуватися в чужому високошкільному середовищі, не вміє знайти доступу до бібліотеки,книжок,часто не вміє послуговуватися ними з користю для себе. Щоби зарадити цим лихам Референтура Студій ЦЕСУС-а звернулася з закликом до Студентських Товариств створити установу "Порадництво в студіях". Однак покищо тільки дві Студентські Громади відозвалися на цей заклик. Мусимо собі ясно усвідомити, що такі труднощі доведуть до обниження успіхів у науці,а тим самим до зневірення частини нашоого студентства і зменшення пильности у студіях. Тому наші установи /Церква,КоДУС, Високі Школи/ повинні прийти студентству з допомогою книжками,методичними вказівками і т. п.

x x

x

III

Бували в нас часи,коли наше студентство потрафило і мало змогу виступати в двох ролях: в ролі більш або менш студіюючого студента і рівночасно в ролі живого учасника суспільного життя.піонера і пропаґатора політичних ідей,- напр. студентство соціялістичного і націоналістичного періоду нашого давнього і недавнього минулого. В більшості випадків не дасться і не вдалося відограти належно обох роль рівночасно. Тепер трудно окреслити чи студентство добре відограло свою "політичну ролю" головно з тої причини,що не усталено дотепер клясифікаційних нот. Натомість можна певне твердити,що "студійну ролю" закінчило з поганими вислідами. Чи теперішне студентство виступає в двох вищезгаданих ролях? - Ні! В кожному випадку воно перестало бути політичним "чинником" в нашій суспільності. Наше студентство взагалі перестало бути "політичним". Якщо на студентському терені відбуваються якісь політичні акції,то вони походять з-поза його середовища. Це,що вони "вдаються",треба приписати обставині, що сьогоднішне студентство покищо не скріпилося світоглядово і находиться щойно на шляху до самостійного організування. Число тих студентів,які є заанґажовані практично в політичній розгрі ґруп і партій чи є ними делеґовані на студентський терен,є менше,як хтонебудь сподівається. Воєнні часи породили,натомісць,дуже неґативний тип студента-торговця. Війна дає нагоду спритним індивідам здобути легким коштом гріш. Практика доказує,що получення двох роль: - студіювання і торгівлі - неможливе. В данім випадку студії були тільки покришкою для ведення спекуляції. Студент-спекулянт був нечисленним виїмком серед академічної молоді. Тепер його не стрічаємо посеред наших студентів з двох причин: в останніх часах спекуляція послабла,а подруге,хто посвятився торгівлі,перестав навіть формально бути студентом. Поодиноки особи нашої суспільности,що донедавна ставили студентству цей закид,переконалися остаточно,що він сьогодні безпідставний. Впрочім про симпатії нашої суспільности для студентства і зрозуміння його потреб і осягів можуть свідчити щедрі пожертви на користь студіюючої молоді.

Не зважаючи на труднощі і браки в студіях,існує серед нашого студентства сильний нахил до науки і студій. Цей нахил є тимбільше помітним для обсерватора,що заінтересувався справами громадськими,для яких зацікавлення серед академічної молоді є релятивно невелике. Навіть його тяга до організованого життя в студентських товариствах,на думку багатьох обсерваторів є недостаточна. Причин цього явища шукаємо в різних факторах.Остаточно всі виясняють його крізою наших днів. Я був би схильний виясняти недомагання студентського життя також чинниками об'єктивними: впливом чужого окруження,трудними побутовими умовами,а вкінці і тим, що студентська молодь ще не запізналася взаїмно у спільній праці і успіхах. Що це моє припущення не є позбавлене основ, свідчать вже тепер деякі факти. Серед нашого студентства гуртуються спонтанно групи,які єднає,прим.,окреслене заінтересування, - прим.,світоглядовими,мистецько-літературними і т. п. питаннями. Цікаве в тому русі є те,що він є противенством дотеперішньої офіціяльної,чи докладніше напівофіціяльної,одідиченої по минулих часах,настанови - гасла сцентралізованого студентського товариства. Хто знає, чи втеча нашого студентства від "організованого життя" не є утечою від змеханізованої реґулямінами і секціями "Студент. Громади". Самостійний рух чи навіть відрух може мати шанси тривалого розвитку особливо тому,що він основується на кріпкім заінтересуванні,щирім переконанні тих,що його несуть. Тим він має перевагу над творами,які є більше,або менше зорганізовані "згори",накинені,чи наказані.

x

x x

IV

Наша академічна молодь вибрала цей самостійний шлях.Вона хоче самостійно думати,власним розумом доходити до будови основ свойого світогляду. Вона відкидає дотеперішні шаблоьни,але вона також позбавлена "ілюзій".які манили її попередників. Дехто каже,що нашу молодь опанував "реалізм" /чи ентузіястичний реалізм/,який неодного тривожить.Ця боротьба з собою і власновільне шукання шляхів не сміє бути залишена виключно на її сили. Українські Високі Школи й Церква повинні бути близькі вихованню студентства.

Самостійна настанова визначає студентству дальший її шлях і її заінтересування. Вони йдуть виразно по лінії студій і здобуття фахового знання. Однак не вільно нам клясифікувати цього змагання,як погоню за забезпеченням собі вигідної життєвої карієри. Проти такого припущення говорить факт,що молоді студенти вибирають також непрактичні фахи не тільки в українських,але і в чужинецьких школах. Мотивом для студій не є тепер моцний чи "уважаний прибутковий" фах,але фах.що відповідає нахилові і здібностям одиниці.Таким спссобом студії стають наполегливим змаганням до пізнання правди. В цім змаганні утверджує нашого студента те, що стоїть перед ним.

Він втратив багато: батьківщину,свою хату,часто родину, тризале забезпечення майбутнього. Йому залишилися руки до праці і ясна голова до мислення. В переважаючій більшості наше студентство поставило на одну карту. Воно не закопало своїх талантів,але всеціло використовує так,щоби у пильній праці здобути право стати наслідником інтелектуальної верхівки українського народу. Ми вже вказували в другій частині нашої статті,які труднощі в науці має наше студентство, і які небезпеки могли б завести на манівець його запал до студій.

Серіозне трактування обов'язків,свідомість приналежности до академічного середовища й до завдань,які лежать на студенстві,допомагають витворитися окремому академічному станові.

Наше студентство може здійснити шансу бути собою. Ми є власне свідками формування і росту академічного стану з його особливими звичаями і стилем. Це допоможе йому виконати завдання,яке ставить перед ним сучасне й майбутнє.

-.-.-.-.-.-.-.-

В. Дубняк

ОСНОВИ І МЕТОДИ ПРАЦІ СТУДЕНТСЬКОЇ ПРЕСИ.

Студентська преса /маю на увазі періодичну пресу/- квартальник,місячник,двотижневик,чи тижневик - це один із перших чинників суспільного виховання. І ніщо інше крім преси не може бути таким посередником між поодинокими товариствами,одиницями,між студентством і Централею.

Преса з одного боку стає на службі,як добрий інформатор для суспільности,а з другого - форумом громадської опінії, яку виробляє та кристалізує. Добра преса має в громадянстві таке саме значення,як нервова система,чи кровообіг в людському організмі. І тому та суспільність,яка не має доброї преси,не має журналістів /справжніх!/,є така невпорядкована,повна хаотичности,розпорошености,відчуває брак так потрібного внутрішнього і зовнішнього зв'язку,а з цього - як логічний,прикрий,але правдивий вислід - відчуває відсутність своїх поступів та їх поглиблення.

Таким є сьогодні на еміґрації наше студентське середовище,яке хоч і робить свої поступи,проте вони надто мізерні,і навіть при наявності наших умов треба чекати б більших /маю на думці поступ в організованому житті і практичному використанні студійних можливостей/.

Таким є сьогодні наше громадсбке життя на еміґрації.яке хоч і має свою пресу проте невпорядковану,яка замісць щоб спрямувати свою енерґію на щось позитивне /напр. пізнання Европи і світу,підвищення фахово-освітнього рівня еміґрації,пропаґування нашої справи в світі і т. д./,заводить взаїмну гризню. Але про це іншим разом.

Студентська преса повинна б реєструвати всі події в студентському,так многогранному житті,мало реєструвати - коментувати їх,оцінювати зі своєї точки погляду і з точки погляду вартости тих фактів чи подій для студентства.Добрий пресовий орган може навіть впливати на хід подій в нашому середовищі,а особливо сьогодні враховуючи обставини еміґрації - потреба доброї студентської преси конечна.

Сьогоднішня преса ставить людину в центрі світових подій. В центрі такої уваги до подій в студентському середовищі повинен стояти наш Провід і кожний студент зокрема. Нажаль цього немає. Те,що сталося десь в Бонському,чи в Гамбурзькому університеті,на далекій німецькій півночі,де студіюють українські студенти,наш Провід знає з місячним запізненням,а студенти Бернського чи Женевського університетів зовсім не знають. І навпаки.

Дізнались ми,напр.,з кільkамісячним запізненням,і то лиш випадково,що в 45-му і 46-му рр. в Мадриді було кілька наших студентів,які не витерпіли важких матеріяльних умов і були змушені покинути студії,а один з них перейшов навіть до табору інтернованих.

Приносить наша громадська газета вістку,що п'ятнадцять українських студентів при допомозі світової Католицької Студентської Організації виїхали до Мадриду на студії.

Про те,що наші допоміжні установи роблять старання про приміщення наших студентів в англійських університетах,а також університетах інших країн.

Факти говорять самі про себе. Там,де треба нашого слова - ми мовчимо. Справа матеріяльної допомоги,самодопомоги і її організації,студентських гуртожитків,а також дискусії на найрізнородніші теми - це все те,про що мала б писати студентська преса. Особливо важним має бути в пресі точність і швидкість подаваних фактів.

Проблема читача студентської преси не становить надзвичайних трудноців і не має конкуренції з боку наших пресових органів. Студентська преса має свій круг читачів - українських студентів,для послуг яких вона стоїть і якими вона твориться. Але і тут читач-студент мав би за обов'язок не лише купити свій часопис і цим піддержати його матеріяльно,але й бути його співтворцем,час від часу відгукнутися на якусь подію в студентському,чи навіть громадському житті,іноді якийсь факт,що подає часопис,обговорити спільно з товаришами і подати власну думку,сказати своє побажання. Це повинен кожен читач-студент передумати зокрема. А коли є декілька студентів в студійному осередку, таке обговорення студентської проблематики переводити періодично,ділитися думками зі своїми товаришами,які студіюють в іншому чужинецькому високошкільному осередку. При наявності певної кількости студентів можна утворити студентську домівку,де б студентський часопис був постійним гостем,а при відсутності такої домівки,його можна передавати один одному при обідніх зустрічах,чи на викладах.

Коли відбувається якась подія в одному високошкільному осередку серед чужинецького студентства,чи в місті,або краю,але ця подія заслуговує на висвітлення,яка зацікавила б інших наших друзів,що знаходяться від нас за сотні чи тисячі кілометрів,треба негайно коротко,чи подрібно описати до редакції. Це проблема читача-студента. Але поруч,коли студентство має своїх прихильників в старшому громадянстві,своїх опікунів,які допомагають всіма можливими засобами студенству,студентська преса мусить мати і прихильників читачів серед старшого громадянства. Преса - якщо вона є дзеркалом життя - повинна його показувати нашим старшим,батькам,чим і як ми живемо. Тут одне практичне розв'язання того,про що ми нераз так багато говоримо,- нав'язання зв'язків із старшим громадянством. В студентській пресі воно може давати свої побажання і думки. Також нав'язання зв'язків з нашими молодшими друзями - гімназистами,завтрішніми студентами,які сьогодні вже мусять готувати себе до університету. На щось велике розраховувати від них не можемо,але самі абсольвенти гімназії можуть читати студентську пресу для своєї власної користи - ознайомлюватися сьогодні з тим,з чим взавтра будуть мати справу.

Зміст студентської преси і її актуальність.

Коли під студентською пресою розуміємо всі видання періодичні і неперіодичні,то тут зупинимось тільки на періодичних. Зокрема над місячниками,двотижневиками і тижневиками,що особливо останніх серед нашої студентської преси майже зовсім немає. Дуже влучно Шопенгауер назвав часопис "секундною вказівкою світової історії". І уявім собі такі хвилини,коли та стрілка стане,часописи перестануть виходити на деякий час. Такі факти можна пригадати підчас останньої війни особливо у нас на Україні,коли один окупант відходив,другий приходив,і господарське життя було зруйноване. Часописи не виходили,а окупант свідомо здержував українську пресу. При відсутності будь-яких пресових органів людина,хоч матеріяльно забезпечена,але їй чогось бракує. Відчуває непевність,дезорієнтацію,відірваність від світу.

Таким сьогодні є наше студентське середовище. Воно не становить одного цілого організму,його годинник стоїть,а його вказівні стрілки нерівномірно посуваються лише випадковими подихами вітрів.

Студентська преса,якщо мати на увазі сьогоднішні обставини,можливо що й не повинна б писати всього,що робиться в світі,бо для того є громадські пресові органи,добрі щоденники,які кожному доступні; однак на її сторінках час від часу може появлятися публіцистичне насвітлення й оцінка світових подій з нашого становища. Конечним є і висвітлення внутрішніх подій серед нашого українського середовища.Нам не може бути байдужим те,що діється в нутрі нашої еміґрації,там на рідних землях і ми,як майбутні провідники свого народу,мусимо вже тепер вміти заняти своє становище.Щоб не попасти в різні конфлікти,треба бути справедливим та обєктивним і стояти на площині загально-державних інтересів. Широке обговорення всіх проблем нашого студентського життя, висвітлення всіх його питань при участі студентських широких кругів - одно з важливих завдань нашої преси.

Літературно-мистецька і наукова сторінка - мусить бути одна з постійних розділів студентського органу. Театр,література,фільм і всі інші ділянки мистецтва,їх нові шляхи,напрямки,впливи - серед нас і чужинців.

Хроніка - це одна із найстарших рубрик преси. Також у студентській пресі мусить вона мати одно з постійних місць. Для ведення її потрібний хронікар,який провадив би виключно саме ту рубрику. А в цілому - кожна добре зложена рубрика пресового органу приєднує читача.

Інтерв'ю - одна з новіших форм журналістичного мистецтва. Це розмови з науковими та іншими авторитетами в формі питань. Цей спосіб потребує великого хисту від журналіста, тому добрий пресовий орган повинен мати здібних саме в тій ділянці журналістів.

Репортаж - це одна з рубрик,яка оживлює пресовий орган,розкриває перед читачем,ніби,картину,ту чи іншу подію. Не треба забувати про веселу і живу форму вислову,якою є в пресі фейлетон.

Майже в кожному часописі є заступлений спорт. Ця сторінка мусить бути також жива,вона повинна в'язати читача з пресою та держати його в центрі спортових подій.

З інших рубрик,які повинна б мати студентська преса це: з листів до редакції,чи сторінка читача,листування редакції, повідомлення і реклями,веселий кутик. Дуже побажаною є ілюстрація,а добре технічне оформлення - це половина успіху пресового органу.

Студентська преса повинна бути впорядкована і передана в руки студентів-журналістів.

Знаний клич - "властива людина на властивому місці" - треба перевести в життя,і тому студенти,що студіюють журналістику,повинні в першу чергу провадити студентську пресу,а їм до помочі мусять прийти журналісти-аматори. Це однак не виключає того,що співпрацівниками преси можуть бути всі студенти. Кожний з них пише про те,що він знає,над чим працює,в чому удосконалюється.

Треба покінчити з тим станом,що був до цього часу,коли на пресових референтів вибирали людей,які з пресою не мали,або й не хотіли мати нічого спільного,але не було нікого іншого,а місце пресового референта треба було кимсь обсадити.

Другий недолік,що частинно виходив із першого,це питання: чим мав занятися пресовий референт. Не робити нічого - назвуть неробою,мало того: на загальних зборах не уділять абсолюторії.

І пресовий референт починав видавати студентський журнал,не знаючи,хто буде до нього писати,про що писати і взагалі не знаючи,чи для студентського товариства,яке начислює 40 чи менше членів,є потреба мати свій власний журнал. В той час справжні пресові органи не купувалися,бо ми,мовляв,маємо свій журнал,мало того що не купувалися,але часто починалася дискусія,яка часто проходила в роздір і сварню. Під кінець каденції Виділу пресовий референт ставав на Загальних Зборах з гордо піднесеним чолом і звітував,скільки чисел появилося за його діяльности.

З таким неповажним і напродуманим підходом в ділянці студентської преси треба покінчити. Студентську пресу має редаґувати спеціяльна колеґія,зложена зі студентів-журналістів. Вона спільними силами видає часопис,відповідає за його зміст, форму і співпрацівників.

Пресовий референт має крім того наступні обов'язки,зв'язані з референтурою,а саме:

В першу чергу забезпечити свою студентську організацію пресою - як своєю,так і чужою.

Комплетувати,тобто зберігати всю пресу,яка приходить до Громади,щоб дати можливість користати з преси й тоді,коли зайде особлива потреба.

Організувати монтажі - /в читальні,або на спеціяльній дошці оголошень/ тобто вирізки з газет на те саме питання з різної преси. Робити списки всіх видань преси,вирізувати та відповідно комплетувати всі дані відносно преси /де виходить,адреса,як часто і т. п./ і зберігати в читальні для користування. При пекучій потребі видати якийсь інформатор,обіжник чи анкету - допоміжну в деяких питаннях.

Організувати співпрацю для пресових органів серед свого членства.

І вкінці слідкувати за пресою,за всім,що пишеться про наше середовище в чужій пресі,за всім,що пишеться про нашу Громаду,чи загалом про студентство в нашій пресі і чи пишеться правильно. Все це треба обговорювати серед свого членства і як треба спростовувати невірні вістки,чи невірно насвітлені питання на сторінках преси.

Видавати часопис повинна редколеґія,а полагоджувати технічні справи органу - видавництво.

А загальною справою студентської преси,її редаґуванням та видаванням повинна занятися Спілка Студентів Журналістів при студентській Централі.

Це були б приблизно найважніші питання,зв'язані зі студентською пресою. Звичайно,тут багато питань може бути ще передуманих та продискутованих. Можуть прийти деякі замітки й добавки,однак в основному повинні вони залишитися такими,як були подані.

Безперечно,їх позитивна розв'язка вийде на користь студентського середовища.

СУСПІЛЬНІСТЬ - ПРОҐРЕС - НАУКА

П. Лерш
перекл. Р. Трач

ШЛЯХИ ДО ОВНУТРІШНЕННЯ.[x]

Овнутрішнення є отже тим єдиним шляхом,що є всилі вивести людство із душевного і духового зубожіння. Але треба ще показати,що цим шляхом справді можна йти.

Було б зовсім недоречним хотіти завернути колесо історії назад і викинути за борд раціоналізм і раціоналізацію. Ми,люди 20-того століття не можемо і не повинні зректися осягів раціоналізму,ані теоретичних /ясність і точність рац. мислення/, ані практичних користей,що їх дає застосування раціоналістичного мислення до життя,мимо всіх пов'язаних з тим перепон. Раціоналізм і раціоналізація стали для нас чимось конечним і необхідним. Так отже вихід із раціоналізму не є в намаганні завернути назад той розвиток,що привів до нього. Вихід із нього найдемо тільки тоді,коли пізнаємо його зумовленість і поверховність та поставимо техніку і поділ праці на послуги життя,підпорядкуємо їх життю.

Шлях до овнутрішнення душі.

Які є можливості для того,перевіримо тепер на завданні релігійного обновлення,що в ньому овнутрішнення душі находить своє тотальне здійснення. Багато людей думає,що раціональна свідомість,до якої ми розвинулися,гострота розуму, що аналізує всі явища за законами причини і ефекту,раз на завжди замкнули нам шлях до релігійного вірування.

Кантова критика людського пізнання показала якраз, що можливість раціонального пізнання є обмежена. Він довів нас до тієї межі,де поза всім можливим до зрозуміння,можна відчути те,що неможливе до зрозуміння,або іншими словами,де все поняттєво-раціональне знання переходить у релігійну свідомість і де стає видна ідея Бога,як духового виразу того всеохоплюючого,що лежить по тім боці всієї зрозумілости. Коли людський розум в самозастановленні пізнає границі всього можливого до зрозуміння,тоді родиться свідомість незрозумілого і всеохоплюючого,що є основою всякої релігійности. Так отже те,що раціоналізм не бачить Бога,може бути переможено тільки ним самим: не через відвернення від раціонального мислення,тільки йдучи його шляхом суворо і консеквентно до кінця,зрозуміємо,що все раціонально-ясне й зрозуміле є тільки щось предметово-поверховне і передостаннє,за яким об'являється чудо Божого твору і що це чудо є серед нас,але може бути досвідчене релігійно,в пошані і любові.

---

[x] Дивись Студ. Шлях чч. 11.- 12, 1946.

Не місце тут докладно досліджувати,яким способом і в якім сенсі релігійне овнутрішнення повинно сьогодні нав'язувати до метафізично-релігійних думок містики. Ми хочемо тільки зказати,що деякі із модерних філософів культури бачать у звороті до містики шлях до релігійного обновлення. Так Гаммахер висуває тезу,що "суть модерного - це рух в напрямі до містики і що раціоналізм може бути позитивно переборений тільки містикою". Подібно пише А. Швайцер, що "до кінця продумане мислення веде із конечністю до містики". Так само у В. Ратенав слідно містичні думки /"Механіка духа/. Стільки до питання релігійного обновлення і овнутрішнення.

Шлях до одуховлення світу.

Відносно вимоги одуховлення світу,яка каже,що нам треба вчитися бачити у світі не тільки цілі і засоби до них,але ідейні цінності - то тут вирішну ролю мусить перейняти мистецтво. Виховання мистецтвом виведе нас із раціоналістичної поверховности обездушевленого світу і наблизить нас до сфери ідей. Бо в мистецькому творі дійсність представляють не як корисний засіб,лише як ідею.

Мистецький твір - це силою внутрішности одуховлений світ. Він має характер цінности,що завжди буде існувати і здавна існує,навіть якщо ми її щойно тепер відкрили у переживанні,або побачили у творі мистця. Певно,що одуховлення світу не вичерпується лише в творах мистецтва. Воно виходить поза них і має за свій найдальший горизонт ідеї,що творять суть справжнього світогляду. Але в цьому саме виховна вартість мистецтва,що воно відкриває наш погляд для духово-ідеальних змістів світу. Але мистецтво може ще й у другому відношенні освободити нас від лих раціоналістичного порядку життя. Воно дає нам знову почуття внутрішньої єдности та цілости і наближає нас знову до безпосереднього життя.

Та мистецький твір є не тільки щось ціле,але також щось живе. Кожний мистецький твір має своє обличчя,яке промовляє до нас,щось нам говорить. В цьому є потвердження його життєвости. Зустріч з мистецтвом вчить нас бачити також і в природі не тільки корисні чи некорисні предмети,але живі істотні. Вона звільняє нас із обнять світу технічно-зроблених,мертвих предметів,що ними окружила себе людина сучасности,вона проривав магічне коло відчарованого і віддушевленого світу мертвих предметів,фактів і справді вчить нас знову бачити образи,в яких промовляє до нас живе.

Зустріч з мистецтвом освободжує нас від того поспіху, що є характеристичний для раціоналістичного порядку життя, вона звільняє нас від тієї тяги, під тиском якої стоїть людина сучасности, а яка є наслідком розширеного раціоналізацією життєвого простору.

Але тепер залишилося ще одне питання, а саме питання, чи модерна організація життя дає людині стільки вільного часу, що потрібно для справжнього скупчення внутрішности у зустрічі з мистецтвом і з духовим світом взагалі. Людина сучасности змагається з часом, щоб викінчити програму модерного робочого дня, а рідкі, вільні від праці години посвячує вона для "розірвання себе", не для скупчення. Але також ці факти можна усунути. Також їх можна перемогти самим принципом раціоналізації. Якраз досконалість сьогоднішньої техніки повинна уможливити зредукувати до значно меншої міри спеціялізовану діяльність одиниці, організацію піднести до такого ступня, що усунув би модерне лихо - недостачу часу.

Шлях до відмасовлення.

На найважчі перепони натрапляє без сумніву наша третя вимога відмасовлення, до якої шлях веде через виховання до самостійности і відповідальности одиниці. Цю самостійність можна вже до певної міри виховати в школі через самостійність осуду і сумлінну перевірку не тільки чужих, але і своїх думок і поглядів. Але опісля в житті людина запрягається в організацію модерного життєвого апарату, в якому самостійність осуду і відповідальне занимання становища є дуже ограничені з тої простої причини, що одиниця не може вже охопити поглядом багатосторонню пов'язаність обставин і подій, що в них живе вона економічно, політично і культурно. Цей стан може бути усунений тільки тоді, коли ті одиниці, що кермують сьогодні велитенськими організаціями економічного, політичного і культурного життя, будуть свідомі своєї відповідальности і готові за своїм найкращим знанням і сумлінням давати звіт про те, що діється і що повинно статися, тільки тоді, коли вони будуть проповідниками правди, а не замилюючої очі пропаганди, тільки тоді, коли будуть відповідальними сторожами загального добра, а не будуть лише експонентами маси. Бо маса завжди є тільки пересічність людського - аж надто людського, що хоче вижитися, як цього вимагають її гони. Але людина була створена як істота, що не тільки живе як тварина, тільки має сповнити своє завдання, для якого кожний має обов'язок самовідповідально співпрацювати.

Вимоги, що ми їх ставимо до проводу суспільности, можуть видаватися утопійні, далекі від світа, ідеалістичні, а декому можуть пригадати думку Плятона, що провідниками держави повинні бути філософи. Але ці вимоги виходять із дуже реалістичних поглядів, а саме із погляду, що сенс і гідність людського життя є безслідно окреслені якщо людина сучасности стає масою в руках безвідповідальних провідників, що впливають на цю масу пропагандою преси і радія та залишають її в повній несвідомості про справи, що дійсно відбуваються та про цілі, до яких вони дійсно прямують.

Закінчення.

Ми дійшли до кінця наших роздумувань. Ми хотіли показати структуру життя,що стоїть під пануванням раціоналізму і раціоналізації,показати небезпеки,що грозять людству і шляхи до їх переборення.

Обдарована природою по-машиновому і лише кількома інстинктами та розвиненими здібностями людина є вставлена в життя в стані неготовсти і недостаточности та примушена власною силою а винайденими засобами формувати своє життя. З цього родиться гін до влади,який прямує до перетворення і спінування світу для цілей збереження життя. Це стремління має в раціоналізмі і раціоналізації своє найдосконаліше здійснення. Але щоби людськість в стремлінні до влади не виродилася у нелюдськість,треба поставити їй межу,а саме пошану. Тому гін до влади стає демоном нелюдяности,коли переступає межі пошани.

Це показалося прикладно на долі німецького народу під політичним проводом останніх дванадцять років. Прикладно - бо немає сумніву,що людство західньої культури в процесі раціоналізації і паралельно зі здобутками техніки робить чимраз більше гін до влади,який стає одиноким мотивом тематики людського життя.

Але ще й у другому відношенні має недавно минуле німецького народу прикладне значення. В жоднім другім народі не здійснювався процес перетворення в масу,як принципіяльна небезпека людства в такій мірі і так ясно,як в німецькому народі.

І накінець,досвід,що ми його здобули,є також прикладний для всіх намагань,якими модерна людина старається надати значення тим силам життя і душі,що в раціоналізованому порядку життя не можуть виявитися.

Але як всякий досвід при всій своїй твердості має в собі багато позитивного,а саме хочби це,що ми стаємо дозрілішими,так можемо і ми сказати,що разом з наукою дала нам доля можливість іти вперід по шляху,який зможе вивести нас із зубожіння і звиродніння людського буття. Це шлях овнутрішнення.

Навчені досвідами,що вели нас понад пропастю пекла,зовнішньо зубожілі,вигнані з позірного раю,впорядкованого світу,примушені жити в обставинах,в яких всі небезпеки зовнішнього життя є неважні,стоїмо перед вибором: або кинутись в обійми нігілізму,заперечуючи всякий сенс життя,або концентрувати більш дух і сумління - і найти дорогу до Бога, до Його твору,і до працінностей людського буття.

Проф. Аркадій Животко

ДЕВ'ЯТЬДЕСЯТЬ РОКІВ УКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ ПРЕСИ.

Початки української студентської преси сягають десь 1854-56 років. Був це час, що визначився на українських землях порожнечою літературно-журналістичного життя. За винятком лише деяких спроб протягнувся він до початку 1860-тих років.

Серед цих спроб треба в першу чергу згадати голос української молоді - студентів-українців Київського Університету. Почувся він зі сторінок писаного від руки часопису, що виходив в р. 1854-56 п. н. "Самостайне Слово".

Роки 1860-ті принесли другий з ряду студентський часопис. На цей раз був ним так само писаний від руки сатирично-гумористичний орган Київської Громади п. н. "Помийниця". Його вихід припадає на сумної пам'яті дату 1863 року.

Мов петля станув цей рік, і відоме валуєвське гасло придушило молодий український культурно-національний рух. Замовкло все під пястуком російського царату. Але не могла мовчати українська молодь. Глибоко переживаючи все те, що доводилося їй бачити і спостерігати навколо себе і серед свого життя, вона відгукнулася такими словами на сторінках свойого органу: ..."Окинувши бистрим оком на те життя, що йде круг нас, як річка яка, і задумали ми змалювати у своїй часописі усе те, сміття, якого багато назбиралось у нашому житті: тимто й дали ми своїй часописі ім'я "Помийниця". Не маємо ми лізти ані в історію, ані в політику, ані в фільозофію, ані в педагогію, може і матиме часопись наша якесь педагогійне значення, але це не од нас: "собаку січуть, а панові приклад дають".

Виходила "Помийниця", як було вже згадано з кол українського студентства. Був це товариський часопис, що зачіпав інтимний бік громадського життя. Товариські докори і закиди, глузування зі слабої сторінки - це те, чим пересипано його цілий зміст. Але поруч з тим дружня критика того, як провадяться громадські справи і як не треба робити. Це справжній центр сатири часопису. Та найпоказнішою сатиричною сторінкою часопису був "Временник ракоходія", щось подібне до проповідних статтей. Надає він громадського інтересу часопису. Має він на меті осміювання всього, що було реґресивним явищем в житті Громади і що було названо ракоходієм, отже - назадництвом.

Тут скарги на недбальство, ледарство, закиди і скрги часом доволі гострі, критика вщиплива, особливо на хлопоманів та їх поводження. Все це в згущеному карикатурному вигляді давало живу картину життя Громади. Студентське життя в його інтимній безпосередності, з його позитивними і негативними сторінками, часом від'ємне, часом веселе, що розсипається бризками сміху та молодечої веселости. А разом із тим міцний зв'язок між тими, що сварять і глузують і тими з кого глузують, кому дорікають. Всі бо вони члени одного гуртка, об'єднані спільними інтересами і завданнями.

Так на Східніх Українських Землях. Тимчасом на Західніх Українських Землях українське студентство, не маючи власного органу, бере активну участь в загально-українській пресі, впливаючи та часом надаючи їй тон.

Щойно I874 р. у Львові починає виходити спеціяльний студентський орган п. н. "Друг". Був це часопис Академічного Кружка, що виходив двічі в місяць і провадився в дусі т. зв. москвофільства.

Поруч з виразними представниками цього напрямку /О. Марков, І. Наумович, О. Авдикович/ були серед співробітників також І. Франко та М. Павлик. Під впливом М. Драгоманова, який під цю пору /I875 р./ еміґрував за кордон і зв'язався з українською молоддю, а в першу чергу з І. Франком і М. Павликом, вже з I877 р. зі сторінок "Друга" зникають імена представників москвофільства. Рік цей стає останнім для "Друга". Його наступником народжується орган української соціялістичної думки п. н. "Громадський Друг" /I878 р./ та інші часописи, в яких студентська молодь бере найактивнішу участь. Щойно по десяти роках знову появляється у Львові орган університетської молоді - журнальчик соц.-радикального напрямку п. н. "Товариш". Виходить він при найближчій участі І. Франка, В. Будзиновського та ін. Виходити мав двічі в місяць, але з огляду на розбіжність щодо змісту і завдань між ближчими співробітниками /Львів-Відень/ появилося лише одно число з I0 липня I888 р. До цих років належать перші зв'язки з пресою Західніх Українських Земель з боку українського студентства Києва, а саме Київської Студентської Громади. Був це I886 р., коли її старанням, а зокрема студентки О. Добрograєвої почав був виходити у Львові місячний літературно-науковий популярний "Додаток" до "Батьківщини".

Тодіж на українських землях під Росією починають народжуватися український соціялістичний та радикальний рух, в якому студентство бере активну участь. Наслідки: низка гуртків та організацій і створення Р.У.П. /Рев. Українська Партія/ в чому беруть найактивнішу участь такі представники українського студентства, як Дм. Антонович /Муха/, М. Русов та інші. Її пресовими органами стали: "Гасло", "Праця" та ін., в яких брала участь студентська молодь.

Року ж I903-го у Києві появляється нелегальний рукописний часопис, присвячений студентським справам п. н. "Вістник Української Київської Студентської Громади". Вийшло два числа

Не менш активну участь студентства можна було бачити у Києві біля журналу "Українська Хата", що виходив за редакцією П. Богоцького та М. Шаповала /М. Сріблянського/. Було це в роках I909-I4, На ці ж роки припадає видання часопису студентів-українців Політехнічного Інституту в Петербурзі, що почав був виходити, як рукописний орган п. н. "Громадянин", за ред. Евг. Нероновича. Появилося лише два числа. Натомісць тамже, в Петербурзі з квітня I9I3 р. за редакцією того ж Нероновича та Ол. Ковалевського почав виходити друкований орган Головної Ради Українського Студентства п. н. "Український Студент".

З осени 1914 р. мав стати періодичним органом,але тому на перешкоді став вибух війни. Своїм завданням цей журнал ставив: ..."дати активних,бадьорих,свідомих і освічених робітників на громадській ниві".

На Західніх Українських Землях з початком 1900-их років крім рукописних часописів,як напр.,української студентської організації у Львові п. н. В.У.О. за ред. В. Даниловича,якого появилося одно число,з'являється низка друкованих органів української молоді.

Першим з них місячник "Молода Україна" /1900-1906/,що виходив при найближчій участі В.Старосольського, Ант. Крушельницького, Ів. Брика та ін. За ним ідуть: "Життє", як неперіодичний орган поступової соціяліст. думки /1912-14, що стояв на становищі підготовки сил до боротьби за українську державну самостійність; "Відгуки" /1913/ та орган українського студентства п. н. "Шляхи",що його в роках 1913-14 видавав Український Студентський Союз за ред Р. Заклинського та Ю. Охримовича.

Роки 1917-20 визначаються активною участю українського студентства в загально-національному визвольному русі,що відбилося і на пресі. В своїй масі бере студентство участь в загальній українській журналістиці і лише подекуди виступає з власними органами,як напр.: "Стерно" /Київ,1917/,або гектограф: "Вістник Драгоманівської Організації" у Львові та журнал "Нова Думка",як орган Ради Студ. Представників Кам'янець Поділ. Українського Дух. Університету /1920 р./, що виходив за ред. Ю. Липи і при співпраці В. Поліщука та при участі в ньому також декого з професорів та визначніших українських письменників і культурно-наукових працівників.

Поруч зі студентськими справами журнал цей давав поважне місце літературній творчості,історичній розвідці і публіцистиці.

Зрештою,треба згадати,що до цих часів належить початок видання українського студентського органу за океаном.

З часу окупації українських земель чужинцями з'являються тут лише подекуди студентські часописи. Так у Львові появляється писаний на машинці і літографований двотижневий орган Української Краєвої Студентської Ради Західніх Земель України п. н. "Наш Шлях". Виходив 1922 р.

Зміст складався із заміток та статтей,присвячених Конґресові Українського Студентства Західніх Земель і еміґрації,характеристиці студентського життя,вістям з ЦеСУС-а,з краю,репресіям над українським студентством,тощо. Року 1923 у Львові починає виходити орган студентів істориків Тайного Українського Університету п. н. "Історичний Вісник".Виходив неперіодично,писаний на машинці і літографований.Появилося ч. 1 за місяць травень /14 ст./ і 2-ге за липень-серпень /38 ст./. Серед співробітників крім студентів були професори та наукові працівники. Зміст витриманий в науковому дусі приніс з цього погляду чимало цікавого і цінного.

Тоді ж у Львові появився також літографований орган українського студентства п. н. "Студентські Вісти",числа якого присвячені були справі Українського Університету та рідної культури. Зокрема на його сторінках знайшли місце Меморіял Сенату Українського Університету до Найвищої Ради Мирової Конференції в Парижі, і до Союзу Народів в Женеві, відомості з організованого життя студентства та ін.

В пізніших роках на Західніх Українських Землях виходить часопис п. н. "Студентський Шлях", що звертає увагу на організоване життя та дає місце провідним думкам і творам красного письменства.

Поза цим українське студентство брало найактивнішу участь у виданнях заг. українських органів та в загальних органах української молоді.

На українських землях під Советами в ці часи виходить "Студент революції", що стоїть на грунті офіційної суспільно-політичної думки. З років 1920-22 розгортається преса українського студентства на еміґрації. Переважно це органи рукописно-відбиваного характеру. За змістом - це органи: 1/ інформац.-організ., 2/ літературно-наукові, 3/ суспільно-політичної думки, 4/ фахові, всі з відділами інформ.-організ. та 5/ сатирично-гумористичні.

До перших належить ціла низка бюлетенів; починаючи від центральних, охоплюють вони різні студентські організації. Виходять головно в Празі та Подебрадах, як також у Варшаві, Данціґу, Берні і т. д.

Крім бюлетенів організ.-інформ. змісту, були ще й інші часописи, що носили самостійні назви. Так прим. в 1920 р. у Празі почав був виходити писаний від руки і гектографований в кількості 30 прим. "Український Студент", що ставив своїм завданням:

..."зробити перший крок для координації та з'єднання українських студентів за кордоном і утворити осередок духовного їх життя ... на грунті культ.-національному та наукової праці на користь неподільної самостійної України".

Органом незалежної думки названо було двотижневик Української Академічної Громади, що виходив у Празі в 1922 р. п. н. "Український Студент", писаний на машинці і літограф. Зміст його присвячений був всебічному насвітленню організ. питан, дискусії на актуальні теми студ. життя, інформаціями про всесвітній студентський рух взагалі й український зокрема, праці українського студентства в літературі, науці, мистецтві, тощо.

Так само інфор.-організац. мету мав орган Ради Громади Студентів Еміґрантів з Великої України п. н. "Дніпро", що в р. 1923 виходив у Празі в розмірі 2-4 стор.

На той же час припадає вихід бюлетеня Центр. Союзу Українського Студентства - було це місячне видання п. н. "Студентський Вісник", що з р. 1928 почав виходити вже друком, як центральний орган українського студентства. Протримавшись низку років, став цей журнал скарбницею думки, творчости і праці українського студентства, став органом, без якого на сьогодні тяжко уявити собі ознайомлення чи студії студентського життя і змагань другої половини 1920 та 1930-их років.

Демократичне Об'єднання Студентів Українського Педагогічного Інституту ім. М. Драгоманова в Празі видало в березні 1925 р. свій писаний на машинці часопис п. н. "Об'єднання",якого появилося ч. I. Зміст його складався із заклику до боротьби з партійною диктатурою,під якою розумілося соціялістичні акції серед студентства та в Раді Громади, з хроніки студентського життя,фейлетонів та гуморесок.

Студенти з Волині,Холмщини,Полісся та Підляшшя,об'єднані в свою Громаду,видали в Празі за ред. М. Павлічука одно число /за червень I930 р./ часопису /літограф/ п. н. "Змагання",зміст якого склався з поезій /О. Стефановича/,статті У. Самчука про вибори на Волині,статтей в справі скликання Краєвого З'їзду та хроніки Громади.

З органів,що приносили чимало цікавого в галузі літературній,мемуаристичній та мистецтва в першу чергу треба згадати альманах групи студентів п. н. "Для Неї". Появився він в I922 р. в Берліні за ред. М. Скрипника, О. Яремченка та I. Мазуренка. Був писаний від руки і літографований. Мистецьку обкладинку виконував М. Бутович /"Спудеї"/. Такого характеру,але бідніші зовнішньо були "Журавлі",що почали були виходити у Брні /ЧСР/ в I924 р.

Більш повним і поважнішим виявився часопис "Наша Громада", як орган Академічної Громади при Українській Академії в Подебрадах,/ЧСР/,що в I924 р. почав виходити двічі в місяць, писаний на машинці і літографований. Пізніше перейшов на друк,як місячник. Протримався низку років,аж до припинення чинности Академії.

Не менш цінним вкладом в українську студентську журналістику треба визнати неперіодичний орган Академічної Громади Студентів Українського Педагогічного Інституту ім.М.Драгоманова в Празі п. н. "Спудей". Виходив він,як літографоване видання в I925-26 р. за ред. Б. Гомзина і при співпраці поодиноких представників професури /Дм. Дорошенка, С.Русової, Л. Білецького та ін./. Своєю метою ставив: ..."Створення грунту для спільної праці,зокрема як студентів-педагогів,і взагалі як майбутніх творців форм життя української нації". Шляхи: не приладнення до обставин,а боротьба за панування над ними ... творчість,а не мертвеччина доґм ... відважне шукання,а не лякливе намацування можливостей"...

Відгукуючись і беручи активну участь в суспільно-політичному житті еміграції,українське студентство робило спроби створити власні органи суспільно-політичної думки.

Одним із перших треба згадати журнал п. н. "Національна Думка",що почав виходити у Празі старанням і при найближчій участі студентства. Протримавшись низку років,виходив напочатку,як літографоване видання,а з I926 р. вже друкований. Зміст складався із статтей на теми національно-ідеологічні та політичні,з оглядів української справи на міжнародньому форумі та на українських землях,як також - студентське та шкільне життя,літературні теми та інш.

Потім /I923-24/ почав був виходити "Голос Українського Студента",пісаний під копірку на машинці. Своїм завданням поставив: ..."вирвати молодь з теперішнього індиферентизму та дати їй змогу щиро й отверто ... висказатися до сучасного моменту... Хай газетка ця стане трибуною нашої думки,що вказує нові шляхи,нові напрями... в обороні поневолених,працюючих мас нашої країни".

Зміст відповідає поставленому завданню, але протриматися і розвинутися не пощастило. Натомісць народжується в 1924 р. у Празі новий журнал української соціялістичної молоді п. н. "Життя". Починає його видавати Спілка соціялістичної молоді "Вільна Громада". Напочатку літографоване видання, а в р. 1925 виходить вже друкованим. Найближчу участь беруть в ньому в першу чергу М. Стахів, Карло та Остап Коберські та ін.

Містить провідні статті ідеологічного характеру, міжнародній огляд соціялістичного руху, огляди загального та суспільно-політичного життя українського студентства та ін.

Ніби спадкоємцем цього журналу в 1926 р. стає "Зартовий" /Прага/. Виходить до 1928 р, як літографований, а потім циклостилеве видання студентської групи Празького відділу УПСР, що такими словами визначав своє завдання: ..."будемо стояти на варті, розбиваючи організовану павутину брехні московських окупантів та їх української челяді, поборюючи разом із тим яничар"...

Своїм змістом, що охоплював політичні теми та огляди міжнародного та українського життя взагалі, а українського студентства зокрема, не міг, однак, дорівнятися до попередника.

Органом, що вносив виразну печать так зв. "сменовеховства" був часопис Спілки Студентів-Громадян УСРР - літографований місячник п. н. "Вперед".

Крім провідних статтей із їх специфічним підходом і оцінкою національно-політичного становища українського народу, а в тому й українського студентства поза СССР, звертав цей журнал увагу на культурне, політичне і господарське становище в Україні, даючи своїм оглядам виразно-тенденційне забарвлення.

До органів, присвячених спеціяльним справам /за фахом студій/ в першу чергу належить журнал студентів-рільників при Українській студентській Громаді у Варшаві, що виходив писаний на літографі в 1922 р. Перше число появилося в м. травні /22 стор./ в кількості 35 прим. Гурток бібліологів при тій же Українській Студентській Громаді /Варшава/ в тому ж /1922/ році приступив до видання свого органу п. н. "Українське Книгознавство". Почав виходити в кількості 25 прим. в 45 стор. за ред. Л. Биковського.

Того ж року був перенесений до Подєбрад /ЧСР/, де і появилися наступні три літографовані числа, як видання гуртка бібліографів при Українській Господарській Академії.

Знайшли тут місце праці і замітки авторів-студентів і поодиноких представників тих наукових сил, що близько підходили в своїй праці до справ бібліологічного та бібліографічного характеру.

У Данцігу 10 лютого 1925 р. появилася писана від руки в літографованому виданні одноднівка в 75 стор. п. н. "Чорноморе", видана з нагоди першої річниці заснування Т-ва Українських Техніків - Т-ва Українських Студентів Високої Технічної Школи. Виходив у кількості 150 прим. кожного числа. Давав цей журнал праці, статті та замітки на технічні теми, не цураючись тем національно-державницького характеру та даючи місце літературній частині.

В роках I930-32 виходить у виданні В. Проходи неперіодичний літографований орган Українського Аграрного Т-ва /Подєбради-Прага/ п. н. "Село", в якому головну участь брало українське студентство.

Зрештою не позбавлена була преса українського студентства цієї доби /I920-I939/ на еміґрації ще й своїх сатирично-гумористичних органів. Першими з них були: "Віхоть", що виходили в Празі в I922 р. писані від руки та на машинці і літографовані з відповідними до змісту і завдань органів ілюстраціями.

Тоді ж /ч. I з I0 березня I922 р./ у Празі виходить часопис гумору і сатири п. н. "Сатирикон", який видавало Пресбюро при Тимчасовому Комітеті Українського Демократичного Студентства з Великої України. Був писаний на машинці, а потім від руки і відбиваний на гектографі. Вийшло 4 числа.

Не можна промовчати також журналу того ж характеру, що в році I923 почав виходити в Подєбрадах /ЧСР/ п. н. "Подєбрадка", у виданні якого брало активну участь студентство Української Господарської Академії Був він прикрашений досить добре виконаними і дотепними ілюстраціями. Виходив за редакцією колеґії, що складалася "з представників усіх течій і угруповань". Перших два числа появилися писані від руки у літографованому виданні. Перше число I924 р. /з I-го квітня/ принесло "традиційне слово від редакції", в якому редакція зазначила: "Наш журнал "Подєбрадка" є орган незалежної думки подєбрадської колонії та околиць і не залежатиме навіть від прихильності чи неприхильності своїх В.Ш. Читачів.

Зміст оформлював життя української колонії, що складалася із студентства і професури Української Господарської Академії, в його гумористичному перетворенні.

Зрештою, ще один гумористичний орган в Подєбрадах з I929 р. /число з I3-го лютого I929 р./ в дві сторінки писаних від руки в літографічному виданні п. н. "Кропива".

Редакція заповідала, що цей орган має виходити - "коли сам схоче", і подавала, що на настирливе жадання численних членів нашої колонії /в якій сильно відчувається брак дійсної гумористичної сатири/ випускаємо оце перше число нашої "Кропиви". Заявляємо, що не думаємо робити якоїсь конкуренції існуючим уже в нас гумористичним органам /як різні урядові оголошення, наукові підручники і деякі найновіші габілітаційні праці, тощо/, а тимбільше не думаємо робити конкуренцію відомій "Подєбрадській Глідці" пана Не-бібіка, яка в своєму гуморі є просто безконкуренційна"...

По другій світовій війні лиха доля кинула в чужинний світ сотки тисяч нової української еміґрації, а серед неї - українське студентство. Не зважаючи на лихоліття, українське студентство в тяжких і несприятливих умовах йде до високих шкіл, щоби, озброївшись знанням, стати до дальших змагань за національно-державницькі ідеали. Тут воно гуртується в студентські організації, голосами яких стає своя преса.

Першим голоситься до голосу "Студентський Інформатор" у Мюнхені. В грудні того ж року в Мюнхені появляється перший поважний орган українського студентства п. н. "Студент", як журнал Української Студентської Громади, що такими словами визначає завдання студентського журналу: "Можна було б кинути "великих слів велику силу" про те,чим повинен бути для студентів їхній журнал... ми ж кидаємо скромну думку про культ обов'язку і праці ... завданням нашого скромного журналу не кидати порожні запальні слова,які промовляли б до почувань,запалювали б і зникали б,але будити зрозуміння для обов'язку і праці,які повинні виповнити саме час у якому живемо"...

Рік 1946 приніс вже розвиток української студентської преси останньої доби лихоліття. Центральний Еміґраційний Союз Українського Студентства /ЦЕСУС/ починає видавати три органи,а саме:

"Вісник" - урядовий орган розпорядків та постанов управи ЦЕСУС-а; "Студентський Шлях" /Інсбрук-Мюнхен,що змагає бути органом всестудентського характеру та "Звено",як орган Українського Мистецького Фронту Молодих,перше число якого появилося за м. травень 1946 р. Другий З'їзд ЦЕСУС-а, що відбувся в липні цього ж року,підкреслив цей орган/"Звено"/,як один із найбільш визначних студентських видань.

Органом Центрального Союзу Українського Студентства /ЦеСУС/,опозиційно наставлених до щойно згаданих часописів, став часопис п. н. "Стежі".

У Мюнхені з квітня 1946 р. /7.IV/ починає виходити тижневик Української Студентської Громади п. н. "Студентські Вісті". Своїм завданням ставить бути активним студентським органом,нав'язуючи тісніші зв'язки "з рвучким потоком подій щоденного життя".

Авґзбурзька Студентська Громада починає видавати свій орган п. н. "Студентська Думка",що хоче бути "не тільки дзеркалом досягнень,змагань,бажань,але джерелом свіжої будуючої думки і ... дороговказом".

Таку ж саму назву /"Студ. Думка"/ приняв орган Української Студентської Громади при Українськім Технічно-Господарськім Інституті /УТГІ/ в Реґенсбурзі,сторінки якого присвячені організованому студентському життю Громади. Разом з тим в розвитку видання введено тут окремі відділи,як "Наука і світогляд",де зустрічаємо праці професури /В. Петрова, Окиншевича та ін./, "Літературні спроби", "Розвага".

Богословсько-Педагогічна Академія видає "Семинарійні Вісті". Всі ці видання циклььостилевого характеру.

Так сьогодні добігає українська студентська преса свого столітнього ювілею.

Беручи свій початок від "Самостійного Слова" - мабуть в р. 1854-56.,коли в безпросвітну добу підняло воно свій голос у захист українського слова і культури,українська студентська преса пронесла свій стяг почесний до наших днів, дописавши на ньому ідею змагання за українську державність і соборність і культурне та державно всеукраїнство.

Проф. Др. Галинський

ПОДОЛАННЯ ЗЛА

Перед лицем зла,як безперечної реальности,що виявляється в політичній і соціяльній несправедливості,в різноманітних проявах сумнозвісного "homo homini lupus" Гоббза, перед лицем занадто частих,несподіваних і жорстоких ударів невблаганої долі,таємного "фатума",чи-то "мойри" - людина,природньо,впадає в сумніви,що до існування Верховного Розуму,що керує всесвітом. Наслідуючи приклад Івана Карамазова вона "повертає Богові свій вхідний квиток" і шукає собі іншого,арелігійного чи антирелігійного світогляду.

Так народжується атеїстичний матеріялізм,що твердить,що в природі взагалі нема категорій добра й зла,що всесвіт є грою сліпих сил його величности випадку. Так народжується песимістична філософія Шопенгауера і Гартмана,згідно з якою всесвітом править несвідома і нерозумна воля. Міліони людей на Сході сповідають безрадісний буддизм,для якого все існування є одним суцільним стражданням. Перемогти колесо життя,до якого ми є прикуті,можна лише,вбивши в собі все рішуче почуття,щоби досягти блаженної нірвани - втрати свого особистого "я" й розчинення в космосі.

Дуалістичні світогляди Ірану й Єгипту,не заперечуючи існування Верховної Істоти - світлого Ормузда /Озіриса/,ставлять поруч з нею рівну й темну силу - Арімана /Тіфона/. Між цими суперечниками споконвіку ведеться жорстока боротьба. Рештки того світогляду маємо ми в релігії курбського племени іезидів,які вважають,що не Богу треба молитися,а його страшному супротивнику дияволу.

Як свого роду куріоз можна згадати про погляди гностиків,для яких зло виникло завдяки т. зв. деміурґам. Бог дав лише плян творіння. Здійснювали цей плян деміурґи,натворивши при цьому багато лиха. Ми маємо тут перед собою наївну спробу т. зв. теодіцеї - виправдання Бога в існуванні зла. Кожна теодіцея із самого початку хибна в основі своїй - навіть така розроблена,як Ляйбніца. Він вважав,що зло є лише потрібним самообмеженням окремої мікади в інтересах великого цілого - начеб то для Бога існують поняття великого й малого!

Всі згадані вище світогляди,всі теодіцеї не звертають уваги на одну дуже характерну деталь,що її треба зі всією чіткістю сформулювати. В природі,як такій,зло зовсім не існує. Ми не хочемо цим підписуватися під твердженням матеріялізму,що не знає ані зла,ані добра. Ми також далекі від еллінсько-римського політеїзму,який не знає ні добрих, ні злих богів. Його боги є обожествлені сили природи, що стоять вище добра і зла. Неґативні риси в богів,всі оці любовні авантури Зевеса,жіночі сварки Гери,Артеїди,Кіприди і т. д. є лише проектуванням людиною на небо своїх власних неґативних рис. В самій природі злого принципу не існує. Навпаки,при доброму бажанні можна пізнати в ній реальність добра - розлитого повсюду животворящого духу Творця.

Добро виявляється в тій гармонії,що панує скрізь,починаючи від нетр атому до безкрайно галяктичних просторів,в тій чарівній красі всесвіту,/що її тільки й помітив еллінський політеїзм/,в проявах любови,яку ми скрізь спостерігаємо в природі,в звучанні голоса совісти в середині нас... мимоволі приходять на думку натхненні вірші геніяльного юнака Лермонтова про жовтіючу ниву й золоті слова Канта про зоряне небо над нами й моральний закон в середині нас!Можна здатися,що наше твердження є цілком безпідставне. Адже в природі скрізь точиться жорстока й невблаґана боротьба за існування,яка дарвінізмом возведена,навіть,в основну рушійну силу еволюцій. І хібаж ця боротьба,в якій гинуть міліони живих істот не є яскравим доказом зла в природі незалежно від самої людини?

Дарвінізм забуває про те,що крім боротьби за існування, в природі існує,як справедливо підкреслював п. Крилошкін, взаємна допомога - як прояв любови в природі... Досить вказати тут на соціяльне життя мурашок,на численні прояви т. зв. сімбіози,на існування т. зв. рослинних асоціяцій,тощо.

Крім того,якщо ближче придивитися до явища боротьби за існування,то елементів того,що ми звемо злом,в ній не знайдемо. Смерть сама по собі не є злом, - в цьому згідні всі світогляди і всі релігії. Нормальна смерть є неболючий перехід до іншої форми існування. А щодо смертних страждань, то треба підкреслити,що коли одна тварина гине від другої, то це приходить далеко не так трагично і боляче,як ми це можемо думати по аналогії з подіями в людському суспільстві. Спеціяльні,напр.,дослідження А. Браса показують, що ті рухи,які видаються нам, як прояви страждання по суті є чисто рефлекторними. Крім того тварини,що гинуть,дуже часто є в стані своєрідного гіпнозу,що притуплює їхні почування. Якщо розрізати жука-бігуна /Carabus/ або т. зв.вовчка /Gryllotalpa/, і покласти задню половину перед передньою,то ця остання з жадобою пожирає задню. Отже - страждання при боротьбі за існування здебільшого вносяться людиною в природу гіпотетично зі свого власного досвіду.

Водруге - саме явище боротьби за існування далеко не можна утотожнювати з поняттям зла. Візьмім хочаби такий приклад: вже в утробі матері йде боротьба за існування між матір'ю і дитиною. Дитина живе за рахунок матері,і в деяких випадках мати переживає це дуже важко. А спробуйте спитати довільну матір,чи вона цю боротьбу сприймає,як зло?

Потретє. В боротьбі за існування,що точиться в природі поза людиною,цілковито відсутні елементи,що,власне,з них і складається зло,що так характерні саме для людського суспільства - фальш,обман,моральні й фізичні тортури...

Все йде відкрито, "на чистоту". Вовк в овечій шкурі існує лише в байках. Зі всіх тварин мучать свою жертву лише з родини кішок,але це не є садизм. Це є рефлекторна потреба гратися з рухомим предметом,бо кішка з рівною охотою грається і з живою мишею,і з ґумовим м'ячиком. Так само зелена древесна жабка - Hyla arborasa хапає лише живих,рухомих,мух і ніколи не візьме мертвою. Привісьте,проте,цю мертву муху за ниточку і рухайте нею за нашою жабкою вона негайно її схопить! Отже - це все є прояви не садизму й свідомого бажання мучити,а певні умовні рефлекси.

Так само не є доказом існування зла в природі окремі - не дуже чисті - прояви дісгармонії,як ось будов жала бджоли,завдяки якій бджола гине,як тільки хоче захищатися, як існування пляценти,що є в людині джерелом пологових мук,як існування т. зв. апендикса і т. д. Це суто біологічні явища,не зовсім приємного порядку,але принципового зла в них не можемо знайти. Більшість таких дісгармоній без труду можна з'ясувати натуральними причинами,а тому й виправдати, а ті з них,що ще залишаються неясними,треба сподіватися,що теж стануть ясними. Адже - велика правда криється в Геґелівських словах,що все є розумним,що існує в природі, бо все це є проявами діялектичного розвитку Абсолюта. Отже - навряд чи можна заперечувати основному твердженню,що зло вносить в природу лише людина. І,якщо глибше проаналізувати це поняття про зло,то стає цілком очевидним,що зло полягає або в порушенні однієї з Синайських заповідів,або в порушенні основного Євангельського Закона про любов до свого ближнього - який по суті покриває і вміщує в собі всі Синайські заповіді. І внутрішній моральний закон,Кантівський категоричний імператив без жодної недвозначности завжди говорить людині,коли вона творить зло.

Даремно дехто силкується довести,що вічної моралі немає, що є окрема пролетарська і буржуазна мораль,що є окрема мораль північної раси й готентотів. Мораль,як все на світі, розвивається. "Око за око,зуба за зуба" Другої Книги Мойсея переходить в Євангельську заповідь. При всій неподібності Книги Нового Завіту є органічно пов'язані з Книгами Старого. Тут не дві різні моралі,а різні щаблі розвитку однієї єдиної,один і той самий шлях "ad astra".

Що ж,власне,є причиною того,що людина вносить зло до сповненої добром природи,забруднює її морально так,як вона забруднює її фізично підчас,скажімо,недільних прогулянок в ліс,залишаючи там папір,яєчну шкаралупу і т. д. Той, хто мав змогу порівняти незаймані вершини гір,ще незнайомих людині,з тим ганебним брудом,що панує на вершині туристичного пункту - зґвалтованої Цуґшпіце - відчуває всю справедливість наших слів. Причина криється в свобідній волі людини,в цьому неоціненому дарі,що вона його має від Творця. Зло народжується від зловживання свобідною волею,а її має лише людина. Ми далекі від заперечування того,що людина є Лінеєвським видом Homo Sapiens серед отряду т. зв. приматів. Ми маємо почуття глибокої симпатії до таких справді шляхетних тварин,як найкращий і найвірніший друг людини - собака. Ми з обуренням відкидаємо ганебний і недостойний людини вираз,коли ім'я собаки обертається на лайку.Але ми так само є свідомими того,що людина якісно відрізняється серед усіх інших тварин,як це красочно і поетично подано Кіплінґом в його "Книзі Джунґлей". Прірва лежить між Моуґлі й його братами - вовками. Ця якісна відміна,наявність свобідної волі,робить те,що всі спроби перекинути в еволюції місток від людини до інших тварин є безплідними. Теорія Мавпи" є давно похована в самій науці. Тепер існує хіба лише "теорія мавпоподібних предків"... але й тут - навряд,чи сучасна людина виникла від них шляхом накопичення малих непомітних змін. Тут безперечно був якісний стрибок. Можливо,що теорія мутацій де-Фріза може сказати тут своє слово. Не шляхом накопичення малих непомітних змін,а виразним стрибком міг створитися вид Homo Sapiens. Зловживаючи свобідною волею,вносить людина зло в природу. В цьому глибокий сенс біблійного казання про гріхопадіння - спочатку люцифера,а потім первородного гріха людини,що свідомо коштує заборонений плід дерева пізнання. В цьому глибокий сенс індійського учення про карму,згідно якого люди самі творять свою долю,викуповуючи в кожному наступному існуванні гріхи попередніх своїх існувань.

Доводиться інколи чути,що ученням про карму,буддизм і браманізм,мовляв,далеко перевищили християнську релігію. Якщо праведному зле живеться на світі,то християнська релігія може лише покликатися на те,що шляхи Господні для нас є незрозумілі,і в крайньому разі вказати на Книгу Йова. Індійські релігії навпаки,ясно з'ясовують нам,що цей праведник в його сучасних стражданнях по суті лише платить свою карму.

При всій,проте,позірній ясності вчення про карму,воно мало посуває на перед,в пізнанні зла. Послідовний атеїст з однаковим правом може запитати й браманіста,й християнина - для чого власне Творцю потрібно було нагороджувати людину свобідною волею,якщо вона є джерелом зла і страждання.

Індійська релігійна філософія дає на це таку відповідь. Брама є абсолютна любов. Саме через те не може він перебувати один в своїй завершеності. Саме через те відмовляється він своєї абсолютности,бажаючи й людям дати щастя відчути почуття священної любови. Він добровільно втілюється через те в світ,відмовляючися від своєї абсолютности,приносить себе в жертву ним же самим створеному світові.

При всій своїй зворушливій поетичності,при всій близькості своїх мотивів до християнських,ці індійські казання є спробою,яка зі самого початку засуджену мала вдачу,спробою обмеженого людського розуму зрозуміти необмежену світову премудрість.

Західня філософія в особі Канта і наука в особі хачаби Дюбуа-Реймона давно зрозуміли правдивість вислову Книги Йова. /38; II./

> "Ось покіль доходити будеш,а
> далі не перейдеш,і тут межа
> набутим філіям твоїм".

Є "Ding an sich" і є "ignorabimus" - є певні межі для людського розуму. Діялектичний матеріялізм пробує заперечувати це своїм ученням про те,що рядом відносних істин ми безперечно наближаємося до істини абсолютної. З цим не можна не погодитися,але якраз із цього й випливає,що абсолютної істини розум пізнати не може. Сучасна т. зв. феноменологічна філософська школа,що народилася,як протест проти аґностицизму,починаючи з Гуссерля.доводить устами Мейнонга,Гартмана та інших,можливість безпосереднього реального пізнання істини. Але,коли це є можливим,то не так,як гадають всі сучасні реалісти,а лише іншими джерелами пізнання,ніж чистий розум. В цьому відношенні Кант ще ніколи не був переможений. На місце пізнання за допомогою чистого розуму відкривається шлях,приступний лише для небагатьох - шлях пізнання містичного. Широкі маси можуть його лише відчути в церковних сакраментах,але мало хто активно на нього вступити. Тут потрібним є тренування цілком особливого роду. Схід і Захід при цьому йдуть трохи відмінними шляхами Схід,що взагалі вважається більш пасивним,в містиці є навпаки більш активним,ніж діяльний Захід,що схиляється якраз до пасивних методів в містиці. Але це все по суті є другорядним.

Засадничим є те,щоби людина зрозуміла,що її свобідна воля є джерелом зла,і щоби зло було подолане,подолане тією ж самою свобідною волею людини. А шлях для цього є єдиний. І вихід на цей шлях бачимо ми в усіх великих мудрців - і в Будди,і в стоїка Марка Аврелія,і багатьох,багатьох інших. Проте ніхто й ніколи не сформулював його так ясно,як Христос,сказавши "щоби ви любили один одного,як я полюбив вас".

Як це просто сказано,як це просто здійснити,як безконечно далека від цього сучасна цивілізація зі своїми політичними роздорами,зі своєю технікою,що подарувала нам гармати, танки,бомбовози,атомові бомби і шибениці.

І ця цивілізація,чисто по-фарисейськи,має сміливість називати себе християнською - хоча по суті нічого спільного вона з християнством не має. Єдиний шлях порятунку людскости в релігії,інакше вона неминуче загине в новому світовому катклізмі,що несе нам наша матеріялістична безбожна цивілізація і що всім нам безпосередньо загрожує. Зло може бути подолане лише Добром,а робити добро так легко і так просто! Наша доля в наших власних руках.

РЕДАКЦІЙНА СТОРІНКА

М. К-а

ДЕ ШУКАТИ ПРИЧИНИ ?

Переживаємо в нашому студентському середовищі якусь внутрішню кризу і не знаємо заразом,де береться її корінь.Відчуваємо її дошкульно на кожному відтинку нашого студентського життя - в студентському товаристві,в проявах його праці,в студентській пресі,а навіть на самому відтинку студій.

Тут і там находяться ще одиниці,що запалюються вірою у власні сили і кидають творчі думки в гурт своїх друзів та в ширший гурт своїх товаришів,і кидають його ...надаремне. Студентське середовище реаґує надто слабо і майже не відгукується на різні заклики,воно не обзивається навіть тоді, коли порушується пекучі питання студентського життя.

Студентство майже іґнорує свою пресу - не сприймаючи її активно. Воно не ганить,не хвалить її і не оспорює безпосередньо на сторінках тієї ж преси. Студентство мовчить, хоч і це не відповідає дійсності. Бо тут і там,у вузьких гуртах оспорюється різні питання,може навіть надто живо. Дискутується з найближчими друзями про все,що відноситься до студентського життя,до його організованих проявів,до його преси...

А однак,чому саме ті творчі думки і здорова критика не доходять до студентського загалу? Чому одиниці,в яких родяться здорові думки,не мають настільки запалу та енерґії, щоби кинути ці думки в ширший гурт? Чому вони не бажають говорити про всі ці речі на сторінках студентської преси?

І стається так,що половина нашого творчого життя проходить в теорії. Добрі ідеї,шляхетні задуми лишаються власністю одиниць і малих гуртів. А шкода. Життя на еміґрації таке змінне,і кожна хвилина може розпорошити людей по різних краях та континентах. І тоді може зродитися правдива туга за більшим гуртом молодих людей.

І тоді,може схочеться кинути слово в цей гурт - але нажаль його не буде...

К-ий.

АМЕРИКАНСЬКІ СТУДЕНТСЬКІ ТОВАРИСТВА.

Мабуть найбільш характеристичним явищем для високого шкільництва Сполучених Штатів Півн. Америки є його неоднородність. Кожний штат має окрему систему високого шкільництва з великими розбіжностями що до програм,вимог,наукового рівня.

Подібна різновидність і децентралізація слідна також у студентських організаціях американських коледжів та університетів.Вправді існують організації всенаціонального характеру,з закріпленою вже традицією,як YMCA чи YWCA (Young Men's Christian Association і Young Women's Christian Association),чи студ. національні союзи, що змагають до соціяльної і політичної едности серед студентства, як напр. Національна Студентська Федерація (National Student Federation) чи Американський Студентський Союз (American Student Union ion), та всежтаки найбільш прихильників мають льокальні товариства.

Певного роду об'єднання і почуття спільноти твориться вже серед студентів одного семестру на факультеті. Така група (class), названа за роком майбутнього випуску /не прийому; група 46 означає студентів,що в 1946 р. закінчать студії/ перебуває протягом чотирьох років x/ спільно у високій школі,і має змогу закріпити товариські взаємини та виробити відчуття групової солідарности.

Товариством,що обєднує більшість чи всіх студентів даного коледжу чи університету є Союз /Union/, що має за завдання здійснювати соціяльну виховну і культурну роботу серед своїх членів.Клюб союзу - це дійсний осередок студентського життя в учбовому закладі. Побіч бібліотеки,харчівні,приміщень різних комітетів студентського самоврядування можна там знайти фризієрню,обладнання для спорту і гор,купальню та пливацький басейн,приміщення для розваги та відпочинку.

Побутовими справами своїх членів цікавляться також студентські товариства більш ексклюзивного типу,т. зв. Побратимства /"Fraternities" для студентів та "Sororities" для студенток/,знані також як "Товариства грецьких літер". За назву мають окремі побратимства звичайно комбінацію трьох грецьких літер. Своє існування датують вони ще з перелому 19-го і 20-го ст.,коли то повстали перші, спочатку літературні студентські клюби,що клали за ціль,побіч поглиблення літературних знань,також і закріплення дружби та товариських взаємин. Побратимства з відірваних льокальних груп розрослися з розвитком високого шкільництва у потужні організації,деякі з кількадесять тисячами членів xx/. За сьогоднішніми даними нараховується біля 45 національного масштабу жіночих побратимств (sorority) та 77 мужеських(fraternity); кожне побратимство має свої філії і клітини(chapters) у різних високошкільних осередках, число яких від 5-ти доходить навіть до 110-ти!

---

x/ У більшости високих учбових закладів для закінчення студій потрібно тільки вислухати,і одержати залік чи здати іспит з приписаних у чотирьохрічній програмі предметів; число викладів і вправ у тижні пересічно 15 годин.

xx/ The World Almanac 1946, p. 575-579.

Ці товариства грецьких літер стали сьогодні невідлучною складовою частиною життя американських студентів. Вплив їх заторкує сильно побутові сторінки,завдяки власним гуртожиткам,харчівням, стипендіям.

Рівночасно однак велика кількість цих товариств,нераз з дуже подібними завданнями,неоднородність критеріїв при приманні членів,взаїмна конкуренція - ставили студентів та високошкільні власті у трудне положення. В сторону товариств грецьких літер падали нераз важкі обвинувачення,що вони є запереченням демократії,що вони защіплюють у членів класову,релігіну і расову нетерпимість і пересуди, що елітарність опирається на соціяльних і релігійних моментах; що кастовість і нічим не виправдана зарозумілість членів побратимств упокорююче діють на інших студентів. Були навить голоси,щоб шляхом всенаціонального законодавства повністю припинити діяльність сих товариств [x/].

Особливі групи серед товариств грецьких літер творять так звані почесні товариства (honor society),які майже зовсім виключають зі своїх завдань побутові і соціяльні проблеми, намагаючись зате здійснити слідуючі три прінципи: відмітити існування передової студентської групи,заохотити інших підтягнутись до рівня передової ланки,причинитись до розвитку особовости зі суспільним виробленням (leadership qualities) побіч академічного знання [xx/]. Для цього потрібно передовсім визначити і вдержати високі одностайні вимоги до членів і в цьому напрямі помітні в останні роки посилені намагання.

Розвиток почесних товариств ішов в парі з поширенням високої освіти в Америці. Коли в 1776 р. повстало перше т-во Fi Beta Kappa (William and Mary College, Williamsburg, Va), тоді не думалось ще над визначенням сфери його діяння; всі існуючі тоді коледжі мали за завдання виховувати для "служби церкві і державі". Тільки згодом виникла потреба спецификації; Fi Beta Kappa оприділило себе як т-во присвячене гуманістичним наукам. У 80-их роках минулого сторіччя повстали нові товариства. Tau Beta Pi - для інженерійних наук і Sigma Ksi - для наукових досліджувань (scientific search).

На порозі 20-ого віку президенти трьох державних університетів заложили,з думкою,що їх студенти повинні мати власне товариство, Fi Kappa Fi. Це товариство вкоротці сильно поширилось на інші заклади університетського рівня,об'єднуючи в своїх рядах студентів різних фахів і шкіл /сьогодні 47500 членів/. Мимо цього виїмку більшість товариств продовжувала давні традиції гуртуючи здебільша студентів якоїсь оприділеної галузі наук: Alfa Omega Alfa - медицини, Order of the Coif - право, Beta Gamma Sigma - торговельні науки, Tau Beta Pi і Sigma Tau - технічні науки.

У дальшому розвитку почесних товариств відмітились три різновидности. Деякі товариства підчеркували передовсім вагу позастудійної активности та суспільної праці для вироблення духа спільноти серед всіх студентів школи, першою вимогою при прийнятті в члени була провідна участь у студентському житті. В цій галузі Omikron Delta Kappa /для студентів/ та Mortar Board /для студенток/ здобули собі визначне признання і славу.

Інший напрям репрезентують почесні товариства,що об'єднують студентів означеного фахового напрямку,звертаючи виключно увагу на осяги у вибраній ділянці студій. Вони знані здебільша як факуль-

---

[x/] Heartache on the Campus Mrs. G. Franz, Woman's Home Companion, Apr. 45.

[xx/] The Honor Society in American College, Robert W. Bishop. School and Society, Vol. 64, No. 1648, p. 64.

тетські почесні товариства (departamental honor societies), серед яких найповажніші: Sigma Pi Sigma - фізика, Alfa Epsilon Delta - вступні медичні науки, Tau Kappa Alfa - красномовство, Pi Kappa Lambda - музика, Fi Alfa Theta - історія.

Деякі товариства концентрують свою увагу тільки на початкуючих студентах (freshman), стимулюючи совісне виконування шкільних обов'язків та найкращі осяги в науці. До цієї групи зараховується мужеське товариство Fi Eta Sigma та жіноче Alfa Lambda Delta.

В 1925 р. повстало, за ініціятивою професорів і працівників декількох коледжів та представників ряду вже закріплених і поширених товариств Об'єднання Університетських Почесних Товариств (The Association of College Honor Societies - ACHS). Його завданням було і є координувати діяльність товариств, недопускати до паралельности окремих організацій, визначити вимоги і зобов'язання супроти членства - щоб таким чином добитись вищого рівня та закріпити більший авторитет за товариствами. Ця робота, що її започаткували Fi Beta Kappa і Sigma Ksi, натрапляла на поважні труднощі. Стихійний від 1900 р. ріст почесних товариств не був рівномірний; побіч малих груп льокального значення зустрічались товариства посередні у багатьох коледжах, що могли претендувати на місце національного масштабу. Чисельність, паралельна діяльність, нераз дуже низький рівень - створювало важкі для розвязки питання.

Основниками об'єднання (ACHS) були побіч Fi Beta Kappa /гуманістичні науки/ та Sigma Ksi /Научне досліджування/, ще такі т-ва: Tau Beta Pi - інженерія; Fi Kappa Fi - всі академічні науки університетського рівня, Alfa Omega Alfa - медицина і The Order of the Coif - право.

Як нові члени приступили: 1930 р.: Omikoron Delta Kappa - суспільного вироблення студентів, (student leadership and activities), Sigma Tau - технічні науки; 1937 р.: Mortar Board - суспільного вироблення студенток, Beta Gamma Sigma - торговельні науки, Tau Kappa Alfa - красномовство, Fi Eta Sigma - т-во нововступників /мужчин/; 1940 р.: Pi Kappa Lambda - музика; 1945 р.: Alfa Epsilon Delta - вступні медичні науки, Fi Alfa Theta - історія і Sigma Pi Sigma - фізика. На сьогоднішній день репрезентує цих 17 товариств біля 360000 членів x/.

Клясифікація і визначення почесних товариств, умови прийому членів і завдання зібрані вкоротці у напрямних ACHS з лютого 1944.

За цими напрямними розрізняється загальні і факультетські почесні товариства. Під загальним почесним товариством розуміється т-во у однім з визнаних учбових закладів з чотирьохрічним пляном навчання, що здійснює означені мінімальні вимоги: умовою прийняття в члени т-ва є побіч закінченої середньої освіти деякі додаткові показники, чи то в галузі науки або культури, чи в обсягу громадського вироблення /це залежно від напрямку товариства/. Під увагу беруться такі ділянки наук, яких засвоювання запевнюють ріст інтелектуальних і духових вартостей. Як приклади перечислюється: агрономія, хемія, дентистика, виховання, інженерія, мистецтво, гуманіст. науки, економія, журналістика, право, медицина, музика, фармацевтика, теологія, ветеринарія. Факультетські товариства приймають в члени студентів, що виказуються непересічними осягами в межах якогось фаху; як приклади наводиться: книговодство, архітектура, біологія, електр. інженерія, історія, мови, мистецтво, красномовство.

Умовини, що їх накладає Об'єднання що до прийому членів до товариств позволяють догадуватись, з якими труднощами приходиться боротися. Прийом в члени почесного товариства не сміє узалежнюватись від приналежности чи прихильности до інших організацій; недопустима при вербуванні членів якнебудь форма натиску чи пропаганда;

---

x/ The Wordl Almanac 1946, p. 576-578.

про прийом рішають виключно характер кандидата та його вмілості; кандидатів в члени вибирають з-посеред студентів з найкращими осягами в науці, по п'ятім семестрі для загальних і по третім для факультетських товариств /за виїмком товариств для нововступників/; вкладки і оплати не сміють переступати меж схвалених ACHS.

Для нас особливо цікавий розділ напрямних, де говориться про завдання, що їх повинні здійснювати почесні товариства. Зібрані вони в слідуючих точках:

I. причинюватись до відмічення високих осягів;
2. поглиблювати дух свобідної культури;
3. побуджувати і стимулювати інтелектуальний ріст;
4. обстоювати свободу думки і духа та демократизм навчання;
5. давати духове і інтелектуальне керівництво;
6. зберігати цінні студентські традиції і звичаї;
7. привчати до суспільного думання і демократичного співжиття;
8. дбати про розвиток власного учбового закладу;
9. накладати на членів високі громадянські зобовязання, заохочувати вивчати та продумувати в дискусіях проблеми американської традиції, її характеристики, ідеалів та можливостей.

Наглядно видно, що у відміну до загальних побратимств (general college fraternities) почесні товариства зовсім не займаються побутовими, соціяльними справами.

Розмежування функцій студентської організації поміж Союзом (union), що зв'язаний стисло з високою школою /територіяльний прінцип/, та почесними товариствами (honor society), чи побратимствами (fraternity, sorority), організаціями елітарними і ексклюзивними, типу корпорацій, здебільша однак за фаховим прінципом, кидає цікаві аналогії до актуального у нас сьогодні питання диференціяції студентського середовища [x].

---

[x] Ідеологічна диференціяція студентства, З. Штокалко, Студентський Шлях, ч. 9-10.

М. К.

ДО ПОЯВИ ОНОВЛЕНИХ "СТУДЕНТСЬКИХ ВІСТЕЙ".

Не можна не поминути згадкою в наших еміґраційних умовах появи друкованого студентського журналу.

Наше еміґраційна преса,а в першу чергу найрізнородніші місячники рекрутуються в своїй масі з цикльостилевих видань,які саме з цеї причини не находять великої популярности серед громадянства,тому кожне друковане /в друкарні/ слово стає автоматично сильним конкурентом для своїх цикльостилевих співтоваришів.

Саме ця замітна подія в житті дотеперішнього тижневика "Студентські Вісті" дає нам нагоду нетільки глянути трохи критично на його минуле,але рівночасно з першого друкованого числа розглянути гороскопи на майбутнє.

Коли йде про характеристику "Студентських Вістей",зробив це в передовій статті "На марґінесі "Студ. Вістей" їх редактор І. Івашко. На тлі загального низького рівня студентської преси він відмітив два журнали: "Студентський Шлях" і "Студентські Вісті". Коли однак "Студентський Шлях" на думку автора статті замітний "спадом форми" - зовсім логічно одиноким позитивним студентським журналом остаються "Студентські Вісті".

Ми не маємо на думці обороняти"Студентського Шляху",тому що його дворічне існування оправдало себе не тільки на нашу думку,але також на думку наших читачів і річеве ствердження про "спадок форми" не може нашому журналові пошкодити. Впрочім,коли автор статті розуміє під "спадом форми" цикльостилеве видання "Студентського Шляху",тоді ми з ним вповні згідні. Ми хочемо тільки в цей важний для "Студентських Вістей" момент зробити деякі підсумки та висловити свою думку.

"Студентські Вісті" появилися на терені УСГ-Мюнхен виразно з тенденцією експерименту. Це правда. На такий великий студійний осередок місячник "Студент" не міг задоволити потреб студентства. Було забагато молодих людей,розміщених по різних високих школах,було здається забагато думок,проблем,забагато самого збірного життя,щоб вмістити його на сторінках одного місячника.

І так появилися "Студентські Вісті". Безперечно,це явище можна було тільки привітати. В передовій першого ч. писалося,що поява тижневика це подія,яка "в історії української студентської преси не має прецеденсу..." - писалося невірно,бо,студентський тижневик появлявся вже у Львові,і видавало його техн. Товариство "Основа"/.

І дальше писалося: "ми розуміємо,що наш загал треба виховувати,підносити і ми від тої напрямної не відступимо, одначе будемо це робити в м'якій,доступній формі,бо тільки так можна вникнути в маси".

Початковим "Студентським Вістям" вдалося задержати саме ту форму,на яку складався досить живий зміст. Це були короткі шкіци,замітки про події дня,фейлетони, - все це з критичним,часто злобним забарвленням. Проте саме цей жанр здавалося був добрий для нашого середовища,шкода тільки, що часто надто велика "свобода думки" перетягала струну. Критикувалося і обкидалося часто злобою людей,які на це не заслуговували,писалося про речі і провадилося полеміки,які часто відносилися до вузького гурта зацікавлених. Тимчасом стільки тем,зв'язаних безпосередньо зі студентським життям не находило свойого насвітлення.

Так зв. "Camera Obscura" не зустрічала великого захоплення серед читачів. Її мало академічний,часто примітивний рівень скорше обнижував вартість тижневика.

В передовій статті "З перспективи I7 чисел" автор статті стверджує,що "Студентські Вісті" виправдали своє існування,а в дальших числах підкреслено,що рівень тижневика піднісся. Рівночасно треба ствердити,що "Студентскі Вісті" почали затрачувати свій початковий характер. Прийшли довгі статті як: "До питань студійної політики",довгі репортажі /Турне студентського хору/,прийшли рецензії,полемічні статті та інтерв'ю. Цей останній жанр,на думку Ред. Колеґії мав принести зворот в напрямі остаточного росту.

Нас дивує ствердження тов. Івашка,що ..."пізніші числа... містять в собі статті головно перекладні і запозичені..." Після переглянення "Студентських Вістей" найшли ми тільки, як більшу,одну перекладну статтю В. Дубняка "Про оксфордський і кембриджський університети" в 23, 24, 25, 28 і 29 числах і три менші. Отже не можна ніяк твердити про накопичення чужого,перекладного матеріялу.

Коли мати на думці виховну сторінку журналу,тоді "Студентські Вісті" може тільки в невеликій мірі вив'язалися з того завдання - це була мабуть їхня найбільша хиба. Всежтаки треба відмітити,що при дальшому існуванні вдалося сповнити їм і цю ролю. Нажаль своє існування вона насправді закінчили,з хвилиною,коли стали місячником. Це ж зовсім ясне, що роля тижневика і місячника майже різні і тому їхній характер також відмінний.

Сказати щось конкретного про перше число місячника "Студентські Вісті" досить важко,може тому,що це тільки перше число. Здається,що сама назва "Вісті" не підходить,тому що важко думати,щоб місячник міг приносити такі вістки,які приносить тижневик.

В передовій "На марґінесі "Студентських Вістей" читаємо: ... орган УСГ мусить бути високоякісною газетою студента і для студентства,який розробляв би в першу чергу студентську активну проблематику,формував би світогляд українського студента"... Наскільки вдалося це перевести в першому числі - можна було б сказати на підставі обговорення всіх поміщених статтей.

Ми спинимося коротко тільки на двох,які так близькі собі тематикою,а такі різні своїм підходом і опрацюванням.Маємо на думці статтю В. Іващука "Основи праці в сучасній студентській організації",і статтю З. Штокалка - "На шляху до світоглядових шукань".

Коли в першій автор старається по можності ясно з'ясувати яким повинен бути світогляд сьогоднішнього студентства, тоді друга стаття є тільки теоретичним з'ясуванням методів у світоглядових шуканнях. Безперечно, стаття має наукову вартість, але всежтаки, було б добре дати напочатку деякі пояснення, тимбільше, коли автор послуговується чужими джерелами. На нашу думку, статті про світоглядову тематику було б добре подавати більше проглядно, маючи постійно на думці наше середовище, яке загально в тих питаннях мало вироблене. Під кінець хочемо ще заторкнути "Camera Oъscura" і хроніку. Можна думати, що це велика помилка, коли саме цей відтинок журналу мав би викликати сміх. Це справді зайво для самого жарту поміщувати стільки прізвищ наших товаришів. Пояснення для цього зайві. Коли ж іде про "Хроніку" - вона, як на журнал мюнхенського осередка дуже неповна.

На тому кінчимо наші скромні завваги. Думаємо, що "Студентські Вісті" мають справді всі дані, щоб стати на шлях правдивого росту. А покищо "Щасти Їм Боже!"

З АКАДЕМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА.

ЗАГАЛЬНИЙ ЗБІР "ОБНОВИ".

Дня 23.II.47. відбувся в Мюнхені черговий Загальний Збір Студентського Католицького Товариства "Обнова".

Ціллю Загального Збору було вибрати нову Управу Товариства і цим започаткувати новий етап діяльности. Як підкреслив у своєму звіті уступаючий голова, "Обнова" мала й має перед собою слідуючі завдання: працювати в напрямі обнови християнського духа та скріплення католицизму серед академічної молоді, як рівнож відновити та скріпити зв'язок з "Пакс Романа" та іншими католицькими організаціями.

В минулому періоді діяльности "Обнова" не могла розвинути як слід своєї діяльности з різних зовнішніх та внутрішніх причин. Всежтаки, хоча на внутрішньому відтинку праці не вдалося осягнути бажаних успіхів, зроблено це на відтинку зв'язків з чужинецькими католицькими організаціями. І так, в I946 р. відновлено членство "Обнови" при "Пакс Романа", і члени Товариства брали два рази участь в Конґресі "Пакс Романа", який відбувся в Еспанії та Швайцарії. Щоб уможливити кращий констак із закордоном створено в Лювені закордонний секретаріят "Обнови". Саме в квітні ц.р. має відбутися черговий міжфедеральний з'їзд "Пакс Романа" і зроблено всі потрібні заходи, щоб члени Товариства змогли взяти в ньому участь.

Коли йде про чужинецькі товариства, тоді "Обнова" нав'язала контакт з німецьким та мадярським католицьким товариством.

Коли йде про правну сторінку Товариства, "Обнова" має офіційний дозвіл від американської влади на своє існування. Духовим опікуном "Обнови" є Преосв. Єпископ І. Бучко.

Після уділення абсолюторії уступаючій Управі та по виборі нової, сказав кілька слів до Збору академічний душпастир. Він не тільки побажав успіхів в праці нової Управи, але висловив думку, що праця "Обнови" в напрямі відновлення християнської ідеї під сьогоднішню пору є справді конечною, бо тільки вона може дати надію на піднесення духового занепаду, який нажаль переживаємо і ми. Бо тільки відродження в тій ділянці зблизить нас до нашої мети.

Під кінець Збору передано привіти від УСГ-Мюнхен, від товариства абсольвентів богословів та від Академічного Католицького Сеніорату ім. А. Шептицького. Порішено також вислати привіт для Опікуна "Обнови" Преосв. Єпископа Бучка. На тому Збір закінчено.

ВШАНУВАННЯ КРУТ У ФРАЙБУРҐУ.

Заходом місцевої УСГ у Фрайбурґу незвичайно врочисто відсвятковано пам'ятку боїв під Крутами у дні 2-го лютого. Вранці о год. IO-тій у місцевій парохіяльній церкві відправив о. Качмар врочисту Службу Божу, підчас якої співав мужеський хор під орудою мґр-а Літинського, а опісля панахиду за полягглих у боях під Крутами героїв. Пополудні цього ж дня відбулася у просторій залі Комітету врочиста Академія, на програму якої зложились: вступне слово студ. медицини Павлинського, хорові точки /"Вие буря"- сольо докторанта теології Р. Мариновича, "Козака несуть" і "Ми йдемо в бій"/ у виконанні муж. хору під управою Мґр. Літинського, деклямація студентки медицини Сим, фортепіянове сольо студ. вискої муз. школи Оранського й рецитація студ. Баландюка Ол. Студенти власними силами подбали про окрасу передової стіни, а українська кольонія по береги виповнила залю. Свято закінчено національним гимном. Як цілість залишило воно миле враження.

Р. М-ович.

З НАШИХ ВИСОКИХ ШКІЛ /Авґсбурґ/

/з листа студента/

В Авґсбурзі існує властиво дві високі школи: Український Університет та філія мюнхенського УВУ.

Повстали вони рівночасно, як два окреми факультети університетських курсів і були одною інституцією аж до хвилини, коли УВУ приєднав до себе історико-філософічний факультет, як свою філію. Залишений сам собі і зданий на власні сили природничий факультет, оформився як Український Університет і йде власними шляхами. Вміжчасі розвинувся він у два факультети: природничий з відділами: біологічним і хемічним в Авґсбурзі і математично-ґеодезійним в Реґенсбурзі.

Студентів тут на місці небагато - ледви 18 /всі на 3-му семестрі/, але всі вони ставляться до науки дуже поважно, пильно відвідують лекції, відробляють вправи - теоретичні і лябораторійні і своєчасно складають кольоквії. Студії улекшує їм жертвенна праця професорського коллективу, що не оглядаючися на труднощі в урядженні лябораторій та не звертаючи увагу на заплату, докладає всіх зусиль, щоби рівень знань наших студентів не уступав рівневі випускників інших університетів. Добре розбудована програма навчання, 6-8 годин занять денно дозволяють молодому природникові почувати себе справжнім студентом.

Я мав нагоду приглядатися до праці студентів в лябораторіях та прислухуватися до їхніх розмов підчас перерв. Переведеного з ними часу зовсім не жалію. В цих молодих біологів і хеміків стільки життєвої верви, що ця юність і життерадісність уділюється кожному, хто навіть випадково попадає в цей їхній гурт. Приємно вражає ця безпосередність і гармонійне товариське співжиття того невеликого гурту. Всі вони без огляду на вік, чи "соцпоходження" між собою на "ти", всі вони не тільки товариші по фаху, але й добрі друзі. Дві студентки, чи не найпильніші в цій групі, не поводяться зовсім "жіночо", а різняться від своїх товаришів хіба спідничками та високими переконливими голосами. Здається, що все своє косметичне приладдя заміняли давно на різнородні кислоти, а хемічні речовини, в якими експериментують, далекі від запаху одеколону.

Нераз доводиться переводити хемічні експерименти в коридорі, /головно зі сірководнем, щоб не затроювати повітря /цінного зимою, бо нагрітого/ авдиторій, але це рідко буває; більшість реакцій проходить без таких неприємних проявів.

-Тепер,- каже мені староста факультету /цей,що в "Чорногорі" на обороні/,- хемічні вправи переводимо далеко зручніше,бо проф. Г. скільки разів приїде з Мюнхену,привезе зі собою гору хемічного шкла,але в минулому семестрі мусіли вдоволятися пляшками, в яких невеликі кількості наших хемікалій зникали непомітно. Елементарні вправи та якісний аналіз переводимо без труднощів,турбуємося тільки, як дамо собі раду з кількісним аналізом,бо аналітичну вагу важко роздобути. Але це проблема слідуючого семестра.

Практичні вправи з фізики доводиться переводити у сусідній електротехнічній лябораторії,в якій можна відбути 40-50 годин занять,тобто забезпечити вправами майже два семестри. Браку приладів не відчувається так дуже,бо мале число студентів дозволяє нам не ділити їх на групи /найвище на дві/,а деякі приладдя,яких немає на місці,позичатимемо у німецькому інституті.

Біологи - речником їх являється п. О.- невдоволені зимою і чекають нетерпеливо на весну,щоби вирушити в терен в погоні за метеликами, слимаками та жучками, З приємністю згадують минулорічні прогульки до Оберсдорфу, де під опікою проф. З. могли получити пожиточне з приємним.

Тепер дещо про філософів з УВУ. Філософи - все таки філософи. Їх більше /біля 50/, вони переважно старші за природників,дехто вже з громадським,дехто із літературним стажем. Багато з них має за собою роки важкої праці,багато перешло політичні переслідування,тюрми і концтабори. Нічого дивного,що всі ці переживання вирили своє п'ятно в душах цих людей,зробили їх підозрливими,обережними та вічно настороженими. Вони мають вже свій підхід до життєвих проблем і з юнацькою безжурністю давно зірвали.Вони - і чисельний гурт поетів надають тон решті молодого товариства. Однак товариські взаємини між ними вже не такі безпосередні,а більш формальні,дещо неприродні,може напружені. Про співжиття цілої групи важко говорити - його немає. На його місце входять невеликі гуртки,зложені з 3-4-х осіб,яких лучить спільне походження,спільні переживання,подібні світогляди. Решта студентів засклеплюється в собі і живе своїм життям поза університетом.

В розмові з членами Виділу УСГ довідався я,що їм не вдалося перекинути мостів поміж цими індивідуальними острівцями і що на тому терпить праця цілої Громади. Поправити ці відносини міг би тільки наплив нових студентів,які молодечою вервою оживили б це дещо "недокровне" середовище.

Б.

З АКАДЕМІЧНИХ ВЕЧОРІВ В МЮНХЕНІ.

В Мюнхені,почавши від осени 1946 р.,відбуваються постійно щотижня Академічні Вечори. Про їхнє значення не доведеться мабуть говорити.Воно надто очевидне і тому тимбільше аж ніяк не можна пояснити собі незадовільної в них участи студентства. Це можна пояснити хіба пасивністю,яка нажаль надто вдирається в наше академічне середовище.Про це однак на іншому місці.Тут хочемо дати тільки короткий перегляд одного з Акад.Вечорів з 3.I. 46 р.,на якому Проф. Ковалів виголосив доклад на тему "Соборність української мови".

Прелеґент вийшов від органічного зв'язку між мовою і нацією. Боротьба за мову - це боротьба за права нації, бо рівночасно національна культура може розвиватися тільки в національній мові. Літературна мова - це знаряддя розвитку національної культури. Нація,що не має літературної мови - є тільки етнографічною масою.

Що соборна літературна мова дає народові всенаціональну єдність,це бачимо навіть в нашій історії. Галичина була резервуаром національної культури і в I3-ому,і в I6-тому,і в I9-тому столітті саме тому,що мала свободу в розвитку української мови.

В I866 р. т.зв. "валуєвський указ" приносить цілковиту заборону українського слова на Придніпрянській Україні. В I870 р. засновано у Львові Наукове Товариство ім. Шевченка,яке видає "Записки Наукового Товариства" і "Літературний Вісник" під редакцією Проф. М. Грушевського. Майже 30 років впливає Галичина на формування національної свідомости по той і по цей бік Збруча. Тільки в I906 р., як прийшла полекша для друкованого українського слова, починає виходити на Придніпрянщині деяка преса. Тоді повстає питання: "Чи дві літературні мови?" На цю тему провадяться запальні полемічні дискусії,в яких беруть участь: М.Грушевський,Б.Грінченко,Н.Левицький,I.Стешенко та інші. В I928 р.скликано в Харкові правописну Комісію. Галицькі вчені йдуть радо на уступки в користь однієї літературної мови. Суперечки над питанням мови є тільки доказом зацікавлення і позитивного ставлення,хоч часто не було в них нічого принципового.

Це зовсім ясно,що в основу літературної мови мусить лягти наддніпрянська фразеологія. Питання про соборність одної мови давно вже вичерпано. Помічується серед суспільности,головно інтеліґенції бажання опанувати літературну мову. Прим.,це прямування помітне у галицьких виданнях, які всежтаки стараються очищувати мову від чужомовних впливів.

В дискусії порушено питання,наскільки важну ролю відіграє мова в нації бездержавних /прим.,жидівській/,або державах такого типу як США.

З огляду на пізню пору,дискусію припинено.

"ВЕСТФАЛЬСЬКИЙ КРАЄВИЙ УНІВЕРСИТЕТ" МЮНСТЕР.

Умови прийняття: Позволення від Військового Управління, яке можна одержати через УНРРА - відділ,якому даний студент підлягає. В проханні про прийняття звертатися до Університету,але через місцеву УНРРА і виразно зазначувати на якому Університеті студент хоче студіювати і чому,бо після Головна Кватира УНРРА розсилає студентів так,як сама собі бажає.

Оплати покриває УНРРА під умовою,що студент при кінці семестра зложить "Ляйстунґсприюфунґ" з двох головних предметів. Студенти чужинці всі як ДП мають опіку УНРРА. Житлові та харчеві умови,Студ. Міжнародній гуртожиток,2-3 особи в одній кімнаті в приватних будинках. Кожний одержує все це,що прислуговує мешканцям табору. Спільна кухня - 2300 кал. На Університеті студенти ДП користають, так як і всі інші студенти з бібліотеки і научних приладів. Зимовий семестер кінчиться в кінці лютого. Прохання на літній семестер, що почнеться правдоподібно 20.4.47., вносити до 28.II.47.

При університеті такі факультети: катол.-теологічний, евангел.-теологічний, держав.-правні науки, медицина, філософія і мат.-природничий, фіз. виховання, дентистика, фармація.

"АКАДЕМІЧНИЙ СЕНЬОРАТ" У ФРАНКФУРТІ.

Як повідомляє УСГ Франкфурт в склад Акад.Сеньорату ввійшли такі викладачі високих шкіл: проф.Попівський /філологія, філософія, психологія, педагогіка, теологія/, проф. Січинський /історія мистецтва/, проф. Витинський /історія/, проф. Глобенко /історія літератури/, проф.Животко /історія журналістики/, проф.Орелецький /право/. На І.-му засіданні вибрано Управу Сеньорату в такому складі: проф.Орелецький - голова, проф. Глобенко - заступник, проф.Животко - секретар. На тому ж засіданні намічено додатково приняти до Сеньорату: проф.Козловська - археологія, проф.Ковалів - математика і хемія, проф.Ожехівський - історія літератури і історія, проф. Меркевич і проф. Безушко - мовознавство.

За інформаціями з достовірного джерела подаємо до відома, що ні в Канаді, ні в США не признають европейських семестрів і іспитів. Хто хоче іти на університет, мусить скласти іспит з англійської історії і англійської літератури /очевидно в англійській мові/.

xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

xxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

ВІД РЕДАКЦІЇ.

Редакція "Студентського Шляху" просить читачів вибачення за статтю в І2. ч. "Гуманність "Трібаульт-а", як не пройшла коректи.

В статті М. Тироса - "Чи ідеологічна диференціяція студентства?", ч. І2. просимо справити слідуючі помилки:

Стор. І9 третій відступ, І0-тий рядок: є: належить аналітичність студентства...

має бути: аполітичність студентства

стор. І9, шостий відступ: є: передусім треба вироблення здиференційованих ідеологій ...

має бути: передусім треба вироблених здиференційованих ідеологій...

143.

СТУДЕНТСЬКИЙ ШЛЯХ

3-4

1947

УКРАЇНСЬКИЙ
Б. 1752
МУЗЕЙ-АРХІВ

СТУДЕНТСЬКИЙ ШЛЯХ

З М І С Т

ст.

1. Др. Петро Мельник: Перед Загальним Студентським З'їздом 3
2. x x x Повідомлення 6
3. x x x Програма З'їзду ЦЕСУС-а. Програма Загального Студентського З'їзду 7
4. Евген П-а: Перспективи матеріяльного забезпечення українського студентства 8
5. О. Г.: На занедбуваному відтинку /про українознавчі студії/ 12
6. Др. Мельник Петро: Свята і будні українського студентства на еміґрації 18

СУСПІЛЬНІСТЬ - ПРОГРЕС - НАУКА:

7. Карло Ясперс - пер. М.К.: Відповідальність університетів 22

8. ЛІТЕРАТУРА І СУЧАСНІСТЬ:

8. Ол. Гор.: Символізм постатей в творах М. Хвильового. 24
9. С. П. Марфей: Студії на американських високих школах 29

10. РЕДАКЦІЙНА СТОРІНКА:

М. К-а: Перед новими завданнями 32
11 x x x З академічного середовища 34

Р Е Д А Ґ У Є Р Е Д К О Л Е Ґ І Я

НА ПРАВАХ РУЋОПИСУ

Др. Петро Мельник

ПЕРЕД ЗАГАЛЬНИМ СТУДЕНТСЬКИМ З'ЇЗДОМ.

У висліді однорічної праці зусиль та змагу Проводів обох центральних студентських об'єднань на еміґрації, скликається на кінець червня ц.р. Загальний Студентський З'їзд. Завданням цього є остаточне полагодження конфлікту та створення волею українського студентства одної студентської централі на еміґрації.

Факт осягнення єдности на студентському грунті повинен мати далекосягле значіння не тільки для самого студентства, але до деякої міри і для цілого українського громадянства.

В цьому році стоїть вся наша еміґрація перед поважними змінами, які не без впливу на дальшу долю нашої суспільности. Дотеперішнє головне скупчення у західній Німеччині й Австрії розпливається і переходить у інші - переважно сусідні країни. Час таборового безділля кінчається і приходиться наново включити себе у процес творчої праці - хоч не все солодкої, бо на чужині і для чужих. З цілістю нашої суспільности стисло в'яжеться і доля українського студентства. В дотеперішніх умовинах воно старалося, як могло реалізувати свою ціль - себто студіювати. Для цього створило собі само організаційні рямці у формі українських студентських громад із надбудовою ЦЕСУС-ом та помагало організувати своє рідне середнє і високе шкільництво, ба навіть інтернаціональне високе шкільництво під фірмою УНРРА-Університет.

Гін до науки, до студій не був подиктований якимись конюнктуральними зглядами, чи модою, чи пустою амбіцією бути студентом. Ні. Наше студентство у великій своїй перевазі змагало і змагає за здобуття правдивого знання і осягнення дійсно високошкільних кзаліфікацій.

Дотепер воно користувалося із тих самих джерел допомоги, з яких користала більшість біженців і це давало йому можливість студій, хоча під іншим оглядом виступали великі браки і недостачі у формі наукових та допоміжних матеріялів. Зараз у зв'язку із масовою еміґрацією напевно буде примушене виемігрувати теж студентство і то не на студії, лише до звичайної фізичної праці. Отже стоїмо перед великими змінами з огляду на місце побуту, на рід праці та на життєві умовини. Безперечно лишиться для кожного студента і надальше ціллю студії без різниці на рід праці, яку він на новому місці виконував би. І ту ціль кожний старатиметься скорше, чи пізніше реалізувати.

В таких часах і обставинах є конечним, щоб існувала одна студентська централя яка невтомно дальше вела б роботу в організаційній, студійній, допомоговій площині; те саме на відтинку зв'язків з українськими та чужинецькими чинниками; подібне ж в ділянці допомоги. Одним словом,оцей центр мав би стати верховним органом куди зверталися б очі всіх українських студентів на еміґрації як до свойого авторитету та найкращого помічника і дорадника.

За час війни і післявоєнної злободневної дійсности зібралося у серцях та умах багатьох не мало огірчення,нехіті а то й ненависти й злоби одних земляків проти других.Ці явища мають корінь в нашій політично-світоглядовій і може соціяльно-товариській дійсності. Факт є,що в нас є доволі сильне суспільно-політичне розбиття /не зрізничкування!/. Факт є,що в нашім еміґрантськім житті ішла та дальше йде боротьба,яка не все є творча та етична і часто більше приносить шкоди,чим користи.

Загально знаним є теж,що розбиття і некорисна взаїмна боротьба перейшла із загальної громадської площини на студентський сектор. Шкідливість та ненормальність цього стану зрозуміли не тільки провідники українського зорганізованого студентства,але й студентські маси. Тому й ініціятива до оздоровлення відносин вийшла і від провідного активу і від загалу студентства. Це,безперечно дуже позитивне явище,бо таке переведення згоди й злагоди має глибше й ширше підложжя,тому й триваліше.

Щоби плановане з'єдинення мало дійсно тривки наслідки, мусить бути переведене на здорових основах. Крючками,хитруванням,комбінаційними розрахунками,або тільки зговоренням самих проводів не дасться цього зробити. Тільки відвертим і чесним з'ясуванням справи,тільки ясним поставленням своїх цілей,тільки спокійною конфронтацією усіх факторів, що нас єднають і різнять,тільки безпристрасним підходом до противної сторони,тільки толеранцією і лицарскістю до чужих різних нам поглядів і переконань вдасться заложити здорові основи під будову одного сильного студентського центру. Єднає нас більше явищ чим роз'єднує. Спільна є нам найвища мета,спільна ближча ціль,однакова доля і подібний дальший шлях до реалізацій завдань. Різнить нас хиба тільки інакше розуміння теперішньої ситуації і відмінні методи здійснювання наших цілей. Це - думаємо замалі причини,щоби ми, українські студенти були собі ворогами і щоб між нами стояла непроходима стіна. До справи конфлікту слід підійти під кутом холодного зрозуміння себе і без упередження і злоби. Закидами,мовляв: "оте студентське середовище це яма якихось там .... івців,з тоталістичними тенденціями,із нетерпимістю іншої думки,літаючими голосуючими колонами" і.т.п.,до скорого і тривалого порозуміння важко було б дійти. А такі обвинувачення доводиться нераз чути,чи ще,що є гірше - читати. Ми далекі є в тій хвилині від будьяких закидів чи обвинувачень в бік противної сторони. На самому початку наших розмов в справі порозуміння та об'єднання поставили ми зі своєї сторони домагання,припинити словну боротьбу і на її місце увести об'єктивне і річеве насвітлювання всяких студентських подій чи явищ і обопільне інформування себе про всякі важніші потягнення. Отже передумови до осягнення єдности дали ми зі самого початку наших переговорів. Це й створило спокійну плятформу для усіх дальших розмов,спільних заяв і підготовчої роботи до загально-студентського з'їзду,що стоїть перед нами.

Одним із основних заложень в створенні нового студентського об'єднання - це аполітичність,згл. непартійність студентської централі,другим - демократичність,третім - строга професійність. Вірування,політичні чи світоглядові переконання лишаються кожному студентові до його власної розпорядимости. Це справа його совісти. Їх студентська централя не думає накидати нікому. Виступити треба було б тоді,коли це стояло б в суперечності до християнсько-етичних правд,або до інтересів українства. Впрочім,ці справи з'ясуються конкретніше на з'їзді.

Не є рішальні хочби найкращі програми,статути,організаційні форми й норми для нового студентського об'єднання. Людські організації - це функції живої людини. Тому й ми ставимо згл. повторяємо давно знану правду,що від вартості людей залежить вартість організації. Це є й основною передумовою здоров'я,сили й росту майбутньої студентської централі. В першій мірі важним є яким буде студентський провід. Над цією справою повинно заздалегідь призадуматися і винести належне рішення і студентський актив і все студентство. Ми є далекі,щоби вести на цьому місці якусь виборчу агітацію під кутом держання влади чи впливів у новій майбутній організації,ані для якоїсь політичної групи не хочемо монополю. Навпаки,думаємо,що вирішним моментом у виборі майбутнього всестудентського проводу буде не політично-ідеологічна,чи партійна приналежність,тільки характер і внутрішня вартість даного кандидата.

Якщо обі сторони підійдуть до справи об'єднання під кутом дійсно доброї волі,без якихось упереджень до себе, зі спокоєм і розумінням волі контраґента,тоді нічого не стоятиме на перешкоді для тривкого поєднання і загально-студентський з'їзд виправдає своє призначення.

Це дивно,що люди скоріше знаходять хоробрість для відважних вчинків, чим для відважного пізнання.

(Herwegh)

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

ПОВІДОМЛЕННЯ

До всіх українських студентських товриств та об'єднань.

Всестудентська Координаційна Комісія згідно зі своїм Комунікатом з дня 20.3.1947. скликує до Мюнхену у днях

29 - 30 червня 1947.

ЗАГАЛЬНИЙ СТУДЕНТСЬКИЙ З'ЇЗД

представників усіх українських студентських еміґраційних товариств та об'єднань.

На передодні Загального З'їзду відбудуть обидва центральні об'єднання /ЦЕСУС і ЦеСУС/ свої окремі наради, про що повідомляють вони своїх членів спеціяльними письмами.

Вибір делегатів на Загальний Студентський З'їзд відбувається згідно із залученим правильником.

Інсбрук - Мюнхен, дня 27 травня 1947 р.

За Всестудентську Координаційну Комісію:

Клявдій Білинський
голова ЦеСУС-а

Др. Мельник Петро
голова ЦЕСУС-а

ПРОГРАМА З'ЇЗДУ ЦЕСУС-а.

1. Відкриття.
2. Принятгя порядку нарад.
3. Вибір Президії.
4. Прочитання і принятгя протоколу з попереднього З'їзду.
5. Звіт Управи.
6. Звіт Контрольної Комісії.
7. Дискусія над звітами.
8. Уділення абсолюторії.
9. Справа об'єднання обох студ.Централь ЦЕСУС-а і ЦеСУС-а.
10. Резолюції З'їзду.
11. Закриття.

ПРОГРАМА ЗАГАЛЬНОГО СТУДЕНТСЬКОГО З'ЇЗДУ.

1. Відкриття.
2. Принятгя порядку нарад та правильника З'їзду.
3. Вибір Президії.
4. Доповідь про організаційне оформлення українського студентства.
5. Відчитання резолюцій ЦЕСУС-а і ЦеСУС-а.
6. Обговорення і принятгя статуту.
7. Реферати /тема і доповідач будуть подані на З'їзді/.
8. Дискусія.
9. Вибір Проводу.
10. Резолюції.
11. Евентуалії.
12. Закриття.

Евген П-а.

ПЕРСПЕКТИВИ МАТЕРІЯЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСТВА.

I

В нашій попередній статті п.н. "Студійні актуалії" /Студ. Шлях" ч. I-2, 47./ ми пробували накреслити перші початкі творення студентського стану на новій еміґрації.

Вказали ми на труднощі його творення, однак при тому ми відважилися висловити два оптимістичні ствердження: I/ скріплення і усамостійнення академічного стану, 2/ зростаючий гін до студій.

Ми не мали змоги займатися ближче другим питанням. Його вияснення було б пригожою темою для наших психологів і педагогів.

В біжучій статті хочемо зайнятися справою матеріяльного забезпечення нашого студентства. Хочемо розглянути перспективи його матеріяльного забезпечення на майбутнє, тимбільше, що на сторінках нашої громадянської і студентської преси мало уваги присвячується тим справам, коли ж і дещо пишеться, то це тільки фраґментарично, головно у зв'язку з заклйками для складання пожертв на допомогу студентству.

II

Причини такого незацікавлення побутовими справами нашого студентства лежать здається в тому, що наше студентство /наші завваги відносяться головно до українського студентства Німеччини і Австрії/ не відчуває ще особливо матеріяльних труднощів у студіях. Залишаючи на боці катастрофальне харчеве положення, /його переживає ціле місцеве населення/, можна твердити, що теперішня господарська система тих країн дає нашому студентству змогу продовжати і закінчити студії. Здається, що тільки завдяки сталим цінам при рівночасній можливості роздобути дешевий гріш, може студіювати тут около 2 тисячі наших студентів.

В устабілізованих господарських відносинах можливості студій були б чисельно значно менші. Кожний знає, що в міру усталювання господарського стану положення нашого студентства буде погіршуватися. Про це треба пам'ятати і вже тепер треба нам передбачити заходи для охорони перед надходячими труднощами.

III

Американська делеґація, що недавно відвідала один студійний осередок, поставила питання:. з чого живуть українські студенти на еміґрації? Хто удержує наших студентів на студіях? Відповіді наших студентів були різні, але здебільша не дали вони мабуть рідким гостям ясного образу про цей предмет. Це питання цікаве і для нас і тому ми постараємося дати на нього відповідь.

Наша академічна молодь не одержує тепер нормальної допомоги, яка існує підчас студій в нормальних часах і нормальних країнах. Не має допомоги від родини /батьків/. Студенти, що живуть на еміґрації з батьками, не можуть здебільша числити на видатну допомогу з боку родини. Часто буває навпаки. Це впрочім не дивно, бо наша суспільність на еміґрації знаходиться поза суспільним і господарським життям країни і не бере участи в розподілі суспільного прибутку.

Дотепер найбільшим джерелом допомоги була допомога міжнародньої установи УНРРА. Вона обмежувалася вправді до помешкання, прохарчування і частинного одягу. Закордонний довіз рідких на внутрішньому ринку /особливо люксусових/ товарів давав нагоду здобути без труду гроші, потрібні для оплати мешкання, студій і т. п.

Допомога з боку громадянства, допомогових організацій /КоДУС, ЦПУЕ, релігійні установи/ була також видатна, хоч обмечувалася тільки до грошевої допомоги. В загальному, користало з неї не менше як 400 студентів.

В часах упадку вартости грошей більшу вартіст має товар, тому допомога готовим товаром є більше видатна. Така допомога надходила у невеликій кількості від нашої заокеанської еміґрації. Вона складалася з харчів "care" - пакетів і одягу. Всі, вище наведені, ресурси, які забезпечують можливість студій, походять з заграничної допомоги для чужинецького населення в Німеччині. Чужинці, а потім і українці знаходяться поза місцевим господарським і суспільним життям. Вони не беруть участи у продуктивній праці, а з тим і не одержують платень. Існування чужинців у Німеччині при їхньому виїмковому правному положенні можливе тільки завдяки харитативній діяльності міжнародніх організацій. В міру поступового обмежування цієї харитативної акції до скупого харчевого мінімум, буде зменшуватися і нагода роздобути вимінний середник і гріш. Ми всі відчуваємо щораз дошкульніше звуження підстав самої екзистенції, а з тим і брак навіть тих маловартісних грошей.

Студії нашої високошкільної молоді за кордоном будуть тільки тоді реальні, якщо нашій суспільності вдасться оперти своє існування на тривалій основі. Батьки тільки тоді зможуть дати своїм дітям засоби для закінчення студій, якщо самі здобудуть вартість праці і відповідний дохід. В тім місці справа матеріяльного забезпечення студій є узалежнена і обумовлена фінансовими можливостями нашої еміґраційної суспільности. Цю взаємозалежність побачимо і відчуємо особливо тоді, коли громади нашої еміґрації перенесуться на нові землі і будуть здані на працю власних рук і здібностей.

IV

Очевидно, що сьогодні трудно передбачити наскільки академічна молодь буде мати фінансові основи для студій на нових землях. Тому залишимо це поза нашим розважанням.

Натомісць розглянемо нинішні і завтрішні грошеві потреби нашого студентства в Німеччині і Австрії.

Скілки грошей потрібно місячно нашому студентству на оплачення найконечніших видатків? Нажаль,не розпоряджаємо конкретними цифрами: в данім випадку студентськими бюджетами. Коли приймемо,що наш студент видає місячно пересічно 120 марок /шилінгів/,то при загальній кількості 1500 студентів Німеччини і Австрії їх видатки виносять ок. 180.000. Річно - понад два міліони. Тільки частину тих видатків покриває КоДУС й інші громадські установи; вони виносять приблизно 35 - 45 тис. місячно. Решта базується на власних ощадностях,на допомозі родини і на надзвичайних доходах.

Завтрішні видатки будуть не менші,але напевно більші,бо буде трідніше роздобути гроші на науку. Очевидно,що число наших студентів у Німеччині і Австрії зменшиться в найближчих семестрах,бо: а/ деяка кількість покінчить студії, б/ деякі виїдуть зі своїми рідними на нові землі, в/ деякі перенесуться на високі школи поза Німеччиною як стипендисти, г/ можливості вступлення на німецькі високі школи будуть значно обмежені. Одначе навіть тоді,коли число наших студентів у Німеччині й Австрії зменшилося б до 600 - 700 осіб,їх удержання буде для нашої еміграції поважною і трудною проблемою.

Для тих студентів,що розпочали і заавансувалися в студіях у німецьких школах,найкраще,на нашу думку,покінчити їх у Німеччині і тут здобути диплом. Перенесення на високі школи поза Німеччиною привело б до зайвого проволікання студій /евент. повторення іспитів,вивчення мови,матеріяльні клопоти і т. п./.

Які можливості існують для забезпечення продовжувати студії у Німеччині? Фінансову допомогу,яку провалила і провадить з успіхом Комісія Допомоги Українському Студентству /КоДУС/,треба поставити на триваліших і певніших,як досі, основах. Проба сталого оподаткування нашого громадянства,яке в останніх місяцях започаткувала Президія КоДУС-а дає гарні висліди. На нашу гадку,таке добровільне оподаткування повинно охопити тих всіх українців,що залишаються на довший час в Німеччині. КоДУС повинен також подбати про використання інших джерел,в першу чергу заграничних і нашої заокеанської еміграції до справи допомоги нашому студентству. Фінансова допомога повинна бути у великій мірі зосереджена в одній установі,головно для того,щоб оминути подвійних стипендій. В більших осередках повинні бути влаштовані для наших студентів академічні доми. Це головне поле діяльности Сеніоратів Академічної Молоді,які повстали недавно в деяких університетських містах. Сеніорати покликані в першу чергу для того,щоб опікуватися академічною молоддю і дбати про її високий інтелектуальний,громадський і моральний рівень. Ті цілі далося б осягнути у гігієнічно уряджених студентських бурсах. За їх влаштуванням промовляють також фінансові користі: жити в них дешевше,як у приватних приміщеннях.

Як це не дивно,але дотепер ніяка наша установа ні організація не спромоглася на те,щоб дати нашим студентам в Німеччині допомогу у формі наукових підручників,приладдя до писання і т. п. Не було мабуть з боку наших студентських товариств, ані окремих студентів спроб звернутися про піддержку до таких допомогових установ, як YMCA, (International St.)

Окреме місце при розгляді перспективи матеріяльного забезпечення займають релігійні установи, не тільки католицькі, але також евангелицькі /прим. ваври/. До сьогодні в тій справі не зроблено практично нічого. В тім напрямі ждемо на посилення праці і старань з боку наших релігійно-церковних організацій. І Товариство Студентів Католиків "Обнова" може для цієї справи багато зробити в першу чергу через свої зв'язки на терені "Pax Romana" і харитативних міжнародніх католицьких установ.

V

Перечислення наведених можливостей поправи побуту нашого студентства сьогодні і в майбутнім вказує, що в тій справі далося б неодно осягнути. Одначе найбільшим недомаганням в нас є те, що саме студентства не дає ніяких познак, щоби спільним зусиллям поправити свій матеріяльний побут. Незрозумілим просто є факт, що студентство не хоче зайнятися своєю найважнішою справою. Центральні установи, зокрема ЦЕСУС і КоДУС задля браку співробітників і навалу праці не можуть багато зробити для поправи життєвих умовин у поодиноких осередках. Тут може тільки помогти зацікавлення своїми справами серед студентів, спільне зусилля студентів у співпраці і в порозумінні з тими установами.

Другим нашим недомаганням, що випливає з першого, є брак контакту і співпраці з тими інституціями і організаціями, що є покликані для полекшення долі академічної молоді.

Якщо не змінимо нашого наставлення і не наладнаємо зв'язків, даремно будемо надіятися на поміч у трудних часах, що надходять. Вона до нас сама не прийде, її треба взяти.

x

x x

Бажаємо, щоб шановні читачі відгукнулися на наші погляди в тій справі.

Теперішній стан вимагає від нас, щоби ми пильно зайнялися питаннями будуччини українського студентства. На основі всестороннього пізнання потреб зможемо здобути погляд на проблеми, зв'язані з його матеріяльним забезпеченням. Це дозволить нам [illegible]ти заходів для покращання побуту академічної молоді

О. Г.

НА ЗАНЕДБУВАНОМУ ВІДТИНКУ

/Про українознавчі студії/

Пізнай себе самого! Як людину і як спільноту, громаду - націю. Якою вона себе показує в усяких хвилинах і ситуаціях життя, в сонячні і буревійні дні. Бо лишень із перспективи того, що вже було і є, можна побачити куди йдуть стежки у завтра. А перспективи завтрішнього це одне з найкращих спійнів гурту. Насувається цей жмуток рефлексій коли приходиться говорити про наш українознавчий відтинок.

І той учений, що серед древніх глаголів шукає відповіді на німі питання сучасного, і той учитель дзвінкої рідної мови, що веде заслухану увагу юної авдиторії в країну сивої давнини, коли володар научував синів своїх не дати себе сонцю застати на постелі - це дві лишень сторінки одного явища. Тут виковується завтрішній день, в'яжеться вчорашнє зі сьогоднішнім. А кузня цих непомітних, неструджених "мулярів", що як у Хвильового "кіт у чоботах" ходять потому "зі сонящною вагою по бур'янах революції і осушують болото нашої голубої Савої" - це університетська лавка. Звідци розходяться ці мулярі завтрішнього в життя. Тому то кожен нарід прикладає стільки ваги до того, чого і як вони учаться - та завтрішня зміна. Воно й оправдане, бо найважча з усіх педагогічних звань праця рідної мови та історії в школі. На ньому чи не найбільша відповідальність за те, який буде даний середнешкільний випуск молоді. Він бо має налити юні серця вщерт любов'ю до всього свого і нею мають вони горіти все життя. Він має навчити молодь цінити своє й дорожити ним.

На учителеві україністові найбільше всеї виховної праці не лишень на шкільних годинах, ба й поза ними. Він у першу чергу повинен бути молодим душам ідеалом громадянина. Наскільки сильний вплив мали вчителі на своїх вихованців розкажуть деякі спомини у велетнів духа про своїх духових батьків, що ними були вперше в житті - якраз учителі рідної мови. А перше враження залишає звичайно в молодих душах найглибший слід, Тому якраз ці українознавчі студії повинні притягати до себе вартіснішу частину молоді; суспільність повинна за те зі своєї сторони нагородити більшим моральним признанням тих,що беруть на себе ті важчі таланти. Що воно не завжди так,говорить гіркий дотеп поговірки - "не дай,Біг,чужі діти вчити". А горе тій громаді,що не вміє оцінити жертвенної праці одиниць і двічі горе спільноті, що не в стані видати зі себе одиниць,готових на самовідречені жертви.

Не менш важна й друга ділянка - чисто наукові досліди, праця вченого здалека від гулу життєвого моря. Бо її висліди творять несхитну об'єктивну підвалину,що на ній опирається самосвідомість народу про своє власне,індивідуальне духове обличчя. В них шукає одиниця опори віри в себе на життєвих розпуттях,віри в окреме післанництво свого народу-спільноти. Тому воно так важко в "історичних" народів спромогтися на "наукову об'єктивність" супроти своїх менших братів і так нерадо дивляться вони,коли той менший брат сам про себе починає говорити. Історія українознавчих наук дає чудову ілюстрацію тому. з другої сторони це показує,як для нації в її поході до мужеської самосвідомости кожночасно приходила з підмогою плекана власними силами наука. І якщо сьогодні стоїмо,де стоїмо,якщо не втратили віри в себе серед того гігантського змагу народів - то це не в останню чергу і завдяки тому,що український рух зумів видати зі себе і тих безпретенсійних у житті працівників - гуманістів,що підносили семафори в майбутнє,прозирали в народню душу,були тими лікарями,що сміло,свідомі причин,ставили діягнозу недугам.

Початки українознавства сягають першої половини 19 ст., як то враз із романтизмом прийшло на Україну й захоплення народнім побутом та записування народніх пісень. Думка,що все це - рештки старовини,яка вигибає,привела до розвитку аматорської зразу етнографії,що потім в свою чергу стала підставою науковим дослідам над українською етнографією й етнологією,творами духа найширших верстів українського народу.

З другої сторони ті самі мотиви привели до розцвіту української історіографії з її ідеалізуванням минулого, захопленням козаччиною. В половині 19 ст. українська історіографія вже може похвалитися такими іменнями як М. Костомарів та П. Куліш. Інша душа народу,виражена в піснях і окреме історичне минуле у висліді родять ідею двох окремих "руських народностей". З черги виникає висунуте російськими публіцистами та псевдонауковцями питання,чи українці являють собою взагалі окремий нарід,чи лишень яркіш вирізьблене історичним минулим "руське плем'я",а що мову тоді як зовнішньо найвиразніший чинник,клали в початок розгляду - появилася голосна погодінська теорія про ґаліційсько-польське /червоно-руське/ поселення на середньому Подніпрів'ї, то само собою,українська наука мусіла дати відпір на оба закиди: на "діялект" та на неукраїнськість княжого Києва. Відповідь на це були 9 томів - "Історії України-Руси" М. Грушевського та ряд мовознавчих праць. Розвивається українська філологія, вивчається історія української мови, науково визначується місце української мови серед інших слов'янських. І це змушує імператорську Академію Наук I902 р. признати "наречіє" - самостійною мовою. Появляється ряд мовознавців-філологів - світочів не лишень цих, ба й славістичної науки, як - Ол. Потебня, П. Житецький, К. Михальчук, А. Кримський. Далі ж розвиток української мови як всенаціонального цементуючого чинника зродив потребу української лексикографії і тут можемо похвалитися укр.-рос. словником В. Грінченка, тої людини залізно-витривалої, сірої праці - чи пізніш, у післявоєнні роки словниками термінологічних комісій ВУАН. Зв'язування в новіших часах історії нації з територією, де вона сидить, розвиток антропологічних та економічно-політичних наук на Заході та й зокрема ж потреби державного /хай і формального лишень/ існування на С.У.З. приносять спрямування уваги й на ті, досі занедбувані ділянки українознання і тут теж можемо похвалитися останньо рядом імен відомих учених-географів, археологів, економістів, антропологів - як С. Рудницький, В. Щербаківський, Х. Вовк, Туган-Барановський.

Науково-дослідчу працю та дошкіл нових наукових кадрів забезпечує собі державна нація сіткою університетських катедр та найвищою науковою установою - академією наук. Не так діло в недержавних народів. Хоч наука - здавалося б аж ніяк із практичною політикою не зв'язана, проте її висліди далекосяжного значення для всіх ділянок спільнотного життя, то й контролю над нею стараються завжди забезпечити за собою панівні чинники. Що так справа мається про це свідчить історія української науки, історія боротьби за українські високі школи під Австрією, під Польщею і останньо накладення більшовиками руки на працю УАН. Тому не одну перешкоду мусіла перебороти молода українська наука на українознавчому відтинку, організуючись у 70 рр. то в територіяльних /югозападних/ відділах загальноросійських установ, то в Н.Т.Ш. у Львові з 90 рр., чи в Українському Науковому Товаристві в Києві з I902 р. - все те - українські сурогати Академії Наук. Тільки на основах і традиціях цієї муравликої праці Київського УНТ було можливе створення і оживлена наукова праця пізнішого з I922 р. Історико-філологічного Відділу ВУАН, що може почванитися блискучими успіхами, поки її не припинив розгром українізації та решток самостійного українського буття в підсоветській Україні в I930 рр. /процес СВУ і її духового провідника - історика української літератури С. Єфремова - за намагання відірвати українську культуру від "братньої" російської/.

Молоді кадри наукових працівників у підсоветській дійсності дошколювалися при створених по різних університетських центрах Інститутах Народньої Освіти /ІНО/, згодом у науково-дослідних інститутах при університетських катедрах, та в різних інститутах УАН /напр. Інститут Літератури, Мовознавства, Фольклору, Історії України, то що/.

Інакше розвивалося українознавство на Західньо-Українських Землях. Не багато причинився тут заснований при Львівському Університеті в рр. I787-I805 інститут Studium Ruthenum як і катедра української філології - за їхньою заскорузлістю,поки не покращали відносини в останній четвертині I9 ст., коли катедру української філології дістав історик літератури та мовознавець О. Огоновський,а пізніше катедру історії Східньої Европи М. Грушевський. Замісць домаганого університету здобули українці ще одну катедру української філології в Чернівцях,що її дістав філолог С. Смаль-Стоцький. Після першої світової війни втратили українці всі ці здобутки на офіційних державних університетах і українознавство примістилося або у своїх високих школах на еміґрації: в Українському Вільному Університеті та Високому Педагогічному Інституті ім. М. Драгоманова в Празі та в Українському Науковому Інституті в Берліні - або в підпільному тайному Українському Університеті у Львові,де українїстика була заступлена такими вченими як: М. Возняк, В. Щурат, К. Студинський, Ф. Колесса, І. Свенціцький. Згодом відновлено катедри української філології при Львівському Університеті,але тут,як і по інших польських університетах /Варшава/ звертано увагу здебільша на мовні питання /зокрема ж діялектологію/, і не було там майже зовсім взято на увагу української літератури /крім Кракова/ та історії України /крім Варшави/. Українїстику трактовано лишень у рямцях слов'янської філології - до того ж ведено все польською мовою,а то й професорами поляками /зокрема увесь час у Львові,природному центрі українознавчих студій. Врештою ж як і давніш зосереджувалися українознавчі досліди довкола НТШ з його найбагатшою на захід від Збруча українською науковою бібліотекою: для студентів влаштовувано семинарі нової української літератури - те,чого їм не давав польський університет,та довкола доволі оживленого видавничою діяльністю Варшавського Українського Наукового Інституту,де зібралися видатні еміґрантські наукові сили зі Східньої України як І. Огієнко, П. Зайцев,та інші. Цей стан грунтовно змінився у I939 р.,як Львівський Університет українізувався і до нього повернулися всі видатніші українїсти,НТШ перемінено в філію УАН з різними науковими інститутами. По другій жеж стороні кордону опинилися лишень українські празькі високі школи,що залишилися діяти й у роки другої війни та Берлінський Український Науковий Інститут. В I940 р. так само українізовано й Черновецький - до того часу румунський - університет. Під німецькою окупацією про жодні гуманістичні високошкільні осередки на корінних українських землях говорити не приходиться. По війні ж крім реактивованих наукових осередків у краю - українознавче наукове життя зосереджене довкола Українського Вільного Університету,що перенісся з Праги до Мюнхену та в Українській Вільній Академії Наук,створений виеміґруваними українськими вченими й останньо реактивованому Львівському НТШ,половина ж його дійсних членів опинилася на еміґрації. У зв'язку з новою хвилею української діяспори пожвавили свою працю й наші заскеанські наукові українознавчі осередки в Канаді та в Америці.

Перед українознавчими дисциплінами на еміґрації знов розвиваються широкі перспективи. З однієї сторони дуже вдячна праця-змога безпосередньо зазнайомлювати чужинецьку науку зі здобутками українознавства те, на що звичайно немало треба зужити в інших умовинах енергії – тут воно стелиться просто перед ногами. З другої ж сторони дана змога й собі безпосередньо знайомитися з досягненнями чужої науки в ділянках її рідних гуманістичних фахів і примінити потому ті здобутки на рідному ґрунті. З такого зведення часто-густо виникають дуже щасливі ідеї, воно вагітне далекосяжними відкриттями.

Знаємо, як виглядають українознавчі науки в теперішню пору під більшовиками, як фальшують факти, як викривлюється і нагинається до, згори поставлених тез, дійсність. І це так у літературознавстві та в історіографії України як і в мовознавстві. Кожна із тих дисциплін мусить очевидно довести "нерозлучність" двох "братніх" народів, близькість - мало не тотожність їх культур, оправдати, накидувану українській мові, русифікацію як найприроднішу її власну розвоєву тенденцію. Українознавчі науки тішаться державною допомогою тільки на те, щоб могли довести "науково" ці згори передбачені постановами пленумів ЦК ВКПб тези і лишень так довго, доки такі науковці не виступають проти того насилування фактів - доти можуть фізично проіснувати. То тим більші завдання тоді перед тою справді вільною українською наукою тут на еміграції: зберегти вірно й розвинути світлі традиції українознавства, щоб могти їх згодом передати невикривленим дальшим служителям української науки. А скільки втратила українська думка від обірваної традиції минулих віків, від того що аж у двісті років пізніше познайомилася з Орликовою "Декларацією прав України" - говорити хіба не треба. Скільки то пророчої правди клала грецька думка в міт про видиране серце, прикованого на Катборейських скелях Кавказу, Прометея. Тоді тим більше ваги прикласти треба до живої передачі вільних досягів української науки та до дальшого її плекання й розвитку. Щоб не мусіли наші нащадки аж по віках знову від початку нановo доходити до тих самих істин, що їх добилося українознавство під сучасну пору.

Знаємо самі, серед яких обставин кидали рідний край ті наші брати, що опинилися за морем. Подивляти їх можемо лишень за ту велику міру сентименту, що вони ще зберегли для "старого краю", що з нього їх вивели не гаразди хіба. Свідомі ми теж, які суспільні верстви дали зі себе контингент на виходців - то й не дивуємося нерідкому винародовленню серед другого покоління нашої заморської еміграції. Розуміємо тих амбітних молодих, що соромляться підсвідомо свого неанглійського походження, бо для них та українська культура, яку знають, - це та лишень їхніх батьків, - що їй важко мірятися з манливою, багатою сусідською.

Завданням тої еміграційної хвилі, що переселиться за океан, чи то піде острівцями по чужому морі - і буде якраз кріпити те зіслабле прив’язання до всього українського серед того якраз молодшого покоління, вилікувати його з комплексу меншвартости - показати, що й українська культура в теперішню пору так то далеко не уступає іншим, що мали сприятливіші розвоєві обставини. І це якраз той духовий скарб, що винесла зі собою теперішня українська еміґрація і що його може вона передати давнішій і тим скріпити послаблу може тут і там нитку традицій. Про те, які тут широкі обрії відкриваються якраз перед українознавчими гуманістичними фахами, згадувати хіба не потрібно. І тільки молодечих, запалених до вдячної праці рук - нації, що хоче бути прологом історії, - що рветься вгору.

А проте так відносно небагато на університеській лавці побачите кандидатів на тих, що то чи мали б нести в світ за море цей смолоскип запалений від рідного багаття і серед чужого моря вперто плекати українську національну культуру, чи то для тих, що мають вернутися до дому і допомагати вичистити від чужого намулу святиню рідної культури, принісши зі собою з чужини те, що вона в себе вартісного витворила. Зрозуміти можна природній нахил у кожного - пошукати собі "практичного" фаху - на таке невідоме майбутнє, як воно перед кожним стоїть. Бо як приблизно розумує неодин - лікарем, інженером можна буде працювати скрізь, де лишень люди хворіють і доми будуються, чи в копальнях праця йде - але що ж дадуть мені українознавчі студії в майбутньому у країні, де годі буде про українську школу говорити. Воно з точки погляду особистої користи може не без рації - але приходиться й ще раз повторити - горе тій спільноті, де не знайдуться ті "дурні", що готові пожертвувати особистою вигодою для служби спільноті, готові вибрати важчу потрібну громаді працю. Така бо спільнота, що не в силі видати їх зі себе - здана на ласку й неласку долі - а які в неї закони обов'язують, теж казати не доводиться.

Існування та розвиток нації залежать від такого, чи іншого взаємовідношення консерватизму і поступу; від взаємовідношення між тим, що вже зроблено, вже створено, і тим, що хочеться робити і творити. Іншими словами: буття або небуття нації залежить від взаємовідношення між людьми, які досі організували та правили, і людьми, які тепер хочуть правити та організувати.

Вячеслав Липинський
/Листи до братів-хліборобів/

Др. Мельник Петро

СВЯТА І БУДНІ УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСТВА НА ЕМІҐРАЦІЇ.

В дні 16 березня ц.р. відбулася конференція голов українських студентських товариств, згуртованих у Центральному Еміґраційному Союзі Українського Студентства /ЦЕСУС/ в Мюнхені.

На конференцію прибули представники із десятьох університетських осередків; крім американської зони явились були по одному представникові з англійської зони та Австрії. На нарадах, що мали дуже діловий характер, порушено низку питань, зв'язаних із українським студентством та студентським життям на еміґрації.

Зібрані представники студентських громад, здаючи звіти зі своєї діяльности, поділилися своїм досвідом, успіхами та невдачами, своїми радощами і болями.

Українське студентство на чужині - це ж невідривна частина цілої української еміґрації: воно перебуває в таких самих правних і життєвих умовинах, бореться з тими самими або й ще більшими перешкодами, що й весь український загал на скитальщині. Кромі звичайних турбот за щоденний прожиток, мусить українське студентство боротися за свої студії. Більша частина із приблизної цифри 2000 студентів, приміщені в чужих, переважно німецьких, високих школах; решта - в українських.

Одною із найбільш пекучих справ - це матеріяльне забезпечення українського студентства. Дотепер більшість користала із допомоги УНРРА-и, зараз ця поміч починає вигасати і вкоротці мабуть перестане зовсім бути актуальною. Трапляються випадки непослідовних потягнень УНРРА-и в студентських справах, чого маркантним прикладом є ліквідування т. зв. УНРРА-Університету" в Мюнхені, де студіювало і користало з матеріяльної допомоги біля 800 українців. Через одне рішення УНРРА - дистрикту відмовлено всяку поміч студентам, будинок, де містився університет, передано німцям, а все устаткування університету забрали урядовці УНРРА. Самих же студентів залишено їх власній судьбі.

Подібна історія трапилася нашим богословам в Гіршберґу. Не маловажну ролю в допомоговій акції відограє КоДУС. Ця допомога однак обмежується тільки до грошевих стипендій, що в незадовільній мірі могли вдержати студента до і підчас війни. Сьогодні вони далеко не вистарчають.

Зараз єдино доцільну поміч для нашого студентства могла б дати широко закроєна акція допомоги з ЗДПА й Канади У формі харчів та одягу. Намагання в тому напрямку з боку ЦЕСУС-а і КоДУС-а нераз вже роблено й обіцянку допомоги одержано.

Не менше значіння для нашого студентства має здобуття стипендій в позанімецьких країнах,головно в англо-саських, отже в ЗДПА,Канаді,Англії. Дотепер вдалося роздобути 25 ситпендій для українців в Еспанії,та 5 стип. в Голяндії. Обіцяно теж деяку кількість стипендій в Англії.

Повні ваги для українського молодого покоління є передусім англо-саські краї,тимбільше,що дотепер дуже мало маємо українців,обзнакомлених з тим світом. Зараз сильно зростають заінтересування нашого студентства тими країнами, їхніми політично-правними устроями,культурою,технікою,господаркою й усім тим,що двигнуло англо-саські краї до світових потуг.

Щоб уможливити нашій молоді доступ на студії в тих краях,повинні допомгти морально і матеріяльно всі українські чинники,що находяться на еміґрації.

Одною з точок нарад Конференції Голов була проблема нашого українського високого шкільництва на еміґрації. Видвигнено домагання перевести далекосяглу реформу,згл. уздоровлення українських високих шкіл. Факт існування шести а може й більше українських високих шкіл в самій тільки американській зоні Німеччини із подібними відділами не говорить дуже додатньо про організацію цього ж шкільництва.Нездорова конкуренція поміж поодинокими високими школами і невміння дійти до згоди поміж собою,легкий прийом слухачів без основної перевірки кваліфікацій,легкий випуск дипломантів - не сприяють витворенню німбу наших високих шкіл. Із студентських рядів підносилися і дальше підносяться голоси: за організаційною єдністю наукових заведень,за підвищення рівня навчання,за такою назвою,за якою крилася б дійсно святиня науки,за тим,щоб високі школи випускали дійсно високо-кваліфікованих абсольвентів та наукових робітників. Подавані на Конференції Голов факти - молодець народжений 1929 р. опинився на 4-тому сем. студій,студент аґрономії,що скінчив в Краю 3 сем. - за 5 місяців здає іспит дипломованого інженера,мґр. права за 6 місяців стає доктором права - говорять самі за себе.

Немаловажну увагу присвячено організаційним справам українського студентства. Поручено Проводові ЦЕСУС-а,щоб цей в можливо скорому часі скликав всестудентський з'їзд для створення однієї студентської централі,в цілі далекосяглої плановости й координації праці усіх студентських товариств.

До всього українського студентства звертається з закликом виконувати солідно свої студентські обов'язки,супроти себе й других та ставити звання українського студентства так високо,як це наказує традиція. Чужинцям треба імпонувати не нашим гопаком чи сентиментальною рідною піснею,а радше солідною працею,успіхами в науці,особистою й товариською культурою,чесністю та охотою до змагань за ідеали.

Найважніші рішення Конференції Голов зібрано в резолюціях,які наводимо нижче:

Конференція Голов Українських Студентських Громад, зорганізованих в Центральному Еміґраційному Союзі Українського Студентства, що відбулася I6. березня I947. в Мюнхені, виносить наступну резолюцію:

I. В загальностудентських справах:

Спираючись на резолюцію II. Загального З'їзду з дня 20-2I. липня I946. в справі негайної ліквідації існування двох організацій центрального характеру та на Комунікат представників обох централь про спільні заходи об'єднання ЦеСУСа і ЦЕСУСа з дня 3. жовтня I946., Конференція висловлює побажання до Всестудентської Координаційної Комісії:

I/ Скликати в найближчому часі Всестудентський З'їзд всього українського студентства на чужині з метою встановлення порядку та створення єдиної студентської центральної організації.

2/ Виготовити негайно виборчий правильник, даючи найширші можливості заінтересованим середовищам у виявленні поглядів та у виборі своїх делегатів на Всестудентський З'їзд.

3/ Вплинути на студентські середовища в напрямку гідної атмосфери перед Всестудентським З'їздом, зокрема поборювати всякі намагання нездорового суперництва на студентському ґрунті.

II. У високошкільних справах.

Конференція уважає позитивним явищем існування українського високого шкільництва, тому звертається до компетентних наукових і громадських чинників та до українського студентства:

I/ Всесторонньо підтримати українське високе шкільництво на еміґрації, як вогнище української вільної науки і культури.

2/ Всіми засобами стреміти до осягнення найвищого наукового рівня, стабілізації викладових програм та збереження дійсно високого традиційного стилю академічної праці.

Натомісць розцінюючи в наших умовах існування шістьох самостійних українських високих шкіл, як явище ненормальне, а навіть зогляду на матеріяльне забезпечення, обсадження висококваліфікованими викладачами та репрезентацію нашого високого шкільництва перед чужинецьким світом - як шкідливе, Конференція домагається від Центрального Представництва Української Еміґрації, Ректорів поодиноких високих шкіл та інших компетентних чинників:

I/ Зайняти ясне становище супроти цього факту, зглядно ліквідувати нездоровий стан розпорошення українського високого шкільництва.

2/ Створити один високошкільний центр з університетським та один з політехнічним напрямками, даючи змогу включитись в ці центри реально існуючим факультетам та відділам та їхньому студентству.

III. В справах матеріяльної допомоги студентству:

I/ В звязку з загальним погіршенням матеріяльного стану українського студентства, конференція звертається до всіх українських громадських установ, а зокрема до ЦПУЕ, щоб у межах загально-громадської допомогової акції звернули належну увагу на великі потреби української студіюючої молоді.

2/ Конференція висловлює щиру подяку українському громадянству, що виявило глибоке зрозуміння до потреб нашого студентства і щедрими пожертвами уможливило КоДУС-ові провадити корисну акцію допомоги високошкільній молоді.

3/ Представники українського студентства вірять, що українська суспільність і надалі підтримуватиме матеріяльно і морально українську студіюючу молодь та таким чином уможливить їй здобуття знання і підготовку до наукової та суспільно-громадської праці.

xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

"Стримління до академічности є ідеальним стримлінням. Від часу, коли Платон зібрав учнів в городах Академії біля Атен для свого навчання і поучних розмов, піднесення до ідеального, до всього, що звемо академічним, остало як щось питоме, характерне до наших часів.

Академіком у тому розумінні міг би я назвати кожного, що займається якоюсь наукою не задля гроша і не задля інших причин, але задля самої науки".

Проф. Др. Карло Фосслер

xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

* * *

СУСПІЛЬНІСТЬ - ПРОҐРЕС - НАУКА

Подаємо уривки доповіді проф. філос. К. Ясперса виголошеної на одній з конференцій ректорів німецьких університетів амер. зони.

Редакція.

Карло Ясперс
пер. М.К.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ УНІВЕРСИТЕТІВ.

Наша відповідь видається нам простою: коли ми виобразуємо довірену нам молодь у вибраних нею спеціяльностях - ми сповнили нашу відповідальність.

Але саме трудність лежить в питаннях: що можна назвати правдивим образуванням і які саме фахи?

Правдиве образування на університеті не може рівнятися з образуванням в школі. Професор університету є в основі рівночасно дослідником, бо навчання яке подається на університеті може бути проведено успішно тільки науковцями-дослідниками. Тому, що основною ціллю університетського навчання не є набути готове знання, але брати участь в процесі шукання за правдою. Ми маємо до діла з дорослими, талановитими й освіченими людьми, що можуть самостійно працювати.

Звання до яких виховує університет є такі, що вимагають постійного шукання і критичного наставлення. Вони вимагають не тільки технічного опанування але творчого вкладу всеодно, чи це йде про звання священника, лікаря, судді, вчителя, чи архітекта.

На такі арґументування чуємо часто думку - все це є фікції. В дійсності університет є такою школою як і всі інші; це можна бачити на пляні навчання та відношенні до університету більшости доцентів і студентів. На це можна дати відповідь: такі спостереження тільки частинно правдиві, може тому, що ми тим разом, в останній половині нашого сторіччя пішли в занепад. Але до сьогодні збереглося особливе обличчя високої школи, хоч можливо, воно збереглося тільки в малих кругах студій найкращих студентів. І тут можна сказати: чим більше шкільних заведень, тим менше високих шкіль. І ці думки не є фіктивними, але висловлюють ідеї. І дальше чуємо: ці фікції як провідні ідеї є фальшиві. Кожне звання є спеціяльністю, бо образування лежить в тому, щоб стати спеціялістом.

Відповідь на це: в дійсності кожний з нас є спеціялістом не без того,щоб не бути пустомельним,тому що розвій знань пішов так далеко,що людина може визнаватися на його тільки дуже обмеженому відтинку. Але для високої школи є питома різниця чи даний фахівець розглядає свій фах відірвано, чи він вилучає його з великої цілости ідей які удуховлюють його і пхають вперід.

Наше перше завдання є відродити ідею університету і його дух та розпалити їх в полум'я. І так колись можна було це перевести тільки при допомозі церкви і монарха - сьогодні - це залежить тільки від волі народу.

Ми чуємо: народ "наступає" на університет і тому університет мусить стати народнім,доступним для всіх шарів і кляс. Це є закид. Значить,сьогоднішній університет є клясовим.Відповідь - як далеко йдуть ці закиди так далеко мусить йти їхнє прослідження.

Але наше бажання в тих случаях хоч спирається на найкращій волі і є прикріплене до справи,а не до сензації,йде в першу чергу з вимогами високої школи. Ми є проти упривілійовання кого небудь і лишаємо всім рівні шанси,але це не значить,що ми хочемо зрезиґнувати з аристократії духа,яка є всім доступною за принципом талановитости і самовиховання. Йде тут про вибір найкращих з цілости населення. Правдива духова аристократія була і є сьогодні тільки меншістю між студентством. Життя духа є зв'язане з правдивим добром,Цей добір мусить початися в найранішій молодості. До нього треба б поставити вимогу великого стилю через забезпечення уздібнених багатими стипендіями на середніх і високих школах.

Якусь справді вдоволяючу розв'язку важко найти. Людське знання і пізнання не сягає так далеко,щоб вдоволити правдиві бажання і призначення людей. Але краще як припадок і зовнішнє означення за багацтвом,станом,класом,партійною приналежністю,чи тим под. буде спроба скореґувати себе самого.

Цей вибір найкращих проведуть люди,що знають - вони можуть виконати своє завдання тільки в приближенні.

Вони з внутрішнім страхом і покорою будуть відчувати людську долю і тоді при найбільшій погідності душі осягнуть Найвартісніше.

* * *

ЛІТЕРАТУРА І СУЧАСНІСТЬ

Ол. Гор.

СИМВОЛІЗМ ПОСТАТЕЙ В ТВОРАХ М. ХВИЛЬОВОГО.

Правопорядок і бунт проти його вже закостенілих форм - це два береги европейської думки,що поміж ними вона хвилює в часі. Вони ж не дають їй зависнути в безрусі. Чергуючись творять невидний ритм у здавалося б безладному пливі історії.

Після буревійних неполеонських воєн і нездійснених сподівань европейської людини,заведених надій на французьку революцію - прийшов Віденський Конґрес,Бурбони,Ґавсбурги,і новий світлий абсолютизм. Після чарівної свобідної романтики-бідермаєр і реалізм із твердим до болю життям. Перед його камінними законами мусіли скоритися свобіднолетні романтичні мрії-поривання. Людина,якби налякалася свого вчорашнього бунту і з подвійною енергією кинулася рятувати захитані вчорашньою бурею підвалини суспільного праволаду. Право громадянства дістає порядна людина будня зі своєю муравлиною працею. Вертер засоромився своїх романтичних гріхів молодости і став порядним ц.к. урядником,що думає лишень про аванс,вихідні й вхидні письма та з реґулярністю кеніґсберзького філософа ходить після служби на прохід. Вдома ж у нього мила дружина і двійко виховуваних монархові на потіху дітей. Вчорашні конспіратори Молодої Европи або спочили кістьми на шляхах наполеонських походів,або зневірились в нове і стали добродушними обивателями,обережними на майбутнє до всяких новостей,попиваючи гарячих літніх пополуднів пиво. Тип gemütlicher Spiessbürger переміг і - европейська думка опинилася при безвиглядній плиткості другого берега. Склясифіковано й порубриковано все в світі. Життєписи стали такими реґулярними як бухгальтерійні книги. І такі ж нецікаві. Тоді прийшов Ніцше - із бунтом проти шаблонового будня,проти солодкавої етики мірнот - із культом богів завтрішнього дня - людей - ґіґантів сильної волі. Човен европейської думки знову пустився берега і поплив у бурхливе море - в 20-те століття. Відбилася нова хвиля і на Україні - на природньому форпості европейської мислі у "полі незнаємі" - бунтом проти завмерлого вчорашнього дня,проти спокійного півсну під гарячим степовим небом.

Там десь під сонцем голубої Савої, куди і Атилла і татари, і гуни, і шведи - при великій історичній маґістралі з Азії в Европу, звідки 80 верств до уїзду і 120 до найближчої залізничої станції - підростав юнак із блискучими очима.

У бурхливі дні, коли валилася російська імперія - і на історичну сцену виїхали буревійні махнівські тачанки, здавалося зза обріїв уставав новий день.

Завалилася чужа бюрократична система і на очах створився новий світ. Скільки ж бо тут можливостей людям, що люблять завтра! Яке ж багате їм життя; це ж не присуджена стереотипність, нецікавість урядника. Із надрів буремні революційні хвилі виносять їх до вершин - тих скромних героїв - постатей ранніх новель нашого письменника. Як казкові велетні - коти в чоботях ступають вони ті сірі безіменні люди /чи ж важно як ви їх назвете? Піп охрестив Гапка, але Гапка це глухо. Ми ж її: товариш Жучок, але насправді то вона тип - кіт у чоботях./ із одним сильним бажанням творити нове життя по своїй волі. Не мляві ґітарні герої солодких ґітарних поем, а сірі товариші Жучки - "коти в чоботях" - муралі революції, що ходять зі сєняшною вагою по бурянах усміхненої південним сонцем республіки і осушують болото відсталости, темного вчорашнього дня. Люди, що не існують здається для свого особистого життя, а всі свої сили вклали в працю для завтрішнього голубої Савої, вітаючи розмах червінькової революції і перспективи "загірньої комуни".

Впевнено чув себе молодий романтик Слобожанщини, дивлячись на розмах праці юної республіки і могутній післяреволюційний підйом - як домовитий хазяїн на весну в полі, де стільки дається зробити свіжими силами. Озивалася в жилах та свідомість своєї міці, атавістичний зв'язок із тими, що видержали на перекір усій історії при великій історичній маґістралі і промчали непокірними тачанками ще раз на Романових.

Але синій листопад відійшов, а за ним нова дійсність і безвиглядна осіння болюча мжичка без перспективи. І тут почався мінорний акорд. У новелях Хвильового появляються замислені песимісти, що час до часу вибухають прошибаючим криком наболілої душі. Революція зайшла в сліпий кут, у безнадію. Місце усміхнених ідейних товаришів Жучків зайняла обивательська бюрократична свиня - sus scrofa domastica/має 32 зуби. Живе в Азії й Европі. Є і в нас."/. Редакторові Каркові, тій повнокровній людини чину не залишається нічого іншого, як лишень зазирати до свого бюрка, де в нього під ключем вірний його товариш днів дій і слави - бравнінґ марки "кольт". Задумані, мовчазні ті герої, бо та червінькова революція, що для неї жили - показалася звичайним болотом, де риються усякі провінційні обивателі - Анни Івановни, міняючи вчорашній портрет царя Миколи - новим: Зінов'єва /бо той милого, молодого обличчя/. Новий лишень додаток: - у крикливі річниці революції - дивляться з рогів вулиць великі паперові боги на урочисті походи - вожді революції. А зрештою зовсім як колись за того ладу, що його повалено.

Із великого вогню, що ним горіли нещодавно груди тим безіменним товаришам Жучкам, що в сірій шинелі зустрічали шквали забайкальської пурги і балтійських дощів, із нього остався лишень сизий дим - димок спогаду,бо в житті перемогла замісць тих "червінькових ідеалів"- нечесна гиря непереможеного хама. Героям учорашнього синього листопаду,що так люблять хватати грудьми солоні вітри,що джіґітують зі Закавказзя і знад Каспія - їм остається одне - вмерти.Бо дійсність інша за їхні ідеали. Або тікати зі санаторійної зони геть у глуш сибірських роз'їздів,здалека від нової обивательщини,що її створила нова бюрократія - може там Маркс стане їм у новому світлі - як робить сестра Катря. Інші ж, як чекістка Марія,заключають,що жити не варто і заражуються сифілісом - щоб не було їм більше вороття у такий світ. Не знаходить нічого святого нового і та дівчина зі "Сентиментальної історії",що то прибула зі замріяних слобожанських лісків /де хутір серед садів і півник на воротях/,спрагла невідомово нового - у столицю,де перегукуються ранками заводські гудки із донецькими шахтами - і знаходить тут скрізь від низу до суспільного вершка - бруд,фальш,обивательство,трусливість,баюру моральну і повний брак розмаху, сміливости,що за нею так прагла б не лишень героїня новелі, але й сам автор.

Чимсь фавстівським,непосидючим,допитливим віє від тих сміливих романтиків голубої Савої. Европейською енергією прискає від тих сірих шукачів правди - серед партійно-бюрократичного болота - людей,що виходять із низу,що вміють життєрадісно без заплати в холоді й голоді вести школу десь у глухому кутку республіки.

І заразом безконечною плиткістю і пороженчою заносить від репрезентантів того "вищого" світа - партійної верхушки,що заложивши "комуну" використовують гасла про свободу нової людини для оправдання своєї моральної розперезаности - не змінивши тим ні на крихітку старого ладу,що його замінили.

І ці саме світлі типи з низів життя - ті сірі муралі революції,що ходять по всіх найтемніших закутинах темної і заразом соняшної нашої батьківщини - що їх Хвильовий бачив напевно в житті - їм бо дала дорогу до полету революція /за те вона в нашого романтика - червінькова,синя/ - ті якраз типи надхнули бунтівливого харків'янина новою ідеєю - азійського ренесансу,ідеєю українського месіянізму. Хто ж бо носій цеї бюрократичної плиткости? Всякі ці здеморалізовані партійці, - пришельці з півночі - московська плівка в українських містах. Бо російський нарід цеї революції не пережив у тій повноті що український: як соціяльної і національної заразом - тим що несе він зі собою іншим народам у новому пофарбуванні старе барахло. Всесоюзна ж комуністична партія перемінилася тому так скоро в звичайнісінького добре відомого "собірателя землі рускої". Надхнути новим може тут лишень Україна,що впізні переродилася до низів у революції і встала на ввесь ріст із попелу історії. Вона то може дати знеможеному світу новий ренесанс. Шпенґлеровому світові сумерків - та країна,що для західнього обивателя являється невідомою Азією,що їй може аж через 50 років буде зведено в історії народів два рядки петітом - їй,тій голубій Савої,що так прекрасно горить червоним полум'ям на соняшному вівтарі. І якраз це найбільше болить нашого месіяніста. "Знаєш сестро,як подумаю про це - то мені хочеться завити довгим божевільним "О-о-о !" як санаторійний дурень".

Все те це думки,які ворушать думку героям новель від "Санаторійної зони", "Редактора Карка" по "Вальдшнепи". Бо хіба ж того нового не дадуть світові ці збанкротовані морально північні культуртрегери. Ідеєю цеї нової доби з світовій історії: України - азійського ренесансу - захоплюються навіть ті чужинці,що для них задушливою стала їхня власна забріхана культура. Це московка Аглая,що допомагає розв'язати нашому партійному комуністові ті гордійські вузли в ідеологічних шуканнях.

З другої ж сторони - перед ким більше можливостей,від того вимагають більше сил. Положення при історичній маґістралі,куди і гуни,і Атілла,і шведи,й татари,і буремні махнівські тачанки - вимагає людей-гігантів,раси велетнів. І як колись Шевченко ладен був тій Україні,що для неї готовий був прокляcти самого Господа, - розпанахати серце трудне й вицідити кров чорну-недобру,а влити червоної козацької тії крови - то так само обзивається в 80 років пізніше й слобожанський неоромантик. В публіцистиці він громить відсталість, солодкаву просвітянщину,вишневі садки,оспалість,задоволення малим,неуцтво - ладен кожне українське серце налити ритмом фавстівського шукання,непосидючости,хочете,ньютоновими рахунками.

Широкому загалові мало відомі подробиці з його життєпису. Від принагідних людей,що їм доводилося жити з великим Миколою,довідаєтеся неодного випадку,як Хвильовий заохочував молодих людей вивчати чужі західньо-европейські мови й культури,і як рад був бачити люксусові українські журнали на лад французьких. Не менше боліло бунтівливого романтика згірдливе відношення гордих москвичів до якоїсь там "провінціяльної" "хахлацької" культури й літератури з над Лопані. Тому в нього /пролетарського письменника/ в "Вальдшнепах" оті герої з південної провінції говорять цілі репліки, а то й діялоги по-французьки,щоб заманіфестувати на практиці свій глибокий культурний аристократизм перед тими гістьми - культуртреґерами зі "союзної" столиці, - щоб раз на завжди доказати,що українська нація це не лишень маса вайлуватих Переперенків. З другої сторони не спиняється Хвильовий і перед закидами - "божкові української нації" - авторові "Кобзаря": за те,що він - як той великий учитель на порозі новітнього української нації - навчив її лишень бунтувати по-гайдамачому,та слинявити по-катерининому. За те, що він не був іще більший,як був,за те,що не вбив Голгофи в українських очах і не перемінив їх блиск у вовчий.

А за прикметами тієї сильної людини /що потрібна сильній нації/ так тужать його герої почавши від чекістки Марії по "Вельдшнепи". І тут заздрить теж ніцшеянець московським завойовникам їхньої безоглядности й войовничости,що то їх так здалося б вкраплити в сантиментально-рпзспівану українську вдачу /"запанахидили хахли"/ для гармонійного зрівноваження. Пише чекістка Марія своєму приятелеві москалеві: твій нарід має два прекрасні слова. ґрусть і север. Туга,що штовхає в далекі мандри /що то як Франкове: "І пішлю свою тугу до вас,хай за поли вас миче,як той пес,що на лови у степ, пана свойого кличе"/, та ще холодна північна суворість. І письменник тужить враз із Марією за тим майбутнім українським поколінням,що буде "прозірне як чека" і хоробре як леви. Нотка,що нам так нагадує ніцшеянську людину майбутнього - але в Хвильового вона органічно пов'язана з його всім світоглядом. Боротьбу що її в 30 рр. підняв на Заході України Донцов і "Вістник" - боротьбу за нову культуру української душі - вбрав Хвильовий у мистецьку форму в одній зі своїх найсильніших новель: "Я" /Романтика/. Героєві новелі приходиться розстріляти в ім'я нових ідеалів і життевої конечности сентиментальну половину своеї душі - свою матір - "Марію зі сумною Голгофою в очах" за те,що вона не спромоглася на активний спротив. Мотив,що пізніш обізвався могутнім акордом у новелі Антоненка-Давидовича "Смерть". Це ті самі нотки,що бренять у Шевченковому "розпанахати гниле серце трудне" - і налити свіжої козацької тії крови - чи в Франковому "а я ненавиджу її /Русь/ з надмірної любови. Бо кому багато дано,від того історія й вимагає багато. Звідци Хвильовий любується,як Стефаник,могутніми постатями зі Слобожанських лісів - партизанами зі Солонського Яру,тою расою що видала Байд,Наливайків - де без скиглі́ння знають вмирати - чи то комуніст Митька,та без церемоній вміють розправитися зі своїми противниками,/"Хлопці,а виходь но в кого гострий ніж - зловивши Митьку/. Це такі ж монументальні постаті,що вміють панувати на своїй землі, - зі суворістю римських патриціїв - у вовчий час на українськім чорноземі, що Стефаникові дядкі зі "Злодія" в мирний час. Ті самі нотки обізвуться в Косинчиному "Опанасі Конюшині" та в "Десять" і застигнуть монументальністю Яновського "Чотирьох шабель" та "Вершників". Нова ж Марія воскресне в Марині - Жанні д'Арк Кулішевої "Патетичної Сонати". Так то постаті - ідаели Хвильового увійшли в галерію постатей нової української літератури - доповнивши давніші,однобоко сентиментальні,новими елементами і тим додаючи до українського досі мало виявленого в літературі ідеалу "Калос каґатос" - другу сторінку української вдачі. І це одна з неостанніх заслуг великого Слобожанця,що не знав різниці між ідеалами,проповідувними в літературі та практичним життям,і на далекому околі Донеччини кликав до духового зв'язку з Европою,з вюртемберзьким чорнокнижником,паризьким нотрдамським Собором,зі суворим льомбардцем Саванаролею та геть одмахнутись від чужої європейському й українському духові - Москви.

xxxxxxxxxxxxxxxxxxx

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

xxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

С. П. Марфей

СТУДІЇ НА АМЕРИКАНСЬКИХ ВИСОКИХ ШКОЛАХ.

Нинішня ситуація ставить перед нашим студентством багато пекучих проблем,над якими треба було б глибше застановитися. Одною із найважніших з-поміж них - це справа продовжування та скінчення студій в державах,де остаточно можна було б будувати свою будуччину. Несумнівним є,що велика частина нашої еміґрації,включно зі студентством опиниться в Америці,де образ студій дещо відмінний від нашого європейського.

Адміністративно є поділене шкільництво ЗДПА на шість частин (New England Association,Middle States Association, North and Central Association,North-West Association,Western Association,Soutern Ass.,які різняться між собою не тільки в самій адміністрації,але також методами та рівнем навчання. Під нинішню пору північні,північно-східні та північно-західні університети являють собою аванґард американської модерної науки. Це явище зумовлене розподілом населення, культурним та промисловим розвитком держави. Подібно як європейські держави Америка прийняла також три засадничі ступені навчання (primary,secondary and higher Education), що однак своєю схемою різняться від нашої системи. Одною із найважніших установ в публичному житті Америки є так зв. "College", яка стоїть між гімназією і університетом та займає собою чотири роки навчання,з чого перші два роки (Junior College) відповідають нашому ліцеєві або сьомій і восьмій клясі гімназії старого типу,а два останні (Senior College) відповідають першим кільком семестрам філософічного факультету на європейському університеті. Традиційним ступнем,який завершує студії в "College" є "Bachelor of Art's - A.B.,Bachelor of Science - B.S.,Bachelor of Philosophy - Ph.B. і Bachelor of Letters - B.L."

Найбільш поширеними предметами є клясичні мови,математика,англійська мова,філософія,політична економія,історія,модерні мови /французька,німецька/ а також різні природничі науки.

В Америці немає сцентралізованої системи навчання,кожна "College" чи університет має право приділювання найвищих академічних ступенів. На рівні з "College" стоять і інші паралельні високі школи,як: "Teachers Colleges, Colleges pf Business,of Journalism,of Law,of Medicine,theological Seminaries" і т.д. Тому що "College" є дуже популярною інституцією високого шкільництва в Америці,зчасом витворилося переконання,що вона сповняє завдання загально-публичного виховання й навчання. "College" є святинею формування американського духа - це місце,де молоді характери кристалізуються на добрих громадян своєї батьківщини. Велику увагу привязується для раціонального фізичного виховання серед молоді обох полів та приготування студентів до високоцивілізованого життя,до думання і поширювання ідей демократії. Ще до недавна жінки не мали вступу до "College". Були зорганізовані школи (Dame Schools), де навчання ограничувалося до вимог домашнього господарства. Аж у першій половині девятнадцятого століття появилися почасти виключно жіночі або коедукаційні академії,прим.:Medford (1789),Bradford (1803),Ipswich (1829), Abbot (1829).Слідом за східніми штатами пішов і захід а вкінці "Lang Grand Act" з 1862 р. уможливив жінкам студії на мужеських високих школах. Таким чином нині ЗДПА під тим оглядом стоять на першому місці в світі. Одним із головних завдань високого шкільництва є популяризування науки серед широкого загалу у виді "extension courses", що дали дуже позитивні висліди. Одним словом "College" - керована духом часу й нерозривно зв'язана з нинішнім життям Америки.

За найновішою статистикою /1945/ ЗДПА мають 1700"Colleges, Junior Colleges,Universities and Technical Schools". Близько 550 є під державною контролею. Від часу відкриття Америки до світової війни близько мільйон людей скінчило вищі студії. Тепер нараховується 140.000 абсольвентів річно. Як видимо з вище поданої статистики,більше як половина всіх високих шкіл в ЗДПА є приватними установами,де не можна добачити скільки скоординованих метод навчання. Друга частина шкіл стоїть безпосередньо під контролею кожного штату зокрема. До цього є покликана рада,найчастіше з-поміж членів уряду,що творять "Board of Education". Останній дбає про розвиток та потреби шкільництва на терені свойого штату. Федеративний уряд,не маючи безпосереднього впливу,ограничується переважно до реґулювання загально-національних проблем,які охоплюють ЗДПА в цілості. Подібне зорганізована адміністрація приватних шкіл,з тою тільки різницею,що в склад "Board of Education" входять переважно фундатори,які не цілком підпорядковуються державній лінії.

Схема навчання дещо відмінна від нашої. Після закінчення шестиклясової народньої школи (Elementary School) слідує триклясова школа (Junior - High - School) або Intermediate School). Наступних три роки охоплює "Senior - High - School".Остання відповідає нашій гімназії без ліцею і вичерпує матеріял американської середньої освіти. Черговою школою є "College", про яку згадано передше.

По одержанні "Bachelor's degree" петент може старатися про прийняття на університет,що являє собою збір різних факультетів (Graduate Schools), прим.: "Medical School,Dentistry School,Engeneering School" і т.д. Всюди можна завважити менші або більші впливи европейських університетів та різних релігійних напрямків /пуританський Harvard University, англіканський Columbia University/, пресбитеріанський Princeton University. Католицька церква мала також великий вплив на розвиток американського шкільництва. В 1789 р. заснували єзуїти першу католицьку "College" в Georgetown". Під нинішню пору цей загальний католицький рух очолює "Cath.University cf America" - заснований 1889 р.,яким виключно опікується католицька церква.

Студії на університеті дещо відмінні від студій в "College". Велику увагу прив'язується до теоретичного поглиблення студій,тоді коли "College" дивиться на них більше з практичним життєвим наставленням. Зорганізовано університетські лябораторії,семінарі на взір німецьких університетів. Рік після одержання "Bachelor's degree" студент може приготовлятися спочатку до маґістеріум,при чому одержує ступінь маґістра (Master of Art's - M.A.), пізніше до докторату,приблизно від двох до чотирьох років після "Bachelor's degree". Після зложення іспитів та докторської праці,дістається ступінь "Doctor of Philosophy - Ph. D. або Doctor of Education - Ed.D." Передумовою є також приналежність до даного штату найменше через два роки. Справа приналежности відіграє дуже важну ролю; спеціяльно підчас високошкільних студій першенство на прийняття мають місцеві студенти,пізніше інші. Отже не дивно,що майже 75% всіх високошкільних студентів студіює на своїх університетах.

Після закінчення другої світової війни,Америка стоїть у шкільництві на першому місці. Не тільки велике число шкіл різного характеру,але їх устаткування імпонує нині цілому світові. Багато звільнених вояків американської армії мають гарантовані вищі студії і користають з них задармо.Тим можна було б пояснити нинішнє переповнення на американських університетах. Для нас,еміґрантів,справа буде представлятися досить тяжко,передовсім в матеріяльному секторі. За еміґраційним законом усталеним 1924 року,кожний студент, який бажає еміґрувати до ЗДПА,підлягає квоті усталеній для кожної держави. Кромі цього бувають випадки,коли є можливість еміґрації поза квотою на час студій але це тільки винятки.

Передумовою прийняття на університет є передовсім закінчення "College". Можна також старатися про зачислення дотеперішніх студій,хоч деякі університети не дуже радо признають семестри та іспити зложені поза границями ЗДПА.Один із чолових американських університетів "Harvard University", вимагає,щоб кожний петент,задовільнивши всі вимоги прийняття,вніс подання рік наперед; пізніше спеціяльний комітет вибирає тільки 110 найздібніших студентів на кожний семестр. Загально найбільш скомплікованими й найдорожчими є медичні студії. Вони розділені на дві фази: першу з них (premedical training), себто перші початкові семестри,виключно з фізикою,хемією і біологією - закінчують студенти найчастіше в "Liberal Art's College", другу - себто клінічні семестри, включно з кінцевим іспитом - в "Graduate Medical School", яка являє собою медичний факультет університету. Деякі університети перед видачею докторських ступенів задають ще додаткові однорічні практики в шпиталі. Дентистичні студії майже цілком подібні до медичних,давніше навіть була тенденція,щоби зробити дентистику галуззю медичних студій.Багато приступніші є технічні студії,які не є так скомпліковані,ані не вимагають таких високих матеріяльних засобів. Загально висота сплат на університетах досягає приблизно від 1000 до 1500 долярів річно. Щоби помогти студентам у тому напрямку,зорганізовано майже коло кожного університету бюро,яке контактує студентів з різними фірмами. В нинішній життєвій конюнктурі Америки це явище мабуть в більш критичному становищі як раніше.

РЕДАКЦІЙНА СТОРІНКА

М. К-а

ПЕРЕД НОВИМИ ЗАВДАННЯМИ.

Студентська преса переживає таку саму кризу,як і більшість видань на еміґрації. Криза ця,на нашу думку,лежить в першу чергу в тому,що велика кількість студентських видань /велика в порівнянні з передвоєнним станом студентської преси/ не находить великої почитности серед студентського загалу,а натомісць частіше зустрічається з його байдужністю. Можливо,що ця байдужність випливає із загально-байдужного ставлення до праці студентських товариств,але безперечно,деяких причин слід шукати і в самій пресі.

Зовсім слушно видвигнено думку на сходинах одного зі студентських товариств,що в загальному,студентські товариства переживають кризу методів праці. Ті методи,що тішилися великим успіхом передвоєнних студентських товариств - не вдоволяють сьогоднішнє студентство. Те саме відноситься і до преси. Форма і зміст студентської преси не все вдоволяють читача,хоч можливо,читач сам не все може дати відповідь,чого саме шукає він в студентській пресі.

Головною причиною не все задовільного стану студентської преси є те,що вона найчастіше лежить в руках поодиноких людей,що виключно власними силами тягнуть весь тягар редакторської та адміністраційної праці і тим самим не можуть поставити її на належному рівні.

Студентський загал відноситься надто байдуже до своєї преси,чи загалом до студентських видань і притягнення декого з активних одиниць до співпраці в тій ділянці вимагає надто великого вкладу енерґії,який найчастіше кінчається неуспіхом. Це спричинюється тільки до того,що ті,що взяли на себе обов'язок редаґування тієї преси,зневірюються не тільки у власні сили,але також в потребу видавання такої преси. Хто ж в першу чергу повинен цікавитися студентською пресою як не студентство?

Чи вдалося студентській пресі згуртувати біля себе тих нечисленних студентів-журналістів,або хочби журанлістів-аматорів,які справді хотіли б виявити себе у своїй пресі?

І нічого дивного,що студентська преса не може осягнути свого задовільного рівня,коли вона не має до своєї розпорядимости активної співпраці тих,що дуже часто проявляють себе на сторінках громадської преси,маючи зобов'язання в першу чергу супроти своєї - студентської.

Безперечно,З'їзд ЦЕСУС-а і Загальностудентський З'їзд, які будуть порушувати різні важливі питання зв'язані зі студентським життям,мусять поставити на порядку своїх нарад також питання преси тому,що цей відтинок ,як один із найважливіших - вимагає свого остаточного впорядкування. Стан студентської преси не може бути тільки болячкою одиниць,але щонайменше більшої частини студентського загалу. Згуртування саме активного гурту студентів-журналістів довкруги єдиного репрезентативного студентського журналу - у формі студентського видавництва /гляди: В. Дубняк "Основи і методи праці студентської преси" - "Студентський Шлях" ч. I - 2, 1947/,або в подібній формі при Студентській Централі - буде одним із її перших завдань. Опісля унормування всіх інших видань поодиноких Студентських Товариств та означення компетенцій їхніх пресових референтур - це друге завдання в ділянці преси.

Вкінці зміст студентської преси,а в першу чергу її строга апартійність,а при тому висока ідейність - будуть іти в парі з правдивим характером студентської організації.

Думаємо,що в тій ділянці студентські з'їзди виправдають себе і відкриють нові шляхи перед важними та численними завданнями студентської преси.

xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

Від проф. др. Евгена Храпливого дістали ми листа,який дає коротке доповнення до статті проф. А. Животка п.н. "Девятьдесять років української студентської преси" /гл. "Студ. Шлях" ч. I-2, 1947/. Передруковуємо ці замітки вцілості.

Редакція.

У статті проф. А. Животка "Студ. Шлях" ч. I-2,1947 п.н. "Девятьдесять років українсько студентської преси",яку я прочитав з великою цікавістю,пропущено інтересний,на високому рівні поставлений та зовнішньо технічно гарно оформлений часопис найстаршого українського студентського Академічного Товариства "Січ" у Відні "Молоде Життя", що виходив у 1921-22 рр. під редакцією тодішнього голови т-ва,а пізнішого першого президента "ЦеСУС"-а Ігора Федіва. Часопис був присвячений літературі,мистецтву та студентським справам. В ньому працювали,між іншим,поет Михайло Володимир,а в публіцистиці пок. Володимир Ганківський /пізніший голова т-ва "Січ"/,Петро Демчук і ін. Вийшло цього місячника 4 або 5 чисел,друкувала відома друкарня Мехітаристів у Відні. На появу журналу відгукнулася прихильно українська краєва та еміґрантська преса у Відні і Празі,а також позитивно один з літературних журналів у Харкові.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

З АКАДЕМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА.

УКРАЇНСЬКИЙ ВІЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ.

Минає півтора року, як УВУ з Праги продовжує свою діяльність в Баварії. Німецькі чинники, зокрема "Культус-Міністеріум", від самого початку поставилося досить прихильно і офіційно визнало УВУ.

Обставини, що заіснували в Баварії по закінченні війни, були дуже несприятливі. На кожному кроці насувалися труднощі то з викладовими салями, то з приміщенням для студентів чи професорів. Не було наукових посібників. Одначе при жертвенній праці професорів і деяких студентів організаційна праця посувалася вперід.

І коли приходиться сьогодні згадати кількома словами про УВУ, то тільки з признанням. Сьогодні УВУ провадить майже нормально роботу. Шість викладових заль відремонтовано, і там відбуваються виклади, там теж приміщені канцелярії ректорату і обох факультетів: філософічного та права і суспільних наук. При університеті вже місяць, як відкрита бібліотека, яка начислює около 2500 томів, де студенти свобідно можуть працювати.

Першим факультетом УВУ це філософія, а дальше відкрився факультет права та суспільних наук. З напливом нових студентів, які бажали спеціялізуватися в напрямку економічному при факультеті права і суспільних наук, постав відділ економії.

Число студентів в порівнянні з минулим роком сильно зросло. Коли на першому семестрі число студентів на УВУ було понад сто, тоді сьогодні це число зросло до 400. Філософічний факультет начислює 110 студентів, факультет права та суспільних наук - 168, з того числа 55 спеціялізуються в економії.

Наші визначні наукові сили викладають на філософії і праві. Філософічний факультет включає відділ стислої філософії, української філології /мова і література/, історії /зі спеціяльним узглядненням історії України/, географії, відділ природописний і підвідділи мистецтва та фольклору. Науково-педагогічний склад на факультеті філософії творить 15 звичайних професорів, 15 надзвичайних професорів, 7 доцентів, 10 викладачів і 4 асистентів. На факультеті права і сусп.-екон. наук викладає 4 звичайних професорів, 6 надзвичайних, 9 доцентів, 2 лекторів, 3 асистентів. Крім цього викладає 2 професорів з філософічного факультету.

Для студентів обох факультетів є впроваджені загально-обов'язкові дисципліни. Студенти філософічного факультету мусять вислухати і здати кольоквї з таких дисциплін, як основні проблеми філософії з логікою і психологією/, вступ до соціології, українська мова, нарис української культури, географія і людність України - це впродовж одного семестра. Студенти права та сусп.-екон. наук слухають обов'язково українську мову, історію української культури і географію України. Слухачі обох факультетів, крім вище згаданих обов'язкових дисциплін, впродовж своїх студій на УВУ мають опанувати одну з чужих мов у такій мірі, щоб могти виявити її практичне знання. Університетським органом УВУ являється Сенат. Студенти УВУ є зорганізовані в УСТ ім. Сковороди.

Сьогодні УВУ гідно репрезентує українську науку перед чужинцями і представниками чужих наукових інституцій, наглядно оцінюють його працю й досягнення. Для багатьох студентів він став справді рідною незаступимою "Альма Матер".

Лишається тільки побажати, щоб студенти серйозним ставленням до своїх студій, працею над собою приносили честь нашій високій школі. Наше громадянство та інституції повинні дати УВУ належну підтримку, яка запевнила б дальший успішний розвиток і працю нашої Високої Школи.

В.

25-ЛІТНІЙ ЮВІЛЕЙ УТГІ.

В місяці травні ц.р. Український Технічно-Господарський Інститут святкував 25-літній ювілей свого існування.

З цеї нагоди відбулася в дні 17 травня в Реґенсбурзі святочна академія з багатою мистецькою програмою, виконаною нашими кращими мистцями.

Перша частина академії була присвячена доповідям про історію УТГІ та його ролю на полі української науки.

Українську Господарську Академію, яка опісля розбудувалася в Український Технічно-Господарський Інститут - засновано 16 травня 1922 р. в Празі, як високу господарську школу з трилітнім навчанням. На цих основах Академія працювала до 31.XII.1935 р., і в ній вчилося біля 700 студентів. Від 1932 р. під педагогічним керівництвом У.Г.А. створився "Український Технічно-Господарський Інститут позаочного навчання" /УТГІ/.

Війна перекинула багато професорів УТГІ до Німеччини і тут в червні 1945 р. в Плятлінґу /Баварія/ відновлено діяльність УТГІ.

В серпні 1945 р. УТГІ перенісся до Реґенсбурґа, де і досі продовжує свою діяльність. Слід відмітити, що в останньому часі після ліквідації міжнародного університету УНРРА, при УТГІ відкрито факультет для фармації.

УТГІ видає свій орган п.н. "ВІСТІ УТГІ". Цей журнал був заснований ще в Подебрадах р. 1938, - як орган внутрішньої інформації професури й студійників школи та звязку школи з її студійниками, що студіювали тоді позаочною кореспонденційною методою і були розкидані по цілому світу. І тепер внутрішня інформація та внутрішній звязок - це єдине завдання "Вістей УТГІ".

Але нині УТГІ працює в чотирьох секторах рівнобіжно. Він є чинний також і як висока політехнічна школа з авдиторною методою навчання, як науково-дослідча установа та як педагогічно-контрольний осередок фахових середніх і нижчих шкіл та фахових курсів по таборах.

Тому "Вісті УТГІ" також і цим ділянкам будуть присвячувати свою увагу. "Вісті" міститимуть статті переважно з обсягу наук, що входять у програму авдиторного високошкільного сектора УТГІ, його позаочних шкіл, циклів та курсів; різний офіційний матеріял /розпорядження, повідомлення, інструкції/ та листування студійників позаочного сектора. Крім того, в журналі відчинено відділ "Спогадів про Українську Господарську Академію в Ч.С.Р. /Подебрадах/". "Вісті" виходитимуть 10 раз у рік першого числа кожного місяця, крім серпня й вересня, циклостилевим друком. Передплата /лише для персоналу та студійників УТГІ, його шкіл і курсів/ - 50 н. мар. на рік, окреме число з пересилкою - 5 н. мар. Адреса редакції: Ukrainisches Institut -"Wisti UTHI", Regensburg, Ganghofer-Siedlung, Paul Heyse Str., N. 2.

ЗАКІНЧЕННЯ СЕЗОНУ "АКАДЕМІЧНИХ ВЕЧОРІВ" У МЮНХЕНІ.

В п'ятницю 20 червня 1947 р. доповіддю проф. Шереха на тему: "Мандрівка українського слова" закінчено довгий цикль "Академічних Вечорів" в Мюнхені.

Академічні вечорі, які відбувалися з ініціятиви Католицького Академічного Сеніорату, Українського Наукового Товариства та українського студентства Мюнхену від осени 1946р. лишили на мюнхенському терені тривалий слід. Вони були якби ще одним високошкільним осередком, в якому відбувалися дискусії на теми багатьох ділянок суспільного життя та розвязувалося цікаві й пекучі питання.

Українські професори, що в першу чергу були докладачами "Академічних Вечорів", розкривали перед слухачами цікаві питання з різних ділянок нашого і чужого життя. Студенти /їх було на "Академічних Вечорах" найбільше/ мали нагоду заправлятися до публичної дискусії.

"Академічні Вечори" сповнили своє високе та вдячне завдання. Треба сподіватися, що після літньої перерви "Академічні Вечори" розпічнуть цікавий осінній сезон та зустрінуть серед українського студентства і громадянства широке зацікавлення та зрозуміння.

x

x x

З огляду на те, що появився ВІСНИК ЦЕСУС-а ч. 6. з докладнішими відомостями про наші студійні осередки та життя Студентських Товариств, хроніку в цьому числі обмежуємо.

Редакція.

xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

СПРАВЛЕННЯ ПОХИБОК: В статті проф. Галинського "Подолання Зла", "Студ. Шлях" ч. 1-2, 1947, стор. 30, другий відступ, другий рядок є: ... як справедливо підкреслював п. Крилошкин, має бути: як справедливо підкреслював п. Крапоткин.
